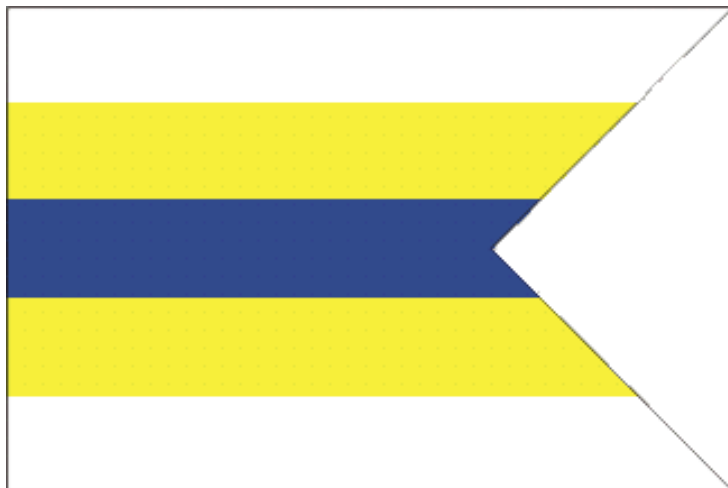

PHSR mesta Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla
Programovacie obdobie 2016 – 2022

**PROGRAM HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA
MESTA TISOVEC A MESTSKEJ ČASTI RIMAVSKÁ PÍLA
PROGRAMOVACIE OBDOBIE 2016-2022**

Zadávateľ: Mesto Tisovec
Zhotoviteľ: AGENTÚRA PRE ROZVOJ GEMERA
Rok spracovania 2016

PHSR mesta Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla
Programovacie obdobie 2016 – 2022

Základné údaje

Názov:	Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla na roky 2016 - 2022
Územné vymedzenie:	Mesto Tisovec okres Rimavská Sobota, kraj Banskobystrický
Územný plán mesta Tisovec Publikovaný verejne:	Platný ÚPN http://www.tisovec.com/
Dátum platnosti PHSR:	2016-2022
Verzia:	1.0
Publikovaný verejne:	www.tisovec.com

Zámer spracovania PHSR	
Názov spracovania dokumentu	Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla na roky 2016 - 2022
Forma spracovania	S pomocou externých odborníkov, za aktívnej pomoci zamestnancov MsÚ a organizácií v meste Tisovec
Riadenie procesu spracovania	Spôsob riadenia procesu spracovania: Spracovanie tohto dokumentu je postavené na postupe podľa „Metodiky na vypracovanie Programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce / obcí / VÚC“, (podľa zákona č. 539/ 2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v znení zákona č. 309/2014 Z. z.). Súčasťou spracovania dokumentu je báza otvorenej spolupráce so všetkými zúčastnenými stranami vstupujúcimi do procesu počas spracovania. Spracovanie PHSR je iniciované samosprávou mesta Tisovec, ale prebieha v partnerstve verejného, súkromného a tretieho sektora. 1) Vytvorenie riadiaceho tímu. 2) Sumarizácia informácií o meste Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla, zhodnotenie predchádzajúceho PHSR mesta, vytvorenie, vyplnenie a analýza dotazníkov pre obyvateľov mesta a pre osoby aktívne a pravidelne ovplyvňujúce život mesta. 3) Vytvorenie pracovných skupín (zoznam ich členov je v samostatnej prílohe PHSR mesta Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla na roky 2016 – 2022. Práca na jednotlivých častiach PHSR za aktívnej spolupráce zamestnancov mestského úradu a pracovnej skupiny. 4) Zapojenie obyvateľov mesta Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla a komunikácia s nimi – možnosť vyjadrenia sa prostredníctvom dotazníkov v tlačenej či elektronickej forme, účasťou na pracovnej skupine ako jej členovia, účasťou na verejných stretnutiach k spracovaniu PHSR, kontaktovaním zodpovedných zamestnancov mestského úradu, informovaním na internetovej stránke mesta : www.tisovec.com
Obdobie spracovania	08/2015 – 03/2016
Financovanie spracovania	Zmluvná cena stanovená na základe výsledkov verejného obstarávania.

OBSAH

Obsah PHSR je legislatívne vymedzený zákonom č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Posledná novelizácia tohto zákona zaviedla povinnosť spracovania PHSR podľa novej „Metodiky na vypracovanie Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce/obcí/VÚC“. Táto prináša záväznú štruktúru dokumentu v členení na časti:

Úvod – popisuje obsah dokumentu a prináša stručné zhrnutie prípravy PHSR, východiskových dokumentov a inštitucionálneho a časového zabezpečenia jeho spracovania.

Analytická časť - obsahuje komplexné hodnotenie a analýzu východiskovej situácie mesta Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla, odhad jeho budúceho vývoja, možné riziká a ohrozenia vo väzbe na existujúce stratégie a koncepcie a využívanie vnútorného potenciálu územia, jeho limitov a rozvoja, definovanie podmienok udržateľného rozvoja mesta Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla,

Strategická časť - obsahuje stratégiu rozvoja mesta Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla, pri zohľadnení jeho vnútorných špecifik a určí hlavné smery, priority a ciele rozvoja mesta rešpektovaním princípov regionálnej politiky s cieľom dosiahnutia vyváženého udržateľného rozvoja územia

Programová časť - obsahuje najmä zoznam opatrení a aktivít na zabezpečenie realizácie programu rozvoja mesta Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla

Realizačná časť - je zameraná na popis postupov inštitucionálneho zabezpečenia formou partnerstva a organizačné zabezpečenie realizácie programu rozvoja mesta Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla, systém monitorovania a hodnotenia plnenia programu rozvoja mesta Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla, s ustanovením merateľných ukazovateľov, vecný a časový harmonogram realizácie programu rozvoja mesta Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla, formou akčného plánu

Finančná časť - obsahuje finančné zabezpečenie jednotlivých opatrení a aktivít, inštitucionálnej a organizačnej stránky realizácie programu rozvoja mesta Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla.

Obsah

1 ÚVOD PROGRAMU HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA MESTA TISOVEC A MESTSKEJ ČASTI RIMAVSKÁ PÍLA 2016-2022.....	8
2 ANALYTICKÁ ČASŤ PROGRAMU HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA MESTA TISOVEC A MESTSKEJ ČASTI RIMAVSKÁ PÍLA 2016-2022.....	17
2.1 ZÁKLADNÁ CHARAKTERISTIKA MESTA	17
2.1.1 ŠIRŠIE ÚZEMNÉ VZŤAHY.....	18
2.1.2 STAV ÚZEMNO-PLÁNOVACEJ DOKUMENTÁCIE.....	19
2.1.3 STAV OSTATNÝCH DOKUMENTÁCIÍ	19
2.2 PRÍRODNÉ ZDROJE A PODMIENKY	20
2.2.1 GEOMORFOLOGICKÁ PRÍSLUŠNOSŤ ÚZEMIA.....	20
2.2.2 GEOLOGICKÉ PODMIENKY	20
2.2.3 PÔDNE POMERY	20
2.2.4 KLIMATICKÉ POMERY	21
2.2.5 HYDROLOGICKÉ POMERY.....	21
2.2.6 FLÓRA A FAUNA	21
2.2.7 SÚČASNÁ KRAJINNÁ ŠTRUKTÚRA.....	23
2.3 OCHRANA PRÍRODY A ŽIVOTNÉ PROSTREDIE.....	26
2.3.1 ŽIVOTNÉ PROSTREDIE.....	26
2.3.2 OVZDUŠIE.....	26
2.3.3 NATURA 2000.....	28
2.3.4 ÚZEMNÝ SYSTÉM EKOLOGICKEJ STABILITY	38
2.3.5 ENVIRONMENTÁLNA REGIONALIZÁCIA	39
2.3.6 KVALITA A OCHRANA VÔD	41
2.3.7 ODPADOVÉ HOSPODÁRSTVO.....	41
2.3.8 SEIZMICITA.....	43
2.4 HISTORICKÉ A KULTÚRNE ZDROJE.....	46
2.4.1 KULTÚRNE A HISTORICKÉ PAMIAHKY	47
2.4.2 OSOBNOSTI, RODÁCI	52
2.4.3 KLUBY, SPOLKY, ZDRUŽENIA	55
2.4.4 SPOLOČENSKÉ AKTIVITY A PODUJATIA	56
2.5 ĽUDSKÉ ZDROJE	58
2.5.1 DEMOGRAFIA.....	58
2.5.2 MIGRAČNÝ POHYB OBYVATEĽSTVA.....	61
2.5.3 PRIRODZENÝ POHYB OBYVATEĽSTVA	62
2.5.4 VIEROVYZNANIE	63
2.5.5 NÁRODNOSTNÉ ZLOŽENIE	63
2.5.6 VZDELANIE	64
2.6 MATERIÁLNE A FINANČNÉ ZDROJE	65
2.6.1 BÝVANIE.....	65
2.6.2 ZÁKLADNÁ INFRAŠTRUKTÚRA.....	67
2.6.2.1 DOPRAVA.....	68
2.6.2.2 ENERGETIKA.....	68
2.6.2.3 TELEKOMUNIKÁCIE A INFORMAČNÉ SIETE	69
2.6.3 OBČIANSKA A SOCIÁLNA INFRAŠTRUKTÚRA.....	69
2.6.4 ŠKOLSTVO A VZDELÁVANIE.....	72

2.6.5 KULTÚRA A OSVETA.....	74
2.6.6 ZARIADENIA PRE REKREÁCIU	76
2.6.7 ADMINISTRATÍVA A VEREJNÁ SPRÁVA	76
2.7 EKONOMICKÉ VYUŽÍVANIE ZDROJOV	78
2.7.1 PRIMÁRNY SEKTOR.....	78
2.7.2 SEKUNDÁRNY SEKTOR	78
2.7.3 TERCIÁLNY SEKTOR.....	79
2.7.4 KVARCIÁLNY SEKTOR	81
2.8 TRH PRÁCE	81
2.8.1 ZAMESTNANOSŤ	81
2.8.2 NEZAMESTNANOSŤ	85
2.9 VONKAJŠIE PROSTREDIE.....	87
2.10 VÍZIA MESTA TISOVEC A MESTSKEJ ČASTI RIMAVSKÁ PÍLA	88
2.11 ANALÝZA SITUÁCIE V MESTE TISOVEC.....	90
2.11.1 SWOT ANALÝZA SITUÁCIE V MESTE TISOVEC.....	90
2.11.2 PROBLÉMOVÁ ANALÝZA	94
2.11.3 ANALÝZA POTENCIÁLU ÚZEMIA	95
3 STRATEGICKÁ ČASŤ PROGRAMU HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA MESTA TISOVEC A MESTSKEJ ČASTI RIMAVSKÁ PÍLA 2016-2022.....	96
3.1 STRATÉGIA ROZVOJA MESTA TISOVEC	96
3.2 PRIORITNÉ OBLASTI PODPORY.....	97
3.3 PRIORITNÉ OBLASTI A OPATRENIA	97
3.4 FINANČNÁ NÁROČNOSŤ STRATÉGIE	98
3.5 ZDROJE FINANCOVANIA PHSR	99
4 PROGRAMOVÁ ČASŤ PROGRAMU HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA MESTA TISOVEC A MESTSKEJ ČASTI RIMAVSKÁ PÍLA 2016-2022.....	102
4.1 PRIORITNÉ OBLASTI, OPATRENIA, INDIKATÍVNE AKTIVITY	102
4.2 NÁVÄZNOŠŤ PRIORITNÝCH OBLASTÍ PHSR MESTA TISOVEC 2016 – 2022 NA OP 2014 - 2020	105
4.3 NÁVÄZNOŠŤ STRATEGICKÝCH OPATRENÍ PHSR MESTA TISOVEC 2016– 2022 NA OP 2014 - 2020	106
5 REALIZAČNÁ ČASŤ PROGRAMU HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA MESTA TISOVEC A MESTSKEJ ČASTI RIMAVSKÁ PÍLA 2016-2022.....	109
5.1 MERATEĽNÉ INDIKÁTORY.....	109
5.2 ZABEZPEČENIE PHSR	120
5.2.1 FINANČNÉ ZABEZPEČENIE PHSR.....	120
5.2.2 ADMINISTRATÍVNE ZABEZPEČENIE PHSR.....	120
5.2.3 MONITOROVANIE A VYHODNOCOVANIE PHSR.....	121
5.2.4 VYHODNOCOVANIE A SPÔSOB MODIFIKOVANIA PHSR.....	121
6 FINANČNÁ ČASŤ PROGRAMU HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA MESTA TISOVEC A MESTSKEJ ČASTI RIMAVSKÁ PÍLA 2016-2022.....	122
6.1 FINANČNÝ PLÁN PROGRAMU	122
6.2 PRAVIDLÁ STRATÉGIE FINANCOVANIAŠTRUKTURÁLNYCH FONDOV A KOHÉZNEHO FONDU PRE PROGRAMOVÉ OBDOBIE 2014 – 2020	127
6.3 PRAVIDLÁ FINANCOVANIA PRE PRIJÍMATEĽOV V RÁMCI MENEJ ROZVINUTÝCH REGIÓNOV, CIEĽA EURÓPSKEJ ÚZEMNEJ SPOLUPRÁCE – CEZHRANIČNEJ SPOLUPRÁCE A PRE PRIJÍMATEĽOV Z KOHÉZNEHO FONDU.....	128

6.4 STRATÉGIA FINANCOVANIA EURÓPSKEHO POĽNOHOSPODÁRSKEHO FONDU PRE ROZVOJ VIDIEKA PRE PROGRAMOVÉ OBDOBIE 2014 – 2020.....	130
ZÁVER.....	133

ZOZNAM PRÍLOH

- Príloha č. 1 Zoznam členov riadiaceho tímu
- Príloha č. 2 Zoznam informačných zdrojov použitých v PHSR
- Príloha č. 3 Zoznam skratiek použitých v PHSR
- Príloha č. 4 Akčný plán
- Príloha č. 5 Dohoda o partnerstve
- **Príloha č.6 CD s obsahom:**
- Príloha a/ PHSR mesta Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla, programovacie obdobie 2016 – 2022
- Príloha b/ Formulár A4 Evidencia podnikateľských subjektov mesta Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla
- Príloha c/ Formulár A5 Evidencia mimovládnych organizácií mesta Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla
- Príloha d/ Záznamy z verejných rokovaní k strategickému dokumentu
- Príloha e/ Prezenčné listiny z verejných rokovaní k strategickému dokumentu
- Príloha f/ Fotodokumentácia z verejných rokovaní k strategickému dokumentu
- Príloha g/ Výsledky dotazníkového prieskumu v procese tvorby PHSR mesta Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla programovacie obdobie 2016 – 2022
- Príloha h/ Výstupy mapingu rómskych osád mesta Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla, programovacie obdobie 2016 – 2022
- **Osobitná príloha:** Oznámenie o strategickom dokumente „PHSR mesta Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla programovacie obdobie 2016 – 2022“ podľa zákona č. 24/2006 Z.z o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení nehorších predpisov

1 ÚVOD PROGRAMU HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA MESTA TISOVEC A MESTSKEJ ČASTI RIMAVSKÁ PÍLA 2016-2022

Dôvody a ciele spracovania dokumentu

Dokument s názvom "PROGRAM HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA mesta Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla 2016 - 2022" je spracovaný ako strednodobý strategický plánovací dokument pre trvalo udržateľný rozvoj územia na základe zákazky mesta Tisovec.

Dôležitým zdrojom podkladov bol existujúci PROGRAM HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA mesta Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla 2008 - 2015". PHSR mesta Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla 2008 – 2015, obsahoval analytickú časť, strategickú víziu a strategické ciele, ktoré vymedzili priority mesta Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla rozpracované do strategických oblastí, projektových zámerov a Akčného plánu do r. 2015. Keďže časová platnosť tohto dokumentu vypršala s koncom roka 2015, vyvstala potreba aktualizovať predchádzajúci PHSR.

PHSR je hlavným rozvojovým dokumentom mesta a podnetmi pre jeho komplexnú aktualizáciu sú:

- jeho neaktuálnosť z hľadiska rozvojových príležitostí a riešenia problémov rozvoja mesta Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla
- vývoj v meste, regióne Banskobystrického kraja, na Slovensku a v Európe,
- nová legislatíva v oblasti rozvoja zaväzujúca samosprávy mať aktuálne PHSR,
- PHSR ako záväzný podklad pre uchádzanie sa o zdroje EÚ na realizáciu rozvojových projektov mesta.

Aktualizácia Národnej stratégie regionálneho rozvoja Slovenskej republiky bola prijatá vládou v máji 2014. Návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 539/2008 Z.z. o podpore regionálneho rozvoja bol predmetom rokovania Vlády SR 18. júna 2014, následne bol prerokovaný v Národnej rade SR dňa 9.9.2014. Plánovaná účinnosť zákona je od 1. januára 2015. Vládny návrh zákona o podpore regionálneho rozvoja stanovuje aj novú obsahovú štruktúru PHSR pozostávajúcu z analytickej, strategickej, programovej, realizačnej a finančnej časti. Podľa vládneho návrhu zákona o podpore regionálneho rozvoja, § 18a (Prechodné ustanovenia k úprave účinnej od 1. januára 2015) „Programy rozvoja vyšších územných celkov a programy rozvoja obcí a ich aktualizácie, schválené pred 1. januárom 2015, sú vyššie územné celky a obce povinné uviesť do súladu s ustanoveniami zákona účinného od 1. januára 2015 do 31. decembra 2015.“

V súvislosti s uvedenými skutočnosťami bol PHSR mesta Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla 2016-2022, aktualizovaný aj o konkrétne projektové zábery uvedené v prílohe č. 4., Akčný plán". Všetky projektové zábery uvedené v Akčnom pláne PHSR mesta Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla 2016-2022, sú nové a sú v súlade s cieľmi a prioritami ustanovenými v národnej stratégii a v PHSR Banskobystrického samosprávneho kraja pre roky 2015 – 2023.

Účelom Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja (ďalej len PHSR) je vytvorenie rozvojového programu územia, ktorý vyjadruje ekonomické a sociálne záujmy jeho obyvateľov a zároveň je v súlade s prijatými nadradenými koncepciami vyššej úrovne. Cieľom PHSR je spracovanie takého súhrnu cieľov a opatrení, ktoré napomáhajú zabezpečeniu trvalo udržateľného rozvoja územia a ktoré smerujú k uspokojovaniu potrieb súčasnej generácie bez toho, aby ohrozil možnosti uspokojovania potrieb budúcich generácií. Potrebu zabezpečenia PHSR ustanovuje zákon č. 539/2008 Z.z. o podpore regionálneho rozvoja, v znení zákona 309/2014 Z.z., ktorý definuje Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce ako strednodobý programový dokument, obsahujúci analýzu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce, hlavné smery jej vývoja, ustanovenie cieľov, prvoradých potrieb a úloh vo všetkých oblastiach života obce. Súčasťou programu je aj návrh jeho administratívneho a finančného zabezpečenia. Zákon stanovuje aj úlohy, týkajúce sa vypracovávania, schvaľovania, zabezpečenia plnenia a pravidelného vyhodnocovania predmetného programového dokumentu. Pri spracovaní programu boli rešpektované zásady regionálnej politiky vlády Slovenskej republiky a princípy regionálnej politiky Európskej únie zakotvené najmä v nariadení Rady (ES) č. 1266/1999 (nariadenie o štrukturálnych fondoch).

Program sociálneho, ekonomického a kultúrneho rozvoja mesta Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla je súčasťou sústavy základných dokumentov podpory regionálneho rozvoja v Slovenskej republike. Táto sústava je členená na strategické a programové dokumenty vypracovávané na úrovni štátu, sektorov, samosprávnych krajov, regiónov a obcí a programové dokumenty Európskej únie (pre využitie zdrojov predvstupových a štrukturálnych fondov).

Podpora regionálneho rozvoja sa uskutočňuje v súlade s programovaním na základe:

- **Partnerská dohoda** určuje stratégiu, priority a podmienky SR na využívanie fondov EÚ tak, aby sa dosiahli priority stratégie Európa 2020. Ide teda o základný národný dokument, ktorý zastrešuje všetky operačné programy SR pre nové programové obdobie. Neformálne vyjednávania k príprave Partnerskej dohody a operačným programom Slovenskej republiky na roky 2014-2020 sa začali 25. januára 2013 stretnutím so zástupcami Európskej komisie. Následne sa uskutočnili aj ďalšie neformálne kolá rokovaní, o ktorých bližšie informácie je možné získať na stránkach Úradu vlády ako Centrálného koordinačného orgánu pre fondy EÚ v podmienkach SR.
- **Pozičný dokument Európskej komisie k Partnerskej dohode a programom SR na roky 2014 - 2020** - pozičný dokument identifikuje z pohľadu Európskej komisie hlavné rozvojové potreby s možnosťou financovania opatrení v rámci fondov Spoločného strategického rámca EÚ v podmienkach SR. Zároveň tento dokument predstavuje základ pre negociácie s Európskou komisiou k Partnerskej dohode a operačným programom SR na roky 2014-2020.
- **Stratégia financovania Európskych štrukturálnych a investičných fondov pre programové obdobie 2014 - 2020**
- **Integrovaný regionálny operačný program „IROP“** - predstavuje programový dokument SR pre programové obdobie 2014 – 2020, ktorého globálnym cieľom je:
 - prispieť k zlepšeniu kvality života a zabezpečiť udržateľné poskytovanie verejných služieb s dopadom na vyvážený a udržateľný územný rozvoj, hospodársku, územnú a sociálnu súdržnosť regiónov, miest a obcí.
- **Sektorový operačný program**, ktorý je strednodobý dokument vypracovaný pre vopred určené sektory.
- **Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja samosprávneho kraja (PHSR BBSK)**, ktorý je strednodobý programový dokument, je v súlade s cieľmi a prvoradými potrebami ustanovenými v národnom pláne a s podkladom na vypracovanie príslušného regionálneho operačného programu. Jeho vypracovanie zabezpečuje samosprávny kraj.
- **Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce/mesta**, ktorý je strednodobý programový dokument spracovaný na úrovni obce/mesta
- **Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2001, aktualizácia 2010**
- **Národný program reforiem, máj 2012**
- **Návrh základných princípov na prípravu Partnerskej dohody Slovenskej republiky na programové obdobie 2014 – 2020**
- **Stratégia rozvoja dopravy SR do roku 2020, 2010**
- **Program odpadového hospodárstva**
- **Stratégia Slovenskej republiky pre integráciu Rómov do roku 2020**
- **Revidovaný národný akčný plán Dekády začleňovania rómskej populácie 2005 - 2015 na roky 2011 – 2015**
- **2. etapa Programu podpory zdravia znevýhodnených komunit na Slovensku na roky 2009 – 2015**
- **Koncepcia výchovy a vzdelávania rómskych detí a žiakov vrátane rozvoja stredoškolského a vysokoškolského vzdelávania**
- **Programové dokumenty Európskej únie pre využitie štrukturálnych fondov tvoria:**
 - **Stratégia EÚ 2020** - cieľ: konkurencieschopnosť, zamestnanosť a hospodársky rast.
 - **Spoločný strategický rámec EK, marec 2012.**
 - **Nariadenia EK** (Všeobecné nariadenie, nariadenie k fondom).
 - **CENTROPE** – Správa o regionálnom rozvoji, 2012.
 - **CENTROPE** – Nástroj na hodnotenie potrieb infraštruktúry – podpora konkurencieschopného regionálneho rozvoja (INAT).
 - **CENTROPE** – Stratégia ľudského kapitálu.
 - **CENTROPE** – Stratégia v oblasti vedomostného regiónu,
 - **CENTROPE** – Stratégia v oblasti priestorovej integrácie a Akčný plán 2013+.
 - **CENTROPE** – Stratégia v oblasti kultúry a cestovného ruchu 2013+.
- **Národný (regionálny) rozvojový plán (RDP – Regional Development Plan)**, ktorý je hlavným dokumentom pre vyjednanie podpory zo Štrukturálnych fondov Európskej únie.
- **Rámec podpory spoločenstva (CSF – Community Support Framework)**, ktorý bude vytvorený na základe Národného rozvojového plánu v spolupráci s Európskou komisiou, je hlavným dokumentom vymedzujúcim poskytnutie podpory zo štrukturálnych fondov Európskej únie.

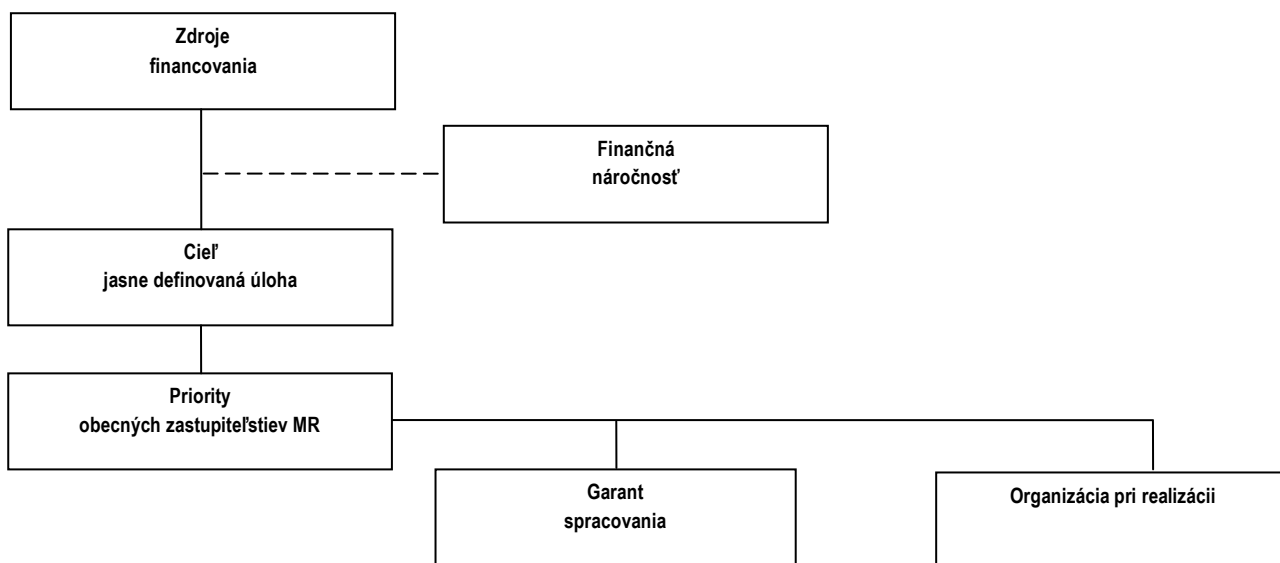
- **Sektorové operačné programy** (SOP – Sectoral Operation Programme), ako taktické dokumenty vytvorené na úrovni ministerstiev, ktoré rozpracovávajú problémové celky stratégií majúcich plošný (celoštatný) charakter, pre ktoré bude žiadané spolufinancovanie zo zdrojov Európskej únie.
- **Regionálne operačné programy** (ROP – Regional Operation Programme), ako taktické dokumenty, ktoré budú spracované na úrovni regiónov NUTS II a rozpracovávajú tie problémové celky stratégií, pre ktoré bude žiadané spolufinancovanie zo zdrojov Európskej únie.
- **Strategické usmernenia Spoločenstva** (SUS) – ROP odráža 1 usmernenie SUS t.j. „urobiť Európu a jej regióny atraktívnejším priestorom pre investície a prácu“, a súčasne 3 usmernenie SUS t.j., „vytvorenie väčšieho množstva a kvalitnejších pracovných miest“.

Jednotlivé strategické dokumenty sú vypracovávané vo vzájomnej nadväznosti a postupnosti.

Implementácia

Implementácia Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla je zložitý a náročný proces. Za jeho realizáciu so zabezpečením všetkých väzieb na strategické a programové dokumenty SR a EÚ budú zodpovední predstavitelia samosprávy mesta Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla. Návrh spôsobu implementácie bude treba dopĺňať v súlade s organizačnou štruktúrou samosprávneho úradu, jeho kompetenciami v nadväznosti na vývoj v oblasti legislatívy, predovšetkým v oblasti nakladania s finančnými prostriedkami. Pri posudzovaní jednotlivých projektov sme použili procesnú analýzu, ktorej hlavným cieľom bolo analyzovať proces premeny vstupov pomocou použitia súboru finančných, ľudských a technologických zdrojov.

- **V ďalších postupoch pred realizáciou navrhovaných zámerov je nutné aby boli jednotlivé navrhované činnosti samostatne prehodnotené v zmysle zákona č. 24/2006 Z.z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.**

Finančné zabezpečenie

V zmysle zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v znení zákona 309/2014 Z.z., sa financovanie regionálneho rozvoja realizuje na troch úrovniach: Na mikroregionálnej úrovni je možné rozvojové aktivity financovať jedine združovaním zdrojov nižšej úrovne, čiže obcí. Samosprávy nemajú spoločný zdroj financovania. V súčasnej situácii je možné rozvojové aktivity financovať buď z rozpočtov jednotlivých obcí v prípade individuálnych projektov alebo združením financií viacerých obcí v prípade spoločných projektov. V prípade financovania projektov majúci význam v kontexte priorit celého kraja zohráva významnú úlohu Banskobystrický samosprávny kraj a financovanie inštitúcií v jeho zriaďovateľskej kompetencii. Ďalšími doplnkovými zdrojmi, ktoré možno definovať na úrovni jednotlivých aktivít sú predovšetkým štrukturálne fondy EÚ. Ich využitie v rámci jednotlivých aktivít je možné stanoviť len indikatívne bez určenia výšky požadovanej podpory s cieľom prispieť ku koordinácii realizácie rozvojových aktivít.

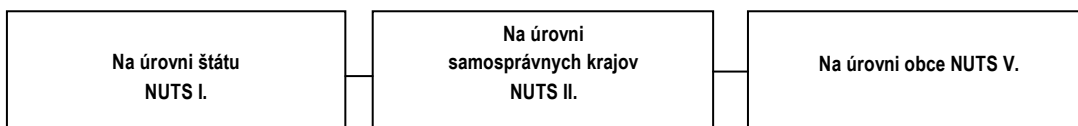
Pri zostavovaní finančného plánu a zaisťovaní finančnej podpory je potrebné zamerať sa na tie opatrenia, ktoré sú nedostatočne podporované zo štátneho rozpočtu, alebo nie sú podporované vôbec.

Pri zabezpečovaní základných potrieb občanov postupuje samospráva podľa zákona číslo 369/1990 Z.z. O obecnom zriadení a v zmysle zákona č. 138/1991 Zb. O majetku obcí v znení neskorších predpisov.

Na plnenie svojich úloh majú obce okrem finančných prostriedkov poukázaných od štátu v rámci delimitácie k dispozícii nasledovné financie: príjmy z miestnych daní a poplatkov, zdroje Štrukturálnych fondov Európskej únie v rámci programovacieho obdobia 2014 - 2020.

Zdroje a dokumenty

V súlade so snahou Slovenskej republiky o znižovanie rozdielov na úrovni rozvoja jednotlivých regiónov boli východiskom pri príprave Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla nasledovné strategické dokumenty:

Podporné materiály

Pri vypracovaní Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla boli použité aj prognostické údaje vypracované Ministerstvom výstavby a regionálneho rozvoja SR. Hlavnou úlohou prognostických údajov je podporiť vypracovanie tohto programu a zabezpečiť tým zvýšenie efektívnosti procesov strategického plánovania a kvality tohto dokumentu. Toto zabezpečenie je dané prepojením Systému strednodobého výhľadu hospodárskeho a sociálneho vývoja a vecnej roviny strategického plánovania.

Mesto Tisovec má nasledovné možnosti čerpania mimorozpočtových zdrojov na dosahovanie svojich cieľov a priorit v zmysle stanovených tematických cieľov stratégie Európa 2020 a prioritných oblastí pozičného dokumentu:

Partnerská dohoda (ďalej len „PD“), ako obdoba súčasného Národného strategického referenčného rámca, obsahuje záväzky členského štátu, že pridelené alokácie pre politiku súdržnosti EÚ sa využijú na implementáciu stratégie Európa 2020. Partnerská dohoda obsahuje aj návrh operačných programov.

Operačné programy (ďalej len „OP“) sú hlavným riadiacim nástrojom pre využívanie fondov EÚ. Na zabezpečenie naplnenia cieľov stratégie Európa 2020 vypracovala EK tzv. „kondicionalitu“, t.j. podmienky, ktoré musia členské štáty splniť, jednak sú to podmienky ex ante, ktoré musia byť zavedené pred poskytnutím prostriedkov z fondov, ako aj podmienky ex post, podľa ktorých bude uvoľnenie dodatočných prostriedkov z fondov závisieť na výkonnosti a dosahovaní cieľov stratégie Európa 2020.

- Tematické ciele v súlade so stratégiou Európa 2020:
- posilnenie výskumu, technologického rozvoja a inovácií
- zlepšenie prístupu k informáciám a komunikačným technológiám a zlepšenie ich využívania a kvality
- zvýšenie konkurencieschopnosti malých a stredných podnikov a poľnohospodárskeho sektora (v prípade EPFRV) a sektora rybného hospodárstva a akvakultúry (v prípade EFNRH)
- podpora prechodu na nízkouhlíkové hospodárstvo vo všetkých sektoroch

- podpora prispôsobovania sa zmenám klímy, predchádzania a riadenia rizík
- ochrana životného prostredia a presadzovanie efektívneho využívania zdrojov
- podpora udržateľnej dopravy a odstraňovanie prekážok v kľúčových sieťových infraštruktúrach
- podpora zamestnanosti a mobility pracovnej sily
- podpora sociálneho začlenenia a boj proti chudobe
- investovanie do vzdelania, zručností a celoživotného vzdelávania
- zvyšovanie inštitucionálnych kapacít a efektivity verejnej správy

Pozičný dokument definuje nasledujúce prioritné oblasti:

- podnikateľské prostredie priaznivé pre inovácie
- infraštruktúra pre hospodársky rast a zamestnanosť
- rozvoj ľudského kapitálu a zlepšenie účasti na trhu práce
- trvalo udržateľné a efektívne využívanie prírodných zdrojov moderná a profesionálna verejná správa

Priority stanovené v Pozičnom dokumente boli použité ako podklad pre prípravu najdôležitejších strategických dokumentov SR pre čerpanie fondov EÚ: Partnerskej dohody a operačných programov.

Štruktúra operačných programov

P.č.	Operačné programy	Riadiaci orgán	Sprostredkovateľský orgán pod riadiacim orgánom	Tematický cieľ / Investičná priorita	Fond EÚ
1	Výskum a inovácie (Val)	MŠVVŠ SR		1a, 10	EFRR, ESF
			MH SR	1b, 3	
2	Integrovaná infraštruktúra (II)	MDVRR SR	MF SR	2	KF, EFRR
				7a,b,c,d	
3	Ľudské zdroje (LZ)	MPSVR SR	MV SR	9	EFRR, ESF
				8,9,10,	
			MZ SR	9a	
			MŠVVŠ SR	10	
4	Kvalita životného prostredia (KŽP)	MŽP SR	MDVRR SR	4c	KF, EFRR
			MH SR	4,7e	
				4,5,6,	
			MV SR	5b	
5	Integrovaný ROP (IROP)	MPaRV SR	MK SR	6c	ESF, EFRR
			VÚC	5,6,7,9,10	
				5,6,7,9,10,	
6	Efektívna verejná správa (EVS)	MV SR		11	EFRR, ESF
7	Technická pomoc (TP)	ÚV SR		11	EFRR
8	Rozvoj vidieka	MPaRV SR			EPFRV
9	Rybné hospodárstvo	MPaRV SR			EFNRH
10	Európska územná spolupráca	RO budú určené zo strany EK			EFRR
11	Interact, Urban	RO budú určené zo strany EK			EFRR

Priority operačných programov:

IROP Integrovaný regionálny operačný program

- **Prioritná os č. 1:** Bezpečná a ekologická doprava v regiónoch
- **Investičná priorita 1.1:** Posilnenie regionálnej mobility prostredníctvom prepojenia sekundárnych a terciárnych uzlov s infraštruktúrou TEN-T
- **Investičná priorita 1.2:** Rozvoj ekologicky priaznivých a nízkoúhlíkových dopravných systémov
- **Prioritná os č. 2:** Ľahší prístup k efektívnym a kvalitnejším verejným službám

- **Investičná priorita 2.1:** Investovanie do sociálnej infraštruktúry, ktoré prispieva k národnému, regionálnemu a miestnemu rozvoju, a prechodu z inštitucionálnych služieb na komunitné
- **Investičná priorita 2.2:** Investovanie do vzdelávania, zručností a celoživotného vzdelávania prostredníctvom rozvoja infraštruktúry vzdelávania a odbornej prípravy
- **Prioritná os č.3:** Konkurencieschopné a atraktívne regióny pre podnikanie a zamestnanosť
- **Investičná priorita 3.1:** Podpora fyzickej, ekonomickej a sociálnej regenerácie zanedbaných mestských a vidieckych komunít a území
- **Investičná priorita 3.2:** Ochrana, propagácia a rozvoj kultúrneho a prírodného dedičstva
- **Prioritná os č. 4:** Bratislavský kraj
- **Prioritná os č. 5:** Technická pomoc

IROP je realizovaný prostredníctvom integrovaných územných stratégií, ktoré na úrovni NUTS2 zadefinujú prioritné projektové zámery v regióne. Cieľom je dosiahnutie čo najväčších synergických efektov preinvestovaných finančných prostriedkov a predchádzanie negatívnym účinkom nekoordinovaného plánovania v ohraničenom území.

OP Kvalita životného prostredia

- **Prioritná os 1:** Udržateľné využívanie prírodných zdrojov prostredníctvom rozvoja environmentálnej infraštruktúry
- **Investičná priorita 1:** Riešenie významných potrieb investícií do sektora odpadu s cieľom splniť požiadavky environmentálneho acquis
- **Investičná priorita 2:** riešenie významných potrieb investícií do sektora vodného hospodárstva s cieľom splniť požiadavky environmentálneho acquis
- **Investičná priorita 3:** ochrana a obnova biologickej diverzity, ochrana pôdy a obnova a propagácia ekosystémových služieb vrátane Natura 2000 a zelených infraštruktúr
- **Investičná priorita 4:** opatrenia na zlepšenie obecného prostredia, regeneráciu opustených priemyselných lokalít a zníženie znečistenia ovzdušia
- **Prioritná os 2:** Adaptácia na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy so zameraním na ochranu pred povodňami, riadenie a prevenciu súvisiacich rizík
- **Investičná priorita 1:** Podpora vyhradených investícií na prispôsobenie sa zmene klímy
- **Investičná priorita 2:** Propagácia investícií nariadenie osobitných rizík, zabezpečenie odolnosti proti katastrofám a vyvíjanie systémov zvládania katastrof
- **Prioritná os 3:** Energeticky efektívnejšie nízkouhlíkové hospodárstvo
- **Investičná priorita 1:** Podpora výroby a distribúcie energie z obnoviteľných zdrojov
- **Investičná priorita 2:** Podpora energetickej efektívnosti a využitia energie z obnoviteľných zdrojov v podnikoch
- **Investičná priorita 3:** Podpora energetickej efektívnosti a využitia energie z obnoviteľných zdrojov vo verejných infraštruktúrach, vrátane využitia vo verejných budovách a v sektore bývania
- **Investičná priorita 4:** Vývoj a zavedenie inteligentných distribučných systémov s nízkymi a strednými úrovňami napätia
- **Investičná priorita 5:** Podpora nízkouhlíkových stratégií pre všetky typy území, zvlášť mestských oblastí, vrátane podpory trvalo udržateľnej mestskej mobility a zmiernenie relevantných adaptačných opatrení
- **Investičná priorita 6:** Podpora využitia vysokoúčinnnej kombinovanej výroby elektriny a tepla založenej na dopyte po využiteľnom teple
- **Prioritná os 4:** Technická pomoc

OP Výskum a inovácie

- **Prioritná os 1:** Výskum a vývoj pre potreby inovácií
- **Investičná priorita 1.1:** Rozšírenie výskumnej a inovačnej infraštruktúry (výskum a inovácia) a kapacít na rozvoj excelentnosti v oblasti výskumu a inovácií a podpora kompetenčných centier, najmä európskeho záujmu
- **Investičná priorita 1.2:** Podpora podnikateľských investícií do inovácií a výskumu, tvorba prepojenia a synergii medzi podnikmi vedeckovýskumnými centrami a vyšším vzdelávaním obzvlášť vo vývoji produktov a služieb, prenosu technológií, sociálnej inovácie a aplikácie verejných služieb, stimulácie dopytu, vytvárania sietí, klastrov a otvorenej inovácie prostredníctvom inteligentnej špecializácie, podpora technologického a

aplikovaného výskumu, pilotných projektov a aktivít skorého overovania výrobkov, vyspelých výrobných kapacít a prvovýroby v kľúčových technológiách a šírenie všestranne využiteľných technológií

- **Prioritná os 2:** Podnikateľské prostredie priaznivé pre inovácie
- **Investičná priorita 2.1:** Podpora investovania do inovácií a výskumu, tvorba prepojenia a synergie medzi podnikmi vedeckovýskumnými centrami a vyšším vzdelávaním obzvlášť vo vývoji produktov a služieb, prenosu technológií, sociálnej inovácie a aplikácie verejných služieb, stimulácie dopytu, vytvárania sietí, zoskupení (klastrov) a otvorenej inovácie prostredníctvom inteligentnej špecializácie, podpora technologického a aplikovaného výskumu, pilotných projektov a aktivít skorého overovania výrobkov, vyspelých výrobných kapacít a prvovýroby v kľúčových technológiách
- **Investičná priorita 2.2:** Podpora podnikania, najmä prostredníctvom uľahčenia využívania nových nápadov v hospodárstve a podpora zakladania nových firiem vrátane podnikateľských inkubátorov
- **Investičná priorita 2.3:** Vývoj a zavedenie nových obchodných modelov MSP, najmä v rámci internacionalizácie
- **Investičná priorita 2.4:** Podpora tvorby a rozšírenia pokročilých kapacít pre rozvoj výrobkov a služieb
- **Investičná priorita 2.5:** Podpora kapacity MSP a cieľom zapojenia do rastu a inovácií
- **Investičná priorita 2.6:** Podpora výskumu, vývoja a osvojenia nízkouhlíkových technológií
- **Technická pomoc**

OP INTEGROVANÁ INFRAŠTRUKTÚRA A OP ĽUDSKÉ ZDROJE

Program rozvoja vidieka

Projektové opatrenia (realizácia bude zabezpečovaná cez individuálne projekty žiadateľov):

- Prenos znalostí a informačné akcie (čl. 15)
- Poradenské služby (čl. 16)
- Investície do hmotného majetku (čl. 18)
- Obnova poľnohospodárskeho potenciálu – prevencia (čl. 19)
- Podpora mladých farmárov, malých fariem a podnikania (čl. 20)
- Základné služby a obnova dedín vo vidieckych oblastiach (čl. 21)
- Prevencia a odstraňovanie škôd v lesoch (čl. 25)
- Investície do nových lesných technológií (čl. 27)
- Spolupráca (čl. 36)
- LEADER (čl. 42-45)

Neprojektové opatrenia (realizácia bude zabezpečovaná cez národné projekty):

- Platby pre oblasti s prírodnými alebo inými osobitnými obmedzeniami (LFA)
- Agroenvironmentálne operácie súvisiace s klímou
- Ekologické poľnohospodárstvo
- Platby za životné podmienky zvierat
- Platby Natura 2000

ENVIRONMENTÁLNY FOND

- **Oblasť: Ochrana ovzdušia a ozónovej vrstvy Zeme**
 - Podpora výroby tepla a teplej úžitkovej vody prostredníctvom využívania nízkoemisných zdrojov
 - Podpora výroby tepla a teplej úžitkovej vody a elektrickej energie prostredníctvom využívania obnoviteľných zdrojov
 - Podpora projektov zameraných na zlepšenie kvality ovzdušia
- **Oblasť: Ochrana a využívanie vôd**
 - Čistiare odpadových vôd a verejné kanalizácie
 - Vodovody
 - Protipovodňová ochrana - Opatrenia na vodnom toku
 - Protipovodňová ochrana - Opatrenia mimo vodného toku
- **Oblasť: Rozvoj odpadového hospodárstva**
 - Uzavretie a rekultivácia skládok

- Separácia a zhodnocovanie biologicky rozložiteľných odpadov
 - Zavedenie separovaného zberu v obciach, vybudovanie zberných dvorov a dotriedňovacích zariadení
 - **Oblasť: Ochrana prírody a krajiny**
 - Ochrana prírody a krajiny
 - **Oblasť: Environmentálna výchova, vzdelávanie a propagácia**
 - Environmentálna výchova, vzdelávanie a propagácia
 - **Oblasť: Prieskum, výskum a vývoj zameraný na zisťovanie a zlepšenie stavu životného prostredia**
 - Prieskum, výskum a vývoj zameraný na zisťovanie a zlepšenie stavu životného prostredia
 - **Oblasť: Zelená investičná schéma**
-
- RECYKLAČNÝ FOND
 - WORLD MONUMENTS FUND (SVETOVÝ PAMIATKOVÝ FOND)
 - NADÁCIA SPP
 - NADÁCIA ORANGE
 - NADÁCIA EKOPOLIS
 - GREENWAYS
 - PRIESTORY
 - POHODA ZA MESTOM
 - ZELENÉ OÁZY
 - NADÁCIA PONTIS
 - GRANTOVÝ PROGRAM TESCO PRE ZDRAVŠIE MESTÁ

Harmonogram spracovania PHSR

Termín	VIII.2015	IX.2015	X.2015	XI.2015	XII.2015	I.2016	II.2016	III.2016
Úvod								
Analytická časť								
Strategická časť								
Programová časť								
Realizačná časť								
Finančná časť								
Záver								

Metodológia tvorby dokumentu

Programové a strategické plánovanie je metóda používaná na koordináciu jednotlivých činností, ktoré súvisia s plánovaním, realizáciou a vyhodnocovaním aktivít. Proces strategického plánovania predstavuje súbor nadväzujúcich činností, ktoré sú riadené tak, aby viedli k naplneniu určených a logicky na seba nadväzujúcich výstupov. Začína sa mapovaním územia, následnou analýzou, pokračuje definovaním cieľov, formulovaním programovej časti a spracovaním návrhu procesu implementácie stratégie.

Tento dokument je vytvorený na princípoch využitia participatívnych metód a odráža potreby spolupráce obcí a občanov v území. Analytická časť plánu je spracovaná na základe informácií a údajov zhromaždených riešiteľskou organizáciou zo spracovaných údajov mesta, z odbornej literatúry, internetu a údajov poskytnutých predstaviteľmi samosprávy.

Strategická a programová časť je spracovaná na základe vzájomnej korelácie výstupov spracovaných pracovnou skupinou mesta, PHSR BB kraja a potrieb a požiadaviek zástupcov mesta Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla.

Metódy zapojenia verejnosti do prípravy PHSR

Metóda	Informovanie verejnosti	Získavanie názorov verejnosti	Zohľadnenie názorov verejnosti
Verejné informačné tabule	XXX	X	X
Internetové stránky – vrátane verejných pripomienok tzv. chatrooms; sociálne siete	XXX	XXX	XXX
Verejné stretnutia	XXX	XXX	XXX
Návšteva v dotknutom území	XXX	XXX	XXX
Dotazník pre záujmové skupiny	XXX	XXX	XXX
Dotazník pre širokú verejnosť	XXX	XXX	XXX
Rokovanie za prítomnosti moderátora/facilitátora	XXX	XXX	XXX

Zoznam analyzovaných koncepčných dokumentov

Zoznam analyzovaných koncepčných dokumentov			
Názov dokumentu	Platnosť dokumentu	Úroveň dokumentu	Zdroj
Stratégia Európa 2020	2020	európska	www.mindop.sk
Národná stratégia regionálneho rozvoja SR (NSRR)	2030	národná	www.mindop.sk
Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2001 – záväzná časť v znení KURS 2011	2030	národná	www.mindop.sk
Metodika na vypracovanie PHSR	2014 – 2020	národná	www.mindop.sk
Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja BBSK 2015-2023	2015-2023	regionálna	www.vucbb.sk
Územný plán VÚC BBSK a Územný plán VÚC BBSK - zmeny a doplnky 2014	2015	regionálna	www.vucbb.sk
Plán rozvoja verejných vodovodov a verejných kanalizácií Banskobystrického samosprávneho kraja	2015	regionálna	www.vucbb.sk
Program odpadového hospodárstva Banskobystrického kraja	2015– 2023	regionálna	www.minv.sk
Správa o naplňaní priorít a cieľov Národnej stratégie regionálneho rozvoja Banskobystrického kraja	2014	regionálna	www.mindop.sk

2 ANALYTICKÁ ČASŤ PROGRAMU HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA MESTA TISOVEC A MESTSKEJ ČASTI RIMAVSKÁ PÍLA 2016-2022

2.1 ZÁKLADNÁ CHARAKTERISTIKA MESTA

Kraj: Banskobystrický

Okres: Rimavská Sobota

Región: Gemer

Poloha - GPS: 48° 40' 50'' s.š., 19° 56' 44'' v.d.

Nadmorská výška: 411 m.n.n.

Rozloha: 123,426 km² (k.ú. Tisovec, vrátane k.ú. m.č. Rimavská Píla)

Počet obyvateľov: 4223, z toho - muži: 2024 a ženy: 2199 (stav obyvateľov k 31.12.2014)

Hustota obyvateľov: 34 obyvateľov/km² (k.ú. Tisovec, vrátane k.ú. Rimavská Píla)

Obr. č. 1: Pohľad na Mesto Tisovec

Zdroj: <<http://www.slovakregion.sk/tisovec>>

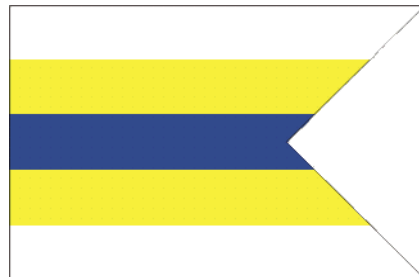
Tisovec leží v údolí rieky Rimavy, je najsevernejším mestom okresu Rimavská Sobota a tvorí južný vstup do Národného parku Muránska planina. Kataster mesta vrátane miestnej časti Rimavská Píla sa rozprestiera na ploche 123,426 km². Pomenovanie mesto dostalo od stromu tis, ktorý sa tu v minulosti hojne vyskytoval. Najstaršie osídlenie lokality Tisovec spadá do obdobia mladšej doby bronzovej. Prvá známa písomná zmienka o Tisovci sa nachádza v listine uhorského kráľa Karola Róberta vydanéj v roku 1334, štatút mesta získal Tisovec na rozhraní 15. a 16. storočia. Symbolmi mesta sú erb, pečať a vlajka mesta.

Erb mesta

Pečať mesta

Vlajka mesta

2.1.1 ŠIRŠIE ÚZEMNÉ VZŤAHY

Tisovcom prechádza štátna cesta I/72, ktorá spája Tisovec s okresným mestom Rimavská Sobota (vzdialenosť 38 km), s mestom Brezno (vzdialenosť 30 km) a severnou stranou Nízkych Tatier. Krajské mesto Banská Bystrica je vzdialené 75 km. V roku 2015 bola ukončená rekonštrukcia tejto cestnej komunikácie v úseku 42,316 až 46,681 km (úsek Tisovec – Brezno, vrátane sedla Zbojská), nakoľko parametre pôvodnej cesty nezodpovedali požiadavkám na komunikácie I. triedy. Kvalita cesty má priamy dosah na hospodárske a turistické aktivity v celom záujmovom území, pretože sa jedná o jediné cestné prepojenie medzi severnou a juhovýchodnou časťou Banskobystrického samosprávneho kraja. Potrebná je aj rekonštrukcia II. etapy tejto cesty, čo by napomohlo k zrýchleniu a skvalitneniu dopravy medzi Horehroním a Gemerom.

Severo–južným smerom vedie štátna cesta II/531, ktorá spája mesto Tisovec s obcou Muráň, Predná Hora a Červená Skala. V Muráni sa komunikácia križuje s cestou II/532, vedúcou do 20 km vzdialeného mesta Revúca.

Tisovcom vedie železničná trať Jesenské – Brezno, ktorá prepája trate Banská Bystrica – Červená Skala a Zvolen – Košice. Viac ako storočná časť železničnej trate medzi Pohronskou Polhorou a Tisovcom je technickou pamiatkou európskeho významu. Táto ozubnicová trať prekonáva výškový rozdiel 52,2‰.

Obr.č.2: Mapa Slovenska s vyznačením polohy mesta Tisovec

Zdroj: <<http://old.tisovec.com/view.php?cislocianku=2006042301>>

Obr. č. 3: Mapa Tisovca a jeho okolia

Zdroj: <<http://old.tisovec.com/view.php?cislocianku=2006042301>>

2.1.2 STAV ÚZEMNO-PLÁNOVACEJ DOKUMENTÁCIE

Územný plán mesta Tisovec bol spracovaný v r. 2002, v r. 2016 budú spracované Zmeny a doplnky č. 2 Územného plánu mesta Tisovec – návrhy občanov a podnikateľov boli zozbierané na verejných stretnutiach v r. 2015.

2.1.3 STAV OSTATNÝCH DOKUMENTÁCIÍ

Mesto má vypracované a schválené uvedené dokumenty:

- Miestny územný systém ekologickej stability - bol spracovaný v r. 2000.
- Program odpadového hospodárstva do r. 2015 - v súčasnosti sa aktualizuje POH kraja a po schválení bude mesto musieť vypracovať aj POH mesta do r. 2020, predpokladaný termín zhotovenia nového dokumentu je do konca r. 2016.
- Povodňový plán záchranných prác mesta Tisovec a m.č. Rimavská Píla pre rok 2015 - dokument sa aktualizuje každý rok.
- Konceptia rozvoja mesta Tisovec v tepelnej energetike z r. 2006 – potrebná je aktualizácia novej koncepcie.
- PHSR mesta Tisovca a m.č. Rimavská Píla bol spracovaný v r. 2009 – aktualizuje sa
- Komunitný plán sociálnych služieb bol spracovaný v r. 2010, v súčasnosti sa pripravuje nový
- Stratégia CLLD územia Partnerstva Muránska Planina – Čierny Hron 2014 – 2022

2.2 PRÍRODNÉ ZDROJE A PODMIENKY

2.2.1 GEOMORFOLOGICKÁ PRÍSLUŠNOSŤ ÚZEMIA

Územie Tisovca leží v Slovenskom Rudohorí, ktoré tvorí centrálnu časť subprovincie vnútorné Západné Karpaty. Oblasť patrí do geomorfologického celku Spišsko – gemerský kras, prechádzajúceho na severe od Tisovca do podcelku Muránska Planina. Tvorí ju rozľahlá tektonická doska s rôznymi typmi dolomitov a triasových vápencov vo vrstve niekoľko sto metrov. Ich prítomnosť súvisí s hojným výskytom krasových javov. Centrálna časť Muránskej Planiny je vyformovaná zo zvyšku neogénneho relatívne zarovnaného povrchu. Najvyššie časti ležia vo výške nad 1000 m.n.m. Okrajovú časť planiny tvoria skalné zrázy vo výške 200 - 650 m.

Geomorfologické podcelky Trstie a Stolica, patriace do územia Stolických vrchov, sa rozprestierajú východne, južne až západne od Tisovca. Na juhu pozvoľna prechádzajú do Železnického predhoria Revúckej vrchoviny. Najvyšší bod Trstie (1120,9 m.n.m.) leží len cca 4 km juhovýchodne od Tisovca. Severozápadnú časť oblasti reprezentuje geomorfologický celok Veporské vrchy s vrchom Fabova hoľa (1439 m.n.m.). K celku Veporské vrchy patrí aj Národná prírodná rezervácia Hradová (887 m.n.m.), ležiaca v tesnej blízkosti Tisovca, prírodná rezervácia Suché Doly, Tisovská Poľana (875 m.n.m.) a vrch Rejkovo (522 m.n.m.).

2.2.2 GEOLOGICKÉ PODMIENKY

Z hľadiska geologického vývoja je oblasť Tisovca začlenená k Muránskej planine. Zaráďujeme ju do pásma kryštálicko – druhohorného. Tvorí časť mohutného karpatského oblúka, v ktorého stavbe sa uplatňuje kryštálické jadro zložené zo žúl, rúl, fylitov a príbuzných hornín. V oblasti Tisovca je zastúpený i obal. Jadro predstavuje väčšiu časť územia a je zastúpené hrebeňom Vepor – Fabova hoľa. Najvyššie položené časti tohto masívu tvoria biotické granodiority veporidnej jednotky.

Geologicky patrí územie Tisovca k neogénu (mladšie treťohory). Je tu vyvinutý najmä spodný a stredný trias (najstarší útvar druhohôr). Mocné vápence s podložíom werfényských bridlíc ležia na kryštálických bridliciach. Na juhozápad od Tisovca vystupuje ako celistvá vápencová doska v Tisovskom krase mocnými vápencovými chrbtami Hradová a na západe vrch Kášter, odkiaľ pokračuje na severovýchod cez Šajbu a Ostricu od severného okolia Muráňa. Západný okraj Hradovej je typická krasová plošina so závrťmi a jaskyňami. Tisovský kras je rozdelený riečkou Furmanec, ktorá oddelila Hradovú a Suché doly od pôvodného celku Muránskeho krasu.

Krasová oblasť sa nachádza v priestore od západných výbežkov za Tisovcom tiahnucom sa v dĺžke cca 25 km až po Červenú Skalu. Šírka tohto vzácneho prírodného útvaru nepresahuje 6 km. V krasovej oblasti sa nachádza 229 jaskýň, 15 priepastí, 9 sústav závitových polí, 13 ponorných tokov a 82 krasových vyvieráčiek.

2.2.3 PÔDNE POMERY

Pôdny pokryv v danej oblasti tvoria rôzne pôdy v závislosti od materskej horniny a vegetácie. V lesoch sú lesné pôdy na materskej hornine dolomitickej vápenec a vápenec zastúpené najviac typmi vylúhovaná rendzina, typická rendzina, terra fusca-rendzina a terra fusca. Sú to väčšinou ilovitohlinité, menej hlinité pôdy, siahajúce do hĺbky 30 až 90 cm, s priaznivou humifikáciou, zväčša dobre priepustné pre vodu okrem pôdy terra fusca. Lesné pôdy na nekarbonátových horninách sú zastúpené rankrovou pôdou, charakterizovanou ako piesočnatohlinitá plytká pôda. Bola tu zistená tiež vápenitá paternia – hnedá až sivá vápniť pôda, plytká, slabo prehumóznená, hlinitiopiesočnatá až piesočnatohlinitá pôda na štvrtohorných naplaveninách. Na poľnohospodársky využívanom území, na vápencoch, vznikli nevyvinuté pôdy (rendzina), plytké až stredne hlboké, mierne kyslé a na nekarbonátových horninách (bridliciach) hnedé pôdy piesočnatohlinité, rôznej hĺbky, najčastejšie do 30 cm.

Výnimočným svojím výskytom je rašelinisko na hrebni vrchu Trstie vo výške 1120,9 m.n.m. Jedná sa zrejme o najvyššie položené rašelinisko u nás.

Rašelina (organozem) je prírodný organogénny sediment, ktorý obsahuje minimálne 50% spáliteľných látok v sušine. Vznik rašeliny v takej vysokej polohe je podmienený atmosférickými zrážkami a vzdušnou vlhkosťou. Plocha rašeliniska je dosť rozsiahla, ale rašelina sa neťaží, nakoľko je lokalita evidovaná ako Územie európskeho významu a národne významná mokraď.

2.2.4 KLIMATICKÉ POMERY

Klimatické pomery sú závislé predovšetkým od zemepisnej polohy, orografických pomerov, vegetačného krytu a rozsahu vodných plôch.

Najnižšie časti územia, nachádzajúce sa v údolných polohách vodných tokov, majú teplú horskú klímu. Priemerné januárové teploty sa tu pohybujú od -5°C do -2°C, priemerné júlové teploty sú 14°C až 18°C a priemerná ročná teplota sa pohybuje v rozmedzí 8,5°C až 9°C. Najdaždivším mesiacom je apríl, najsuchším mesiacom júl. Výdatnosť zrážok sa pohybuje od 600 do 800 mm. Snehová pokrývka sa udrží len 90 - 110 dní za rok. Výška pokrývky je 25 - 50 cm.

Vrcholová časť Fabovej hole patrí k subtypu studenej horskej klímy. V týchto častiach sa priemerné januárové teploty pohybujú od -6°C do -7°C a júlové teploty medzi 11,5°C až 13,5°C. Ročná výdatnosť zrážok sa pohybuje od 1000 - 1400 mm. Výskyt snehovej pokrývky 140 až 160 dní za rok. Maximálna výška snehovej pokrývky často presahuje 75 cm. Podobne územie Muránskej Planiny, Trstia a časť Stolice má chladnú horskú klímu. Priemerné januárové teploty sa pohybujú od -5 do -6,5°C a priemerné júlové teploty od 13,5°C do 16°C. Najsnežnejšími mesiacmi sú júl a august. Ročná výdatnosť zrážok kolíše od 800 do 1000 mm za rok. Snehová pokrývka sa vyskytuje 120 až 140 dní v priebehu roka. Najviac dní so snehovou pokrývkou je v mesiacoch január a február s výškou cca 50 cm. Do mierne chladnej horskej klímy môžeme zaradiť východné strány Stolice a severné časti Revúckej vrchoviny. Na tomto území sa priemerné januárové teploty pohybujú od -6°C do -4°C, v mesiaci júl kolíše od 16°C do 17°C. Ročná výdatnosť zrážok dosahuje 800 - 900 mm za rok. V zimných mesiacoch sa snehová pokrývka vyskytuje 100 - 120 dní do roka.

2.2.5 HYDROLOGICKÉ POMERY

Nosným tokom v území Tisovca je rieka Rimava, patriaca do čiastkového povodia rieky Slaná. Rimava má plochu povodia 594 km², s priemerným dlhodobým ročným prietokom 4,72 m³/s. Riečnu sieť v území tvoria jej prítoky, z toho najvýznamnejšie sú: pravostranné - Strieborný, Furmanec, Rejkovský, Blatný a ľavostranné - Kačkava, Slávča, Skalička, Losinec, Ladový, Palinový. Katastrálne územie je pramennou oblasťou menovaných tokov a ich prítokov. Rieka Rimava pramení v oblasti Slovenského Rudohoria a tečie prevažne severo - južným smerom.

2.2.6 FLÓRA A FAUNA

Flóra

V rámci fytogeografického členenia možno územie Tisovca zaradiť do zóny bukovej, oblasti kryštalicko – druhohornej s potenciálnou prirodzenou vegetáciou bukovými a jedľovo – bukovými lesmi. Rastlinstvo Muránskej planiny patrí po stránke druhovej pestrosti a zastúpenia rozličných fytogeografických prvkov k najzaujímavejším v rámci Slovenska. Sú tu zastúpené druhy xerothermné - vyžadujúce teplo a sucho, druhy horské (montánne) i druhy alpské a subalpínske, osídľujúce najvyššie položené časti územia so severnou expozíciou. Medzi nimi je celá škála endemických a reliktných druhov. Členitý vápencový reliéf s bralami, skalnými stenami, vežami, prevismi, tiesňavami umožňuje rásť v bezprostrednej blízkosti rastlinám veľmi rôznych ekologických nárokov. Podstatnú časť, až 81% územia Národného parku Muránska planina pokrývajú lesy. Stanovištné podmienky lesov sú v južnej a severnej časti národného parku rozdielne. Južná časť územia je pod vplyvom teplejšej klímy a prevládajú tu karbonátové horniny. V zložení drevín majú väčšie uplatnenie listnáče, najmä buk. V severnej časti sa výraznejšie prejavuje chladnejšia klíma a kyslejšie pôdy na kryštaliku. Prevládajú tu ihličnany, hlavne smrek. Prirodzene je tu zastúpených 6 lesných vegetačných stupňov - od druhého (bukovo – dubového) po siedmy (smrekový). Na viacerých miestach rastie tis obyčajný a reliktná borovica lesná. Zaujímavý je ostrovčekovitý výskyt kosodreviny na Veľkej Stožke s jarabinou mišpulkovou a najmä v Hrdzavej doline, kde zostupuje do výšky 750 m.n.m. V Hrdzavej doline je aj jediná lokalita zemolezu alpského na Slovensku. Na Stožkách, Voniacej, ale aj inde rastie autochtónny ekotyp smrekovca opadavého. Na území národného parku (bez ochranného pásma) rastie približne 1150 taxónov cievnatých rastlín. Medzi nimi je 97 chránených druhov, 35 endemitov a subendemitov, z toho 3 západokarpatské paleoendemity a niekoľko reliktov. Najvýznamnejšou rastlinou Muránskej planiny je miestny paleoendemit lykovec muránsky. Na teplých južných a juhovýchodných okrajoch planiny ho sprevádzajú druhy ako čerešňa mahalebková, ktorá tu dosahuje najsevernejší výskyt na Slovensku, poniklec slovenský, horčičník Wittmanov, zvonček karpatský, zvonček sibírsky, nevädza Triumfettova, prilbica jednojová, ojedinele i astra alpská. Na chladných severných zrážkach a vo vyšších nadmorských výškach sú to všivec praslenatý, klinček včasný, dryádka osemlupienková, ostrica pevná, iskerník alpský, kropenáč trváci alpský, horcokvet Clusiov, lomikameň Wahlenbergov, pochybok biely i všadeprítomná prvosienka holá. Vlhšie lúky poskytujú vhodné podmienky pre prvosienku pomúčenú, žltohlav európsky, bielokvet močiarny, mečík strechovitý, páperníky či všivec močiarny. V lúčnych spoločenstvách planiny nájdeme i celú plejádu našich orchideí. V rašeliniskách možno nájsť mäsožravú rosičku okrúhlohlístú i kľukvu močiarnu. Zaujímavou inverznou lokalitou je dolina potoka Furmanec, kde rastie na veľmi obmedzenej ploche vzácna valdštajnika trojlístá Magicova. V mykoflóre Muránskej planiny sa vyskytuje viacero vzácných

drevokazných húb - drevovček fialový, drevovček hrdzavý, zamatka chlpatá. Vyskytuje sa tu i jeden z našich najzávažnejších chorošov - trúdnatec lekárske.

Obr.č.4: Lykovec muránsky (*Daphne arbuscula*), chránený druh

Zdroj: <<http://empepa.net/2011/05/23/na-kralovu-holu-ze-vsech-stran/khola002/>>

Fauna

Celkový charakter živočíšstva NP Muránska planina podmieňuje jeho geografická poloha. Zo severu a severovýchodu je to komplex vyšších západokarpatských pohorí a na juhu široké doliny a nižšie pohoria, čo pre živočíšstvo vytvorilo osobitné ekologické podmienky. Neodmysliteľné sú aj početné jaskyne prevažne z južnej časti územia. Sú tu zastúpené západokarpatské štvrtohorné - boreálne druhy, horské a podhorské zoocenózy s panónskymi alebo s termofilnými druhmi.

Územie sa vyznačuje charakteristickou faunou bezstavovcov Západných Karpát, na čo poukazuje viac ako 450 dosiaľ zistených druhov chrobákov, vyše 350 druhov motýľov, 286 druhov pavúkovcov, ďalej tu bolo zistených asi 200 druhov dvojkrídlovcov, 75 druhov mäkkýšov a 40 druhov mnohonôžok a stonôžok. Viaceré druhy Muránskej planiny dosahujú limitné hranice svojich areálov. Niektoré druhy sú viazané len na toto územie, napríklad bystruškovitý jaskynný chrobák behúnik (*Duvalius szaboi* ssp. *Szaboi*), ktorý je glaciálnym reliktom, vyskytujúcim sa len v jednej jaskyni v Tisovskom kráse. Motýle reprezentuje napr. chránený vidlochvosť ovocný a jasoň červenooký.

Z chránených druhov stavovcov sa na Muránskej planine vyskytuje 1 druh triedy kruhoústnic, 10 druhov triedy obojživelníkov, 9 druhov plazov, 127 druhov z triedy vtákov a tiež 68 druhov cicavcov. Väčšina druhov stavovcov predstavuje karpatské lesné druhy. Vyskytujú sa tu aj niektoré druhy (napr. jašterica múrová, jašterica zelená, užovka stromová) na základe existencie ktorých možno poukázať na prítomnosť teplomilných prvkov. Na hranici areálu bol zistený výskyt západokarpatského endemitu hraboša tatranského. Z väčších stavovcov sa tu vyskytujú všetky karpatské veľké šelmy - medveď hnedý, vlk, rys a mačka divá. Z dravých vtákov je významný výskyt orla skalného, ktorý tu

pravidelne hniezdi, orla kriľavého, včelára obyčajného a tiež sokola rároha a sokola sťahovavého. Vyskytuje sa tu aj zriedkavý hlucháň. Xerothermné a lesostepné lokality obýva strnádka cia.

Územie Muránskej planiny predstavuje jednu z najvýznamnejších oblastí Slovenska, ktoré sú dôležité pre ochranu biodiverzity netopierov. Bolo tu doteraz zistených 22 druhov, z ktorých 10 je európskeho významu. Najčastejším druhom je netopier fúzatý, podkovár malý a večernica malá.

Muránska planina, lokalita Veľká lúka je známa chovom koní norika muránskeho, ktorý bol založený v roku 1950.

Obr.č.5: Chov Norika muránskeho typu na Veľkej Lúke pri Muráni

Zdroj: <<http://www.lesy.sk/showdoc.do?docid=2221>>

2.2.7 SÚČASNÁ KRAJINNÁ ŠTRUKTÚRA

Mesto Tisovec tvoria dve katastrálne územia: Tisovec a m.č. Rimavská Píla. Poľnohospodárska pôda tvorí 33% a nepoľnohospodárska 67% územia. Až 94,14% poľnohospodárskej pôdy predstavujú trvalé trávnaté porasty, ktoré sa využívajú najmä ako pasienky. Orná pôda tvorí len cca 3,83%. Väčšinu, až 93,79% z celkovej výmery nepoľnohospodárskej pôdy, predstavujú lesné pozemky. Malú časť územia zaberajú vodné plochy, z toho rybník nachádzajúci sa medzi Tisovcom a m.č. Rimavská Píla, sa tohto času využíva na chov rýb.

Tab.č.1: Výmery zastavaného územia v jednotlivých katastroch (v m²)

Názov KÚ	Kód KÚ	Zastavané územie obce	Mimo ZÚO	Spolu
Tisovec	863 220	2 553 559	100 145 210	102 698 769
Rimavská Píla	852 406	551 966	20 175 469	20 727 435

Zdroj: Katasterportál, 2015

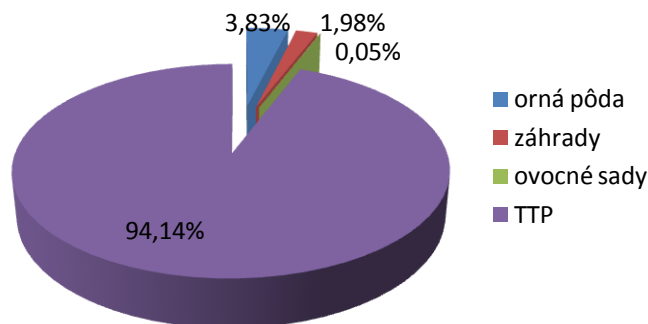

Tab.č.2: Využitie pôdneho fondu v rámci katastrov mesta (v m²)

Názov KÚ	Celková výmera	POLNOHOSPODÁRSKA PÔDA				NEPOLNOHOSPODÁRSKA PÔDA			
		Orná pôda	Záhrady	Ovocné sady	TTP	Lesné pozemky	Vodné plochy	Zastavané plochy a nádvoría	Ostatné plochy
Tisovec	102 698 769	1 306 813	605 476	16 732	28 585 229	67 833 845	264 638	2 729 312	1 356 724
Rimavská Píla	20 727 435	71 557	108 489	0	10 293 994	9 484 580	50 402	386 138	332 275
Spolu	123 426 204	1 378 370	713 965	16 732	33 879 223	77 318 425	315 040	3 115 450	1 688 999

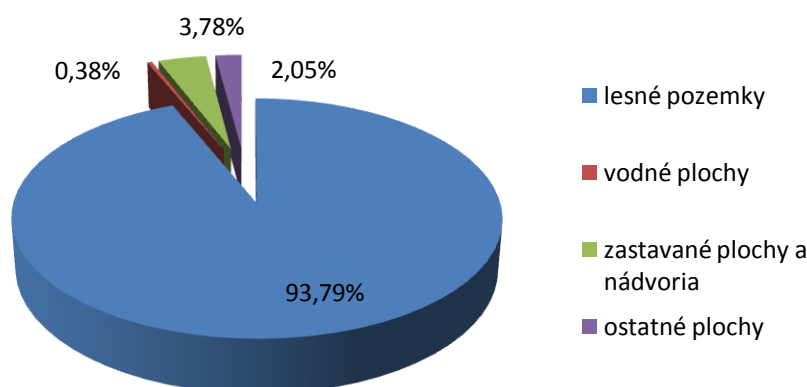
Zdroj: Katasterportál, 2015

Graf č.1: Rozdelenie poľnohospodárskej pôdy v Tisovci

Zdroj: Katasterportál, 2015

Graf č.2: Rozdelenie nepoľnohospodárskej pôdy v Tisovci

Zdroj: Katasterportál, 2015

Lesy

Lesy predstavujú jednu z najvýznamnejších prírodných zložiek životného prostredia. Ich význam spočíva najmä v produkcii kyslíka, regulácii obehu vody v prírode, ochrane zdrojov pitnej vody, tlmení žiarenia, zachytávaní prachu a iných nečistôt. Lesy vytvárajú prostredie pre mnohé druhy rastlín a živočíchov, sú významným krajinným prvkom, ako aj zdrojom obnoviteľnej suroviny – dreva.

Lesné pozemky v katastrálnom území mesta Tisovec a Rimavskej Píly zaberajú 77 318,42 ha. Z hľadiska kategorizácie lesov majú v území dominantné postavenie lesy hospodárske, nasledujú lesy ochranné a lesy osobitného určenia.

Kategória lesov hospodárskych zahŕňa lesné porasty, ktorých prvoradou funkciou je produkcia dreva a z hľadiska ochrany prírody majú nižšiu hodnotu než porasty pôvodné.

Kategória lesov ochranných – jedná sa o porasty, ktorých hlavnou funkciou je chrániť pôdu (pod porastom, v prípade vetrolamov aj vedľa porastu), brehovú čiaru alebo nižšie (po svahu) položené porasty.

Kategória lesov osobitného určenia – do tejto kategórie patria porasty plniace osobitné verejnoprospešné funkcie, vyplývajúce zo špecifických celospoločenských potrieb, ktoré významne ovplyvňujú (obmedzujú) spôsob ich obhospodarovania.

Lesné porasty sú priestorovo rozložené v homogénnych celkoch po obvode katastrov. Kvantitatívny ukazovateľ rozsahu lesov poukazuje na pozitívne ovplyvňovanie ekologickej stability a životného prostredia. Zároveň sú tu aj vysoké predpoklady ekonomickej výťažnosti územia z hľadiska produkcie drevnej hmoty.

Pre štruktúru lesnej vegetácie sú charakteristické porasty 3. až 6. vegetačného lesného stupňa, t.j. dubovo-bukového, bukového, jedľovo-bukového a smrekovo-bukovo-jedľového, v ktorých je zastúpené bukové hospodárstvo živných stanovišť, bukové hospodárstvo exponovaných stanovišť, smrekové alebo borovicové hospodárstvo živných stanovišť horských polôh.

Najmä niektoré ihličnaté porasty ohrozuje kôrovec a v posledných rokoch aj vysychanie a veterné smršte. Po veternej smršti v máji 2014 boli lesné porasty na viacerých miestach a vo veľkom rozsahu poškodené, úplne dolámané či ostali ležať vyvrátené (napr. lokality Vysoký Vrch, Hradová, Kozák, Suché doly a iné).

K majoritným vlastníkom vykonávajúcimi aj hospodársku činnosť v lesoch patria subjekty:

- LESY SR, š.p. Odštepny závod Rimavská Sobota, Lesná správa Brádno
- Mestské lesy Tisovec spol. s r.o.
- Urbárna spoločnosť v Tisovci, pozemkové spoločenstvo
- Urbárska spoločnosť Rimavská Píla, pozemková spol.
- Evanjelický cirkevný zbor Tisovec
- Lesné družstvo Javorina Tisovec
- ostatní menší vlastníci lesov

Tab.č.3: Lesné pozemky v obhospodarovaní Lesov SR, š.p. (v hektároch)

LESNÝ CELOK	KATEGÓRIA LESOV			SPOLU
	Hospodárske	Ochranné	Lesy osobitného určenia	
LESY Tisovec	1944,24	649,39	126,6	2720,23
Neštátne lesy Tisovec	196,64	54,79		251,43

Zdroj: Lesy SR, š.p., 2015

Tab.č.4: Prehľad ostatných väčšinových vlastníkov lesných pozemkov (v hektároch)

LESNÝ CELOK	KATEGÓRIA LESOV			SPOLU
	Hospodárske	Ochranné	Lesy osobitného určenia	
Mestské lesy Tisovec spol. s r.o.	1736,28	521,96		2258,24
Urbárna spoločnosť v Tisovci, pozemkové spoločenstvo	958	102		1060
Urbárska spoločnosť Rimavská Píla, pozemková spol.	202,21	43		245,21
Evanjelický cirkevný zbor Tisovec	57,33	38,43		96,85
Lesné družstvo Javorina Tisovec	53,09	28,21		76

Zdroj: vlastníci lesných pozemkov r.2015

Mestské lesy Tisovec spol. s r.o. vznikli v októbri r. 1995, spoločnosť sídli na ulici Hviezdoslavovej v Tisovci. Urbárna spoločnosť v Tisovci je pozemkové spoločenstvo s právnou subjektivitou a s počtom podielnikov cca 400. Urbárska spoločnosť Rimavská Píla, pozemková spol. bola založená v r. 1993 a má 180 podielnikov.

2.3 OCHRANA PRÍRODY A ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

2.3.1 ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

Pod pojmom životné prostredie rozumieme všetko, čo vytvára prirodzené podmienky existencie organizmov, vrátane človeka a je predpokladom ich ďalšieho vývoja. Jeho zložkami sú najmä: ovzdušie (atmosféra), voda (hydrosféra), horniny (litosféra), pôda (pedosféra), organické zložky a organizmy (biosféra).

2.3.2 OVZDUŠIE

Ochrana ovzdušia v SR je zabezpečovaná na základe zákona č. 137/2010 Z.z. o ovzduší. Vo vyhláške MŽP SR č. 360/2010 Z.z. o kvalite ovzdušia sú uvedené kritériá pre hodnotenie kvality ovzdušia. Výkon správy ochrany ovzdušia je v kompetencii Okresného úradu životného prostredia v Rimavskej Sobote a príslušného mestského úradu.

Mesto Tisovec je zaradené do oblasti riadenia kvality ovzdušia (oblasť Hnúšťa – Tisovec s celkovou plochou 206 km²), ktorá bola vymedzená pre znečisťujúcu látku PM₁₀. Jedná sa o tuhé častice poletavého prachu voľne rozptýlené v ovzduší, v ktorých 50% častíc má aerodynamický parameter menší ako 10 µm. Imisie PM₁₀ predstavujú v súčasnosti najväčší problém na Slovensku, ale aj vo väčšine európskych krajín a úroveň znečistenia ovzdušia PM₁₀ môžeme charakterizovať ako závažnú. PM sa do ľudského organizmu dostávajú inhaláciou a ich zdravotná významnosť závisí od veľkosti častíc prachu. Zatiaľ čo väčšie častice (nad 10 µm) môžu spôsobiť iba podráždenie horných dýchacích ciest a dráždenie očných spojiviek, menšie častice sa dostávajú až do dolných dýchacích ciest. V lokalitách s vysokým a dlhodobým výskytom zvýšených koncentrácií malých prachových častíc v ovzduší sa zisťuje zvýšená úmrtnosť obyvateľov na ochorenia dýchacej a srdcovo - cievnej sústavy. Za citlivé skupiny populácie sa považujú astmatici, osoby s ochoreniami dýchacej sústavy a srdcovocievnej sústavy, veľmi malé deti a starí ľudia.

Oblasť riadenia kvality ovzdušia Hnúšťa – Tisovec možno charakterizovať ako priemyselno - obytnú zónu, kde k zaťaženosti územia došlo hlavne vplyvom dlhodobého pôsobenia emisií z miestnych výrob a dopravy. Územie je znečisťované najmä magnezitovou výrobou v Hačave, ťažbou a spracovaním silikátových surovín, výrobou vápna v Tisovci a drobnými vykurovacími systémami, ktoré sú v prevažnej miere splynofikované. Vzhľadom na nárast cien zemného plynu však v posledných rokoch nastal návrat k používaniu tuhých palív na vykurovanie domácností. Tieto zdroje sú veľmi významným prispievateľom k lokálnemu znečisťovaniu ovzdušia v zimných mesiacoch.

V predmetnej oblasti riadenia kvality ovzdušia sa nachádza meracia stanica v Hnúšti, umiestnená na severnom okraji mesta, na otvorenom priestranstve asi 100 m od štátnej cesty č. I/72. Meranými znečisťujúcimi látkami sú PM₁₀ a PM_{2,5}.

Tab.č.5: Priemerné ročné koncentrácie PM₁₀ (v µg.m⁻³) - meracia stanica Hnúšťa

Rok	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Limit	40	40	40	40	40	40	40
Nameraná hodnota	40,6	39,1	37,7	34,6	33,3	33,0	33,1

Zdroj: SHMÚ, 2013

V tabuľke č.6 sú uvedené najväčšie subjekty, zodpovedajúce za znečistenie ovzdušia v regióne a množstvá emisií, ktoré produkujú.

Tab.č.6: Hlavné zdroje emisií zodpovedné za znečistenie v území

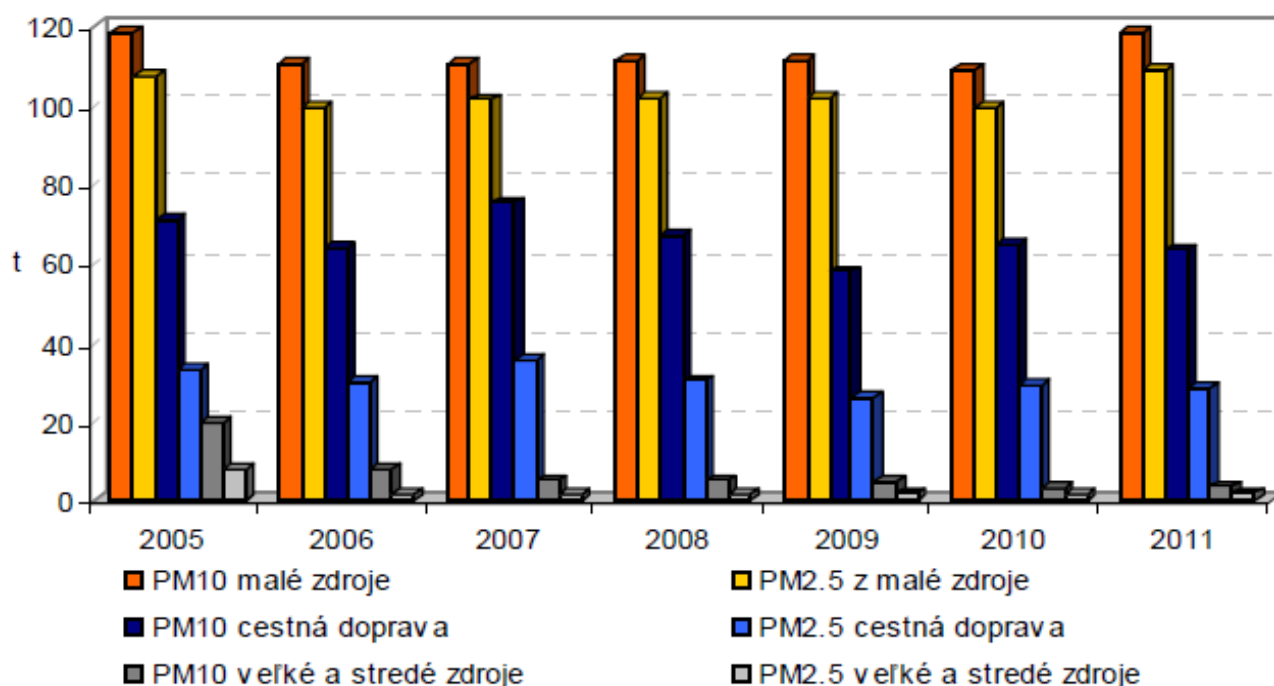
NÁZOV ZDROJA	ZTL [t/rok]	SO ₂ [t/rok]	NO _x [t/rok]	CO [t/rok]
GE.NE.S a.s. – ťažba, úprava, spracovanie silikátových surovín	0,59	0,07	0,05	0,01
INTOCAS Slovakia a.s. - výroba magnezitových produktov	0,69	0,42	29,75	3,98
Calmit spol. s.r.o. závod Tisovec – výroba vápna	11,76	4,45	82,37	827,91
EMISIE SPOLU	13,04	4,94	112,17	831,90

Zdroj: Okresný úrad životného prostredia Rimavská Sobota, 2013

Graf č. 3 uvádza podiel emisií z malých až veľkých zdrojov znečistenia v území.

Graf č.3: Emisie PM_{10} a $PM_{2.5}$ z jednotlivých druhov zdrojov - meracia stanica Hnúšťa

Zdroj: MŽP SR, 2013

Činnosť spoločnosti Calmit, s.r.o., závodu Tisovec je povolená a kontrolovaná Slovenskou inšpekciou životného prostredia (SIŽP). Prašnosť z najväčšieho výduchu (komín dvojsachtovej pece č.5) je obmedzená limitom daným SIŽP pre tuhé znečisťujúce látky (TZL - prach) vo výške $<30 \text{ mg/Nm}^3$.

V r. 2017 vstúpi do platnosti vykonávacie rozhodnutie Komisie z 26. marca 2013, ktorým sa stanovujú závery o najlepších dostupných technikách (BAT) podľa smernice Európskeho parlamentu a Rady 2010/75/EÚ o priemyselných emisiách na výrobu cementu, vápna a oxidu horečnatého. Táto smernica stanovuje emisný limit pre TZL pre výpal v peciach na $<10 \text{ mg/Nm}^3$. Ako prezentuje tabuľka č.8, inštalovaný filter už v súčasnosti spĺňa budúce predpisy a pri poslednom meraní v r. 2013 bolo nameraných len 5 mg/Nm^3 TZL.

Tab.č.7: Množstvo emisií produkovaných závodom Calmit, s.r.o. Tisovec

ZDROJ EMISII	EMISIA	MAX. KONCENTRÁCIA (mg/m ³)	EMISNÝ LIMIT (mg/m ³)
odprášenie presypu z dopravného pásu do plniacej hubice	TZL	15	50
linka na úpravu vápenca	TZL	1	20
dvojsachtová pec	TZL	5	30
	CO	0,03% obj.	4% obj.
	NO _x ako NO ₂	264	1500

Zdroj: Správa o oprávnenom meraní emisií č. 10/115/2013, akreditované laboratórium EkoPro, s.r.o., Trenčín

Oblasť riadenia kvality ovzdušia Hnúšťa - Tisovec ako aj celý okres Rimavská Sobota je charakteristický vysokým podielom ciest II. a III. triedy. Dopravný skelet okresu tvoria cestná komunikácia č. I/72 a železničný ťah situovaný v údolí rieky Rimavy. Napriek nízkemu zaťaženiu cesta I/72 má svoj podiel na znečistení ovzdušia v oblasti riadenia kvality ovzdušia ako zdroj prašnosti, ktorý je negatívne hodnotený z pohľadu kvality života obyvateľstva v danej lokalite. Najzaťaženejšie sú obývané oblasti v blízkosti ciest, a to v dôsledku sčítaného vplyvu lokálnych kúrenísk a emisií z dopravy, v kombinácii s nepriaznivými ventilačnými podmienkami v údolí. Priemyselné zdroje ako Calmit, s.r.o. v Tisovci, INTOCAST Slovakia, a.s. v Hnúšti prispievajú k znečisteniu okolitých svahov.

Opatrenia v rámci programu na zlepšenie kvality ovzdušia je možné zaradiť do piatich základných oblastí: oblasť územného plánovania (rozšírenie peších zón, oddychových, športových areálov a vegetačné úpravy), organizácia dopravy (budovanie kruhových objazdov a rekonštrukcia cestnej siete, parkovísk a chodníkov), oblasť priemyslu (rekonštrukcia odsávacích a odprašovacích zariadení, resp. iných technologických zariadení, odstavenie a zakonzervovanie zdrojov znečistenia), regulácia lokálnych zdrojov (zatepfovanie, rekonštrukcia distribučnej siete za účelom zníženia tepelných strát, čistenie a kropenie ciest) a lokálne/národné legislatívne nástroje. Predchádzanie zavádzaniu lokálneho vykurovania pevnými palivami a používanie zemného plynu na vykurovanie domácností je nemenej dôležitým, ale komplikovaným problémom na riešenie z dôvodu nárastu cien zemného plynu.

V posledných rokoch boli v Tisovci zrealizované viaceré opatrenia na zlepšenie kvality ovzdušia. Calmit, s.r.o. Tisovec pre zníženie fugitívnych emisií zabezpečilo napr. odsávanie dopravných ciest, odprašenie hydrátora (nový filter), odprašenie dopravných ciest kusového vápna (nový filter). Mesto Tisovec za účelom zníženia sekundárnej prašnosti zabezpečilo napr. vybudovanie pešej zóny pred základnou školou, dobudovanie oddychovo - športového areálu pri základnej škole, vybudovanie kruhového objazdu a vegetačné úpravy pri materskej škole, vegetačné úpravy sídlisk, vytvorenie parkovacích miest na ul. Jesenského, rekonštrukciu cestnej siete miestnych komunikácií a chodníkov. V kompetencii mesta je tiež každoročné čistenie ciest, odstraňovanie zimných posypov v jarnom období, kropenie komunikácií v letnom období a kontrola zákazu pálenia odpadov. V rámci dopravných opatrení bola zabezpečená napr. rekonštrukcia cesty č. I/72 Tisovec – Zbojská.

2.3.3 NATURA 2000

NATURA 2000 je sústava chránených území členských krajín Európskej únie, ktorej cieľom je zachovanie európskeho prírodného bohatstva – najvzácnejších a najohrozenejších biotopov a druhov na území štátov EÚ. Sústavu NATURA 2000 tvoria chránené vtáčie územia (CHVÚ), vyhlasované na ochranu vtáctva a územia európskeho významu (ÚEV) s cieľom ochrany ostatných vzácných a ohrozených rastlinných a živočíšnych druhov a ich biotopov. O zaradení územia do sústavy NATURA 2000 rozhoduje EÚ, ktorá ho vyberá z predložených návrhov jednotlivých členských krajín.

Do katastrálnych území Tisovca a Rimavskej Píly zasahujú: chránené vtáčie územie Stolica a územia európskeho významu: Muránska planina, Trstie, Tisovský kras, Rimava a Rosiarka. Chránené územia sú v správe NP Muránska planina. Ich prehľad poskytujú tabuľky č.8 a č.9.

Tab.č.8: Chránené vtáčie územia zasahujúce do k.ú. Tisovca a Rimavskej Píly

Názov CHVÚ	Rozloha CHVÚ	Zabezpečenie priaznivého stavu biotopov druhov vtákov európskeho významu a biotopov sťahovavých druhov vtákov
CHVÚ – Stolica	25796,46 ha	kuvika kapcavého, sokola sťahovavého, orla skalného, bociana čierneho, včelára lesného, výra skalného, sovy dlhochvostej, kuvika vrabčieho, lelka lesného, žlny sivej, ďatľa bieločrptého, ďatľa čierneho, ďatľa trojprstého, muchárika červenohrdlého, muchárika bieločrptého, žltouchvosta lesného, tetra hľadáča, tetra holniaka a jariabka hôrneho

Zdroj: ŠOP SR, 2015

Tab.č.9: Územia európskeho významu zasahujúce do k.ú. Tisovca a Rimavskej Píly

Názov ÚEV	Rozloha ÚEV	Biotopy, ktoré sú predmetom ochrany	Druhy, ktoré sú predmetom ochrany
ÚEV Rosiarka	6,09 ha	vlhkostinné vysokobylinné spoločenstvá na poriečnych nivách od nížin do alpskeho stupňa a prechodné rašeliniská a trasoviská	kunka žltobruchá
ÚEV Tisovský kras	1469,37 ha	lužné vrbovo-topolové a jelšové lesy; porasty borievky obyčajnej; pionierske porasty na plytkých karbonátových a bazických substrátoch zväzu Alysso-Sedion albi; dealpínske travinnobylinné porasty; subpanónske travinnobylinné porasty; vlhkostinné vysokobylinné lemové spoločenstvá na poriečnych nivách od nížin do alpskeho stupňa; nížinné a podhorské kosné lúky; prechodné rašeliniská a trasoviská; penovcové prameniská; slatiny s vysokým obsahom báz; nespúvané karbonátové skalné sutiny montánneho až kolinného stupňa; karbonátové skalné steny a svahy so štrbinovou vegetáciou; neprístupné jaskynné útvary; kyslomilné bukové lesy; bukové a jedľové kvetnaté lesy; vápnomilné bukové lesy; lipovo-javorové sutinové lesy a xerothermné kroviny	placháč červený, kunka žltobruchá, vydra riečna, fúzač alpský, rys ostrovid, spriadač kostihovový, ohniváček veľký, podkovár malý, netopier veľkouchý, uchaňa čierna, netopier obyčajný, netopier brvitý, netopier ostrouchý, medveď hnedý, podkovár veľký, podkovár južný, poniklec prostredný, poniklec slovenský, vlk dravý a lykovec muránsky
ÚEV Rimava	4,07 ha		kunka žltobruchá, vydra riečna, podkovár

			malý, netopier obyčajný, netopier brvitý a mihul'a
ÚEV Muránska Planina	20257,37 ha	lužné vrbovo-topolové a jelšové lesy; prirodzené eutrofné a mezotrofné stojaté vody s vegetáciou plávajúcich a/alebo ponorených cievnatých rastlín typu Magnopotamion alebo Hydrocharition; kosodrevina; porasty borievky obyčajnej; pionierske porasty na plytkých karbonátových a bázických substrátoch zväzu Alysso-Sedion albi; alpské a subalpínske vápnomilné travinnobylinné porasty; dealpínske travinnobylinné porasty; suchomilné travinnobylinné a krovinné porasty na vápnitom podloží (dôležité stanovišťa Orchideaceae); kvetnaté vysokohorské a horské psicové porasty na silikátovom substráte; vlhkomylné vysokobylinné lemové spoločenstvá na poriečnych nívach od nížin do alpskeho stupňa; nížinné a podhorské kosné lúky; horské kosné lúky; aktívne vrchoviská, prechodné rašeliniská a trasoviská; penovcové prameniská; slatiny s vysokým obsahom báz; nespevnené karbonátové skalné sutiny montánneho až kolinného stupňa; karbonátové skalné steny a svahy so štrbinovou vegetáciou; silikátové skalné steny a svahy so štrbinovou vegetáciou; neprístupné jaskynné útvary; kyslomilné bukové lesy; bukové a jedľové kvetnaté lesy; javorovo-bukové horské lesy; vápnomilné bukové lesy; lipovo-javorové sutinové lesy; horské smrekové lesy; xerothermné kroviny; brezové, borovicové a smrekové lesy na rašeliniskách; teplomilné panónske dubové lesy; reliktné vápnomilné borovicové a smrekovcové lesy	placháč červený, kunka žltobruchá, mlok karpatský, vydra riečna, fúzač alpský, rys ostrovid, bystruška potočná, ohniváček veľký, spriadač kostihojový, podkovár malý, netopier veľkouchý, uchaňa čierna, netopier obyčajný, medveď hnedý, netopier brvitý, podkovár veľký, poniklec prostredný, sysel pasienkový, vlk dravý, črievičník papučkový, zvonček hrubokoreňový, zvonček, poniklec slovenský, hraboš tatranský, netopier pobrežný, káčik fialový, netopier ostrouchý, lietavec sťahovavý, lykovec muránsky, kyjanôčka zelená, zvonovec ľaliolistý, fúzač karpatský, podkovár južný, kobylika štysova
ÚEV Trstie	28,79 ha	kvetnaté vysokohorské a horské psicové porasty na silikátovom substráte; degradované vrchoviská schopné prirodzenej obnovy; prechodné rašeliniská a trasoviská; kyslomilné bukové lesy; bukové a jedľové kvetnaté lesy	kunka žltobruchá, mlok karpatský

Zdroj: ŠOP SR, 2015

SKCHVU017 Muránska planina - Stolica

Územie bolo vyhlásené Vyhláškou MŽP SR č. 439/2009 Z.z. na účel zabezpečenia priaznivého stavu biotopov druhov vtákov európskeho významu a biotopov sťahovavých druhov vtákov (viď tabuľka č.9).

Za činnosti, ktoré môžu mať negatívny vplyv na predmet ochrany chráneného vtáčieho územia, sa považuje:

- odstraňovanie alebo poškodzovanie stromov s hniezdnymi dutinami ďatľa čierneho, ďatľa trojprstého, kuvika vrabčieho alebo žlny sivej, ak tak určí okresný úrad životného prostredia,
- vykonávanie lesohospodárskej činnosti v blízkosti hniezda bociana čierneho, orla skalného a včelára lesného, ak tak určí okresný úrad životného prostredia,
- mechanizované kosenie alebo mulčovanie trvalých trávnych porastov na súvislej ploche väčšej ako 0,5 ha spôsobom od okrajov do stredu od 1.mája do 30.júna.

SKUEV0225 Muránska planina

V časti katastrálneho územia mesta Tisovec tvorí NP Muránska planina 5282,6 ha a platí tu tretí a piaty stupeň ochrany. Muránsku planinu tvorí rozsiahla vápencová plošina so zastúpením mnohých prvkov krasového fenoménu planinového typu. Vysoká biologická rozmanitosť územia je okrem pestrých stanovišť krasového reliéfu určená fyto- a zoogeografickou pozíciou územia. Podstatnú časť cenóz tvoria typické karpatské prvky obohatené v dôsledku prieniku viacerých panónskych a mediteránnych elementov flóry a fauny. V dôsledku týchto faktov sa v území vyskytuje široká škála lesných spoločenstiev dubového až smrekového vegetačného stupňa. V inverzných polohách sa v území vyskytuje aj kosodrevina (*Pinus mugo*). Spolu s niekoľkými západokarpatskými paleoendemitmi (napr. *Saxifraga wahlenbergii* a *Delphinium oxysepalum*) má kosodrevina na Muránskej planine najjužnejšie lokality prirodzeného výskytu v Západných Karpatoch. Lokalita zemolezu alpskeho (*Lonicera alpigena*) v centrálnej časti Muránskej planiny predstavuje jedinú známu lokalitu tohto druhu na Slovensku. Najvýznamnejšou rastlinou územia je paleoendemit lykovec muránsky (*Daphne arbuscula*), ktorý okrem tohto územia rastie len v susednom Tisovskom krasi. Druh rastie na skalných stenách, v dealpínskych a subalpínskych travinnobylinných porastoch a v reliktných borinách. V území sa eviduje prítomnosť 29 európsky významných biotopov. Charakteristické sú biotopy viazané na vápnatý substrát, napr.

xerothermné kroviny, suchomilné travinnobylinné a krovinné porasty na vápnom podloží, karbonátové skalné sutiny, skalné steny a svahy so štrbinovou vegetáciou. Menej zastúpenými sú prechodné a slatinné rašeliniská a ojedinelé penovcové prameniská. Pestré lúčne spoločenstvá sú stanovišťami viacerých chránených rastlinných druhov, najmä z čeľade vstavačové (Dactylorhiza majalis, D. sambucina, Orchis mascula, O. ustulata, Gymnadenia conopsea).

Vysoký počet neprístupných jaskynných útvarov vytvára výborné podmienky pre zimovanie netopierov a Muránska planina je jedným z najvýznamnejších zimovísk netopierov na Slovensku. Z celkového počtu 28 druhov netopierov vyskytujúcich sa v SR, tu žije 25 druhov, z ktorých 10 je európskeho významu (Rhinolophus euryale, R. ferus, R. hipposideros, Barbastella barbastellus, Miniopterus schreibersii, Myotis bechsteini, M. oxygnathus, M. dasycneme, M. emarginatus, M. myotis). V území sa nachádzajú 4 lokality prihlásené do zoznamu európsky významných podzemných biotopov netopierov v rámci Dohody o ochrane európskych populácií netopierov (EUROBATS). Vyskytujú sa tu všetky veľké šelmy (Ursus arctos, Lynx lynx, Canis lupus), ktoré sa tu pravidelne rozmnožujú a ich populácie sú stabilné. Mimoriadne bohatá je fauna bezstavovcov (800 druhov Lepidoptera, 45 druhov Orthoptera, 303 druhov Aranea, viac ako 800 druhov Coleoptera, 27 druhov Odonata) s výskytom druhov európskeho významu (3 druhy chrobákov, 3 druhy motýľov), ďalších významných druhov ako aj miestnych endemitov (napr. motýľ Athrips patockai, chrobák Duvalius szabo szabo, šváb Phyllodromica chladeki a i.). V území sa zaznamenal výskyt 113 druhov vtákov, z ktorých 94 je hniezdičov. Muránska planina je súčasťou chráneného vtáčieho územia CHVÚ Muránska planina – Stolica.

Obr.č.6: Pohľad na vrch Voniaca

Zdroj: <http://hiking.sk/hk/ar/3418/polovnicka_P_Balko, 2008

Obr.č.7: Uchaňa čierna - Kášter

Zdroj: Správa NP Muránska Planina, chata_tisovska_voniaca.html

SKUEV0281 Trstie

Lokalita sa nachádza vo vrcholovej časti Trstia, kde hydrologické pomery podmienujú existenciu mokradňových biotopov. Vegetáciu tvoria spoločenstvá prechodného rašeliniska a zvyškov vrchoviska. Lokalita je evidovaná ako národné významná mokraď. Významnými rastlinnými druhmi sú Dactylorhiza maculata ssp. transsilvatica, Eriophorum vaginatum a Trientalis europaea. Faunu stavovcov predstavujú typické druhy horského lesa, zo stavovcov je možné uviesť napr. druhy Lacerta vivipara, Tetrao urogallus a Myotis brandtii.

Územie sa nachádza v ochrannom pásme NP Muránska planina, od r. 1980 je maloplošným chráneným územím v kategórii prírodná rezervácia. V území platí štvrtý stupeň ochrany.

Obr.č.8: Mokrad' Trstie

Zdroj: Správa NP Muránska Planina, P. Jakubčo, 2004

Obr.č.9: Vemenník dvojlistý,
zraniteľný druh, Trstie

Zdroj: Správa NP Muránska Planina, P. Jakubčo, 2004

Obr.č.10: Mäsožravá Rosička okruhlolistá,
ohrozený druh, Trstie

Zdroj: Správa NP Muránska Planina, P. Jakubčo, 2003

SKUEV0282 Tisovský kras

Tisovský kras predstavuje západné pokračovanie Muránskej planiny s charakteristicky vyvinutým krasovým fenoménom. Dominantou územia je vápencový masív Hradovej a krasová depresia Suché doly s formami povrchového krasu (krasové jamy, ponory). Územie je ohraničené krasovými dolinami charakteru roklín – Furmanec a Hlboký jarok. V území sa eviduje niekoľko európsky významných biotopov a taxónov. Najcharakteristickejšie sú dealpínske travinno-bylinné spoločenstvá na skalnatom hrebeni masívu Hradová. Zaujímavé sú xerothermné pasienky s výskytom teplomilných druhov flóry (*Stachys germanica*, *Lathyrus nissolia*), z ktorých časť sa nachádza na škrapoch. V Suchých doloch sa

nachádzajú aj zvyšky slatín. Najvýznamnejším rastlinným taxómom je paleoendemit lykovec muránsky (*Daphne arbuscula*), ktorý rastie len v tisojsko-muránskej krasovej oblasti na skalných stenách. Z ďalších dealpínskych druhov tu rastú poniklec slovenský (*Pulsatilla slavica*), poniklec prostredný (*P. subslavica*) a prvosenka holá (*Primula auricula*). Výskyt druhu vranček švajčiarsky (*Lycopodioides helveticum*) v rámci tisojsko-muránskej oblasti je evidovaný len z Hradovej.

Územie je známe vysokým zastúpením krasových javov. Evidovaných tu je viac ako 30 jaskýň. Spomedzi nich, lokality Michňová, Jaskyňa Netopierov a Kostolík predstavujú európsky významné podzemné úkryty netopierov, identifikované v rámci iniciatívy EUROBATS. Celkom sa v území zaznamenal výskyt 12 druhov netopierov. Žije tu viac ako 70 druhov vtákov a lokalita je významná z hľadiska pravidelného výskytu chrapkáča poľného (*Crex crex*). Medzi významné druhy územia patria včelár lesný (*Pernis apivorus*), sokol sťahovavý (*Falco peregrinus*), bocian čierny (*Ciconia nigra*) a strnádka cia (*Emberiza cia*). V území sa vyskytujú 4 európsky významné druhy bezstavovcov (*Lepidoptera*, *Coleoptera*).

Časť územia sa poskytla ochrana už v r. 1953 vyhlásením Prírodnej rezervácie Suché doly, v súčasnosti je celé územie súčasťou ochranného pásma NP Muránska planina. Nachádzajú sa tu ďalšie dve prírodné rezervácie – Hlboký jarok a Hradová. V území platí druhý, štvrtý a piaty stupeň ochrany.

Obr.č.11: Tisojský kras, Suché doly

Zdroj: Správa NP Muránska Planina, P. Jakubčo, 2005

SKUEV0003 Rimava

Územie zahŕňa rieku Rimava v jej hornom toku v úseku od severného okraja mesta Tisovec k m.č. Rimavská Píla. Cieľom ochrany je z hľadiska abundancie významná populácia mihule potiskej (*Eudontomyzon danfordi*), ktorej súvislý výskyt tu bol zdokumentovaný. Rimava má v tejto časti zachovalý charakter s výskytom ďalších druhov medzinárodného aj národného významu (napr. *Lutra lutra*, *Natrix tessellata*, *Myotis daubentonii*, *Pipistrellus pipistrellus*).

V území platí štvrtý stupeň ochrany s cieľom zachovania prirodzených vlastností toku. Ochranné opatrenia by mali smerovať k postupnému odstraňovaniu alebo spriechodneniu existujúcich bariérových prvkov, znemožňujúcich migráciu rýb v riečnom koryte (mesto Tisovec) a zamedzeniu akýchkoľvek zásahov do riečného koryta za účelom odberu riečného materiálu (bagrovanie riečného štrku), resp. zásahu do brehových porastov a prirodzených meandrov rieky (napriamovanie toku).

Obr.č.12: Rimava

Zdroj: Správa NP Muránska Planina, A. Trebulová, 2015

SKUEV0729 Rosiarka

Chránené územie sa nachádza južne od obce Pohronská Polhora a severozápadne od mesta Tisovec, pričom zasahuje do oboch katastrálnych území. Územie bolo v r. 1996 vyhlásené aj za prírodnú rezerváciu s cieľom zabezpečenia ochrany horského rašeliniska a príslušných vlhkých horských lúk a podmáčaných lesných spoločenstiev s typickými a vzácnymi zástupcami flóry a fauny.

Zistený bol výskyt 19 druhov vtákov, z ktorých je 14 chránených. Typickými druhmi sú holub hrivnák, sluka hôrna, kukučka obyčajná, sojka obyčajná, orešnica perlavá, z dravcov myšiak hôrny a jastrab krahulec. Z chránených druhov rastlín sa tu hojne vyskytujú druhy: vstavačovec májový (*Dactylorhiza majalis*), víbovka močiarna (*Epilobium palustre*), páperník úzkolistý (*Eriophorum angustifolium*), rosička okrúhlostá (*Drosera rotundifolia*) a iné. Z triedy obojživelníkov tu boli pozorované druhy kunka žltobruchá (*Bombina variegata*) a mlok vrchovský (*Triturus alpestris*).

Obr.č.13: Rosiarka

Zdroj: Správa NP Muránska Planina, D. Blanár, 2004

Zdroj: Správa NP Muránska Planina, A. Trebulová, 2009

Ďalšie chránené územia v katastri mesta

Národná prírodná rezervácia Hradová

(vyhlásená v r.1984, výmera chráneného územia: 127,47 ha, stupeň ochrany: 5)

NPR sa nachádza na západnom okraji mesta Tisovec a predstavuje jednu z krajinných dominánt. Príroda je tu relatívne zachovalá, pretože ide o bralnaté územie. V priestore Okrúhlej skaly (851 m.n.m.), ktorá je západným ukončením hrebeňa, ale i vo východnej časti, sú zvyšky stredovekých hradieb. Korozívne procesy na puklinách vápencov tu podmienili vznik niekoľkých jaskýň. Z južnej strany Hradovej vystupujú škrapy rôznych druhov. Hradová reprezentuje územie s veľmi bohatou a pestrú vegetáciou. Na južných svahoch sa zachovali dubové porasty, kým v severne orientovanej časti územia sú bučiny. Vyskytuje sa tu najvzácnejšia rastlina NP Muránska planina, relikť a endemit lykovec muránsky. Predmetom ochrany sú pestré biocenózy s viacerými zriedkavými a chránenými druhmi rastlín a živočíchov s ekologickými predpokladmi na ich zachovanie na vedeckovýskumné, náučné a kultúrno - výchovné ciele.

Obr.č.14: Hradová

Zdroj: <http://hiking.sk/hk/ar/2910/ostry_hreben_hradova_a_tajomne_trstie.html>

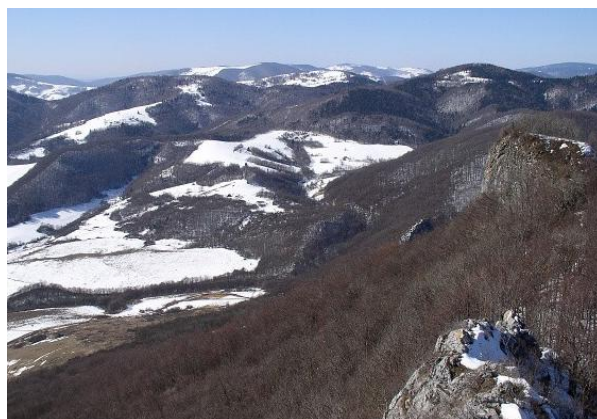

Prírodná rezervácia Suché doly

(vyhlásená v r.1953, výmera chráneného územia: 257,46 ha, stupeň ochrany: 4)

PR sa nachádza západne od Tisovca a je to jedno z najvýznamnejších krasových území Muránskej planiny, bohaté na povrchové (krasové jamy, škrapové polia, ponory, vyvieračky) i podzemné javy (jaskyne a priepasti). Patrí k nim ponorný tok Teplica, na povrchu vyznačený radom krasových jám, v podzemí s viacerými jaskynnými priestormi.

K zaujímavým krasovým javom patrí Periodická vyvieračka (nachádza sa neďaleko rezervácie), z ktorej je zásobované mesto Tisovec pitnou vodou (viď 2.3.7 Kvalita a ochrana vôd). Zaujímavé sú i jaskyne Netopieria (150 m), Kostolík (404 m) a priepasť Michňová (-105 m). Hodnotu územia znásobuje i výskyt chránených a zriedkavých druhov flóry a fauny.

Obr.č.15: Pohľad z Hradovej ZDROJ: <http://empepa.net/>

Prírodná rezervácia Čertova dolina

(vyhlásená v r.1993, výmera chráneného územia: 49,02 ha, stupeň ochrany: 5)

PR leží v údolí potoka Furmanec. Je tvorená vápencami s vyvinutými krasovými javmi ako sú jaskyne, škrapy a pod. Niektoré úseky toku majú výrazný tiesňavový charakter so skalnými stupňami, cez ktoré tok prepadáva viacerými vodopádmi.

Predmetom ochrany sú zachovalé lesné spoločenstvá s jedľou, smrekom, bukom a cennými listnáčmi na vápencovom podloží, s výrazným krasovým reliéfom, rozľahlým jaskynným systémom Čertovej jaskyne a tiesňavovitými úsekmi potoka s vodopádmi.

Čertova dolina - ZDROJ: www.echovinv.sk

Prírodná rezervácia Hlboký jarok

(vyhlásená v r.1988, výmera chráneného územia: 34,41 ha, stupeň ochrany: 5)

Nachádza sa juhozápadne od Tisovca a nadväzuje na krasové územie PR Suché Doly. Zaberá svahy na pravom i ľavom brehu stredného toku Rejkovského potoka, ktoré vytvárajú strmé skalné bralá a skalné stupne. Zriedkavým a zaujímavým javom je živá travertínová kopa na južnom ukončení územia. Sú to sladkovodné pramenné vápence, vytvorené z vôd studeného prameňa. Z povrchových krasových foriem sa tu nachádzajú škrapy a krasové jamy. Z podzemných foriem je prítomných niekoľko menších jaskyniek abrázneho pôvodu. Špecifické mikroklimatické podmienky umožňujú, že vedľa seba rastú druhy náročné na zatienenie a vlhko.

Lokalita bola vyhlásená za prírodnú rezerváciu z dôvodu výskytu vzacnej hory. Rastie tu napr. chránený jereň jazyk, z fauny je známym mlok škvrnitý. V hornej časti kanoňa v blatách pri pramenisku Rejkovského potoka sa zdržiavajú diviaky.

Obr.č.17: V Hlbokom jarku – ZDROJ: www2.jeskynar.cz/

Prírodná rezervácia Nad Furmancom

(vyhlásená v r. 1983, výmera chráneného územia: 2,78 ha, stupeň ochrany: 4)

PR sa nachádza nad ľavý brehom potoka Furmanec na úpätí svahu Kášter, v nadmorskej výške 525 m.n.m. Územie je charakteristické bukovým - hrabovým porastom. Predmetom ochrany je reliktný druh valdštajnika trojpočetná Magicová (*Waldsteinia ternata* ssp. *Magicii*).

Národná prírodná rezervácia Kášter

(vyhlásená v r.1984, výmera chráneného územia: 57,73 ha, stupeň ochrany: 5)

NPR sa nachádza severozápadne od Tisovca. Morfológická stavba je charakteristická skalnými bralami a výskytom jaskýň a skalných previsov. Z územia sú známe nálezy vzácnych paleontologických prírodnín. Nachádzajú sa tu teplomilné typy bukových spoločenstiev. Predmetom ochrany sú ukážky krasového reliéfu a zachovalých lesných spoločenstiev, čo sú významné prírodné a krajinárske hodnoty masívu.

Obr.č.18: Pohľad na vrch Kášter

Zdroj:< http://hiking.sk/hk/ar/2910/ostry_hreben_hradova_a_tajomne_trstie.html>

Národná prírodná rezervácia Šarkanica

(vyhlásená v r.1984, výmera chráneného územia: 454,75 ha, stupeň ochrany: 5)

NPR Šarkanica bola vyhlásená na ochranu geologicky a geomorfologicky významnej časti Muránskej planiny so zachovanými prirodzenými skalnými a lesnými biocenózami s bohatým zastúpením chránených a iných zriedkavých a ohrozených druhov rastlín a živočíchov na vedecko - výskumné, náučné a kultúrne - výchovné ciele.

Ochranný najzaujímavejšou časťou sú skalné hrebeňové partie v severozápadnej časti územia. Hodnotu územia zvyšuje výskyt lykovca kričkového, ponikleca slovenského, hrdobradky horskej, lomikameňa vždyživého. Z cicavcov sa tu vyskytuje jelenia a srnčia zver, medveď hnedý, krkavec čierny, salamandra škvrnitá.

Chránený areál Tunel pod Dielikom

(vyhlásený v r.1997, stupeň ochrany: 4)

Antropogénne vytvorený podzemný priestor, je jedným z najvýznamnejších stredoeurópskych zimovísk netopierov. Celkovo tu bola zaznamenaná hibernácia 11 druhov netopierov. Početnosť zimujúcich netopierov sa pohybuje v rozmedzí cca 2000 až 10000 exemplárov (údaje z r.1993 – 1997). K najpočetnejším zimujúcim druhom patria uchaňa čierna (*Barbastella barbastellus*) a večernica malá (*Pipistrellus pipistrellus*), ostatné druhy tvoria príležitostnú a málopočetnú akcesorickú zložku zimujúceho spoločenstva (*Rhinolophus ferrum equinum*, *Rh. hipposideros*, *Rh. euryale*, *Nyctalus noctula*, *Myotis myotis*, *M. blythi*, *M. mystacinus*, *M. dasycneme*). Významné je pravidelné zimovanie kriticky ohrozeného lietavca sťahovavého (*Miniopterus schreibersi*).

Obr.č.19: Tunel pod Dielikom – ZDROJ: Zdroj: E. Schenk, 2001

Chránený areál Vachtové jazierko

(vyhlásený v r.1997, výmera 6,753 m², stupeň ochrany: 4)

Lokalita sa nachádza južne od mesta Tisovec. Prevažnú časť tvorí vodná plocha so statickou a relatívne teplou vodou s malým prítokom a odtokom. Predstavuje jednu z cenných a zriedkavých prírodovedných lokalít výskytu Vachty trojlístej (*Menyanthes trifoliata*) v spoločenstve s inými vodnými rastlinami i živočíchmi. Zároveň je to veľmi vhodné miesto pre život a rozmnožovanie obojživelníkov, rýb i niektorých plazov. V jazierku hniezdi kačica divá a na brehu severnej časti jazierka sú opustené nory vydry riečnej. Lokalita je zaujímavá i výskytom vodného hmyzu, vážok a pod.

Obr.č.20: Vachta trojlístá – ohrozený druh - <http://jezirka-ryby.cz>

Jaskyne

V území je evidovaných cca 290 jaskýň a priepastí.

K najznámejším patria: jaskyňa Kášter, jaskyňa Meandrová, jaskyňa Kochy IV, jaskyňa Maša, jaskyňa Daxnerov ponor, jaskyňa netopierov a jaskyňa v Pastierni.

Priepasť Michňová

Zaraďujeme ju k tzv. "jaskynným priepastiam". Svojou hĺbkou 105 m je najhlbšou známou priepasťou Muránskej planiny. Je vybudovaná vo vrchných wettersteinských vápencoch na tektonickom zlome, ktorý bol postupne vyerodovaný. Jej vstupný otvor bol v 20. rokoch umelo uzatvorený pastiermi, pretože doň padal dobytok. Znovu bol otvorený v 50. rokoch tisovskými jaskyniarimi. Priepasť bola neskôr vystrojená 13 kovovými rebríkmi, takže zostup do nej je pomerne jednoduchý. Po zlezení vstupného komína sa ocitneme v úzkej puklinovej chodbe, ktorou prideme na miesto zvané "Hrazda", čo je kovová tyč upevnená v stenách chodby. Slúži ako pomôcka pri nástupe na druhý rebrík, ktorým vchádzame do veľkej sály. Výzdoba je tu chudobná, steny sú sfarbené do tmavohneda, dno je pokryté hrubou pohyblivou sutinou. Na čelnej stene vybudovali jaskyniari symbolický cintorín, ktorým si uctili pamiatku svojich zosnulých kolegov. Chodba sa tu rozdeľuje. Jedna pokračuje úzkou puklinou tzv. "Chodbou objaviteľov", druhá vedie po suťovisku na rebríky do "Prvej priepasti". Na jej dne sa obe chodby spoja. Zostup rebríkom v týchto miestach je pomerne zložitý a nachádza sa tu pekná kvapľová výzdoba vo forme stalagtitov. Ďalšími dvoma rebríkmi sa dostaneme nad "Druhú priepasť". Posledným rebríkom vchádzame na dno jaskyne. Môžeme tu vidieť jazierko s pritekajúcou vodou, krásny sintrový vodopád a reliéf ženskej postavy z hliny, ktorý vytvoril v minulosti Bedřich Polák, profesor na Hutníckej priemyslovke. Malým rebríkom vystúpime k najkrajšiemu

Obr.č.21: Priepasť Michňová ZDROJ: www2.jeskyнар.cz/

kvapľovému útvaru priepasti – tzv. "Záclonám" (3 - 5 m vysokým plochým stalagtitom, ktoré pripomínajú zhrnutý záves). Priepasť je zimoviskom netopierov, prevažne druhu podkovár malý. Michňová bola dlhodobým pracoviskom jaskyniarov, preto nad jej vstupným otvorom vybudovali malú chatku, ktorá slúži dodnes.

Jaskyňa Maša

Nachádza sa v južnom výbežku vrchu Kášter, oddeleného zárezom bývalej železničnej trate Tisovec - Brezno. Vstup do jaskyne je možný len cez starú vodnú štôľňu. Táto jaskyňa je jednou z najstarších objavených v katastri mesta. Spomína sa už v r.1857 v Národných novinách v súvislosti so vzácnymi paleontologickými nálezmi, ktoré tu skúmal profesor Sueszz Budapeštianskej univerzity. Jaskynné priestory sú takmer bez výzdoby a končia malým jazierkom.

Jaskyňa Kostolík

Kostolík je asi najznámejšou jaskyňou v okolí Tisovca. Je to typ puklinovo - riečnej jaskyne, to znamená, že pôvodnú puklinu modeloval vodný tok, pravdepodobne Rejkovský potok. Svedčí o tom tzv. stropné koryto, ktoré sa tiahne stropom celej jaskyne. Hneď za portálovým vchodom je veľká sieň, kde môžeme sledovať stopy zvetrávania. Dno je pokryté hrubými kameňmi a klzkou hlinou. Po zdolaní úzkej pukliny sa dostaneme do priestornej kľembovitej sály, podľa ktorej dostala jaskyňa pravdepodobne meno. Nazýva sa aj "Sieň netopierov". V týchto miestach vidíme peknú kvapľovú výzdobu, ako sú sintrové náteky, stalagmity, stalaktity cibulkovitého tvaru, pagodovitý stalagmit. V čase vyššieho stavu vody sa naplňajú malé kaskádovité jazierka, tzv. "Rímske kúpele". Celá jaskyňa je dlhá okolo 250 m, časť týchto priestorov však tvoria úzke plazivky, tzv. "Bludisko". V miestach s nápismi je vstup do 12 m hlbokej priepasti. Jaskyňa končí za hlinenými priestormi. V minulosti bola značne devastovaná, preto bol jej vchod zatvorený. V súčasnosti je zimoviskom netopierov, prevažne druhu podkovár, ktorých tu zimuje 100 - 120 jedincov.

Jaskyňa Teplica

Teplicu zaraďujeme medzi jaskynné vyvieracky. Vstup do jaskyne je možný umelým otvorom, ktorým sa dostaneme do úzkeho zablateného priestoru. V týchto miestach môžeme sledovať stopy koróznej modelácie vody. Postup do ďalších častí je namáhavý, pretože prechádzame chodbou s hrubými ostrými kameňmi. Výčnelky na strope sú tiež ostré. V čase vyššieho stavu vody, už voda preteká týmto suťuviskom. Ďalším postupom sa dostaneme k trom úzkym jazierkam. Výzdoba je tu chudobná, zreteľné sú malé brčka a sintrové náteky. Sú tu dobre viditeľné erozívne tvary. Nachádza sa tu krásny členitý stalagnát, výšky asi 2 m - najväčší kvapľový útvar v jaskyni. Prítomné sú aj jazierka, kaskády a zaujímavý povrch stien, malé hráškovité útvary – dôsledok speleoaerosólu. V jaskyni je zlá viditeľnosť kvôli vodnej triešti, ako aj veľký hukot padajúcej vody. Chodby končia sifónmi.

Jaskyňa M2

Jaskyňu objavili jaskyniari zo Speleoklubu v Tisovci v r. 2006. Nachádza sa v juhovýchodnej časti Muránskej planiny a to jeden z jej najväčších podzemných priestorov. Jaskyňa je charakteristická množstvom priepastí, siení a kľukatých riečnych chodieb. Jaskyniari dosiahli samotné dno hlboké 70 m. Z neho vedú desiatky priepastí. Tá najhlbšia dostala názov Tartaros. Jaskyňou preteká voda, ktorá vyviera na povrch až po 2 km podzemnej púte. Jej dominantou je pôsobivý, 35 m vysoký hučiaci vodopád.

Vodopády

Na území sa nachádza celkom 32 vodopádov, ktoré sú prírodnými pamiatkami. Najvyšší vodopád Kamenárka je vysoký 10,5 m.

Chránené stromy

V sedle Dielik, v parku pri pomníku padlým z druhej svetovej vojny rastie Sekvojovec mamutí (*Sequoiadendron giganteum* (Lindl.) Buchholz) s priemerom kmeňa 109 cm, výškou 15 m a šírkou koruny 6 m. Jedná sa o ihličnatý strom z čeľade tisovcovitých, pochádzajúci zo Severnej Ameriky. Dôvod ochrany: zriedkavo sa vyskytujúci jedinec historického významu, stupeň ochrany: 2.

2.3.4 ÚZEMNÝ SYSTÉM EKOLOGICKEJ STABILITY

Územný systém ekologickej stability (ÚSES) je definovaný ako celopriestorová štruktúra navzájom prepojených ekosystémov, ich zložiek a prvkov, ktorá zabezpečuje rozmanitosť podmienok a foriem života v krajine. Základ tohto systému predstavujú biocentrá, biokoridory a interakčné prvky nadregionálneho, regionálneho alebo miestneho významu. Ideou ÚSES-u je zabezpečiť také podmienky v krajine, ktoré vytvoria, zabezpečia, alebo posilnia stabilitu krajiny a tým efektívnosť jej využívania.

Biocentrum je spravidla skupina ekosystémov, ktorá vytvára podmienky na rozmnožovanie, úkryt a výživu živých organizmov, zachovávajúca prirodzený vývoj spoločenstiev. Funguje ako miesto v krajine, ktoré má relatívne vyššie zastúpenie prirodzených živých prvkov prírody, odkiaľ sa tieto môžu šíriť do okolitej krajiny. Biokoridor je spravidla skupinou ekosystémov, ktoré spájajú biocentrá. Umožňujú migráciu a výmenu genetických informácií živých organizmov. Väčšinou sa jedná o akvatické a terestrické ekosystémy. Skupina ekosystémov, ktorá nadväzuje na biocentrá a

biokoridory a má schopnosť zabezpečiť alebo posilniť priaznivé pôsobenie na okolité časti krajiny sa v procese ÚSES definuje ako interakčný prvok. Zväčša sa jedná o trvalú trávnu plochu, mokraď, jazero, skupinu drevín a pod.

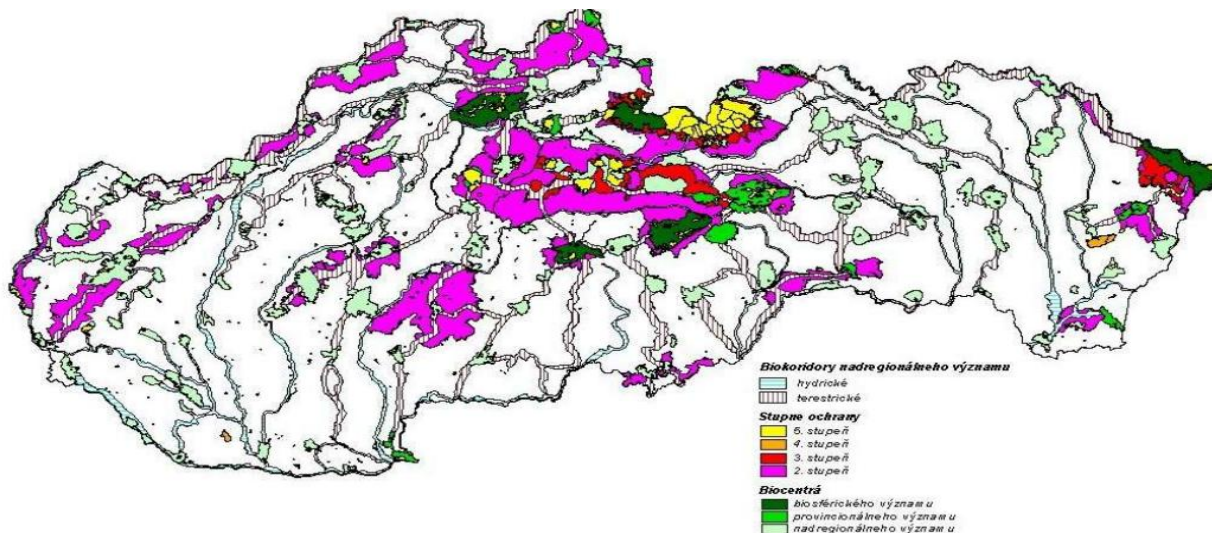
Projekty územného systému ekologickej stability sa realizujú na rôznych úrovniach – Generel nadregionálneho územného systému ekologickej stability (G NÚSES), regionálne (R ÚSES) v mierke 1:50 000 a miestne (M ÚSES) v mierke 1:25 000 alebo 1:10 000 na úrovni obcí.

Medzi prvky kostry ekologickej stability v rámci veľkého územného celku Banskobystrického kraja boli v rozsahu k.ú. Tisovca zahrnuté nasledovné krajinné segmenty:

- Šarkanica – Fabova hoľa – Veľká a Malá Stožka ako biocentrum provinciálneho významu
- Kášter ako biocentrum nadregionálneho významu
- Hradová – Suché doly ako biocentrum nadregionálneho významu
- Čertova dolina ako biocentrum regionálneho významu
- Trstie – Holcová ako biocentrum regionálneho významu
- územné časti od biocentra Šarkanica západným smerom a od biocentra Hradová – Suché doly južným smerom ako terestrické biokoridory nadregionálneho významu
- územie lesnej krajiny na východnom okraji katastrálneho územia ako terestrický biokoridor regionálneho významu
- vodný tok Rimava ako biokoridor hydricko – terestrický regionálneho významu
- územie NP Muránska planina ako ťažiskové územie európskeho významu a Balocké vrchy ako ťažiskové územie národného významu.

Miestny územný systém ekologickej stability Tisovca bol spracovaný v r. 2000 firmou URKEA, s.r.o. Banská Bystrica (dokument je k nahliadnutiu na MsÚ Tisovec). Dokument je rozborom a hodnotením ekologickej stability s vymedzením krajinných segmentov, schopných plniť funkcie biocentier, biokoridorov a interakčných prvkov rôznej hierarchickej úrovne. Dokument tiež stanovuje opatrenia na udržanie alebo zvýšenie ekologickej stability, biodiverzity a trvalo udržateľného rozvoja územia.

Obr.č.22: Stupeň ochrany prvkov územných systémov ekologickej stability (ÚSES)

Zdroj: ŠOP SR, 2015

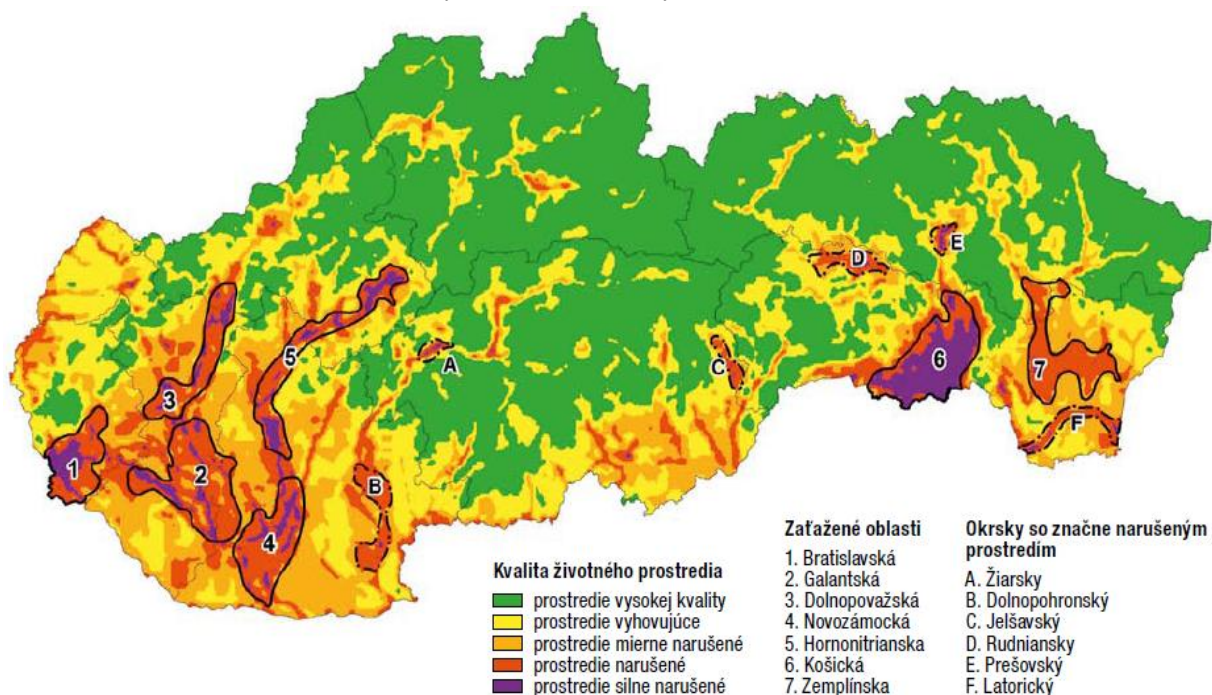
2.3.5 ENVIRONMENTÁLNA REGIONALIZÁCIA

Environmentálna regionalizácia SR predstavuje prierezový zdroj informácií o stave životného prostredia a odráža jeho diferencovaný stav v rôznych častiach územia. Regióny SR vykazujú rôzny stupeň zaťaženia jednotlivých zložiek životného prostredia a v rôznej miere sa v nich uplatňujú rizikové faktory. Tieto vplyvy, záťaže či riziká majú predovšetkým antropogénny charakter. V procese environmentálnej regionalizácie sa vyčleňujú regióny s istou kvalitou alebo ohrozenosťou životného prostredia. Jedným z výstupov je mapa hodnotiaca územie SR v 5 stupňoch kvality životného prostredia.

Ako demonštrujú obrázky č.23 a č.24, územie Tisovca patrí do regiónu s nenarušeným prostredím (Veporský región, č. 10) a má vysokú kvalitu prostredia (1.environmentálna kvalita).

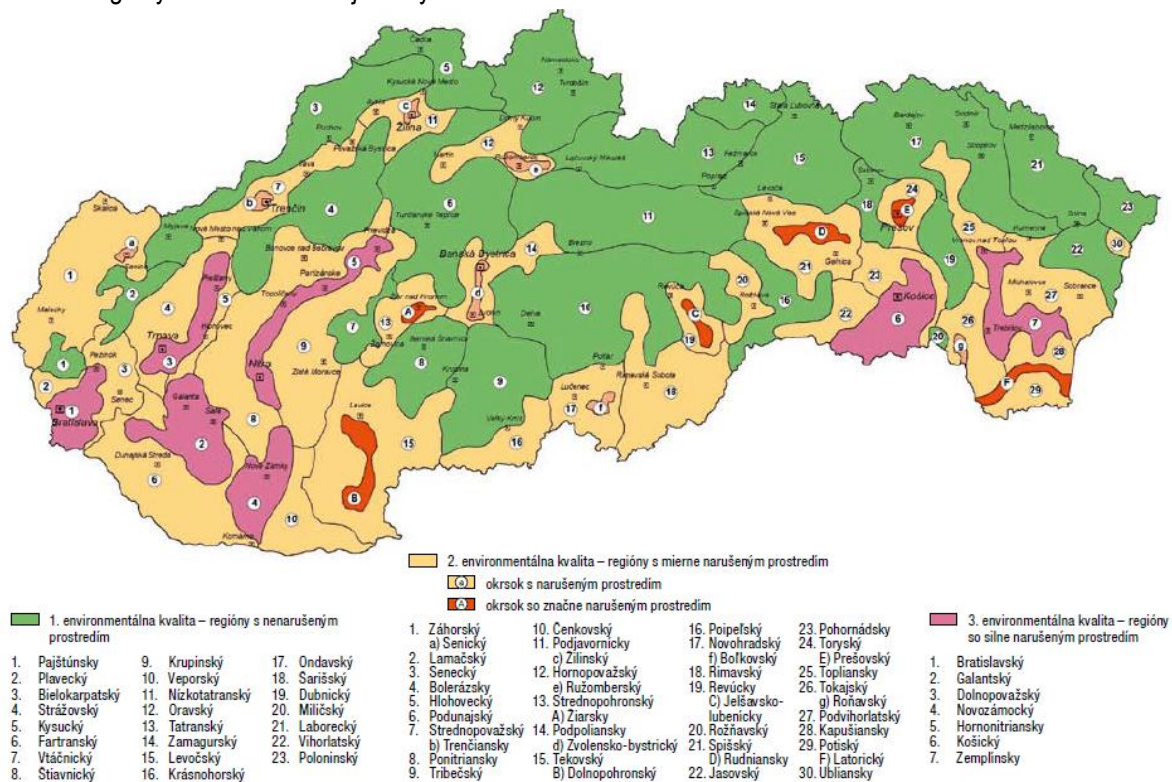

Obr. č.23: Kvalita životného prostredia s vymedzením zaťažených oblastí

Zdroj: SAŽP, 2013

Obr.č.24: Regióny environmentálnej kvality

Zdroj: SAŽP, 2013

2.3.6 KVALITA A OCHRANA VÔD

Hydrogeologicky je územie Tisovca formované vápencami a dolomitmi so slabším vplyvom pieskovcových a bridličnatých nekarbonátových hornín. Pomerne čisté vápence ľahko krasovatejú a majú schopnosť vytvárať rozvetvený systém podzemných ciest a dolomity vďaka svojej rozpukanej dobre infiltrujú zrážkové vody a priaznivo tak dopĺňajú zásoby podzemných vôd. Celkový režim podzemných vôd kryhy Tisovského krasu možno označiť ako kombináciu krasových podzemných tokov so systémom podzemných nádrží. Infiltrované vody vyvierajú väčšinou vo forme pretekavých (bariérových), prípadne vrstevných prameňov. V oblasti je režim puklinovo - krasových podzemných vôd, ktorý je ešte zvýraznený tektonickými pomermi územia. Tisovský kras je vzhľadom na svoju rozlohu bohatý na počet vyvieraciek a krasových prameňov a mohutnosť jednotlivých zdrojov vody nasvedčuje veľkú zbernú oblasť.

V Tisovci je vybudovaný verejný vodovod, ktorého zdrojom vody je Periodická vyvieracia. Periodická vyvieracia sa nachádza 2,5 km severozápadne od Tisovca v doline potoka Furmanec, oproti štátnej ceste Tisovec – Brezno. Jedná sa o cca 100 m dlhú „Jazernú jaskyňu“ v nadmorskej výške 462 m.n.m. Je to zaujímavý prírodný úkaz so zvláštnym usporiadaním podzemných krasových priestorov, kde sa striedajú podzemné jazerá (hlboké až 30 m) so sifónmi. Tieto priestory sa naplňujú a vyprázdňujú v určitých časových periódach, ktorých dĺžka sa mení podľa vodnatosti. Voda vyteká tromi vývermi, z ktorých jeden je trvalý a má prietok okolo 6 l/s, druhý a tretí výver fungujú periodicky podľa výdatnosti zrážok. Perióda trvá priemerne 30 - 40 minút, v suchých obdobiach sa predlžuje až na 1 hodinu. V obdobiach vysokej zrážkovej činnosti, alebo topenia jarného snehu má trvale maximálnu výdatnosť s malým výkyvom, pri extrémne vysokých výdatnostiach prameň neperiódizuje. Voda Periodickej vyvieracky je stredne mineralizovaná, slabo alkalická, tvrdá, kalcium–magnézium–bikarbonátového až kalcium–bikarbonátového typu, teplota sa pohybuje v rozmedzí 8 – 9,4°C. Výdatnosť prameňa: $Q_{\min} = 5,1 \text{ l/s}$, $Q_{\max} = 56 \text{ l/s}$. Vzhľadom k tomu, že krasové vody sú veľmi citlivé na chemické či biologické znečistenie v zberných oblastiach, je nevyhnutná hygienická ochrana celých hydrogeologických štruktúr. Ochrana vodného zdroja Periodická vyvieracia je zabezpečená ochranným pásmom I. až III. stupňa.

Donedávna bol na zásobovanie Tisovca pitnou vodou využívaný aj prameň Teplica, ktorý sa nachádza asi 600 m od Periodickej vyvieracky. Keďže kvalita vody prameňa je ľahko ovplyvniteľná hospodárskou činnosťou hydrogeologicky príslušného územia, v súčasnosti sa tento zdroj nevyužíva.

Rimavská Píla je napojená na verejný vodovod mesta Tisovec, no čiastočne sa využívajú aj tunajšie pramene v povodí Blatného potoka.

Asi 1 km od mesta Tisovec, vľavo od cesty Tisovec – Muráň, v údolí potoka Skalička sa nachádza prameň minerálnej vody - Šťavica. Prameň je zachytený kopanou studňou s antikorovou rúrou na spôsob záchytného zvona. Voda s celkovou mineralizáciou 2953,57 mg/l a obsahom CO_2 2332,2mg/l je hydrouhličitanovo - síranová, vápenato - horečnatá, uhličitá, studená, hypotonická. Prameň má výdatnosť 3,6 l/min, teplotu vody 10°C, je voľne prístupný a využíva sa na pitie a individuálne plnenie do fliaš.

Obr.č.25: Prístrešok nad prameňom minerálnej vody Šťavica

Zdroj: <<http://muranskaplanina.sk/planina.php?article=80>>

2.3.7 ODPADOVÉ HOSPODÁRSTVO

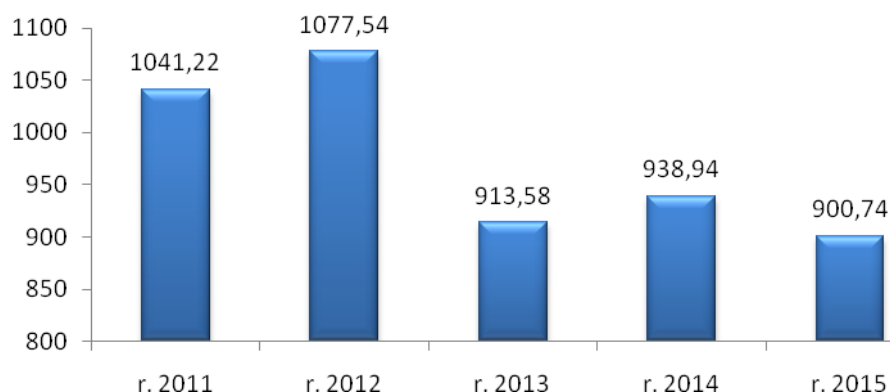
Mesto zabezpečuje nakladanie s odpadmi v súlade so zákonom č. 79/2015 Z.z. o odpadoch. V Tisovci je vybudovaná verejná kanalizačná sieť a vlastná čistiareň odpadových vôd. Zber komunálneho odpadu vykonávajú Služby Mesta

Tisovec s.r.o., vývoz zberných nádob pri rodinných a bytových domoch, od podnikateľov a právnických osôb sa uskutočňuje pravidelne, v dňoch určených harmonogramom. Komunálne odpady sú ukladané na riadenú skládku odpadov TS Hnúšťa. Mesto zabezpečuje aj zber separovaného a nebezpečného odpadu.

Množstvo komunálnych odpadov pokleslo po zavedení separovaného zberu odpadov (graf č.4). Dôležitú úlohu v tomto smere zohráva aj osвета medzi občanmi o význame separácie, ktorú zabezpečuje mesto (letáky, webová stránka, rozhlas).

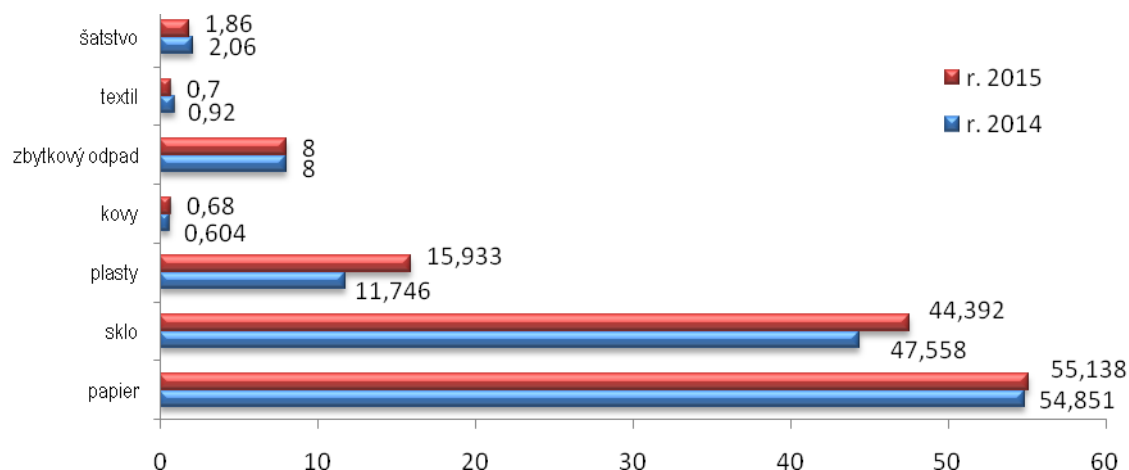
Graf č.4: Množstvo komunálnych odpadov (v tonách) z mesta Tisovec uložených na skládke TS Hnúšťa

Zdroj: MsÚ Tisovec, 2015

Zber separovaného odpadu vykonáva spoločnosť Brantner Gemer s.r.o. Rimavská Sobota. Separujú sa tieto komodity: sklo, papier, plasty a kovy. Sklo a papier sa vyvážajú 1 x mesačne, plasty 2 x do mesiaca a zber kovov je individuálny, podľa naplnenia kontajnerov (2 – 4 x do roka). KUKA nádoby na separovaný odpad sú rozmiestnené v obytných zónach a majitelia rodinných domov majú možnosť separovať odpad do určených vriec. Zber šatstva a textilu vykonáva Ján Botto, Banská Bystrica. Zber tukov a olejov a zber biologicky rozložiteľného kuchynského a reštauračného odpadu z jedální v základnej a v materských školách vykonáva spoločnosť EKRONN s.r.o. Rimavská Sobota.

Graf č.5: Množstvo vyseparovaného odpadu v meste Tisovec (čistý separát v tonách)

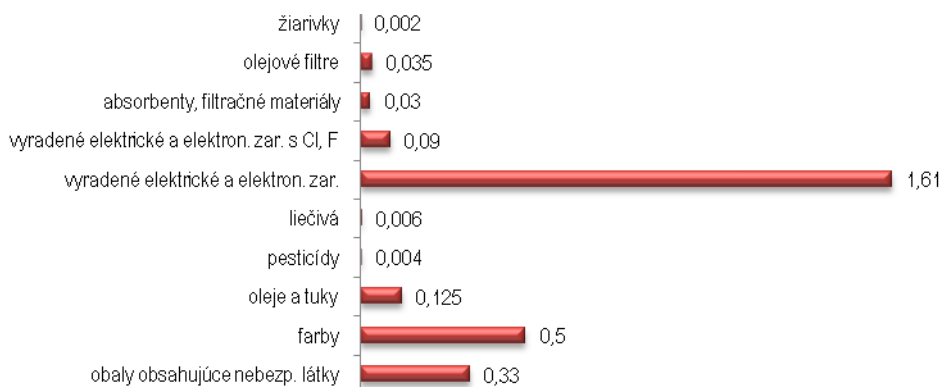

Zdroj: MsÚ Tisovec, 2015

Zber odpadov s obsahom škodlivín zabezpečuje spoločnosť DETOX s.r.o. Banská Bystrica. Je vykonávaný 2 x ročne (jarný a jesenný zber). Prehľad o množstvách a druhoch odovzdaného nebezpečného odpadu poskytuje graf č.6 a č.7.

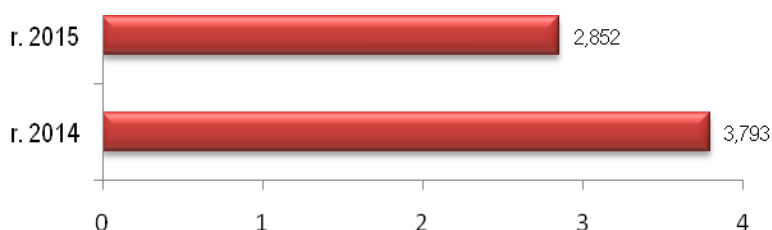

Graf č.6: Množstvo (v tonách) vyvezeného a uloženého nebezpečného odpadu za r. 2015 (stav k 25.9.2015)

Zdroj: MsÚ Tisovec, 2015

Graf č. 7: Množstvo (v tonách) vyvezeného a uloženého nebezpečného odpadu za r. 2014 a r. 2015 (stav k 25.9.2015)

Zdroj: MsÚ Tisovec, 2015

Zber veľkoobjemových odpadov je realizovaný prostredníctvom prístavených veľkoobjemových kontajnerov na určených miestach dvakrát ročne. Počas celého roka sú umiestnené veľkoobjemové kontajnery v zberni druhotných surovín. Počas prevádzkových hodín sem môžu občania umiestňovať vzniknuté odpady. Mesto v súčasnosti pripravuje pre občanov zber biologického rozložiteľného komunálneho odpadu a zber elektroodpadu (žiarivky a LED svietidlá).

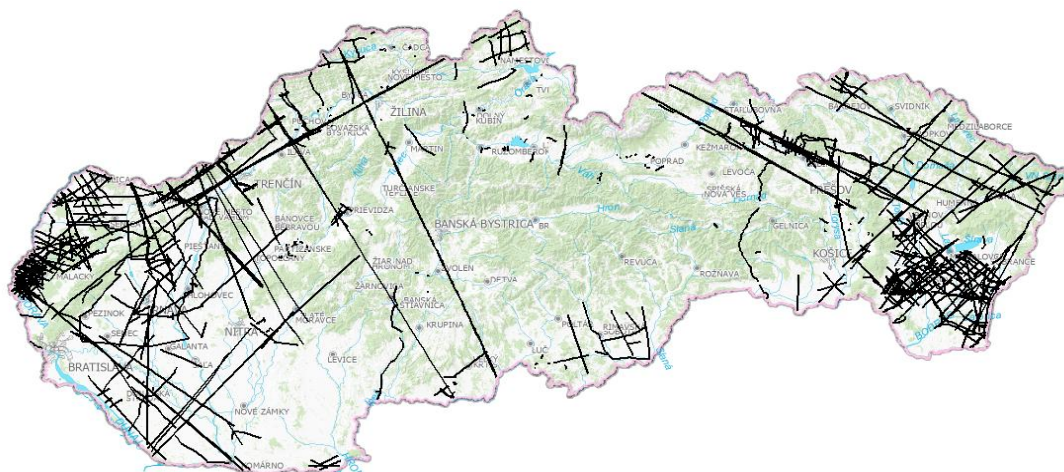
2.3.8 SEIZMICITA

Zemetrasenie je jav fyzikálneho pôvodu. Vzniká náhlym uvoľnením mechanickej energie vo vnútri zeme. Podľa pôvodu rozoznávame zemetrasenia:

- rúťivé – vyvolané prepadávaním stropov podzemných dutín. Vyskytujú sa v krasových oblastiach, niekedy v podfáraných banských priestoroch;
- sopečné – vznikajú pri výbuchoch sopiek;
- tektonické – sú prejavom tektonických pohybov v zemskej kôre a v zemskom plášti, tvoria asi 90% zemetrasení a svojimi účinkami ľudstvo ohrozujú najviac.
- Ako ukazuje mapa, územie Tisovca nepatrí k seizmicky aktívnym oblastiam.

Obr.č.26: Mapa seizmiky SR

Zdroj: <<http://mapserver.geology.sk/seizmika/>>

Radónové riziko

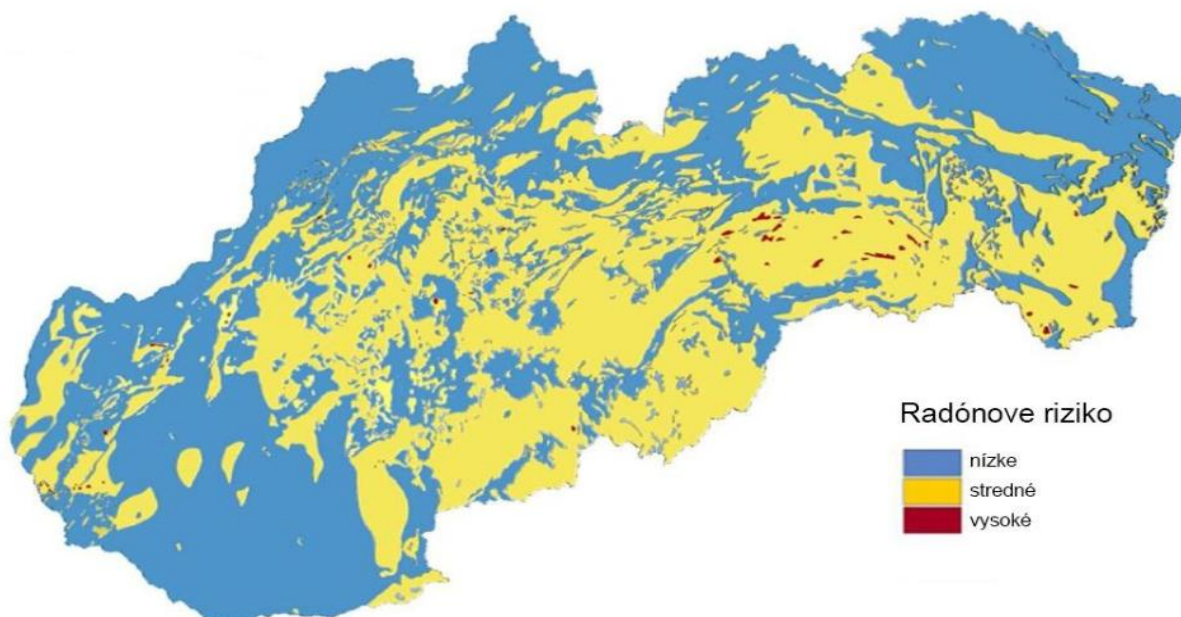
Najvýznamnejší zdroj ožiarenia obyvateľov Slovenska predstavuje radón a produkty jeho rádioaktívnej premeny (cca 47% z ročného efektívneho ekvivalentu ožiarenia). Radón ako prírodný rádioaktívny plyn je produktom rádioaktívnej premeny ^{226}Ra , ktorý vzniká postupnou premenou ^{238}U . Radón so svojimi dcérskymi produktmi sa dýchaním dostávajú do dýchacej sústavy, kde dochádza k ich usadzovaniu v pľúcnom tkanive. Dôsledkom pôsobenia radónu môže byť vznik pľúcneho karcinómu.

Stupeň radónového rizika vyjadruje riziko prenikania radónu z geologického podlažia do stavebných objektov. Radónové riziko v jednotlivých oblastiach Slovenska je determinované ich geologickou a štruktúrne - tektonickou stavbou, ako aj prítomnosťou ložísk uránových rúd na ich územiach. Z tohto pohľadu zvýšená miera radónového rizika sa vyskytuje v oblastiach budovaných jadrovými pohoriami, akumuláciami uránových rúd v Spišsko-gemerskom rudohorí (do ktorého spadá aj územie Tisovca), ako aj v neogénnych nížinách, kde emanácie radónu pochádzajú z podlažia, odkiaľ vystupujú k povrchu pozdĺž tektonických zlomov. V týchto oblastiach radón v dôsledku teplotných a tlakových gradientov preniká z geologického podlažia do obytných priestorov, kde sa ďalej akumuluje a tak pôsobí ako významný rizikový faktor pre obyvateľstvo. Stredný a vysoký stupeň radónového rizika, zistený detailným premeraním stavebného pozemku je podnetom na uskutočnenie protiradónových opatrení pred výstavbou (vyhláška MZ SR č.528/2007 Z.z. ktorou sa ustanovujú podrobnosti o požiadavkách na obmedzenie ožiarenia z prírodného žiarenia).

Ako demonštrujú obrázky č.27 a č.28, územie Tisovca spadá do kategórie území s nízkym až stredným radónovým rizikom.

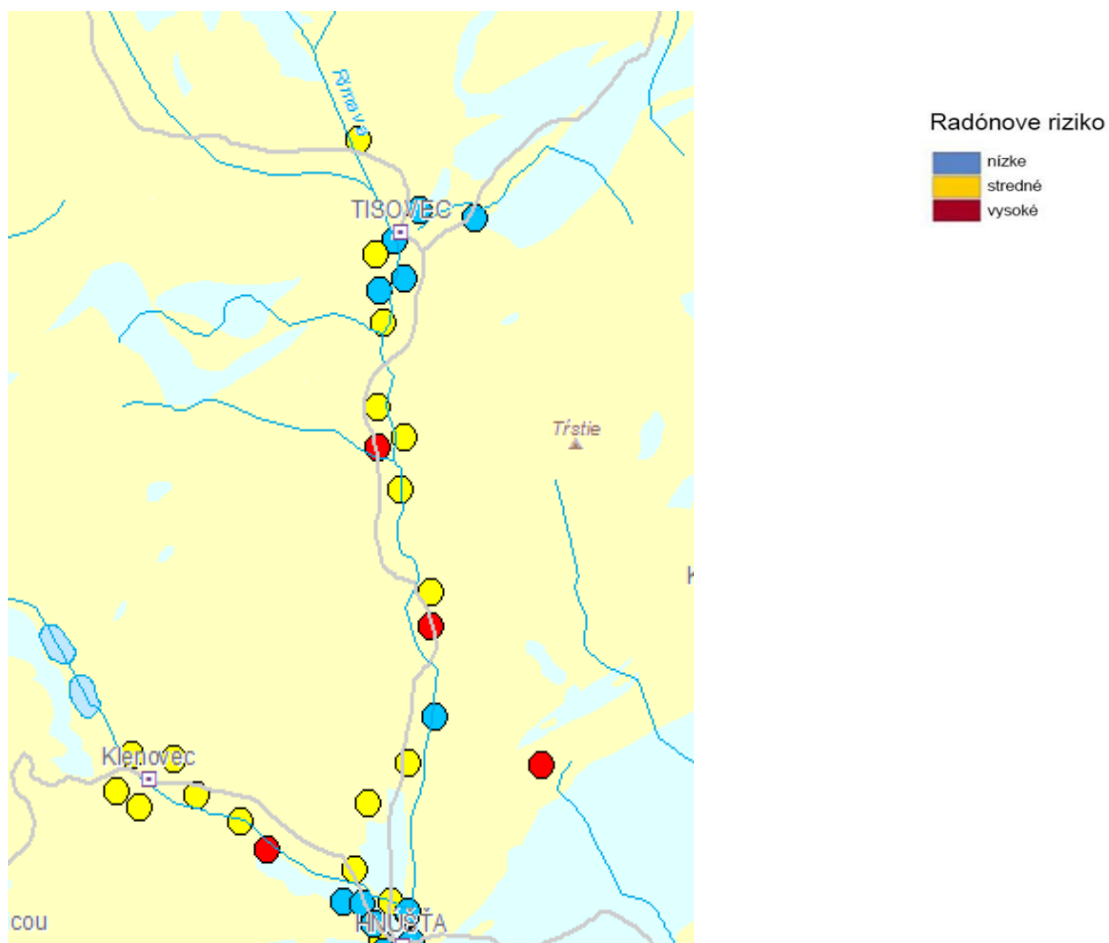

Obr.č.27: Územie Slovenska podľa kategórií radónového rizika

Zdroj: <http://www.szu.sk/userfiles/file/Katedry/kat_153/BROZURA.pdf>

Obr.č.28: Územie Tisovca podľa kategórií radónového rizika

Zdroj: <<http://mapserver.geology.sk/radio/>>

2.4 HISTORICKÉ A KULTÚRNE ZDROJE

História mesta

Tisovec je staré banské mesto, ktorého vznik sa datuje 13. storočím. Prvá doposiaľ známa písomná zmienka o Tisovci pochádza z r. 1334. Túto listinu vydal kráľ Karol Róbert na Vyšehrade, kaločskému arcibiskupovi Ladislavovi a sedmohradskému vojvodovi Tomášovi pri vzájomnej výmene majetkov. V uvedenej listine sa Tisovec spomína ako Tyzolc. Názvy vodných tokov, okolitých vrchov a jednotlivých lokalít potvrdzujú, že pôvodné obyvateľstvo bolo slovanského pôvodu a na hornom toku Rimavy sa trvalo usadilo už v 11. storočí. Zdrojom obživy v týchto horských oblastiach, na ťažko prístupných príkrych kopcoch a malých políčkach bolo prevažne roľníctvo, chov oviec a dobytká.

Pomenovanie mesta sa odvíja od stromu tis, ktorý v dávnych časoch hojne rástol v okolitých lesoch. Názov sa menil v závislosti od úradnej reči a od r. 1920 platí názov Tisovec. Súčasný erb (z r. 1978) má základy na pečati Rimanoviovho protokolu z r. 1596. Znárodňuje ženskú postavu s obrneným ramenom držiacu tri ruže a vznikol prevzatím symbolov troch zemepanských rodov Forgáčovcov, Kubínioucov a Nárioucov.

Na prelome 14. a 15. storočia sa Tisovec v listinách spomína ešte ako dedina, z toho vyplýva, že na mestečko mohol byť povýšený koncom 15. a začiatkom 16. storočia.

V druhej polovici 15. storočia nastala v Tisovci zmena vlastníckych vzťahov, pretože vymreli dovtedajší vlastníci majetkov v Tisovci - Sečeniouci. Ich majetok sa "po praslici" rozdelil na dve časti medzi Lošonciovcov a Orságovcov z Gutu.

V hospodárskom rozvoji Tisovca bola určujúcim činiteľom ťažba železnej rudy. Koniec 16. storočia predstavuje pre Tisovec prelomové obdobie. Okrem šírenia reformácie, prostredníctvom Muránskeho bratstva evanjelických kazateľov, nastali opäť majetkové zmeny, keď tisoenské majetky dostali do svojich rúk tri rody: Kubíniouci, Forgáčovci a Náriouci. Navyše mesto neobišli ani turecké vojny. Od r. 1596 sa zvýšilo turecké nebezpečenstvo a Tisovec sa na viac ako polstoročie dostal do stredobodu záujmu jágerského pašu.

V 17. storočí sa celková nepriaznivá situácia v Uhorsku (protihabsburské povstania) prejavila aj v Tisovci. Pri strete Bočkajových vojsk s Turkami, zachvátili plamene kostol, faru a iné budovy. V tejto situácii sa v Tisovci nekonali trhy ani jarmoky, na ktoré bolo mesto právom hrdé. V r. 1675 získal Tisovec mýtné právo a o tri roky neskôr na žiadosť Adama Forgáča udelil mestu cisár Leopold I. v poradí druhé právo konať trhy. No situácia nasledujúcich rokov nebola naklonená ich rozvoju, preto nastáva úpadok a postupný zánik tisoenských trhov. Medzi ďalšie rany, ktoré mesto postihli patrili pohyb tókolyovských vojsk, rekatolizácia, či invázia kobyliek, ktorá zničila celú úrodu a v r. 1710 mor. Počas povstania Františka II. Rákociho sa Tisovec pridal na stranu povstalcov, čo prinieslo nemalé obete na poľnohospodárstve, potravinách a železiarskej výrobe.

Po szatmárskom mieri nastalo obdobie postupnej rekonštrukcie a hospodárskeho rozvoja mesta. V r. 1765 Pavel Kramer založil mlyn na výrobu papiera a v r. 1800 bola založená papiereň. V Tisovci bolo rozšírené krajčírské, kováčske, kolárske, sudárske, garbiarske, či čížmarske cechovníctvo. V r. 1783 bola postavená vysoká pec, ktorá sa v 40-tych rokoch 19. storočia stala najväčším producentom surového železa v Uhorsku. Opätovne sa objavuje snaha o obnovenie starých trhových výsad, ktoré boli po tretíkrát mestu priznané panovníčkou Máriou Teréziou. Trhy sa mohli konať každý týždeň (v pondelok) a výročné trhy sa uskutočňovali štyrikrát do roka.

Tisovec bol činným mestečkom aj počas štúrovej doby. Pôbil tu superintendent Pavol Jozeffy, ktorý sa venoval najmä osvetovej práci. V meste sa zakladali spolky miernosti, ale aj knižnice, nedeľná škola i čitateľský a hospodársky spolok. Pôbili tu významní národovci ako August Horislav Škultéty, zakladateľ mestskej knižnice, Samuel Hojč, Daniel Lichard, Jonatan Dobroslav Čipka a iní. V Tisovci zaznamenávame aj prvé snahy o konštituovanie slovenského národa. V meste Tisovec žil Štefan Marko Daxner, ktorý sformuloval politický program, či Memorandum národa slovenského, ktoré bolo prijaté 6. - 7. júna 1861 v Martine. Z jeho iniciatívy 30000 slovenských obyvateľov Malohontu žiadalo viedenské ministerstvo o zriadenie slovenského gymnázia v Tisovci. Po odmietnutí podporovali zriadenie gymnázia v Revúcej. Básnikom štúrovej generácie, žijúcim v Tisovci, bol Gustáv Lojko - Hostivít Tisovský, ktorý pôbil na prvom slovenskom gymnáziu v Revúcej a podporoval ochotnícke divadelníctvo. Známy je aj horlivý zástanca Štúrovej slovenčiny Bohuslav Nosák Nezabudov.

V osemdesiatych a deväťdesiatych rokoch 19. storočia a v prvom desaťročí 20. storočia významnú úlohu v prebúdzaní slovenského národného povedomia zohrali ženy. Veľký podiel na tom mala spisovateľka Terézia Vansová, ktorá založila v Tisovci spolok slovenských žien Živena a v Rimavskej Píle vydávala ženský časopis Dennica (r. 1898 - 1909).

Obdobie zvýšeného maďarizačného útlaku po rakúsko-uhorskom vyrovnaní (po r. 1867) je svetlou stránkou histórie Tisovca. Kultúrno-spoločenský život v tomto období bol mimoriadne bohatý. Aktivizovalo sa ochotnícke divadlo, spevokol (vedený Dr. Samuelom Daxnerom) i hasičský spolok. V r. 1896 bola založená Tisovská sporiteľňa. V r. 1903

sa v Tisovci po prvýkrát na Slovensku nacvičilo v slovenskom jazyku prvé dejstvo Smetanovej opery Predaná nevesta a o štyri roky neskôr opera V studni.

Hospodárske pomery na začiatku 20. storočia neboli priaznivé v dôsledku hospodárskej krízy. Vysoká pec nepracovala pre nedostatok surovín. Okrem železiarni a vápenky bol v Tisovci i kameňolom, elektráreň, píla a bryndziareň, ktorá vyvážala bryndzu aj do USA. Kultúrny život nadviazal na tradície spred r. 1918.

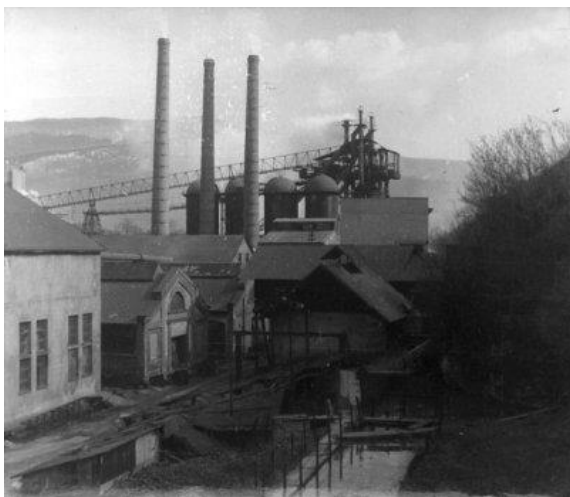
Počas druhej svetovej vojny sa výrazne prejavila protifašistická orientácia. Miestni obyvatelia poskytovali materiálnu pomoc partizánom v tisoenských horách a sídlila tu i poľná nemocnica v budove dnešného evanjelického gymnázia.

Po skončení vojny sa tisoenský rodák Vladimír Clementis dostal do novej československej vlády, v ktorej zastával funkciu štátneho tajomníka ministerstva zahraničných vecí. Svoju politickú kariéru zavŕšil ako minister zahraničných vecí.

Minulosť priemyselnej výroby v Tisovci

V meste sa postupne rozrastalo cechovníctvo, papierenský priemysel, známy od r. 1663, neskôr ťažba vápenca, ale jeho charakter ovplyvňovala hlavne ťažba železnej rudy a výroba železa. Už v 16. storočí sú zmienky o troch železiarskych usadlostiach. V r. 1695 tu bola postavená železiarska huta s hámrom, v nadzemných peciach sa tavilo železo, používajúce sa na výrobu železných predmetov. V 18. storočí, v čase kuruckých vojen, odkúpil tisoenské železiarne za 14-tisíc zlatých František Rákóczi, aby z ich produkcie vyrábal povstalcov vojnový materiál.

Obr.č.29: Tisoenské železiarne

Zdroj: <<http://www.csmtisovec.sk/>>

Vysoká pec, postavená v r. 1782, ktorej potrubie sa už neohrievalo kychtovými plynmi, ale dreveným uhlím, sa stala najväčším výrobcom surového železa v celom Uhorsku. Produkovala ročne 28-tisíc viedenských centov železa. Ďalšia vysoká pec z r. 1860 mala už produkciu 70-tisíc centov surového železa a bola najhospodárnejšou erárnou pecou. V rokoch pred prvou svetovou vojnou boli v Tisovci v prevádzke dve vysoké pece, z ktorých jedna bola vykurovaná dreveným uhlím, druhá, vysoká 17,8 m bola už na vykurovanie koksom. Železnou rudou boli zásobované 15,2 km dlhou lanovou dráhou zo Železníka. Ich produkcia slúžila v tom čase vojnovéj výrobe. Vysoká pec, stavaná na vykurovanie dreveným uhlím, ktorého v tom čase bolo už nedostatok, sa v dôsledku nahrádzania tohto paliva koksom po 12-ročnej prevádzke vydula a bola odstavená. Po r. 1918 aj koksová pec pracovala len sporadicky. Produkcia sa ustálila až v r. 1925, ale po r. 1931 sa zasa na dlhší čas zastavila. Slovenský štát zmluvou, schválenou v r. 1941, odpredal takmer zadarmo Švermove železiarne v Podbrezovej a s nimi aj vysokú pec v Tisovci, nemeckému vojnovému priemyslu. Z prevádzky bola vyradená v r. 1944. Po r. 1945 sa začalo pracovať na odstraňovaní trosiek a oprave. Dňa 17. apríla 1947 bola daná vysoká pec znovu do prevádzky. K jej definitívnemu odstaveniu došlo 31. decembra 1965 z dôvodu nerentability výroby a oheň bol prevezený do vtedajších Východoslovenských železiarní v Košiciach.

2.4.1 KULTÚRNE A HISTORICKÉ PAMIAHKY

Historické pamiatky:

Starý hrad

Zrúcaniny Starého hradu sa nachádzajú na východnej strane Hradovej. Do výšky cca 1 –1,5 m sa zachovalo opevnenie, tiahnuce sa od severovýchodu k juhozápadu v dĺžke niekoľko desiatok metrov. Na najvyššom bode pevnosti je jasne vidieť základy polygonálnej veže – snáď strážnej bašty s päťuholníkovým pôdorysom. Počas archeologického výskumu bola objavená zasypaná vstupná brána. Po jej odkrytí sa našli zvyšky kamenného portálu, ako aj kamenné ložisko brány

otvárajúcej sa dovnútra. Brána bola vybavená aj padacou mrežou. Staviteľia umne využili prirodzenú trhlinu v skale pred bránou, ktorá slúžila ako priekopa a prirodzená prekážka vstupu do hradu. Cesta do hradu viedla východným úbočím k Tisovcu, dodnes je možné ju stopovať a v niektorých serpentínach je možné nájsť jej kamenné výstuže. Počas výskumu sa však nenašli stredoveké artefakty a ďalšie kamenné stavby neboli nájdené. Spomínané opevnenie nie je ukončené, preto je možné predpokladať stavebnú kombináciu dreva a kameňa, alebo skutočnosť, že hrad sa nepodarilo dokončiť. Hrad bol počas výskumu zameraný, vstupná brána je zakonzervovaná a predstavuje pre návštevníka najpozoruhodnejší objekt stavby.

Nový hrad

Západným smerom od Starého hradu, keď prejdeme ostrý hrebeň Hradovej, sa nám zhora naskytne pohľad na vysoko vyčnievajúce bralo Okrúhlejškej skaly. Táto prirodzená skalná pevnosť má kolmé skalné steny vysoké niekoľko desiatok metrov. Voľakedy bol na skalu výstup možný pomocou rebríka, dnes sa nahor dostane len zdatný lezec a výstup po mokrej skale predstavuje veľké riziko. Aj v stredoveku pravdepodobne výstup umožňovala drevená stavba.

Na vrchole skaly, mierne naklonenej na západ je možno vidieť zvyšky murovaného opevnenia presne kopírujúceho okraj brala. Opevnenie široké takmer 1,5 m zakrýva hustá vegetácia. Je potvrdené už praveké osídlenie tohto priestoru a nie je možné vylúčiť aj existenciu dreveného strážneho hradu. V minulosti sa tu našli stredoveké nálezy, do dnešných čias sa však nedochovali a preto sú pokladané za stratené. K okrúhlejškej skale sa pripája kamenné, murované opevnenie smerom z juhu na sever, ktoré je ukončené jasne viditeľným objektom vstupnej brány. Opevnenie je však takisto otvorené a neukončené. Podhradie je preto otvorené. Cesta k novému hradu vedie po južnom úbočí, v sedle medzi Grúnikmi sa stáča a vedie k hradu zo západu.

Obr.č.30: Pozostatky hradu na vrchu Hradová

Zdroj: <<http://muranskaplanina.sk/planina.php?article=63>>

NÁRODNÁ KULTÚRNA PAMIATKA:

Ozubnicová trať Tisovec - Pohronská Polhora

Trať vedie z Tisovca do Pohronskej Polhory. Toto železničné prepojenie bolo vybudované v r. 1893 - 1896 na prepravu surového železa z južných oblastí do železiarní na Pohroní a spätnú prepravu dreva. Pretože prudké stúpanie cez horské sedlo Zbojská neumožňovalo použitie klasického typu železnice, bola vystavaná na šesťkilometrovom úseku ozubnicová železnica s maximálnym stúpaním 50 ‰. Dnes je táto trať jediná zachovalá a prevádzkovaná železnica tohto typu v strednej Európe.

Okrem ozubnice vzniklo pri jej výstavbe niekoľko zaujímavých a jedinečných technických unikátov. Medzi ne patrí i dvakrát lomený stúpavý viadukt pod Dielom. Do Tisovca vchádza trať 770 m dlhým tunelom postaveným v r. 1949. Okrem zaujímavého technického riešenia ponúka jazda po tejto trati nádherné prírodné scenérie NP Muránska planina a Čertovej doliny. Rozprávkové lesné zákutia sedla Zbojská pripomínajú zašlé časy zbojníka Surovca a jeho družiny. Ovce pasúce sa na okolitých lúkach a kone sťahujúce drevo z lesov nás nútia preniesť sa v predstavách do doby našich starých otcov.

Občianske združenie Zubačka ponúka na objednávku a podľa každoročne zverejneného grafikonu možnosť výletov na trati Tisovec – Pohronská Polhora a späť historickým motoráčikom M 240.0039 alebo parným rušňom. Občianske združenie tiež zriadilo v spolupráci s ďalšími organizáciami Múzeum zubačky. Múzeum sa nachádza vedľa výpravnej budovy železničnej stanice Tisovec a je prístupné v dňoch jazd parných vlakov (bližšie informácie o termínoch jazd: <http://www.zubacka.sk/sk/muzeum/>). V múzeu je na závesných paneloch textom i obrazom prezentovaná história ozubnicovej železnice i história jej záchrany (texty sú v slovenskom jazyku, pod panelmi je pripojený anglický preklad). Samotnú expozíciu tvoria: diorámy dopravnej kancelárie, kútik železničných tratí a stavieb s ukážkou železničného zvršku vrátane pôvodného ozubnicového zariadenia, základné náradie pre meranie a údržbu ozubnice, model výdrevy tunela počas stavby, kútik vozbných zariadení s rôznymi návestnými pomôckami a rušňovým rýchlomerom, železničné rovnošaty a modelové koľajisko.

Obr.č.31.: Zubačka

Zdroj: <<http://www.zubacka.sk/sk/galeria/prva-jazda-pre-verejnost/>>

ARCHITEKTONICKÉ PAMIAHKY:

Klasicistický mestský dom r. 1796 – stará radnica (dnes nevyužívaná, v zlom stave)

Traktír – hostinec s možnosťou výmeny koní – 1797 – súčasná budova MsÚ prestavaná v r. 1835-1846

Klasicistický evanjelický kostol - r.1825-1832

Rímsko-katolícky kostol v empírovom slohu, z r.1845

Dom Štefana Marka Daxnera - z r.1872, spolu s pamätnou tabuľou z r. 1922

Gotická katolícka fara r.1347-1774 na Sládkovičovej ulici (dnes súkromný dom)

Meštianska jubilejná škola - z r.1928, v r. 1944 sídlo II. Vojenskej poľnej nemocnice, dnes EGT

Rodný dom Dr. Vladimíra Clementisa - naposledy opravený v r. 2002, s bustou z r. 1965 – dnes expozícia o živote a diele V. Clementisa a V. Vraného

Novorenesančný objekt – dom Dr. Laha na Hviezdoslavovej ulici – dnes súkromný dom

Neskoroklasicistický objekt – dom Vraného na Partizánskej ulici – dnes schátraný, v súkromnom vlastníctve

Remeselnícky dom – Dianiškovský s drevenou pavlačou z r. 1830 – Jozeffyho ulica č. 72 - dnes súkromný dom

Budova Slovenskej sporiteľne – predtým sídlo Pomocnice – novoklasicistický sloh

Dom s renesančným štukovým reliéfom nad sedlovým portálom – na Muránskej ulici – dnes súkromný dom

Pôvodná evanjelická fara

Hortenských dom – pôvodne 1. slovenské kníhkupectvo – dnes v súkromnom vlastníctve

Bakošovský – neskôr Krausovský dom na Partizánskej ulici

Dom Mateja Šuleka na Daxnerovej ulici – dnes v súkromnom vlastníctve

Obr.č.32: Klasicistický evanjelický kostol v Tisovci

<http://www.tisovec.estranky.sk/fotoalbum/kostol/kostol/od-skoly.jpg.html>

Obr.č.33: Rímsko-katolícky kostol v Tisovci

Zdroj: <<http://mapio.net>>

Obr.č.34: Budova Mestského úradu v Tisovci

Zdroj: <http://www.ehoviny.sk/spravy/vysledky-komunalnych-volieb-v-tisovci/>

PAMÄTNÉ TABULE:

Pamätná tabuľa Pavla Jozeffyho – evanjelického biskupa a národného buditeľa – v evanjelickom kostole
Pamätná tabuľa Pavla Jozeffyho – na budove bývalej fary
Pamätná tabuľa Bohuša Nosáka Nezabudova – štúrovského básnika a prekladateľa – na budove MsÚ
Pamätná tabuľa Pavla Šífrika – interbrigadistu, padlého v Španielsku – na budove MsÚ
Pamätná tabuľa Jozefa Maliaka – historika, pedagóga – na nádvorí MsÚ
Pamätná tabuľa Milana Krausa – básnika – na nádvorí MsÚ
Pamätná tabuľa Mirka Nešveru – speleopotápača – na nádvorí MsÚ
Pamätná tabuľa vojenskej poľnej nemocnice – na budove EGT
Pamätná tabuľa Svätopluka Kámena – zakladateľa jaskyniarstva - na rodinnom dome na ul. Jesenského č. 834
Pamätná tabuľa Júliusa Noska – armádneho generála – na dome, ul. Daxnerova č. 661
Pamätná tabuľa Terézie Vansovej – na budove evanjelickej fary v Rimavskej Píle
Pamätná tabuľa k 50. výročiu založenia školy – budova SOŠ
Pamätná tabuľa Š.M. Daxnera z r. 1922 – na Daxnerovej ulici
Pamätná tabuľa obetiam I. a II. sv. vojny – kultúrny dom v Rimavskej Píle

POMNÍKY A PAMÄTNÍKY:

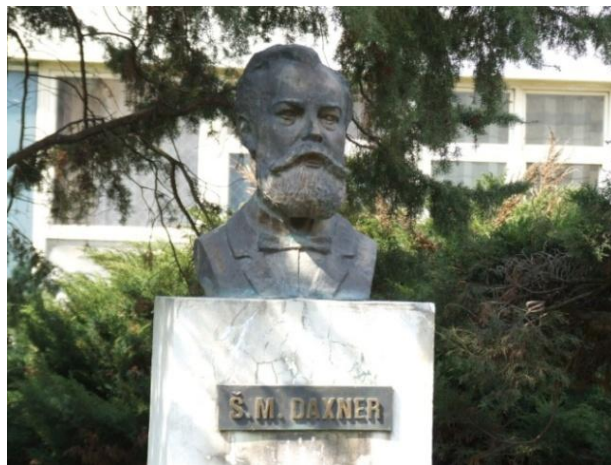
Pomník padlých v SNP na Dieľiku z r. 1959 – kultúrna pamiatka
Pomník rómskym obetiam z r. 1960 – pod Hradovou
Pamätník padlým v I. sv. vojne z r. 1934 - 1936 – Daxnerova ulica
Pamätník SNP – Námestie Tisovec
Pamätník Dr. V. Clementisa z r. 1972 – pred základnou školou v Tisovci
Busta V. Clementisa z r. 1965 – na rodnom dome
Busta Š.M. Daxnera z r. 1992 – pri základnej škole v Tisovci
Pamätník Terézie Vansovej – pri evanjelickom kostole v Rimavskej Píle

Obr.č.35: Pamätník V. Clementisa pri základnej škole

Zdroj: http://www.noveslovo.sk/c/Mestecko_pod_Hradovou_a_jeho_dlhocny_primator

Obr.č.36: Busta Š.M. Daxnera pri základnej škole

Zdroj: <http://old.tisovec.com/view.php?cislocianku=200602231>

V evanjelickom cintoríne na Muránskej ulici sa nachádzajú náhrobky a hroby známych osobností mesta. Patria k nim: náhrobok Štefana Marka Daxnera z r.1925, hroby s náhrobníkom: Hostivít Lojko, Ján Uram, Václav Vraný, Ivan Daxner, Karol Kyčka, Daniel Šotina, Ján Šetina, Ľudovít Clementis a i.

2.4.2 OSOBNOSTI, RODÁCI

Hoci je Tisovec malým mestom, má zaujímavú históriu a v minulých storočiach bol pôsobiskom významných dejateľov a osobností slovenských dejín. Zaraďujeme k nim: **Jacobeus Sclavus Taxovius**

Dôkazom túžby po vzdelávaní sa je Tisovčan Jacobeus Sclavus Taxovius, najprv študent, potom profesor pražskej Karlovej univerzity v 15. storočí.

Pavol Jozeffy (1775-1848)	
	Vedúcou osobnosťou slovenského národného pohybu nielen v Tisovci a Gemeri, ale aj na celom Slovensku bol Pavol Jozeffy. Od roku 1820 bol farárom v Tisovci a od roku 1823 biskupom Potisia. V roku 1842 viedol deputáciu, ktorá vo Viedni odovzdala slovenský prestolný prosbopis. Bol obrancom Štúra a bojovníkom za zachovanie Katedry slovenskej reči a literatúry na Evanjelickom lýceu v Bratislave.

Jonatán Dobroslav Čipka (1819-1861)	
	Nové cesty v literatúre pre deti a mládež kliesnil v období slovenského romantizmu Jonatán Dobroslav Čipka. Písal básne v duchu ľudovej poézie, zbieral a zapisoval ľudové povesti do Codexu tisovského. V spolupráci s Augustom Horislavom Škultétym vydal dva zväzky "zábavníka pre deti" Zornička, priekopnícke dielo v literatúre pre deti a mládež.

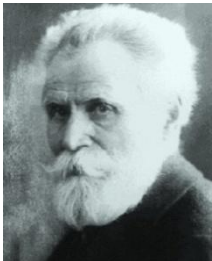
Štefan Marko Daxner (1822-1892)	
	Niektorí historici za najpozoruhodnejšiu postavu našich dejín – popri Štúrovi - považujú Štefana Marka Daxnera. Tento rodák z Tisovca bol jednou z hlavných postáv vrcholnej a záverečnej fázy obrodeneckého hnutia v 19. storočí. Už v r. 1847 skoncipoval program zjednocujúci požiadavky národných, kultúrnych, politických i sociálnych slobôd. V r. 1848 ho odsúdili na smrť, no poprave unikol. Rozsudok bol zmenený na trojročné väzenie, ale v r. 1849 ho vyslobodili Francisci a cisárske vojská. Bol autorom Memoranda slovenského národa z r. 1861, organizátorom prvého slovenského gymnázia v Revúcej (r. 1862) a stál pri zrode Matice slovenskej (r. 1863).

August Horislav Škultéty (1819-1892)	
	Patril k najprogresívnejším zmýšľajúcim štúrovcom a predstaviteľom slovenského emancipačného hnutia 19. storočia, ktorí horlili za sociálne a kultúrne povznesenie slovenského národa. Počas pôsobenia v Tisovci patril k zakladateľom verejnej čítárne a cirkevnej knižnice, v ktorej bol zároveň prvým knihovníkom, spolku miernosti, nedeľnej školy i hospodárskeho spolku.

Gustáv Lojko - Hostivít Tisovský (1843-1871)	
	Bol básnikom pošťúrovej generácie a profesorom na prvom slovenskom gymnáziu v Revúcej. Jeho zásluhou vzniklo aj divadelnícke hnutie v rodnom Tisovci, kde vybudoval aj javisko. Vydal tri básnické zbierky, pokúsil sa aj o drámu, uverejňoval poviedky historické, folkloristické, pedagogické články, besednice a fejtóny.
Bohuslav Nosák -Nezabudov (1818-1877)	
	Jeden z najhorlivejších zástancov Štúrovej slovenčiny, spoluredaktor Slovenských národných novín a druhý tajomník slovenskej národnej rady. Vydal dva cykly Spevov tatranských, písal povesti, prekladal z latinčiny, nemčiny, poľštiny, srbčiny, chorvátčiny, slovinčiny a ruštiny.
Ján Vansa (1846 -1922)	
	Evanjelický farár, ľudovýchovní pracovník, básnik, náboženský spisovateľ, publicista, ochotnícky širiteľ slovenských kníh a časopisov. V r. 1893 inicioval vznik Píľansko – hačavského potravného a úverového družstva, ktoré vykonávalo nákupnú, predajnú i bankovú činnosť a malo vlastné obchody.
Terézia Vansová (1857 -1942)	
	Takmer tridsať rokov žila Terézia Vansová, realistická spisovateľka, redaktorka, propagátorka ženskej emancipácie v Rimavskej Píle. Tu vznikli jej významné literárne diela - dráma Svedomie, román Sirota Podhradských i klasické diela slovenskej literatúry pre deti a mládež Paľko Šuška a Danko a Janko.

Václav Vraný (1851- 1929)	
	Rodák z Chvaletíc (Pardubice, ČR), pôvodne učiteľ, neskôr správca v Slovenskom národnom múzeu v Martine. Venoval sa astronómii, meteorológii, vydal najstarší slovenský večný kalendár. Pôsobil taktiež ako redaktor a kultúrny pracovník. Jeho najväčší prínos je v oblasti botaniky. Zanechal písomné popisy flóry a bohaté herbáre, vychoval niekoľko vedeckých pracovníkov. Veľkou mierou prispel k botanickému poznaniu okolia Tisovca, Muráňa, Pienin a Tatier. Zomrel na vychádzke na Trstie, kde dodnes stojí jeho pamätník. V r. 2015 bola nainštalovaná nová výstava o V. Vranom v rodnom dome V. Clementisa v spolupráci s SNM v Martine.
Dr. Samo Daxner (1856 -1949)	
	Dr. Daxner bol národno – kultúrny pracovník, publicista, politik a prvý župan Gemera – Malohontu (v r. 1919 – 1922). V r. 1918 patril k signatárom martinskej Deklarácie slovenského národa. V r. 1922 -1925 bol senátorom Národného zhromaždenia. Ako advokát vystupoval pri obhajobe Slovákov, založil v Tisovci Slovenský spevokol (r. 1887), organizoval koncerty, divadlá, podporoval hasičské a sokolské hnutie. Zbieral ľudové piesne, publikoval články z oblasti hospodárstva, spolkársťva, súdnictva a politiky. V r. 1903 poslovenčil text Smetanovej Predanej nevesty, ktorej prvé dejstvo hrali tisovskí ochotníci.
Dr. Vladimír Clementis (1902-1952)	
	Politik, štátnik, publicista a spoluzakladateľ časopisu. V období svojej emigrácie pôsobil v Londýne ako publicista, vystupoval v československom rozhlasovom vysielaní BBC, kritizoval klérofašistický režim na Slovensku, napísal a vydal viaceré štúdie, redigoval Nové časy. Po oslobodení bol poslancom Národného zhromaždenia a štátnym tajomníkom na Ministerstve zahraničných vecí. V r. 1948 - 1950 bol ministrom zahraničných vecí. V marci 1950 ho krivo obvinili z intelektuálneho vzťahu k robotníckej triede a strane, z maloburžoáznej kolísavosti. 3.12.1952 ho v Prahe popravili. V r. 1963 bol politicky i občiansky plne rehabilitovaný.

Ďalšie osobnosti kultúrneho života

Medzi známe osobnosti kultúrneho života 2. pol. 20.stor. na Slovensku patrili tisovskí rodáci: básnik Milan Kraus, literárny historik Cyril Kraus, operný režisér Branislav Kriška a tiež naši súčasníci: Marián Lapšanský – klavírny virtuóz, hudobný pedagóg, generálny riaditeľ Slovenskej filharmónie, Rudolf Krivoš – akademický maliar, Elena Vacvalová – moderátorka, humoristka, Ján Valentík – rozhlasový herec, moderátor, spevák ľudových piesní, Ladislav Záborský – akademický maliar.

Výtvarné diela osobitného významu

Smalt ŽIVOT, RODINA, PROSTREDIE – autor akad. maliar Vladimír Popovič. Nachádza sa vo vstupnom vestibule starej časti MsKS. Rozsiahle epické dielo, namaľované na častiach smaltovaného plechu je obsahovo rozdelené na 3 časti:

- **ŽIVOT** – ľavá časť – znázorňuje odkaz a bohatstvo ľudového umenia,
- **RODINA** – stredná časť – predstavuje mladú rodinu, pohodu, zabezpečenosť,
- **PROSTREDIE** – pravá časť – vznik nového prostredia, výstavba sídlisk.

Autor volil prevažne zelenú farbu s akcentmi oranžovej. Téma vyjadruje pokoj, istotu, naplnený čas, harmóniu rodiny a hmotný dostatok. Dielo bolo odovzdané v r. 1977 po rekonštrukcii MsKS.

Tapiséria TISOVEC – autorom je akad. maliar Rudolf Krivoš. Tapisériu navrhol pre Obradnú sieň Mestského úradu v Tisovci v r.1967. Ladená je v červeno-oranžových a béžovo-čiernych farebných odtieňoch a zachytáva prírodné okolie, pohnutú históriu i život a prácu našich ľudí. Ústredným motívom je panoráma masívu Hradovej, aj s jej krasovými jaskynnými útvarmi. V popredí vystupujú tisovské ženy čakajúce na svojich mužov, pracujúcich na sedliackych

usadlostiach v okolí Tisovca i v tisovskej železiarni, ktorá je znázornená tmavými farbami v ľavom hornom rohu tapisérie. V pravej časti tapisérie je naznačený vrch Čeremošnej aj s lomom vápenca, ktorý bol a je druhým najväčším priemyselným zamestnávateľom v Tisovci. V pravom dolnom rohu je znázornená mestská pečať z prvej polovice 17. storočia, z ktorej vychádza aj súčasný erb mesta Tisovec.

Reliéf tepaný v medi – SMŮTIACA ŽENA – autor akad. soch. Milan Ormandík. Nachádza sa na priečelí Domu smútku z r.1983 na Muránskej ulici. Rozmery: 260x295 cm, reliéfná výška je 30 cm.

Sklená mozaika v Dome smútku – autormi sú akad. soch. E. Čisáriková a Ing. arch. T. Učnay. Nachádza sa na čelnej stene domu smútku a skladá sa z viacerých plastických segmentov, technicky kvalitne prevedenou deliacou lištou. Reliéf je emocionálny a dopĺňa atmosféru smútočných obradov. Námetom je pieta, pripomínajúca ikony, farebne je ladená v odtieňoch striebornej, hnedej a fialovej. Tak isto sú riešené mozaiky na balkóne a v sieni poslednej rozlúčky.

Mozaika DETI sa nachádza vo vstupnej hale základnej školy. Autorom je akad. mal. Róbert Dúbravec.

2.4.3 KLUBY, SPOLKY, ZDRUŽENIA

Mesto Tisovec je z historických zdrojov známe bohatou kultúrnou činnosťou svojich ochotníckych súborov. Tie vystupujú aj v súčasnosti nielen vo svojom meste a regióne, ale dobré meno šíria v rámci celého Slovenska, dokonca i v zahraničí. V meste dodnes pôsobia:

Divadelný súbor DAXNER (od r. 1860), ktorý pravidelne vystupuje na festivaloch na Slovensku, v Čechách, hral aj v Juhoslávii, Maďarsku a Poľsku.

Mužský spevokol Dr. SAMUELA DAXNERA (od r. 1877) - súbor sa úspešne prezentuje doma i v zahraničí.

Dychová hudba HRADOVANKA (od r. 1893) - zúčastňuje sa vystúpení na celoslovenských a regionálnych festivaloch.

Folklórna skupina Tisovec (od r. 1986) - získala ocenenia na Folklórnych slávnostiach pod Poľanou v Detve, na Padinských dňoch kultúry v Juhoslávii, na regionálnych i celoslovenských folklórnych festivaloch.

Detský folklórny súbor ČÍŽIČEK (od r. 1990) – súbor získal diplomy z festivalov a vystúpení regionálneho charakteru.

TISOVSKÉ MAŽORETKY (od r. 1993) - zúčastňujú sa prehliadok dychových hudieb a mažoretkových skupín.

Detský mažoretkový súbor MAŽORETČATÁ (od r. 1993) - zúčastňuje sa regionálnych vystúpení.

Divadelný súbor Terézie VANSOVEJ Rimavská Píla (od r. 1950) - súbor sa zúčastňuje festivalov na Slovensku a v Čechách. Je víťazom celoslovenskej súťažnej prehliadky divadelných hier s dedinskou tematikou Divadelný Trebišov 2006.

Kultúrny a spoločenský život v meste je citlivo vnímaný občanmi, pretože poskytuje najhodnotnejší spôsob na sebarealizáciu jej obyvateľov, na využívanie voľného času detí a mládeže. V meste pracuje množstvo občianskych združení s rôznorodým zameraním, ktorých členovia sa aktívne zapájajú do rôznorodých dobrovoľníckych a verejnoprospešných aktivít, pripravujú športové, kultúrne podujatia a turistické podujatia. Pracujú tu štyri ochotnícke divadelné súbory, spevácke a hudobné telesá, folklórny súbor, angažujú sa spoločenské organizácie.

Podľa údajov Organizácie pre informatiku verejnej správy IVEs z r.2015 sú v meste Tisovec a m.č. Rimavská Píla evidované tieto **mimovládne organizácie**:

- 4x4outdoor team o.z.
- Aktívna mládež Banskobystrického kraja
- FK CSM Tisovec
- GAMABEN
- Hokejový klub ZŤS Tisovec
- Hradová
- Gemerský paraglidingový spolok
- Klub RTVŠ Tisovec
- Klub viacboja všestrannosti Hradová Tisovec
- KST - Turistický oddiel KOS Rimavská dolina
- KST Tisovec
- Lyžiarsky Ski klub Tisovec
- Mestský športový klub Tisovec
- Musae Taxovia (Múzy Tisovca)
- NOVÁ BURDA - obnova turistického informačného centra BURDA
- Občianske združenie Amata Tisovec
- Občianske združenie TisArt
- Občianske združenie zdravotne postihnutých Tisovec

- Občianske združenie ZUBAČKA
- OFF ROAD KLUB TISOVEC
- OZ ZBOJSKÁ
- Partnerstvo Muránska planina - Čierny Hron
- POMOCNICA
- ŠABLŔO rally team
- SLOVENSKO JE O.K.
- Slovenský cykloklub Tisovec
- Speleoklub Tisovec
- Spolok lokálpatriotov Tisovca a miestnej časti Rimavská Píla
- Stolno-tenisový klub Tisovec
- T4 - občianske združenie
- Telovýchovná jednota Družstevník Rimavská Píla
- Telovýchovná jednota Rimava Tisovec
- Tisovský spolok aktívneho pohybu a vitality
- Tisovský spolok tenistov
- Veselá Stonožka
- Volejbalový klub Tisovec
- ZDaR, združenie detí a rodičov, Rimavská Píla
- Združenie priateľov koní "Rejkovo"
- Združenie rodičov a priateľov EGT Tisovec

2.4.4 SPOLOČENSKÉ AKTIVITY A PODUJATIA

V meste Tisovec a m.č. Rimavská Píla sa počas celého roka koná množstvo kultúrnych, športových a spoločenských aktivít. Sú organizované mestom, mimovládnyimi organizáciami školami, spolkami, klubmi ale aj podnikateľmi.

Tab.č.10: Pravidelné spoločenské akcie (kultúrne, športové, turistické) v Tisovci

AKCIA	TYP AKCIE	TERMÍN KONANIA	ORGANIZÁTOR
Daxnerov Tisovec	Regionálna prehliadka speváckych zborov	december	GMOS R.Sobota odd. KaŠ MsÚ Tisovec MSSD
Festival Janka Plichtu	Regionálna prehliadka dychových hudieb	jún	GMOS R.Sobota odd. KaŠ MsÚ Tisovec DH Hradovanka
Lojkov divadelný Tisovec	Regionálna divadelná prehliadka	apríl	GMOS R.Sobota odd. KaŠ MsÚ Tisovec
FEDIM	Celoslov. prehliadka div. súborov mladých	jún	GMOS R.Sobota odd. KaŠ MsÚ Tisovec
Koncert obetiam represálií 50-tych rokov	Spev. zbory, hudobné telesá, profesionálni umelci	september	Mesto Tisovec
Clementisovou cestou	turisticko-spoločenská	september	Mesto Tisovec
Dni mesta Tisovec	kultúrno-spoločenská	júl	Mesto Tisovec
Deň Rimavskej Píly	kultúrno-športovo-spoločenská	august	Mesto Tisovec – m.č. Rim. Píla
Divadelný bál	spoločenská	január	DS Daxner, Mesto Tisovec
Poľovnícky ples	spoločenská	január	PZ Voniaca
Študentský ples	spoločenská	január/február	EGT
Píľanský ples	spoločenská	január/február	m.č. Rim. Píla
Pochovávanie basy	kultúrno-spoločenská folklórna	február/marec	Odd. KaŠ MsÚ DH Hradovanka, FS Tisovec, DFS Čížiček
Stávanie mája	folklórna	máj	Odd. KaŠ MsÚ DFS Čížiček

Majáles	spoločenská	máj	Odd. KaŠ MsÚ
Vítanie Mikuláša	kultúrno-spoločenská	december	Odd. KaŠ MsÚ
Mikulášsky trh	spoločenská	december	Odd. KaŠ MsÚ, OZ v meste
Vianočné koledovanie	kultúrno-folklórna	december	Odd. KaŠ MsÚ, DFS Čížiček
Noc v knižnici	kultúrno-vzdelávacia	marec	MsK A.H.Škultétyho
Čítajme si	kultúrno-vzdelávacia	jún	MsK A.H.Škultétyho
Hľadá sa Dobšinský	kultúrno-vzdelávacia	marec	MsK A.H.Škultétyho
Noc múzeí a galérií	kultúrno-vzdelávacia	máj	Odd. KaŠ MsÚ
Deň detí – veselé putovanie	kultúrno-vzdelávacia	jún	Odd. KaŠ
Poznaj svoje mesto	kultúrno-vzdelávacia	september	Odd. KaŠ MsÚ
Mikulášska metelica	kultúrna	december	ZŠ Tisovec
Deň matiek	kultúrna	máj	ZŠ Tisovec
Rodinná pohoda	hudobno-spoločenská	máj/jún	ZUŠ Tisovec
MDŽ	kultúrno-spoločenská	marec	ZPOZ
Deň seniorov	kultúrno-spoločenská	október	ZPOZ
OFF ROAD	medzinárodná športová	apríl	Klub Off Road Tisovec
Spomienkový výstup na Hradovú	turistická	január	KST TO KOS Rim. dolina
Valikinou trasou	turistická	október	KST TO KOS Rim. dolina
Ondrejov pochod vďaka	turistická	január	KST TO KOS Rim. dolina
Zimný výstup na Trstie	turistická	február	KST Tisovec
Veľkonočný výstup na Hradovú	turistická	apríl	KST Tisovec
Tenisový turnaj tisovskej mládeže	športová	september	Odd. KaŠ MsÚ
Najlepší športovci mesta	kultúrno-spoločenská	január	Odd. KaŠ MsÚ
Kultúrno-športové leto	kultúrno-športová	júl/august	Odd. KaŠ MsÚ

Zdroj: MsÚ Tisovec, 2015

Športové vyžitie

Občania mesta a m.č. Rimavská Píla sa aj v minulom storočí aktivizovali vo viacerých športoch. Svoju tradíciu mal futbal v Tisovci aj v Rimavskej Píle, stolný tenis, lyžovanie a ďalšie športy. V súčasnosti je problémom zimné lyžovanie, hoci na území mesta sa nachádzajú dva lyžiarske vleky. Jedným z problémov sú majetkoprávne vzťahy a druhým nedostatok snehu počas zimy. Taktiež futbal v Rimavskej Píle sa už nehrá súťažne a futbalové ihrisko využívajú na športovanie najmä deti a mládež, tiež sa tu každoročne usporadúvajú Dni Rimavskej Píly.

V Tisovci možno sledovať pokles záujmu o futbal. Menší záujem detí a mládeže o futbal vyplýva zo zlého minulého smerovania činnosti futbalového klubu. Najväčšiu pozornosť klub venoval kategórii dospelých, ktorú tvorili prevažne hráči s trvalým pobytom mimo mesta Tisovec. Klub nevytváral dostatočné podmienky, ktorými by priťahol deti a mládež k aktívnemu tráveniu voľného času prostredníctvom futbalu.

Sociálne postavenie mladých rodín má za následok pokles záujmu o platené športové a telovýchovné aktivity a služby, respektíve záujem len o finančne nenáročné aktivity. Tu by malo významnú úlohu zohrávať mesto, ktoré by vo vzťahu k týmto skupinám prevzalo na seba rozumnú mieru kompenzácie nákladov na športovanie, hlavne v prípade mládeže a strednej generácie, aby bola zabezpečená dostupnosť telovýchovy a športu pre túto ťažiskovú skupinu obyvateľstva. Mesto na tento účel vytvorilo v r.2015 **Mestský športový klub**, prostredníctvom ktorého postupne plánuje zastrešiť všetky druhy športových združení a klubov, pôsobiach na území mesta. Hlavným cieľom činnosti klubu je podpora udržania a rozvoja telesnej výchovy a športu v meste Tisovec a m. č. Rimavská Píla a podporovať rozvoj pohybových aktivít najmä u detí a mládeže. Pozitívom je, že v súčasnosti sa najmä deti a mládež začínajú aktivizovať v nových športových aktivitách – florbal, taekwondo, tenis a tiež začínajú byť populárne rôzne druhy adrenalinových športov.

Pre športové vyžitie občanov mesta slúži **Športový areál Rudolfa Valenta**, ktorý bol vybudovaný postupne počas r. 2009 - 2011. Prevádzku zabezpečuje mesto a pri údržbe tenisových kurtov sa spolupodieľajú aj tisovskí tenisti. Nachádza sa v blízkosti základnej školy. V ponuke má pre návštevníkov: 1 antukové tenisové ihrisko, 1 tenisové ihrisko s umelou trávou, 1 ihrisko s umelou trávou na minifutbal, 1 basketbalové ihrisko, 1 bežeckú dráhu, 1 dráhu s pieskovým doskočiskom na skok do diaľky, 1 ihrisko na plážový volejbal, 1 letný bazén a 1 detské ihrisko.

V blízkosti sa nachádza aj fitness park EGT, nová workout telocvičňa, 2 telocvične základnej školy a priestor na stolný tenis. Stredná odborná škola dlhodobo ponúka na športové vyžitie svoju telocvičňu nielen pre svojich študentov, ale aj pre kolektívy a jednotlivcov.

Obr.č.37: Letné kúpalisko v Športovom areáli Rudolfa Valenta

Zdroj: <<http://www.echoviny.sk/spravy/tisovec-otvoril-kupalisko-ako-prvy/>>

2.5 ĽUDSKÉ ZDROJE

2.5.1 DEMOGRAFIA

Podľa údajov Štatistického úradu (ŠÚ SR) bolo v meste Tisovec a m.č. Rimavská Píla k 31.12.2015 evidovaných 4223 obyvateľov. Počet obyvateľov žijúcich v Tisovci kulminoval v r. 1980 (4843 obyvateľov). O desať rokov neskôr (v r. 1991) žilo na území Tisovca už o 8,5% ľudí menej a najnižší počet ľudí (4049) bol evidovaný v r. 2010. V r. 2011 bol zaznamenaný 6% nárast počtu obyvateľov, ktorý je však pravdepodobne spôsobený len úpravou štatistík v rámci výsledkov sčítania obyvateľstva a zmenou legislatívy. Od tohto roku zaznamenávame znižovanie počtu obyvateľov z dôvodov starnutia obyvateľstva a odlivu mladých ľudí z regiónu za prácou do produktívnejších lokalít Slovenska a zahraničia.

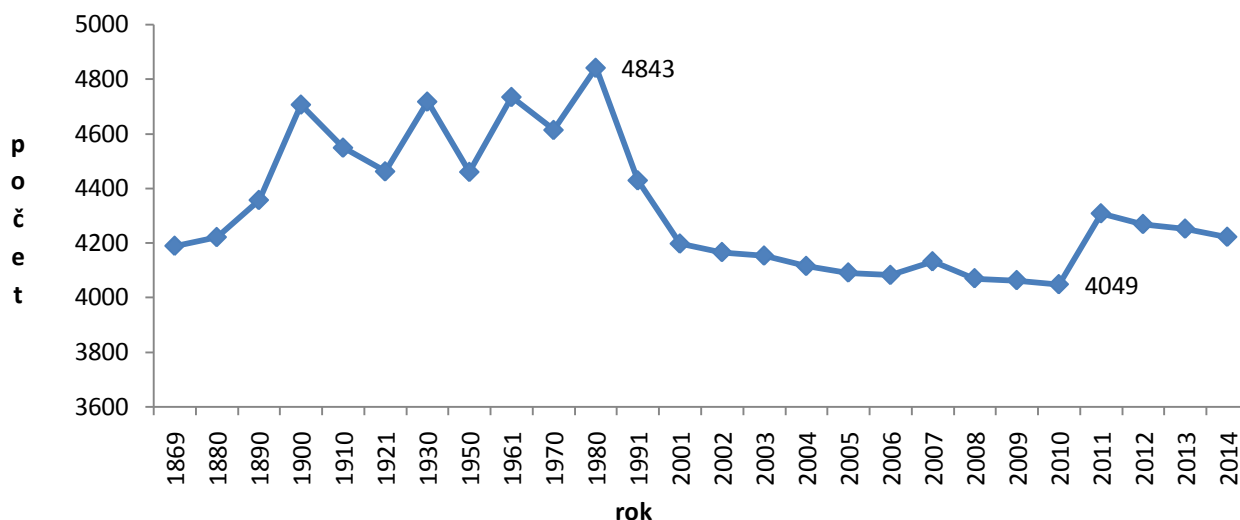

Tab. č.11: Historický vývoj počtu obyvateľov v Tisovci

rok	počet obyvateľov
1869	4190
1880	4222
1890	4358
1900	4708
1910	4550
1921	4463
1930	4719
1950	4461
1961	4736
1970	4615
1980	4843
1991	4430
2001	4198
2002	4167
2003	4154
2004	4116
2005	4092
2006	4083
2007	4133
2008	4071
2009	4064
2010	4049
2011	4309
2012	4270
2013	4253
2014	4223

Zdroj: ŠÚ SR, 2015

Graf č.8: Historický vývoj počtu obyvateľov v Tisovci

Zdroj: ŠÚ SR, 2015

Významným faktorom každej populácie je veková štruktúra obyvateľstva. Je ovplyvnená úrovňou reprodukčných procesov (pôrodnosťou a úmrtnosťou) ako i migráciou. Z grafu vekového zloženia vyplýva, že v meste Tisovec sú v súčasnosti najpočetnejšie vekové kategórie ľudí v produktívnom veku (15 – 64 rokov). V r. 2014 bola najviac

zastúpenou veková skupina od 35 do 39 rokov (366 obyvateľov, z toho 197 žien) a nasledovali vekové skupiny od 40 do 44 rokov (350 obyvateľov, z toho 164 žien), od 60 do 64 rokov (320 obyvateľov, z toho 168 žien), od 55 do 59 rokov (314, z toho 175 žien) a od 30 do 34 rokov (307 obyvateľov, z toho 148 žien). Ostatné vekové kategórie produktívneho veku dosahujú počet +/- 250 osôb.

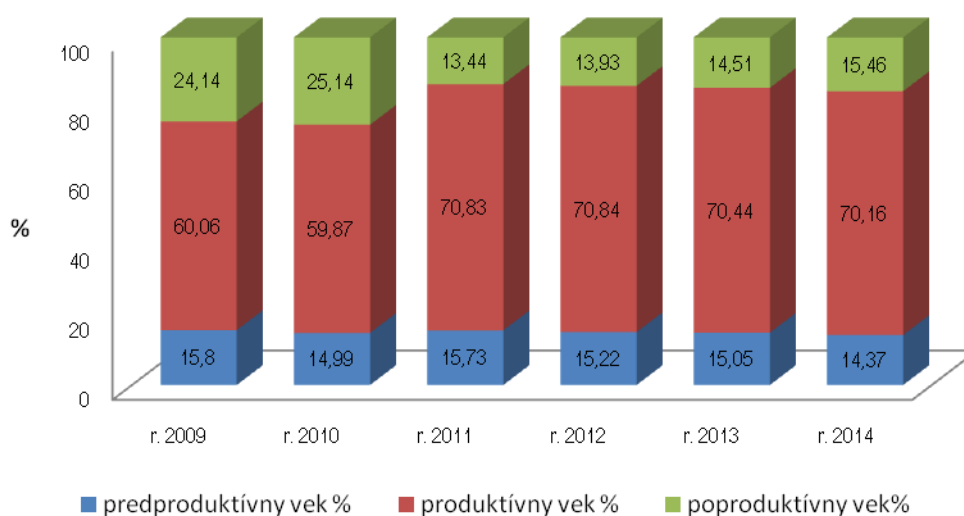
Tab. č.12: Veková štruktúra obyvateľstva Tisovca v r. 2014

VEKOVÁ SKUPINA	ŽENY	MUŽI	SPOLU
0 – 4	90	71	161
5 – 9	92	140	232
10 – 14	115	99	214
15 – 19	152	130	282
20 – 24	119	133	252
25 – 29	122	124	246
30 – 34	148	159	307
35 – 39	197	169	366
40 – 44	164	186	350
45 – 49	113	136	249
50 – 54	142	135	277
55 – 59	175	139	314
60 – 64	168	152	320
65 – 69	143	119	262
70 – 74	83	63	146
75 – 79	68	27	95
80 – 84	54	17	71
85 – 89	40	20	60
90 – 95	11	4	15
95 – 100	1	1	2
100 – 105	2	0	2
105 – 110	0	0	0
110 +	0	0	0

Zdroj: ŠÚ SR, 2015

Deti do 14 rokov (predproduktívny vek) predstavovali v r. 2014 celkom 14,37% a obyvatelia v poproduktívnom veku (65 rokov a viac) 15,46%. Veková skladba obyvateľstva z hľadiska produktivity je značne pozitívna – ľudí v produktívnom veku bolo v r. 2014 až 2963, čo predstavuje 70,16% obyvateľov. Jedná sa však o regresívnu – starnúcu populáciu, kde pôrodnosť neustále klesá a tým sa formuje veková štruktúra, ktorá sa vyznačuje nižším podielom mladého obyvateľstva (graf č. 9).

Graf č.9: Zloženie obyvateľstva Tisovca podľa produktivity veku

	r. 2009	r. 2010	r. 2011	r. 2012	r. 2013	r. 2014
predproduktívny vek	15,8	14,99	15,73	15,22	15,05	14,37
produktívny vek	60,06	59,87	70,83	70,84	70,44	70,16
poproduktívny vek	24,14	25,14	13,44	13,93	14,51	15,46

Zdroj: ŠÚ SR, 2015

Obyvateľov v produktívnom veku je cca 70%, čo kopíruje aj štruktúru obyvateľstva v SR a Banskobystrického kraja (tabuľka č. 13).

Tab.č.13: Porovnanie demografickej štruktúry územia s okresom, krajom a SR (v %)

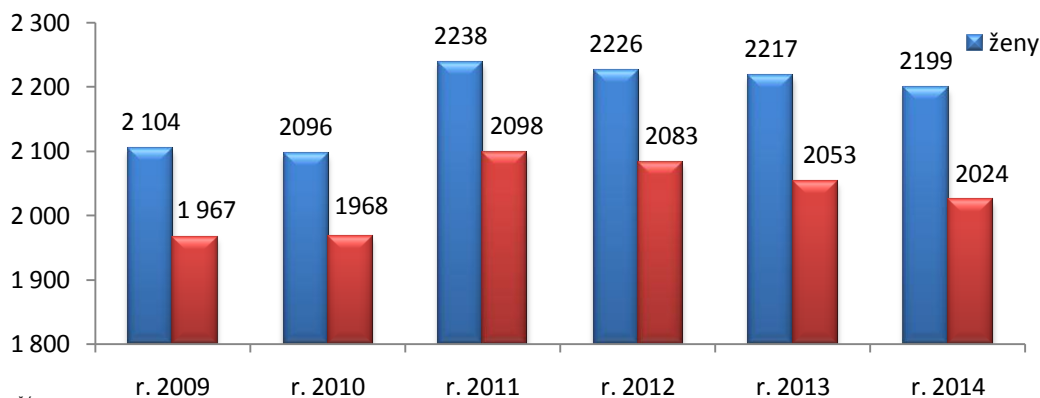
	predproduktívny vek	produktívny vek	poproduktívny vek
Slovenská republika	15,3	70,7	14
Banskobystrický kraj	14,6	70,9	14,5
Okres Rimavská Sobota	17,8	69,4	12,8

Zdroj: ŠÚ SR, 2015

Priemerný vek obyvateľa Tisovca v r. 2014 bol 41,14 rokov (muži: 39,5r. a ženy: 42,64 r.).

Vo vekových skupinách nad päťdesiat rokov jednoznačne prevažujú ženy a rovnako v zložení obyvateľstva Tisovca dlhodobo dominujú ženy nad mužmi (graf č. 10).

Graf č. 10: Štruktúra obyvateľstva Tisovca podľa pohlavia

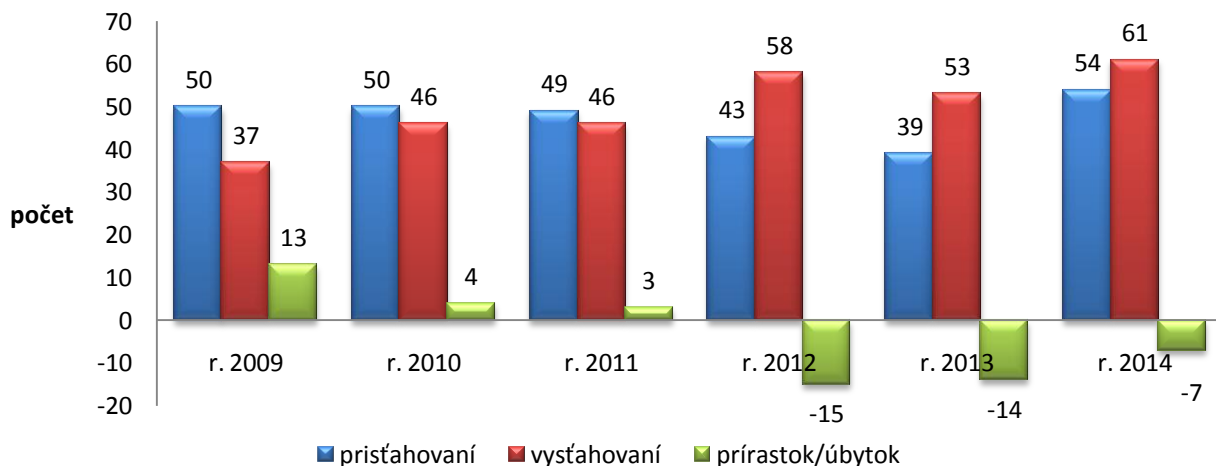

Zdroj: ŠÚ SR, 2015

2.5.2 MIGRAČNÝ POHYB OBYVATEĽSTVA

Migračný pohyb obyvateľstva zahŕňa zmeny počtu obyvateľstva, ktoré súvisia s vysťahovaním (emigráciou) a prisťahovaním (imigráciou) obyvateľov. V posledných rokoch v meste Tisovec prevažuje emigrácia, čo sa spolu s prirodzeným úbytkom prejavuje aj na postupnom znižovaní celkového počtu obyvateľov. V roku 2012 dosiahlo migračné saldo najnižšiu hodnotu za sledované obdobie (-15). Dôvodom zvýšeného odchodu najmä mladých ľudí z mesta je nedostatok pracovných príležitostí v regióne.

Graf č.11: Migračný pohyb obyvateľov Tisovca

	r. 2009	r. 2010	r. 2011	r. 2012	r. 2013	r. 2014
Prisťahovaní	50	50	49	43	39	54
Vysťahovaní	37	46	46	58	53	61
Prírastok/úbytok	13	4	3	-15	-14	-7

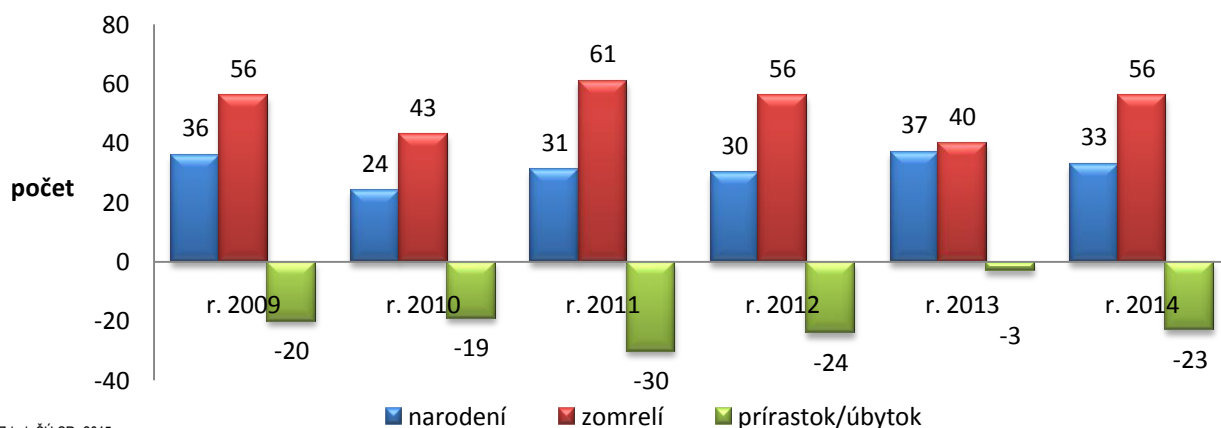
Zdroj: ŠÚ SR, 2015

2.5.3 PRIRODZENÝ POHYB OBYVATEĽSTVA

Prirodzený pohyb obyvateľstva zahŕňa natalitu (pôrodnosť), mortalitu (úmrtnosť) a od toho odvodený prirodzený prírastok (natalita prevláda nad mortalitou) alebo prirodzený úbytok obyvateľstva (mortalita prevláda nad natalitou).

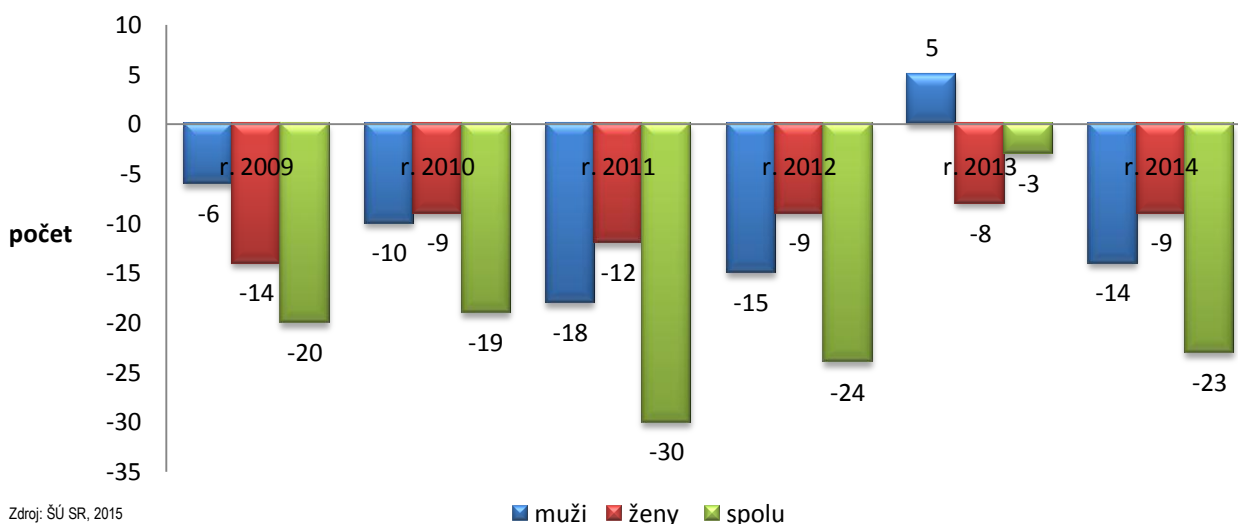
Ako ukazujú grafy č. 12 a č.13, v meste Tisovec v posledných rokoch prevažuje mortalita obyvateľov nad natalitou, čo sa prejavuje v dlhodobom prirodzenom úbytku obyvateľstva.

Graf č.12: Prirodzený prírastok/úbytok v meste Tisovec v r. 2009 – 2014

Zdroj: ŠÚ SR, 2015

Graf č.13: Prirodzený prírastok/úbytok podľa pohlavia v meste Tisovec v r. 2009 – 2014

Zdroj: ŠÚ SR, 2015

V prípade, že mesto Tisovec využije svoj územný potenciál na výstavbu nového bytového fondu a zabezpečí spolu s podnikateľským sektorom nové pracovné príležitosti, môže aktívne ovplyvniť prisťahovanie nového obyvateľstva a tým zvýšiť migračný prírastok obyvateľstva v nasledujúcich rokoch.

2.5.4 VIEROVYZNANIE

Podľa údajov zo štatistického sčítania obyvateľov v r. 2011 prevažujú v Tisovci veriaci hlásiaci sa k evanjelickej cirkvi augsburského vyznania (24,2%) a k rímskokatolíckej cirkvi (21,83%). Ostatné cirkvi náboženské skupiny sú zastúpené málo. Najpočetnejšiu skupinu (30,98%) však tvoria ľudia bez náboženského vyznania.

Tab.č.14: Obyvateľstvo Tisovca podľa vierovyznania, r. 2011

VIEROVYZNANIE	POČET	PODIEL (%)
Rímskokatolícka cirkev	940	21,83
Evanjelicá cirkev augsburského vyznania	1042	24,2
Gréckokatolícka cirkev	11	0,26
Reformovaná kresťanská cirkev	2	0,05
Pravoslávna cirkev	1	0,02
Náboženská spoločnosť Jehovovi svedkovia	2	0,05
Evanjelicá cirkev metodistická	44	1,02
Kresťanské zbory	2	0,05
Bratská jednota baptistov	11	0,26
Cirkev adventistov siedmeho dňa	2	0,05
Starokatolícka cirkev	9	0,21
Cirkev československá husitská	3	0,07
Cirkev Ježiša Krista svätých neskorších dní	1	0,02
Iné	19	0,44
Bez vyznania	1334	30,98
Nezistené	883	20,51

Zdroj: SODBTN, 2011

Sídla cirkví s najväčším zastúpením v meste:

- Cirkevný zbor Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania na Slovensku Tisovec, Malinovského 3, Tisovec
- Evanjelickej cirkevný zbor a.v. Rimavská Píla, sídlo Vansovej 1, Tisovec
- Rímskokatolícka cirkev, farnosť Tisovec, sídlo Sládkovičova 258, Tisovec
- Bratská jednota baptistov cirkevný zbor Klenovec, Misijná stanica Rimavská Píla

2.5.5 NÁRODNOSTNÉ ZLOŽENIE

Podľa posledného štatistického sčítania obyvateľov (SODBTN) v r. 2011 žije v Tisovci najviac obyvateľstva slovenskej národnosti (79,98%). Druhou najpočetnejšou je rómska národnosť, ktorá podľa oficiálnych údajov predstavuje 3,14% obyvateľstva. Väčšina rómskeho etnika sa však hlási k slovenskej národnosti a reálne predstavuje táto menšina asi 10% obyvateľstva. Ostatné národnosti sú zastúpené minimálne (0,42% česká, 0,26% maďarská, 0,05% moravská, 0,05% poľská). Ku konfliktom majority s menšinami nedochádza. Prehľad národnostného zloženia obyvateľstva prezentuje tabuľka č.15.

Tab.č.15: Národnostné zloženie obyvateľstva Tisovca (r. 2011)

NÁRODNOSŤ	POČET	PODIEL (%)
Slovenská	3444	79,98
Maďarská	11	0,26
Rómska	135	3,14
Rusínska	0	0
Ukrajinská	0	0
Česká	18	0,42
Nemecká	0	0
Poľská	2	0,05
Chorvátska	0	0
Srbská	0	0
Ruská	0	0
Židovská	0	0
Moravská	2	0,05
Bulharská	0	0
Ostatné	2	0,05
Nezistené	692	16,07

Zdroj: SODBTN, 2011

Rómska menšina

Podľa údajov pracovníčok terénnej sociálnej práce v Tisovci bol počet Rómov žijúcich v r. 2015 v meste Tisovec 327 osôb, z toho v m.č. Rimavská Píla 106 (v r. 2014 v meste Tisovec žilo 345 Rómov, z toho v m.č. Rimavská Píla 106 Rómov). Táto komunita je najviac ohrozená chudobou a sociálnym vylúčením. Časť marginalizovanej rómskej komunity žije v segregovanej rómskej osade v Rimavskej Píle bez elektriny, vodovodu a kanalizácie. Väčšina týchto obyvateľov nemá trvalý ani prechodný pobyt na území mesta. Rómska osada je vzdialená od obce približne 1 km a oddeľuje ju železničná trať. V osade sú len dva murované domčeky, ostatné sú drevené chatrče (nenáročné stavby s pôdorysom 3 - 3,5 m a jednou multifunkčnou izbou). V takýchto obydliach žije vždy jedna rodina, skladajúca sa z rodičov a detí, v priemernom počte 5 – 9 ľudí. Ostatní Rómovia žijú rozptýlene medzi majoritným obyvateľstvom v Rimavskej Píle a v Tisovci. Rozptýlenosť rómskej komunity v meste vo všeobecnosti však ešte automaticky neznamená jej integráciu do majoritnej spoločnosti. Niektorí Rómovia žijú vo vlastných domčekoch, bytových domoch, časť v podnájdoch. Ich podmienky na život sú lepšie, pretože majú prístup k vode a elektrine.

Deti z uvedenej minority často ukončujú školskú dochádzku v nižších ročníkoch, majú problémy s prípravou na vyučovanie, zvládaním učiva, pravidelnou školskou dochádzkou, s udržiavaním hygienických návykov a správaním. Väčšina týchto detí pochádza zo sociálne odkázaných rodín a je im poskytované stravovanie a školské pomôcky podľa zákona č. 544/2010 Z.z. o dotáciách v pôsobnosti Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR. Podľa tohto zákona možno poskytovať aj dotáciu na podporu výchovy k stravovacím návykom a na podporu výchovy k plneniu školských povinností dieťaťa ohrozeného sociálnym vylúčením, ktoré navštevuje materskú školu alebo základnú školu a žije v rodine, ktorej sa poskytuje dávka a príspevky v hmotnej núdzi alebo ktorej príjem je najviac vo výške životného minima.

Podľa štatistických odhadov sa bude zvyšovať počet obyvateľov Rómskej národnosti vo viacerých obciach na Slovensku. Nárast počtu Rómov možno očakávať aj v Tisovci a m.č. Rimavská Píla, čo si bude vyžadovať kvalitné plánovanie rozvoja sociálnych služieb, školstva, vzdelávanie a pomoc pri zabezpečení práce pre týchto spoluobčanov.

Obr.č.38: Život v rómskej osade „Hrb“ v Rimavskej Píle

Zdroj: I. Mílecová, 2011

2.5.6 VZDELANIE

Podľa údajov z posledného štatistického sčítania obyvateľov v r. 2011 je v meste Tisovec najviac zastúpené obyvateľstvo s úplným stredným odborným vzdelaním s maturitou (27,24%), ľudia s učňovským vzdelaním bez maturity (15,05%) a stredným odborným vzdelaním bez maturity (9,01%). Bakalárske štúdium má ukončené 1,76% obyvateľov Tisovca a vysokoškolské vzdelanie II. stupňa 6,85% obyvateľov.

Tab.č.16: Obyvateľstvo Tisovca podľa vzdelania (r. 2011)

VZDELANIE	POČET	PODIEL (%)
základné	603	14
učňovské (bez maturity)	648	15,05
stredné odborné (bez maturity)	388	9,01
úplné stredné učňovské (s maturitou)	99	2,3
úplné stredné odborné (s maturitou)	1173	27,24
úplné stredné všeobecné	146	3,39
vyššie odborné vzdelanie	76	1,76

vysokoškolské bakalárske	76	1,76
vysokoškolské magisterské, inžinierske, doktorské	295	6,85
vysokoškolské doktorandské	7	0,16
bez školského vzdelania	675	15,68
nezistené	120	2,79

Zdroj: SODB TN, 2011

Možno konštatovať, že ženy v Tisovci sú celkovo vzdelanejšie ako muži – viac žien dosiahlo stredoškolské vzdelanie s maturitou a tiež tu žije viac vysokoškolsky vzdelaných žien ako mužov.

Tab.č.17: Obyvateľstvo podľa pohlavia a stupňa najvyššieho dosiahnutého vzdelania

Najvyššie dosiahnuté vzdelanie		Pohlavie		Spolu
		muži	ženy	
Základné		235	368	603
Učňovské (bez maturity)		381	267	648
Stredné odborné (bez maturity)		207	181	388
Úplné stredné učňovské (s maturitou)		53	46	99
Úplné stredné odborné (s maturitou)		560	613	1 173
Úplné stredné všeobecné		49	97	146
Vyššie odborné vzdelanie		33	43	76
Vysokoškolské bakalárske		33	43	76
Vysokoškolské magisterské, inžinierske, doktorské		130	165	295
Vysokoškolské doktorandské		1	6	7
Vysokoškolské spolu		164	214	378
Študijný odbor	prírodné vedy	4	12	16
	technické vedy a náuky I (baníctvo, hutníctvo, strojárstvo, informatika a VT, elektrotech., tech. chémia, potravinárstvo)	48	14	62
	technické vedy a náuky II (textilná v., sprac. kože, dreva, plastov, v. hud. nástrojov, archit., staveb., dopr. ,pošty, telekom., automatiz., špec. odb.)	13	14	27
	poľnohospodársko-lesnícke a veterinárne vedy a náuky	12	24	36
	zdravotníctvo	5	11	16
	spoločenské vedy, náuky a služby I (filozof., ekon. ,polit. a práv. vedy, ekonomika a manaž., obchod a služby, SŠ-OA, HA, praktická š., učeb. odb.)	44	34	78
	spoločenské vedy, náuky a služby II (histor., filolog., pedag. a psych. vedy, publicistika a informácie, telových., učiteľstvo, SŠ - gym.)	27	89	116
	vedy a náuky o kultúre a umení	2	6	8
	vojenské a bezpečnostné vedy a náuky	2	1	3
	nezistený	7	9	16
Bez školského vzdelania		340	335	675
Nezistené		61	59	120
Spolu		2 083	2 223	4 306

Zdroj: SODB TN, 2011

2.6 MATERIÁLNE A FINANČNÉ ZDROJE

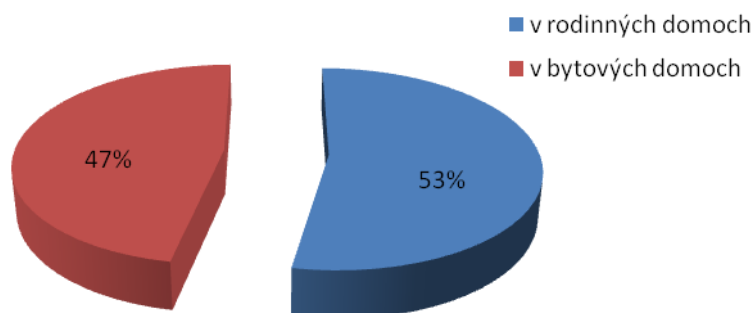
2.6.1 BÝVANIE

Bývanie je základná ľudská potreba, ktorá by mala byť uspokojená na úrovni adekvátnej celkovému stupňu sociálno-ekonomického rozvoja spoločnosti. Rozvoj novej bytovej výstavby vychádza z celkových ekonomických možností štátu, obcí i obyvateľstva.

Obyvateľstvo Tisovca býva prevažne v rodinných domoch (53%), čo naznačuje, že mesto má vidiecky charakter.

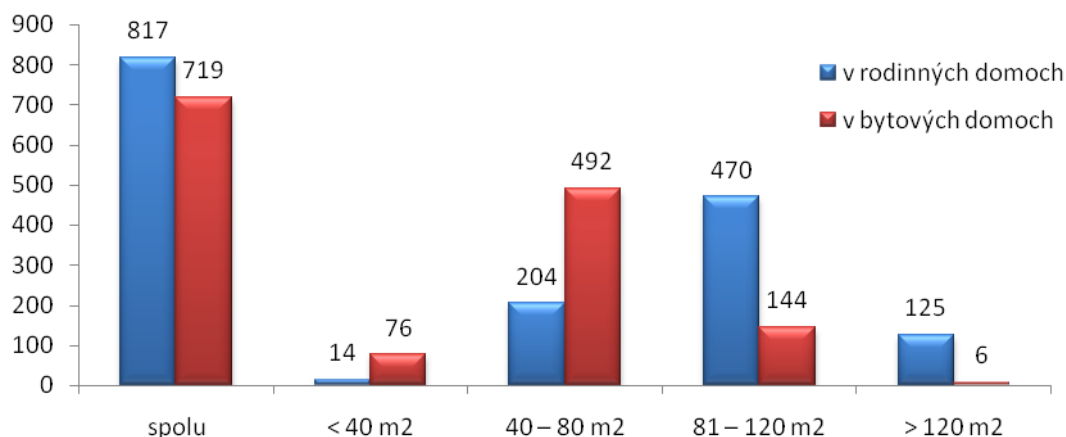
Graf č.14: Spôsob bývania obyvateľov Tisovca

Zdroj: SODBTN, 2011

Najviac zastúpené (57,53%) sú rodinné domy s plochou 80 – 120 m². 47% ľudí žije v bytových domoch, z toho 68,43% v bytoch s plochou 40 – 80 m² (graf č.15).

Graf č.15: Rozdelenie obývaných bytov a domov podľa plochy bytu

Obývané byty	spolu	< 40 m ²	40 – 80 m ²	81 – 120 m ²	> 120 m ²
v rodinných domoch	817	14	204	470	125
v bytových domoch	719	76	492	144	6

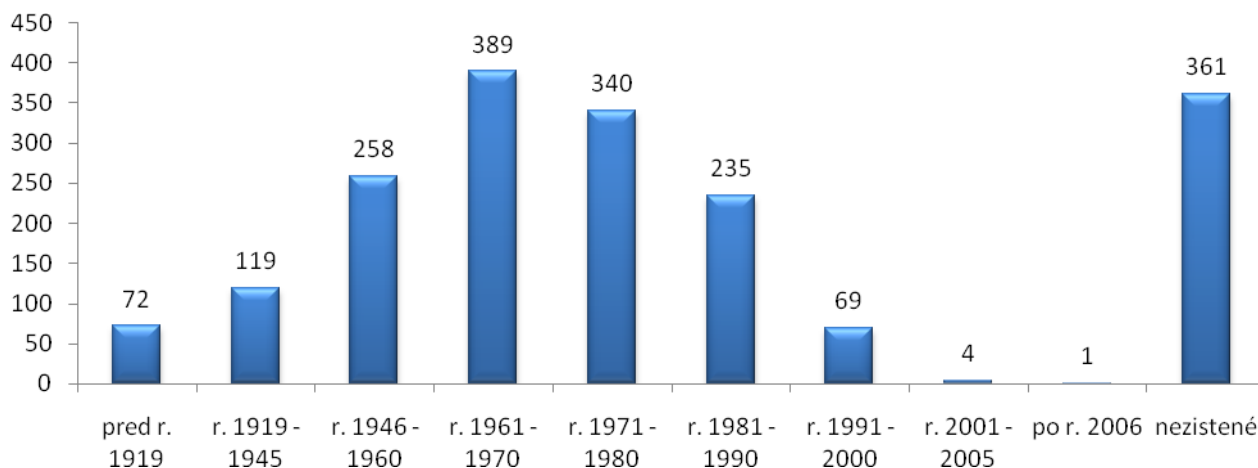
Zdroj: SODBTN, 2011

Podľa údajov z posledného sčítania obyvateľov (SODBTN) z r. 2011, je v Tisovci spolu obývaných 1848 bytových jednotiek. Väčšina obývaných budov bola postavená v období r. 1961 - 1970 (21%), v r. 1971 – 1980 (18,39%), v r. 1946 – 1960 (13,96%) a v r. 1981 – 1990 (12,71%). Priemerný vek domov v Tisovci je 55 rokov a bytových domov 30 rokov.

Graf č.16 demonštruje, že v posledných rokoch bytová a domová výstavba v Tisovci stagnuje a v období r. 2001 – 2011 bolo v Tisovci postavených len 5 domov. Dôvodom môže byť nedostatok pracovných príležitostí a s tým súvisiaci pokles počtu obyvateľov.

Graf č.16: Rozdelenie obývaných bytov a domov podľa roku výstavby

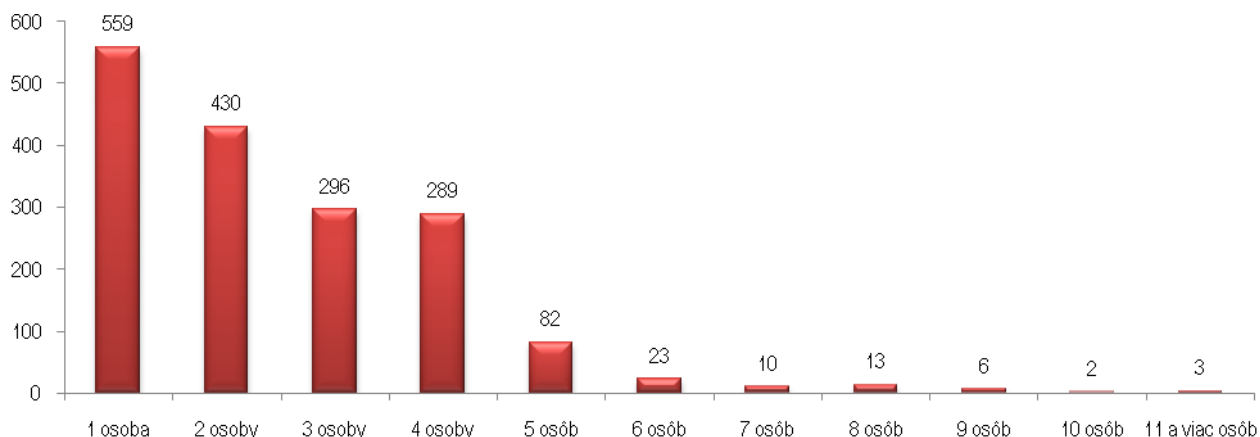

Zdroj: SODBNTN, 2011

V meste sa nachádzajú trvalo neobývané byty a domy (celkom 354), o ktoré nie je záujem zo strany obyvateľstva, napriek nízkym cenám v rámci regiónu.

Graf č.17 poukazuje na to, že v Tisovci sú najviac zastúpené jedno až dvojčlenné domácnosti (občania v dôchodkovom veku a bezdetné partnerstvá).

Graf č.17: Zastúpenie domácností v meste Tisovec podľa počtu osôb

Zdroj: SODBNTN, 2011

2.6.2 ZÁKLADNÁ INFRAŠTRUKTÚRA

Mesto je sprístupnené cestou I. triedy pre autobusovú a automobilovú dopravu, a tiež železničnou dopravou. Mesto má čistiareň odpadových vôd, verejnú kanalizáciu a verejný vodovod, no nie všetky ulice sú na verejné siete napojené. V meste sú dostupné mobilné telefónne siete, káblová televízia a internet, pokrytie v okrajových častiach mesta je však nedostatočné.

Tab.č.18: Prehľad základnej infraštruktúry v meste Tisovec

Cestná sieť	67,9 km
Železničná sieť	20 km
Plyn	8,5 km
Kanalizácia	4,8 km
ČOV	1
Domové ČOV	1
Vodovod	9,2 km
Zber komunálneho odpadu	Áno

Zber separovaného odpadu	Áno
Zber nebezpečného odpadu	Áno
Vykurovanie	zemný plyn, elektrina, pevné palivo
Vedenie elektrickej energie	káblové, vzdušné (22 kV)
Telefónny rozvod	Áno
Rozhlas	Áno
Káblová TV	Áno
Regionálne trasy TI	Áno

Zdroj: MsÚ Tisovec, 2015

2.6.2.1 DOPRAVA

Katastrálnym územím mesta vedie 67,9 km ciest, z toho cesty I. triedy tvoria 20,1 km. V meste funguje autobusové a železničné spojenie. Nachádza sa tu 11 autobusových zastávok, železničná stanica a 4 železničné zastávky. Doprava sa využíva v prevažnej miere na prepravu do zamestnania. Uskutočňuje sa prímestskými linkami SAD a súkromnými prepravcami. Zastávky hromadnej autobusovej dopravy umožňujú optimálnu pešiu dostupnosť.

Tab.č.19: Dopravná infraštruktúra

Cestná sieť	67,9 km
Cesty I. kategórie	20,1 km
Ostatné cesty	47,8 km
Chodníky	8,2 km
Parkoviská/kapacita	8/350
Železničná sieť	20 km
Železničná stanica	1
Železničná zastávka	4
Autobusová stanica	Nie
Autobusová zastávka	11

Zdroj: MsÚ Tisovec, 2015

2.6.2.2 ENERGETIKA

Zásobovanie plynom

Tisovcom prechádza trasa VTL plynovodu. Lína plynovodu sleduje cestnú komunikáciu Hnúšťa – Tisovec. Z neho odbočuje miestny plynovod, ktorého celková dĺžka, vrátane prípojok dosahuje 8,5 km a slúži pre zásobovanie plynom prostredníctvom regulačných staníc. Na miestny plynovod sú napojené dve distribučné regulačné stanice a jedna priemyselná.

Zásobovanie teplom

Tisovec je zásobovaný teplom z tepelných zdrojov rozmanitých druhov. Najväčším dodávateľom tepla v meste sú SLUŽBY MESTA TISOVEC, s.r.o. Po prestavbe dvoch plynových kotolní od r. 2011 vykurujú bytové domy drevnou štiepkou. Postupne prebiehali rekonštrukčné práce kotolne Stred, ktorá sa podieľa na vykurovaní 301 bytových jednotiek, základnej školy, mestského kultúrneho strediska a predajných priestorov CBA. Zrekonštruovaná kotolňa Hradová zabezpečuje teplo a ohrev vody pre 266 bytových jednotiek. Uvedené kotolne majú charakter centrálnych zdrojov tepla. Počas r. 2011- 2013 boli vykonané práce pri položení nových rozvodov tepla, kde bolo spolu osadených 29 kompaktných odovzdávacích staníc tepla /KOST/ do bytových domov a nebytových objektov. Zdroj tepla má aj výhrevňa v strojárskom závode CSM a.s., ktorá spaľuje zemný plyn a pokrýva potreby závodu.

Zásobovanie elektrickou energiou

Hlavným napájacím bodom v zásobovaní elektrickou energiou pre územie Tisovca a Rimavskej Píly je elektrická rozvodňa a transformovňa 110/22 kV v Hnúšti. Z tejto rozvodne a transformovne je vyvedené v smere do katastrálneho územia Tisovca hlavné distribučné zásobovacie vedenie.

Verejný vodovod

Zásobovanie pitnou vodou v meste je zabezpečené verejným vodovodom. Napojenosť obyvateľov mesta na verejný vodovod je vysoká - predstavuje až 99,76%, z toho v meste Tisovec je napojenosť na úrovni 99,72% a v Rimavskej Píle je to 100% (podľa údajov od prevádzkovateľa StVPS, a.s. za r. 2015).

V niektorých častiach Tisovca (napr. v časti Losinec) nie je v súčasnosti možnosť napojenia na verejný vodovod, rovnako ani na kanalizáciu. V r. 2015 však bolo zahájené územné konanie na stavbu vodovodu a kanalizácie v tejto časti mesta.

Rozptýlená zástavba a rekreačné zariadenia v Tisovci využívajú na zásobovanie pitnou vodou individuálne zdroje pitnej vody. Pre zásobovanie priemyslu v meste úžitkovou vodou nie je vybudovaný jednotný systém. Jednotlivé priemyselné závody majú vlastné úžitkové vodovody, ktorých zdrojmi sú vodné toky.

Verejná kanalizácia a čistenie odpadových vôd

Nosným systémom v odvádzaní odpadových vôd v území je kanalizačný komplex verejnej kanalizácie mesta Tisovec. Odpadové vody, pritekajúce gravitačne v množstve 150 - 180 l/s z mesta Tisovec a tlakovou kanalizáciou z časti Rimavská Píla, sú čistené v miestnej čistiarni odpadových vôd (ČOV). ČOV bola v r. 2010 – 2012 zrekonštruovaná (intenzifikácia čistiaceho efektu) a od novembra 2013 je v trvalej prevádzke. Čistiareň odpadových vôd s mechanicko-biologickým čistením odpadových vôd je navrhnutá do záťaže 4 330 EO pre celú aglomeráciu Tisovec. Prečistená odpadová voda sa vypúšťa do recipientu Rimava. Na verejnú kanalizáciu je napojených 81,7% obyvateľov, z toho v meste Tisovec je 88% napojenosť a v miestnej časti Rimavská Píla 37,8% obyvateľov (podľa údajov od prevádzkovateľa StVPS, a.s. za r. 2015). Splaškové vody z ostatných častí intravilánu sú likvidované v žumpách a septikoch.

2.6.2.3 TELEKOMUNIKÁCIE A INFORMAČNÉ SIETE

Telekomunikačné spojenie je prevádzkané diaľkovými telekomunikačnými optokáblami, ktoré vychádzajú z SC Banská Bystrica v smere Brezno – Hnúšťa a PC Lučenec. Telefonizácia SÚ Tisovec a Rimavská Píla je zabezpečená z ATÚ umiestnene v SÚ Tisovec. Miestna telekomunikačná sieť je kabelizovaná zemnou úložnou kabelážou a v okrajových častiach SÚ Tisovec a v Rimavskej Píle vzdušnou kabelážou.

Územie Tisovca je pokryté TV signálom pre programy RTVS 1, RTVS 2, Markíza, ktorý je šírený z vykryváča na Hrabínach. Vykryváč je tiež využitý na šírenie signálu mobilnej siete Orange a Slovak Telekom. Dostupní sú aj mobilné siete O2 a 4ka. Obyvatelia prijímajú aj programy zahraničných vysielaní, prenášaných prostredníctvom družíc, používaním individuálnych parabolických antén. V priebehu r. 2012 – 2015 bola vybudovaná metropolitná optická sieť, ktorá slúži na prevádzku triple play služieb (televízia, internet a pevná telefónna linka v jednom balíku). Mesto má svoju vlastnú webovú stránku.

2.6.3 OBČIANSKA A SOCIÁLNA INFRAŠTRUKTÚRA

Občianska vybavenosť

V meste sa nachádzajú dve materské školy, základná škola, gymnázium, stredná odborná škola, verejná knižnica, kino, Mestské kultúrne stredisko, farské úrady, lekáreň, dve ambulancie praktického lekára, ambulancia pediatra, dve stomatologické ambulancie, gynekologická ambulancia, domov dôchodcov a domov sociálnych služieb, detský domov, predajne potravinárskych výrobkov, priemyselného tovaru, drogerie, pohostinstvá, reštaurácie, pizzerie, komerčná banka. Služby ponúkajú kadernícke salóny, poisťovne, opravovne áut a i. Svoje sídlo majú v meste dve pekárne, tri väčšie poľnohospodárske subjekty a podnikajú tu ďalší samostatne hospodáriaci roľníci. Najväčším zamestnávateľom je CSM Tisovec, a.s. a svoje sídlo tu majú viaceré menšie podnikateľské subjekty (viď 2.7 Ekonomické využívanie zdrojov). Medzi mestom Tisovec a m.č. Rimavská Píla sa nachádza rybník, o ktorý sa starajú členovia rybárskeho zväzu. V katastri mesta Rejkovo a Bánovo sú vybudované lyžiarske vleky, kde mesto rieši pretrvávajúci problém vlastníckych vzťahov k pozemkom v lokalite Rejkovo. V časti Bánovo mesto zabezpečuje zámenu vlastných pozemkov s pozemkami ŠL. Občanom slúži športový areál, futbalový štadión, železničná stanica, štyri železničné zastávky a autobusové zastávky. Všetky zastávky železničné aj autobusové je potrebné rekonštruovať, aby vyhovovali štandardom cestujúcich.

Zdravotníctvo

Zdravotná starostlivosť v meste Tisovec je zastúpená len základnou ambulantnou starostlivosťou dvoch všeobecných lekárov, pediatra, gynekológa a dvoch stomatológov. Služby pre obyvateľov počas pracovných dní zabezpečuje lekáreň Koruna. V Tisovci má zriadenú stanicu aj Rýchla zdravotná pomoc. V prípade poskytovania ďalšej odbornej zdravotnej starostlivosti (aj rehabilitácie) sú občania mesta odkázaní na služby zdravotníckych zariadení v Hnúšti, v Rimavskej Sobote, v Brezne, v Revúcej, príp. v Banskej Bystrici.

Sociálne služby

Sociálne služby majú za cieľ pomôcť občanom v sociálnej núdzi alebo so sociálnym problémom, prekonať alebo zmierniť hmotnú alebo sociálnu núdzu, v ktorej sa ocitli. Sociálne služby zabezpečuje mesto Tisovec v zmysle zákona č. 448/2008 Z.z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní v znení neskorších predpisov (ďalej zákon č. 448/2008 Z.z.), na základe potrieb obyvateľov. Sociálnu pomoc zabezpečujú organizácie v zriaďovacej pôsobnosti BBSK, mimovládne organizácie a cirkev.

Opatrovateľská služba

Opatrovateľskú službu mesto Tisovec poskytuje občanom, ktorí pre svoj nepriaznivý zdravotný stav potrebujú pomoc inej osoby, pri zabezpečovaní nevyhnutných životných úkonov a nevyhnutných úkonov v domácnosti. Nevyhnutné životné úkony, nevyhnutné práce v domácnosti, donášku stravy a formy zabezpečenia kontaktu so spoločenským prostredím sa určia rozsahom opatrovateľskej služby, ktorú stanoví mesto rozhodnutím o odkázanosti na poskytovanie opatrovateľskej služby v súlade so zákonom č. 448/2008 Z.z. Podmienky poskytovania opatrovateľskej služby a výška úhrad sú stanovené vo VZN mesta. Opatrovateľská služba v súčasnom období patrí medzi využívané služby, ktoré mesto poskytuje občanom v rámci svojej sociálnej politiky. Táto služba bola zapísaná do Registra poskytovateľov sociálnych služieb BBSK, mestom Tisovec pod č. 155.1. dňa 11. januára 2010. V súčasnosti túto službu mesto poskytuje pre 15 občanov. Vykonávajú ju 4 kvalifikovaní zamestnanci. Opatrovateľskú službu administratívne a organizačne zabezpečuje mestský úrad.

Terénna sociálna práca

Terénna sociálna práca patrí medzi základné nástroje sociálnej politiky štátu v oblasti inklúzie marginalizovaných a vylúčených skupín obyvateľstva. Mesto Tisovec ju realizuje cez projekty FSR s prestávkami od r. 2005. Jedinčný charakter a nenahraditeľné miesto terénnej sociálnej práce spočíva okrem iného v tom, že sa uskutočňuje priamo v komunitách, v prostredí klientov. V dlhodobom meradle ide o mimoriadne efektívny nástroj na podporu sociálnej inklúzie a zvyšovania zamestnateľnosti vylúčených skupín obyvateľov, v našich podmienkach predovšetkým predstaviteľov marginalizovaných rómskych komunít. Realizácia terénnej sociálnej práce z Národného projektu SR bola ukončená v októbri 2015 a jej pokračovanie by sa malo znovu naštartovať od marca 2016 a zabezpečovať by ju mali 2 terénne sociálne pracovníčky (TSP) a 1 asistentka (ATSP) priamo v meste Tisovec a m.č. Rimavská Píla. Povinnosťou mesta je zabezpečiť pre prácu TSP a ATSP vyhovujúce priestory, kancelárske potreby, výpočtovú techniku a internetové pripojenie, ďalšie finančné náklady sú mestu prefinancované z projektu.

Úlohou TSP a ATSP je pomáhať klientom pri hľadaní optimálneho spôsobu riešenia ich problémov a sprevádzať ich pri realizácii tohto riešenia. Služby terénnej sociálnej práce sú poskytované predovšetkým tým klientom, ktorým sú málo dostupné alebo dokonca nedostupné štandardné programy zamerané na poskytovanie služieb starostlivosti a zvyšovanie zamestnanosti alebo sú v ich prípade tieto programy málo účinné vzhľadom na ich špecifickú situáciu a potreby. Ide najmä o vysokú mieru sociálneho vylúčenia, sociálnu depriváciu a izoláciu, či vysokú mieru výskytu sociálno-patologických javov.

Komunitné centrum „Škola“ v m.č. Rimavská Píla

Projekt prestavby evanjelickej cirkevnej školy ECAV Rimavská Píla realizovalo mesto z prostriedkov Fondu sociálneho rozvoja (FSR) v r. 2006. Otvorenie komunitného centra (KC) bolo v máji r. 2007. Priestor tu majú na svoje aktivity občianske združenia, cirkev aj marginalizované skupiny z Rimavskej Píly. V popoludňajších hodinách slúži deťom najmä z marginalizovanej rómskej komunity (MRK) na klubovú činnosť a pomoc pri príprave do školy. Konajú sa tu rôzne aktivity, podľa plánu aktivít (napr. deň detí, burza vecí, výlety, predvianočné posedenie, spoločné opekačky, besedy, prednášky – vzdelávacie aktivity). V r. 2009 sa tu zrealizovali viaceré vzdelávacie kurzy a z projektu sa podarilo vybaviť centrum šiestimi osobnými počítačmi a nábytkom. Konali sa tu viaceré kurzy základov zručností s PC, sprístupnilo sa využitie PC a internetu pre materské školy, občianske združenia, cirkev a verejnosť. Náklady na prevádzku KC znáša mesto a realizácia aktivít je zabezpečovaná cez rôzne projekty z FSR, pracovníčkami TSP, malé obecné služby a iné. Činnosť KC je dlhodobo naviazaná na realizáciu projektov TSP.

Obr. č.39 „Škola“ v m.č. Rimavská Píla

Zdroj: I. Milecová, 2011

Denné centrum - Klub dôchodcov v Tisovci a v m.č. Rimavská Píla

Mesto Tisovec zriadilo denné centrum – Klub dôchodcov ako preddavkovú organizáciu na utváranie podmienok záujmových a kultúrnych činností pre svojich starších občanov. Denné centrum je zapísané v Registri poskytovateľov sociálnych služieb BBSK, mestom Tisovec pod č. 155.2. zo dňa 11. januára 2010. Denné centrum slúži občanom, ktorí sú poberateľmi starobného dôchodku, alebo majú nepriaznivý zdravotný stav (invalidní dôchodcovia). Denné centrum - Klub dôchodcov v Tisovci je finančne podporovaný z rozpočtu mesta Tisovec. V decembri 2015 mal 78 členov. Klub dôchodcov v m.č. Rimavská Píla evidoval v r. 2015 - 33 aktívnych členov. Obom klubom mesto poskytuje materiálne vybavené priestory v kultúrnych domoch v Tisovci a v Rimavskej Píle.

Členovia sa venujú rôznym činnostiam: ručným prácam, vareniu, pečeniu, nácviku spevackého súboru. Navštevujú kultúrne pamiatky, múzeá, divadlá, kúpele, využívajú relaxačné pobyty, organizujú tuzemské i zahraničné zájazdy a žijú plnohodnotným životom. Činnosť je administratívne zabezpečovaná sociálnym pracovníkom mestského úradu, v spolupráci s predsedami Klubov dôchodcov.

Občianske združenie zdravotne postihnutých Tisovec

Združenie má 120 aktívnych členov a bolo zaregistrované v r. 2013 (predtým členovia patrili do Slovenského zväzu zdravotne postihnutých. Mesto dáva k dispozícii členom miestnosť na stretnutia a podporuje činnosť OZ čiastočne aj finančne.

OZ Pomocnica

Od r. 2015 zastrešuje OZ Pomocnica nové charitatívne, spoločenské a misijné aktivity, ktoré môžeme zaradiť medzi sociálnu pomoc pre občanov. Okrem šatstva poskytuje toto OZ aj rôzne zdravotnícke pomôcky, napr. invalidné vozíky, antidekubitné matrace či polohovateľné postele pre odkázaných občanov. Sídlo OZ Pomocnica bolo zrekonštruované z darovaných finančných prostriedkov a dobrovoľníckymi aktivitami. Nachádza sa v nevyužívanom trakte základnej školy, za priestory platí mestu symbolické nájomné.

Materské centrum Stonožka

Materské centrum vzniklo s pomocou projektu Vidieckej organizácie komunitných aktivít (VOKA) v Banskej Bystrici v r. 2006. V r. 2007 bolo založené OZ Veselá Stonožka, ktoré po ukončení financovania pracovných miest v materskom centre z projektu VOKA, začalo realizovať pokračovanie aktivít pre mamičky a deti. Mesto poskytuje priestory pre činnosť OZ Veselá Stonožka v mestskom kultúrnom stredisku, kde sú zariadené dve miestnosti – veľká herňa pre deti a plne vybavená kancelária s PC. V materskom centre si ženy pripravujú rôzne kurzy, spoločné posedenia, motivačné stretnutia a aktivity s deťmi, výlety do blízkej prírody aj poznávacie zájazdy mimo regiónu.

Materské centrá umožňujú matkám s malými deťmi vyjsť z izolácie, kam sa dostávajú celodennou starostlivosťou o deti. Sú založené na svojpomoci a poskytujú spoločenstvo, solidaritu a otvorenosť. Sú miestom, kde sú deti vítané a práve tu nachádzajú spoločnosť vrstovníkov a vidia svoju matku v inej roli ako v domácnosti. Materské centrá prispievajú aj k rozvoju občianskej spoločnosti, posilňujú materskú rolu ženy, zvyšujú sebavedomie matiek a preto je zachovanie činnosti materského centra v Tisovci prioritou mladých mamičiek.

Obr.č.40: Deti v herni Materského centra - Zdroj: I. Milecová, 2012

Domov dôchodcov a domov sociálnych služieb Tisovec

DD a DSS bol zriadený v r. 1997 ako zariadenie s celoročným pobytom, od 1.12.2001 poskytuje služby a starostlivosť aj pre občanov s duševnými poruchami. Od 1.6.2002 je jeho zriaďovateľom BBSK a od 30.9.2009 je DD a DSS Tisovec zaregistrovaný v registri poskytovateľov sociálnych služieb BBSK ako rozpočtová organizácia s vlastnou právnou subjektivitou.

DD a DSS sídli v budove, ktorá je majetkom mesta Tisovec.

Obr.č.41: DD a DSS v Tisovci- Zdroj: <<http://www.ddadsstisovec.sk/>>

V súčasnosti tu pracuje 25 zamestnancov (z toho 23 žien).

Zariadenie poskytuje sociálne služby v zmysle § 35 a § 38 zákona č. 448/2008 Z.z. V súčasnosti je kapacita 18 miest v zariadení sociálnych služieb a 25 miest pre seniorov – t.j. spolu 43 miest. DD a DSS neslúži len občanom mesta, o umiestnení občanov podľa poradovníka sa rozhoduje na úrovni BBSK.

Aktuálnou požiadavkou občanov je vybudovanie ďalšieho zariadenia pre seniorov, ktoré by dokázalo uspokojiť cca 25 žiadosti o umiestnenie pre obyvateľov, ktorí potrebujú uvedenú sociálnu službu.

Detský domov v Tisovci

Detský domov začal svoje pôsobenie v r. 2000, kedy medzi Ministerstvom financií SR a Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny SR došlo k zámene majetku. Do bývalej budovy roľníckeho družstva v Tisovci sa v r. 2001 nasťahoval detský domov z Brezna a dostal meno DeD Dalmatín. Bol samostatným domovom do konca r. 2003. V r. 2006 došlo k zlúčeniu DeD v Tisovci a v Hnúšti a vznikol jeden detský DeD Škovránok so sídlom v Hnúšti, ktorého satelitom je DeD v Tisovci.

V súčasnosti pôsobí v tisovskom DeD 1 samostatná výchovná skupina s 8 deťmi, 1 skupina zdravotne ťažko postihnutých detí so 7 deťmi a 1 skupina mladých dospelých s 3 dospelými. Deti žijúce v DeD sú vo veku od 3 rokov do 23 rokov a sú žiakmi MŠ, ZŠ, stredných aj vysokých škôl. DeD Tisovec zamestnáva 14 zamestnancov.

2.6.4 ŠKOLSTVO A VZDELÁVANIE

História školstva v Tisovci

Prvé písomné svedectvo o založení školy je z r. 1494, keď vstúpili do tisovskej školy prví žiaci. Počiatky evanjelického školstva spadajú do doby reformácie a z r. 1585 je známe aj meno učiteľa Emericha Ožila.

Dôkazom túžby po vzdelávaní sa našich predkov je Tisovčan Jacobus Sclavus Taxovius, najprv študent, potom profesor pražskej Karlovej univerzity v 15. storočí.

Prvé školské budovy patrili v Tisovci evanjelickej cirkvi. V r. 1785 mala evanjelická cirkev dve drevené školy. Tie však podľahli požiaru a v r. 1805 vybudovali novú školu, ktorá bola nevyhovujúca, preto za pôsobenia biskupa Dr. Pavla Jozeffyho sa v r. 1834 prišlo k výstavbe murovanej poschodovej školy s učiteľskými bytmi.

Rímskokatolícku školu založili v Hámre - časti Tisovca, v r. 1839 a vyučovanie prebiehalo v maďarskom jazyku.

Koncom 19. stor. sa začína v meste budovať aj štátne školstvo. Štátnu ľudovú školu postavili v r. 1882. Dňa 1. septembra 1919 bola zriadená štátna meštianska škola. Priestory starých škôl ale nestačili, preto obec postavila a v r. 1928 otvorila modernú dvojposchodovú budovu meštianskej školy. V r. 1938 - 1953 pôsobilo v Tisovci štátne gymnázium (presťahované z Rimavskej Soboty). Vďaka vynikajúcim pedagógom z neho vyšlo mnoho vzdelaných ľudí. V r. 1953 - 1958 bola v Tisovci Pedagogická škola pre učiteľky materských škôl. Do novovybudovanej školy (pôvodne pre gymnázium, ktoré presťahovali do Hnúšte) v r. 1953 nastúpili študenti Strednej priemyselnej školy hutníckej s celoslovenskou pôsobnosťou. Po zrušení železiarní v r. 1965 škola menila svoju profiláciu podľa požiadaviek a pôsobí aj v súčasnosti s novými odbormi (Stredná odborná škola).

V r. 1972 bola daná do užívania dvadsaťdvatriedna Základná škola Dr. Vladimíra Clementisa a postupne dve materské školy.

História Hudobnej školy v Tisovci sa začala písať 22. októbra 1937, kedy bola Uznesením č. 66 obecným zastupiteľstvom schválená žiadosť o pridelenie priestorov pre hudobnú školu. Iniciátormi žiadosti boli miestny odbor Matice Slovenskej a ženský spolok Živena. Tisovec sa vtedy zaradil medzi 15 miest s hudobnými školami na Slovensku, pričom bol počtom obyvateľov najmenší spomedzi ostatných, ktoré mali samostatné hudobné školy. Ako čas plynul prechádzala škola rôznymi inštitucionálnymi premenami, menila aj miesta svojho pôsobenia či názvy cez Ľudovú školu umenia až k definitívnej podobe názvu Základná umelecká škola.

Súčasnosť školstva v Tisovci

Mesto Tisovec je zriaďovateľom dvoch materských škôl, jednej základnej školy so školským klubom detí a základnej umeleckej školy. Materskú školu na Vansovej ulici v m.č. Rimavská Píla navštevuje v školskom roku 2015/2016 12 detí a materskú školu na Daxnerovej ulici v Tisovci navštevuje v školskom roku 2015/2016 67 detí.

Základná škola eviduje v školskom roku 2015/2016 celkom 347 žiakov, z toho je v špeciálnom vzdelávaní zaradených 35 žiakov. Školský klub detí poskytuje priestory pre 50 žiakov.

Základná umelecká škola vyučuje 178 žiakov, z toho 99 žiakov v individuálnom a 79 žiakov v skupinovom vyučovaní.

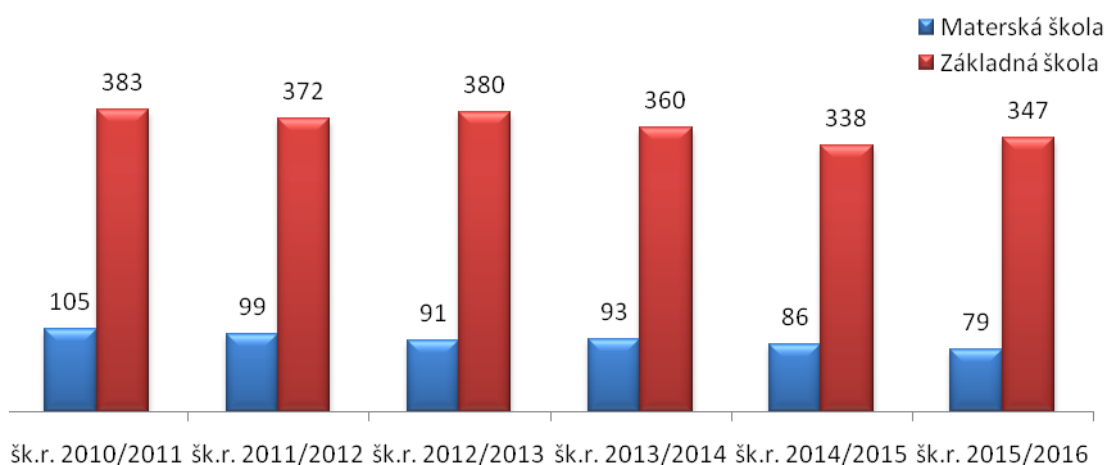
Tab.č.20: Počet žiakov alebo detí v školských zariadeniach (stav k 15. 9.)

ŠKOLSKÉ ZARIADENIE			ŠKOLSKÝ ROK					
			2010/2011	2011/2012	2012/2013	2013/2014	2014/2015	2015/2016
Základná umelecká škola	individu.		85	88	86	82	82	99
	skupin.		75	48	48	99	97	79
Materská škola			105	99	91	93	86	79
Základná škola			383	372	380	360	338	347
Školský klub detí			48	50	50	46	50	50

Zdroj: MsÚ Tisovec, 2015

V tabuľke č. 20 aj v grafe č.18 je vidieť pokles počtu žiakov v materských školách aj v základnej škole. Je to následok nižšej pôrodnosti v meste, ktorá sa odvíja od odchodu mladých ľudí za prácou mimo regiónu a do zahraničia. V ZŠ je zaznamenaný čiastočný úbytok žiakov po ukončení 8. ročníka, keď žiaci (nadanejší a s lepším prospechom) odchádzajú študovať na gymnáziá, kde ukončia povinnú školskú dochádzku.

Graf č.18: Vývoj počtu detí a žiakov navštevujúcich materské školy a základnú školu

Zdroj: MsÚ Tisovec, 2015

Ako môžeme vidieť v tabuľke č.21, školské zariadenia v zriaďovateľskej pôsobnosti mesta poskytovali k 31.12.2015 spolu 71 pracovných miest pre pedagogických a nepedagogických zamestnancov. Spolu s ďalšími pracovnými miestami v strednom odbornom školstve bolo zamestnaných v tomto sektore 135 zamestnancov.

Tab.č.21: Počet pedagogických a nepedagogických zamestnancov (stav k 31.12.)

ŠKOLSKÉ ZARIADENIE		ŠKOLSKÝ ROK					
		2010/2011	2011/2012	2012/2013	2013/2014	2014/2015	2015/2016
Základná umelecká škola		9	9	9	8	8	8
Materská škola		17	17	17	17	17	17
Základná škola		45	44	45	45	41	44
Školský klub detí		2	2	2	2	2	2

Zdroj: MsÚ Tisovec, 2015

Stredné školy v Tisovci

Tisovec môžeme považovať za študentské mestečko, pretože sa tu nachádzajú dve stredné školy. Mesto ožíva počas školského roka mladými ľuďmi, ktorí tu trávajú 4 - 5 rokov svojho života. Obe školy poskytujú nielen priame pracovné možnosti pre občanov, ale študenti využívajú aj služby a obchody v meste.

Stredná odborná škola Tisovec

K mestu neodmysliteľne patrí Stredná odborná škola Tisovec (SOŠ), ktorej začiatky siahajú do r.1951, keď sa tu vyučoval odbor hutnícky, neskôr chemický a počas svojej existencie sa v škole vyučovali odbory, ktoré boli aktualizované podľa požiadaviek a vývoja trhu práce. V školskom roku 2015/2016 školu navštevuje 167 žiakov, časť z nich je priamo z mesta a väčšia časť žiakov je z blízkeho okolia (stredná škola s regionálnou pôsobnosťou). Jej zriaďovateľom je BBSK a v súčasnej dobe sa tu vyučujú tri odbory:

- 34474 - Grafik digitálnych médií
- 2675600 - Elektrotechnika
- 6324600 - Manažment regionálneho cestovného ruchu.

V novom školskom roku 2016/2017 ponúka SOŠ záujemcom o štúdium aj odbor strojárstvo. Absolventi študijných odborov sú pripravení pre prax aj pre vysokoškolské štúdium. SOŠ v Tisovci zamestnáva 32 zamestnancov, z toho 26 žien.

SOŠ v Tisovci prevádzkuje od svojho vzniku aj školský internát, ktorý poskytuje ubytovanie, výchovu, vzdelávanie a stravovanie pre žiakov navštevujúcich obe stredné školy - SOŠ a Evanjelické gymnázium v Tisovci (EGT). Internát má ubytovaciu kapacitu 81 miest. Svoje ubytovacie kapacity ponúka mimo školského roka na ubytovanie pre návštevníkov Tisovca, najmä počas väčších športových a spoločenských podujatí.

Evanjelické gymnázium v Tisovci

Evanjelické gymnázium v Tisovci vzniklo v r. 1992 ako cirkevné gymnázium. Jeho sídlo je v bývalej meštianke, pri rekonštrukcii ktorej výrazne pomáhala Luteránska liga neordinovaných z USA a pomoc prišla aj vo forme finančných darov cirkevných zborov zo Slovenska a USA, darov jednotlivcov, akciovej spoločnosti CSM a.s. a z mesta Tisovec. Základom boli bohaté tradície evanjelických základných škôl od 18. storočia, v r. 1938 – 1953 tu existovala stredná škola. V školskom roku 2015/2016 navštevuje gymnázium 258 študentov. Výučba prebieha v anglickom jazyku, čo umožňuje študentom vysoké uplatnenie v na pracovnom trhu, ale aj v ďalšom štúdiu na vysokých školách doma i v zahraničí. Anglický jazyk vyučujú aj lektori z USA a preto má škola vysoký kredit v rámci Slovenska. EGT zamestnávalo k 31.12.2015 spolu 32 pedagogických a nepedagogických zamestnancov (z toho 26 žien).

2.6.5 KULTÚRA A OSVETA

Knižnica Augusta Horislava Škultétyho

Knižnica v Tisovci vznikla v r. 1842 pri evanjelickej cirkvi zásluhou Pavla Jozeffyho, ev. a.v. superintendenta, a jeho kaplána Augusta Horislava Škultétyho. Pri zakladaní knižnice využili svoje priateľské styky s mnohými osobnosťami slovenského národného života i ochotu mesta a jeho obyvateľov.

Významným krokom bolo založenie „Detskej knižnice“ ako pobočky tzv. „Veľkej knižnice“ v r. 1904. O jej vznik sa zaslúžili knihovník Ján Uram, učiteľia Ľudovít Clementis a Ján Bráďňan. V r. 1905 mala knižnica pre dospelých 1170 zväzkov kníh a 120 čitateľov, detská knižnica mala 198 zväzkov kníh pre 170 detí. Na valnom zhromaždení 6. januára 1908 Ján Uram navrhol založiť v Tisovci muzeálnu zbierku. Prvé dva roky sídlila v sporiteľni a od r. 1910 mala k dispozícii samostatnú miestnosť. V múzeu sa sústredili veľmi rôznorodé predmety: archeologické vykopávky, zbierky rastlín, staré mince, rukopisy a staré knihy, mapy, rarity z rôznych oblastí ľudského života. Založením múzea prevzala knižnica v regionálnom rozsahu funkciu zrušenej Matice slovenskej. Robila to s úmyslom odovzdať neskôr celú zbierku Martinu. Tisovská knižnica bola prvá knižnica špecializovaná na slovenské a české tlače. Ani v období maďarizácie nemala maďarské knihy. Bohatá činnosť knižnice ani v ďalších rokoch nezanikla.

V r. 1918 mala knižnica pričinením Dr. Sama Daxnera zhruba 4000 kníh. Po II. svetovej vojne, v chudobných rokoch, knižnica prežívala ťažké roky. Dlho bola umiestnená v nevyhovujúcich priestoroch. Najmä obdobie po februári 1948 nežičilo rozvoju duchovných potrieb ľudí. Ku kultúre sa nežičlivo stavali aj prví pofebruároví vládcovia. Napríklad v snahe minimalizovať priestorové požiadavky na knižnicu, paušálne z nej vyradili starší knižný fond a vzácne nenahraditeľné exempláre zmizli. Roky 1966 – 1967 boli pre knižnicu najkritickejšie, pretože sa stala už len skladiskom kníh a spisov. V jednej miestnosti o ploche 35 m² bolo 9500 zväzkov kníh. Konečne v r. 1968 bola knižnica presťahovaná do nových priestorov Domu kultúry a od mája 1989 sídli v prístavbe Mestského kultúrneho strediska.

Činnosť knižnice nepoklesla ani v posledných rokoch. Knižničný fond presiahol na prelome tisícročí číslo 33000 zväzkov kníh, z toho 10774 náučnej literatúry, 13840 beletrie a deťom je k dispozícii 8400 zväzkov kníh. Nadväzujúc na staré tradície sa v knižnici organizuje rad podujatí pre všetky vekové kategórie: rozprávkové dopoludnia pre predškolákov, informatické hodiny pre školskú mládež, literárne hodiny a besedy o knihách či spisovateľoch podľa záujmu škôl, besedy o histórii Tisovca, o významných osobnostiach. Prostriedkov na nákup literatúry je v tomto období menej, preto knižnica dopĺňa ako v minulosti svoj fond z knižných darov od obyvateľov a vypracúva projekty na získanie grantov na nákup literatúry. V r. 1992 oslávila knižnica 150. výročie svojho založenia a pri tejto príležitosti sa Mestský úrad v Tisovci rozhodol knižnicu premenovať na Mestskú knižnicu A. H. Škultétyho v Tisovci na počesť jej zakladateľa.

V súčasnosti je v knižnici otvorených niekoľko úsekov – oddelenie pre deti, oddelenie beletrie a oddelenie náučnej literatúry s 2 študovňami. Od r. 2007 majú používatelia knižnice k dispozícii 4 počítačové stanice s verejným internetom. Knižný fond ku koncu r. 2015 obsahoval 20705 zväzkov kníh, z toho 6487 náučnej literatúry, 9411 beletrie pre dospelých a 4807 kníh pre deti. Zaregistrovaných je 500 čitateľov, z toho 114 detí do 15 rokov, 99 študentov stredných a vysokých

škôl a 287 dospelých čitateľov. Knižnicu za rok 2015 navštívilo 5840 návštevníkov. Spolu bolo vypožičaných 15474 dokumentov – kníh i časopisov.

Pracovníčky knižnice v r. 2015 zorganizovali 36 kultúrno-vzdelávacích podujatí a výstav. K najvýznamnejším patrili:

- zážitkové čítania pre žiakov MŠ a I. stupňa ZŠ
- Hľadá sa Dobšinský – súťaž pre žiakov ZŠ v nájdení a prinesení čo najväčšieho počtu kníh od Pavla Dobšinského
- Noc v knižnici
- Čítajme si – celoslovenský čitateľský maratón
- Čítame s Osmijankom – celoslovenská súťaž
- beseda s Jozefom Banášom
- ročník letného pexesového turnaja
- Ja som dobrý remeselník - letné tvorivé dielne
- výstava drevených plastik Jakuba Bielika – miestneho rezbára
- výstava najkrajších kníh a kalendárov o Slovensku

Mesto Tisovec má zriadené mestské múzeum a samostatnú expozíciu Dr. Clementisa a V. Vraného. Sprievodcovské služby zastrešujú zamestnanci oddelenia kultúry a je potrebné objednať ich vopred. V budúcnosti by bolo vhodné zamestnať odborne a jazykovo zdatného sprievodcu, ktorý by mohol sprevádzať návštevníkov aj v Železničnom múzeu, príp. po náučných chodníkoch v okolí a Muránskej planine.

Mestské múzeum

Mestské múzeum v Tisovci sídli v historickej budove mestskej radnice, ktorá bola postavená v druhej polovici 18. storočia a ktorá dnes predstavuje významnú architektonickú pamiatku klasicistického stavebného slohu. V múzeu sa nachádzajú dve stále expozície. Prvá z nich nesie názov Odkazy histórie a venuje sa dejinám mesta a jeho bezprostredného okolia od najstarších čias cez obdobia stredoveku a novoveku až po 20. storočie. Okrem archeologických nálezov a množstva historických predmetov tu možno nájsť i oddelenie venované významným osobnostiam mestečka, akými boli napr. národovci Štefan Marko Daxner či Pavol Jozeffy. Druhá expozícia zvaná Železiarstvo a remeslá predstavuje Tisovec ako významnú železiarsku lokalitu s dlhou tradíciou. V Tisovci sa zdarne rozvíjali mnohé staré remeslá - v 18. storočí bol Tisovec centrom remeselnej výroby s 53 remeselníkmi – kolári, tesári, kováči, debnári, zámočníci, krajčíri, pekári, širičiari a iní.

Rodný dom Dr. Vladimíra Clementisa

Samostatnú expozíciu predstavuje Rodný dom Dr. Vladimíra. Prvá bola zriadená v r.1972, posledná je z r. 2002. Približuje život a dielo popredného ľavicového intelektuála, účastníka protifašistického odboja a poľnohospodárneho ministra zahraničných vecí, obete vykonštruovaných procesov v 50. rokoch. Od r. 2015 je časť domu venovaná novej expozícii o živote a diele významného botanika V. Vraného, starého otca V. Clementisa. Súčasťou expozície je digitalizovaný herbár, ktorý si môžu záujemcovia prezerať.

Obr.č.42: Rodný dom Dr. Vladimíra Clementisa

Zdroj: <http://www.noveslovo.sk/c/Mestecko_pod_Hradovou_a_jeho_dlhoročný_primátor>

2.6.6 ZARIADENIA PRE REKREÁCIU

O meste Tisovec sa hovorí, že má potenciál na ponuku v cestovnom ruchu. Ponuka pestrých služieb pre návštevníkov mesta je zatiaľ nedostatočná a obmedzuje sa len na reštauračné a pohostinské zariadenia. Výrazné zlepšenie služieb ponúka od r. 2015 **Penzión a reštaurácia Kôlnička** v Tisovci na Daxnerovej ul., kde je kapacita 35 miest na ubytovanie. Majiteľka v budúcnosti uvažuje o rozšírení doplnkových služieb napr. o zriadení infocentra a požičovni bicyklov.

Najrozvinutejšie služby ponúka **Salaš Zbojská**, ktorý sa nachádza v katastri mesta Tisovca aj blízkej obce Pohronska Polhora - vzdialené od Tisovca cca 8km. Subjekt Zbojská s.r.o. okrem poľnohospodárskej činnosti a prvovýroby výrobkov z ovčieho mlieka, ponúka aj stravovanie v prevádzke Salaš Zbojská, buduje ubytovanie v prevádzke Maštal' a v ponuke má pre návštevníkov viacero doplnkových služieb – prevádzkuje Infocentrum, organizuje kultúrno-poznávacie služby v okolí sedla Zbojská, sedla Krátke-Chlípavice a sedla Burda (tematické výlety, agroturistika, organizovanie kultúrnych podujatí a teambuildingov), športovo-relaxačné služby v okolí sedla Zbojská, sedla Krátke-Chlípavice a sedla Burda (požičovňa bicyklov a jazda na koňoch Hucul, sprievodcovská činnosť v NP MP). Táto lokalita má predpoklad stať sa komplexným strediskom cestovného ruchu, najmä pokiaľ sa rozšíri a zatriktívni ponuka jász po ozubnicovej trati spolu s ponukou prehliadkou múzeí v Tisovci a v zimnom období pribudnú k ponuke lyžiarske trate a vleky v lokalite Bánovo a Rejkovo. (Podľa Zákona o investičnej pomoci 561/2007 sa pod komplexným strediskom cestovného ruchu rozumie zariadenie poskytujúce najmenej tri služby cestovného ruchu, napríklad ubytovacie služby, stravovacie služby, doplnkové služby – lyžovanie, kúpanie, športovo-relaxačné služby, kultúrno-poznávacie služby, ktoré tvoria jeden celok v jednej lokalite.)

V tabuľke č. 23 je uvedený prehľad reštauračných zariadení, pohostinstiev ubytovacích zariadení a ostatných služieb cestovného ruchu v katastrálnom území mesta Tisovec a m.č. Rimavská Píla

Tab. č.23: Zariadenia služieb cestovného ruchu

Názov zariadenia	Prevádzkovateľ	Poskytované služby	kapacita
Bistro	Juraj Byss	pohostinstvo	25
Reštaurácia Centrál	Silvia Remperová	stravovanie a reštaurácia	200
Reštaurácia Darijan	Renáta de Búrová	reštaurácia	50
Reštaurácia Hradová	Viera Bertošová	pohostinstvo	25
Výčap Dolina	Dušan Manica	pohostinstvo	40
Výčap pod Ostrbom	Viera Bertošová	pohostinstvo	20
Pizzeria Meredit	Marcela Ulická	stravovanie a reštaurácia	20
Cukráreň na Váhe	Luboš Manica	predaj cukrárenských výrobkov, bryndze a mliekarenských výrobkov	15
Informačná turistická kancelária mesta Tisovec	Mesto Tisovec	informácie pre turistov predaj suvenírov, kníh	neobmedzene
Penzión a reštaurácia Kôlnička	KUK, s.r.o.	stravovanie a reštaurácia ubytovanie	63 35
Deravý sud (Tisovec)	Zuzana Mihóková	vinotéka	neobmedzene
Deravý sud (Rim.Píla)	Zuzana Mihóková	vinotéka	
Pohostinstvo (Rim. Píla)	Katarína Šintalová	pohostinstvo	25
Salaš Zbojská	Igor Vlček	stravovanie a reštaurácia, ubytovanie, doplnkové služby –Infocentrum, kultúrno-poznávacie služby v okolí sedla Zbojská, Krátke-Chlípavice, Burda (tematické výlety, agroturistika, organizovanie kul. podujatí a teambuildingov), športovo-relaxačné služby v okolí sedla Zbojská, Krátke-Chlípavice a sedla Burda (požičovňa bicyklov a jazda na koňoch Hucul, sprievodcovská činnosť v NP MP)	100 40 neobmedzene podľa objednávky

Zdroj: MsÚ Tisovec, 2015

2.6.7 ADMINISTRATÍVA A VEREJNÁ SPRÁVA

Mestský úrad zastrešuje oddelenia: výstavby, životného prostredia a rozvoja mesta; finančné a majetkové; sociálno – správne a školstva; kultúry a športu; pracovisko terénnej sociálnej práce a mestskú políciu. Matričný úrad zabezpečuje evidenciu obyvateľov. Spoločný stavebný úrad má sídlo v Rimavskej Sobote. Prevádzku má v meste Slovenská pošta, v meste Tisovec a sedle Zbojská pôsobia informačné strediská pre turistov a návštevníkov regiónu.

Tab.č.23: Prehľad inštitúcií v meste Tisovec a v m.č. Rimavská Píla

DOSTUPNÁ VYBAVENOSŤ/SLUŽBA	POČET SUBJEKTOV
Predajňa potravinárskeho tovaru	11
Predajňa ostatného tovaru	13
Servis pre údržbu a opravu motorových vozidiel	2
Reštauračné a pohostinské zariadenia	8
Ubytovacie zariadenia	1
Základná škola	1
Materská škola	2
Stredná škola	2
Detský domov	1
Domov dôchodcov a Domov sociálnych služieb	1
Telocvičňa	3
Športoviská a ihriská	4
Letné kúpalisko	1
Pošta	1
Knižnica	1
Turisticko-informačné kancelárie	2
Bankomat	2
Pobočka komerčnej poisťovne	2
Komerčná banka	1
Mestská polícia	1
Ambulancie praktického lekára pre deti a dorast	1
Ambulancie praktického lekára pre dospelých	2
Gynekologická ambulancia	1
Stomatologická ambulancia	2
Lekáreň	1
Mestský úrad	1
Matričný úrad	1
Stavebný úrad	1
Farský úrad	3
Kultúrny dom	2
Dom smútku	1
Cintorín	3

Zdroj: MsÚ Tisovec, 2015

2.7 EKONOMICKÉ VYUŽÍVANIE ZDROJOV

2.7.1 PRIMÁRNY SEKTOR

Lesné hospodárstvo

Lesohospodárske aktivity - ťažbu drevnej hmoty, odvoz, zalesňovanie, lesopestvenné práce a poľovníctvo realizujú v katastri mesta viacerí vlastníci lesných pozemkov. Uvádzame najväčších vlastníkov, ktorí vytvárajú pracovné podmienky pre živnostníkov pracujúcich v lesníctve. Patria sem:

- Lesy SR, š.p.
- Urbárna spoločnosť v Tisovci, pozemkové spoločenstvo
- Urbárska spoločnosť Rimavská Píla pozemková spol.
- Evanjelický cirkevný zbor Tisovec
- Lesné družstvo Javorina Tisovec

Mestské lesy Tisovec spol. s r.o., majú osobitné postavenie pri vytváraní pracovných príležitostí v meste. Spoločnosť zamestnáva 10 zamestnancov na trvalý pracovný pomer a pri sezónnych prácach vytvára ďalšie pracovné miesta pre občanov. Zabezpečuje komplexné služby v rámci lesníctva a ťažby dreva, služby súvisiace s poľovníctvom, veľkoobchod a maloobchod s drevom, piliarsku a stolársku výrobu, maloobchodný predaj pohonných hmôt, vykonávanie zemných prác so strojmi, opravu a údržbu motorových vozidiel.

Poľnohospodárstvo

V katastri mesta v súčasnej dobe pôsobí viacero kvalitných subjektov zaoberajúcich sa poľnohospodárstvom. Patria k nim spoločnosti:

Agrofarma Dianiška s.r.o. sa v oblasti poľnohospodárskej prvovýroby zameriava na chov oviec (cca 1000 ks) a hovädzieho dobytku mäsového typu (cca 45 ks). Chov je orientovaný na nový trend ekologického poľnohospodárstva. Agrofarma má výrobnú výrobu z ovčieho mlieka (bryndza, syry, oštiepky, parenice), ktoré ponúka denne vo vlastnej predajni „z dvora“. Táto rodinná farma vznikla v r. 1998 a zamestnáva 11 ľudí.

Agrospol Hradová, spol. s r.o. – vznikla v r. 1997 ako súkromná firma. Zaoberá sa chovom oviec (cca 1500 ks), má predaj „z dvora“, kde ponúka výrobky z ovčieho mlieka. Firma má 13 zamestnancov.

Agrokol, spol. s r.o., Rimavská Baňa, ktorá má časť svojej prvovýroby v m.č. Rimavská Píla, sa zaoberá chovom hovädzieho dobytku.

V poľnohospodárstve podnikajú ďalší samostatne hospodáriaci roľníci (SHR): MVDr. L. Kriška, J. Roško, Ing. K. Csölle, B. Brndiar, P. Sokol a ďalší. V meste je spolu evidovaných 14 SHR.

Medzi spracovateľov ovčieho mlieka patrí **Brysyt – Bryndziareň** (majiteľ Ľuboš Manica), ktorá spracúva ovčí syr na bryndzu. Svoje produkty predáva aj mimo regiónu a do zahraničia. Rodinná firma existuje od r. 1921, v reštitúciách po r. 1989 bola vrátená pôvodným majiteľom. V súčasnosti zamestnáva 4 zamestnancov na trvalý pracovný pomer.

Zbojská s.r.o. - realizuje tiež poľnohospodárske činnosti: pasenie, starostlivosť o pasienky a zvieratá, zaoberá sa prvovýrobou – spracovaním ovčieho mlieka na výrobu syrov a bryndze. OZ Zbojská chová 372 ks oviec, 8 ks prasiat, 31 ks hovädzieho dobytku a 11 ks koní, ktoré má v užívaní spoločnosť Zbojská, s.r.o. Firma mala k 31.12.2015 v trvalom pracovnom pomere 13 osôb (z toho 9 žien). Počas sezóny zamestnáva aj ďalších (5 – 6) zamestnancov na sezónne práce.

Ťažba a využívanie nerastných surovín

V blízkosti Tisovca a Rimavskej Píly sa nachádzajú ložiská drahokovových rúd, rúd farebných kovov a železa, ale aj malé ložiská mastenca, magnezitu, tmavého čadiča. V 15. storočí sa tu ťažilo zlato, striebro, meď a železo. K útlmu došlo v 18. storočí. Najdôležitejšou a ekonomicky najzaujímavejšou surovinou je v k.ú. mesta Tisovec s rozvinutou ťažbou spoločnosť **Calmit, spol. s r.o. Bratislava**. Spracovaná surovina sa vyváža aj do zahraničia, hlavne do susedných krajín a EÚ. Ročná ťažba predstavuje 400 kt a predpokladaná doba vyťaženia suroviny je cca 80 rokov. Výroba je zameraná na produkciu vápenného hydrátu, mletého vápna a kusového vápna. Časť suroviny sa využíva aj ako stavebný kameň a štrkodrava. Podnik so zahraničnou kapitálovou účasťou zamestnáva cca 56 ľudí.

2.7.2 SEKUNDÁRNY SEKTOR

Jedná sa o sektor výroby a priemyslu, označovaný niekedy ako spracovateľský alebo výrobný sektor. Zahŕňa všetky odvetvia ľudskej činnosti, ktoré transformujú suroviny na výrobky alebo tovar. V území Tisovca je najsilnejším sektorom, ktorý vytvára podmienky k zamestnávaniu najväčšieho počtu obyvateľov.

Priemyselná výroba

Najväčším závozom a zamestnávateľom v Tisovci a okolí zostáva viac ako 40 rokov strojársky podnik **CSM, a.s. – Cestné a stavebné mechanizmy v Tisovci**. Počet zamestnancov k 31.12.2015 bol 201. Problémy svetovej hospodárskej krízy a s tým súvisiace problémy s odbytom výrobkov, sa podpísali na postupnom znižovaní počtu zamestnancov (v r. 2009 mal podnik cca 500 zamestnancov). Podnik prechádzal počas r. 2015 reštrukturalizáciou. Výrazný podiel jeho produkcie je orientovaný na export.

Viac ako 15-ročnú tradíciu má v Tisovci aj súkromná firma **Interstil Slovakia** – v súčasnej dobe *Tiswood Tisovec a.s.*, ktorá sa špecializuje na výrobu bytových drevených garníží a iných doplnkov pre domáci aj zahraničný trh. Firma v predchádzajúcom období bola taktiež nútená z dôvodu odbytu znížiť počet zamestnancov a v súčasnosti ich má 13.

Textilnou výrobou sa zaoberá súkromná firma **A.T. Textil s.r.o.** (do r. 2010 známa pod obchodným menom VANDA spol. s r.o., neskôr Emkatex a V.Textil, od r. 2014 A.T. Textil s.r.o.). Firma sa venuje výrobe pánskej, dámskej a detskej konfekcie s mesačnou kapacitou 6 – 8-tisíc kusov výrobkov. Až 98% produkcie putuje na zahraničný trh (prevažne rakúsky).

Ekometal, s.r.o. je rozvíjajúca sa firma, ktorá vznikla v r.2013. Spoločnosť sa zaoberá presnou strojárskou výrobou (prevažne do automobilového priemyslu). Zamestnáva 15 zamestnancov.

K zamestnávateľom, ktorí vytvárajú menší počet pracovných miest patria prevádzky pekárni - pekárňe Alfex a pekárňe Pod Hradovou.

2.7.3 TERCIÁLNY SEKTOR

Cestovný ruch

Tento sektor má špecifické postavenie v území najmä v oblasti cestovného ruchu a už spomínaných služieb pre lesné hospodárstvo. Komplexné služby cestovného ruchu je potrebné rozvíjať počas nasledujúcich rokov, pretože región Muránskej planiny je vyhľadávaný klientelou zameranou na vidiecky cestovný ruch, miestne tradície, regionálne špeciality a rodinnú atmosféru či poznávanie Národného parku a chránených území. Rozširovanie a ponuka uvedených služieb priaznivo ovplyvní aj zníženie počtu nezamestnaných, ktorí nájdu svoje uplatnenie v tomto sektore. Dopyt je po ubytovacích a stravovacích zariadeniach, rodinných penziónoch aj doplnkových službách v meste. Domácim aj zahraničným návštevníkom sa dostala do povedomia lokalita Zbojská v katastrálnom území obce Pohronská Polhora a mesta Tisovec. Svoje služby tu ponúka Zbojnícky dvor na salaši Zbojská. Touto lokalitou prechádza trasa Huculskej magistrály z Veľkej Lúky nad Muráňom, na Marekov dvor až po Sihlu.

Tisovec patrí do turistickej trasy **Gotická cesta** (trasa od Spiša po Malohont) a zahŕňa v sebe najvýznamnejšie gotické pamiatky regiónu.

Na území NP Muránska planina sú vhodné podmienky na pešiu turistiku, kde návštevník spoznáva nedotknutú časť prírody, významné miesta, vrchy a doliny, skalné útvary, kultúrno-historické pamätihodnosti. Za účelom ochrany prírody, jej sprístupňovania verejnosti a poznávania prírody je v okolí Tisovca vybudovaných 5 náučných chodníkov: **Náučný chodník Hradová**, **Náučný chodník Trstie**, **Náučný chodník Za vôňami Voniacej**, **Náučný chodník Prameň Rimavy**, **Náučný chodník Zbojníka Surovca**. Na ich budovaní sa podieľali dobrovoľníci najmä z mestských turistických oddielov a finančné prostriedky získavali z rôznych projektov a grantov. Každý vybudovaný náučný chodník potrebuje každoročnú údržbu - nové nátery lavičiek či opravy informačných panelov. Je to dlhodobá a záslužná práca tisovských turistov.

Náučné chodníky sú v krajine rôznou formou vyznačené turistické a exkurzné trasy rôznej dĺžky a zamerania, ktoré sú vytvorené v prírodne, krajinársky, ale aj kultúrne či historicky zaujímavých alebo typických územiach. V rámci týchto trás sú niektoré vybrané objekty, fenomény alebo zaujímavosti osobitne vysvetlené, väčšinou na informačných paneloch, ktoré sú postavené na trase náučného chodníka. Náučné chodníky sú súčasťou informačného systému, ktorý okrem nich zahŕňa aj náučné lokality, historické cesty a múzeá v prírode.

Náučný chodník Hradová

Náučný chodník pozostáva z 9 náučných tabúl a 1 informačného bodu, ktorým sa chodník začína. Informačný bod tvorí prístrešok, ktorý je umiestnený neďaleko centra mesta, na autobusovej zastávke. Informačný panel informuje turistov o existencii chodníka a ostatných miestach, ktoré môžu v Tisovci navštíviť. Náučný chodník kopíruje turistický chodník a je 3,12 km dlhý s prevýšením 475 m. Tisovská Hradová (887 m.n.m.) predstavuje jednu z najvýraznejších krajiných dominantí okolia Tisovca. Tento mohutný vrch z vápencových brál s početnými jaskyňami poskytoval ľuďom bezpečné bývanie už od

Obr. č.43: Informačný panel - Náučný chodník Hradová - old.tisovec.com

mladšej doby kamennej. Stopy po pravekom osídlení dodnes nachádzame takmer po celom hrebeni. Vrchol Hradovej ukrýva aj zvyšky stredovekého hradu, opradeného množstvom legend.

Náučný chodník Trstie

Chodník spája mesto Tisovec s jedinečným horským masívom, významným z hľadiska prírodovedeckého, botanického i krajinárskeho. Na cca 6 km trase sa nachádza 5 informačných panelov, prostredníctvom ktorých sa možno oboznámiť s prírodou, faunou, flórou a zaujímavosťami lokality, ktorou chodník prechádza. Na obrázku môžete vidieť

Obr. č.44 : Pomník Václava Vraného, Trstie – ZDROJ: hiking.sk/

Náučný chodník Za vôňami Voniacej

Tisovská Voniaca je výhľadové bralo medzi vrchmi Šarkanica a Strelnica a patrí k turisticky najkrajším miestam na Muránskej planine. Z vyhladky na okraji brala, neďaleko chaty, sa naskytá úžasný pohľad na vrchy Slovenského Rudohoria. Vrch je súčasťou NPR Šarkanica, územia s najvyšším stupňom ochrany. Lúka na Voniacej patrí k druhovo najpestrejším a najzachovalejším horským lúkam národného parku. Turistické trasy na Voniacu, v celkovej dĺžke cca 14 km, sú spestrené 6 informačnými tabuľami o prírode, poľovníctve, histórii a prístreškami s lavičkami.

Obr. č.45 : Poľovnícka chata na Tisovskej Voniacej – ZDROJ: hiking.sk/

Náučný chodník Prameň Rimavy

Rieka Rimava pramení pod Fabovou hoľou v nadmorskej výške 1260 m.n.m., na území NP Muránska planina. V rámci náučného chodníka sú umiestnené 3 informačné panely - jeden z nich bol osadený na autobusovej zastávke v Tisovci a sú na ňom základné informácie o trase a o tom, ako sa k prameňu návštevníci dostanú. Ďalšie dva panely sú osadené pri samotnom prameni, v prístrešku s posedením. Na týchto paneloch sú informácie o prítokoch Rimavy, ale aj o flóre a faune vyskytujúcej sa v oblasti.

Obr. č. 46: Prístrešok nad prameňom Rimavy – ZDROJ: www.muranskaplanina.com

Náučný chodník Zbojníka Surovca

Východný bod náučného chodníka s dĺžkou 4,7 km a s prevýšením 268 m je pri informačnom centre na Zbojníckom dvore (zariadenie Salaš Zbojská) a pokračuje Rudnou magistrálou smerom na Remetisko, cez dolinku Makovo koryto popod železničný viadukt Čertov most smerom k ústiu Čertovej doliny. Prírodná rezervácia Čertova dolina je hlboká kaňonovitá dolina, ukrývajúca prírodné, ale možno aj zbojnícke poklady v jaskyniach. Najvýznamnejšia z nich je Čertova jaskyňa, kde sa skrývala zbojnícka skupina tisovského zbojníka Jakuba Surovca. V tesnej blízkosti chodníka sa nachádza technická pamiatka Ozubnicová železnica Tisovec - Pohronská Polhora a dva unikátne železničné viadukty (Čertov viadukt a Viadukt pod Dielom).

Obr. č.47: Informačný panel - Náučný chodník Zbojníka Surovca
ZDROJ: navstevnik.brezno.sk

Zaujímavosťou Muránskej planiny je chov plemena slovenského horského koňa, ktorý je krížencom hucula s nordickým koňom. V spojení s lazničným osídlením vytvára vhodné podmienky na vidiecky cestovný ruch. S organizovaným chovom huculov sa začalo pred 50 rokmi. Popri chove huculov, pôvodnej karpatskej rasy, sa v polovici 70. rokov začalo s chovom sliezskych noríkov; tieto kone sa šľachtením prispôbovali drsným podmienkam muránskych hôr. Dlhoročnú a náročnú prácu završilo v r. 1995 uznanie šľachtiteľského chovu koní plemena norík muránskeho typu, ako nového plemena, a v r. 1997 bol chov noríka muránskeho typu vyhlásený za chránený.

Milovníci jazdenia a turistiky na koni si prídu na svoje v jazdeckom klube v Tisovci, ktorý funguje ako prímestský klub s možnosťou zajazdiť si na krasových lúkach pod Hradovou a so sprievodcom zorganizovať výlety údolím Rimavy až na Fabovu hoľu – najvyšší vrch Muránskej planiny.

V okolí Tisovca sú vynikajúce podmienky aj na cykloturistiku, paragliding. Vyhľadávanou turistickou zaujímavosťou je ozubnicová železničná trať medzi Tisovcom a Pohronskou Polhorou. Zubačka od počiatku slúžila osobnej i nákladnej doprave, ktorej hlavným artiklom bolo uhlie, surové i spracované železo, ako aj stavebné a palivové drevo. Šance na nové využitie čoraz zbytočnejšej železničnej trate sa začali čítať po nežnej revolúcii začiatkom 90. rokov 20. stor. Vtedy už patrila tisovská zubačka medzi posledné tri existujúce ozubnicové železnice normálneho rozchodu (t. j. 1435 mm), alebo aspoň približne normálneho rozchodu v celej Európe, resp. medzi posledných päť takýchto železníc na svete. V r. 2014 sa podarilo po 10-ročnej oprave podarilo sprevádzkovať historický ozubnicový parný rušeň, ktorý pod správou občianskeho združenia Zubačka, začal jazdiť na trati Tisovec – Zbojská. (viď 2.4.3 Kultúrne a historické pamiatky).

Služby obyvateľstvu

Mesto Tisovec zabezpečuje evidenciu obyvateľov, budov, služby stavebného a matričného úradu, sociálne služby, služby mestskej polície, školstva. Prevádzku má v meste aj Slovenská pošta a Slovenská sporiteľňa. V Tisovci pôsobí informačné stredisko, poskytujúce informácie turistom a návštevníkom mesta. Prevádzková doba informačného strediska je obmedzená, stredisko funguje len v dňoch pracovného týždňa a počas víkendov je služba nedostupná. Informačná kancelária bola podnikateľom I. Vičekom a NP Muránska planina zriadená aj v lokalite sedla Zbojská, kde je služba návštevníkom poskytovaná denne.

V meste je základná sieť obchodov, hlavne súkromné predajne potravín a zmiešané obchody. Potravínové reťazce sú zastúpené firmami COOP JEDNOTA Brezno s.d., COOP JEDNOTA Liptovský Mikuláš s.d., CBA SLOVAKIA s.r.o. K dispozícii občanom sú dve pekárne, predajne mäsa, hospodárske potreby, stavebniny, predaj elektrospotrebičov, drogerie, papiernictvo, elektro servis, novinové stánky, predajne kvetov, chovateľské potreby, kaderníctva, kozmetika, lekáreň a iné. Podľa dopytu občanov v meste chýbajú viaceré služby - opravovne obuvi a šatstva, čistiareň, autoumyváreň, stolárstvo a iné. *Služby mesta Tisovec s.r.o.* - vznikli v r. 2006 (predtým Mestský podnik, ktorý vznikol v r. 1991) a zamestnávajú 14 zamestnancov. Spoločnosť má v správe 186 mestských bytov I. kategórie a 66 bytov II. kategórie, zaoberá sa výrobou a dodávkou tepla a teplej úžitkovej vody v dvoch kotolniach na štiepku – na sídlisku Stred a Hradová. K činnostiam, ktoré firma vykonáva, patrí aj údržba mestských komunikácií, zelene, verejného osvetlenia, verejného rozhlasu a pohrebné služby. Zabezpečuje tiež vývoz tuhého komunálneho odpadu z Tisovca a Rimavskej Píly.

2.7.4 KVARCIÁLNY SEKTOR

Subjekty zaoberajúce sa komerčne informačnými službami a zamerané na tvorbu a prenos informácií sú v regióne primerane zastúpené.

Zdroj: ŠÚ 2014

2.8 TRH PRÁCE

2.8.1 ZAMESTNANOSŤ

Podnikateľská sféra a zamestnanosť

Zamestnanie poskytujú občanom mesta výrobné závody, práca v poľnohospodárstve, službách a obchode. Pomalý rast podnikateľských aktivít možno pozorovať v posledných rokoch, problémom ostáva zotrúvajúci odchod mladých a vzdelaných ľudí z mesta aj regiónu.

Obyvatelia sa venujú počas svojho voľného času rôznym záľubám a koníčkum, ktoré im môžu napomôcť aj ako občasný zdroj príjmov.

Tab.č.24: Prehľad zručností obyvateľov mesta Tisovec

Zručnosť	Meno obyvateľa
PEČENIE A ZDOBIENIE MEDOVNÍKOV	E. Manicová, M. Kochanová, J. Rončáková, S. Slivková
PEČENIE ZÁKUSKOV, TORT	V. Verkinová, K. Struhárová, S. Striežovsk L. Tokárová, J. Rončáková, B. Svinčiaková, J. Kováčová
PEČENIE VIANOČNÝCH OBLÁTKOV	J. Ieško, J. Balážiková, E. Denešová, J. Hoosová
REZBÁRSTVO – VÝROBA PÍŠŤAL, FUJÁR	M. Katreniak, J. Maciak, Š. Sabó
PRÁCA S DREVOM, VÝROBA ÚŽITKOVÝCH A UMELECKÝCH PREDMETOV	J. Maciak, Š. Sabó, J. Vančík, D. Hutka, Ľ. Zúrik, P.Lamrich, M. Balážik, M.Karas, J.Bielik
VÝROBKY Z KOŽE – OPASKY, BRAŠNE	J. Maciak
MAĽOVANIE , VÝTVARNÍCTVO	K. Hutková, V. Rosiarová, I. Szokeová
VÝROBA BÁBIK ZO ŠÚPOLIA	E. Dolinajová
HÁČKOVANIE	S. Hrončeková, M. Kochanová, I. Laurová, J. Pavková, . Kostková, J. Krišková, R. Marázová
PALIČKOVANIE	K. Krišková, B. Pardupová
ŠITIE	J. Mertiniaková, E. Gabrielová, S. Brnová
ŠTRIKOVANIE	J. Mertiniaková, S. Brnová, M. Byssová, A. Kostková, Z.Šablatúrová
VÝROBA ÚŽITKOVÝCH VÝROBKOV Z PAPIERA	D. Rosiarová, I.Kručeková, J. Mertiniaková, E. Denešová, D. Plichtová, J. Drábová
ARANŽOVANIE	J. Pavková, I. Sirotová, M. Koncošová, E. Gabrielová, Z. Karasová
VÝŠÍVANIE	K. Krišková, J. Rončáková, M. Kochanová Z. Moncoľová, M. Byssová
VÝROBKY ZO STUHY	D. Rosiarová, I.Kručeková, D. Slabejová, E. Denešová, Ľ. Pinerová, , J. Drábová
VÝROBA SVIEČOK	Z. Karasová, J. Rosiar
OHŇOVÁ SHOW	K. Bysterská
HRA NA AKORDEÓN, CIMBAL, ORGAN	Ľ. Sabová, L. Maďarová, P. Frntic, P.Cavarová, A. Vetráková, Ľ. Ďurčík, P.Košičiar
HRA NA FUJARU, PÍŠŤALY	M. Katreniak, Š. Sabó, R. Košičiar, J. Maciak
VÝROBA GÁJD A HRA NA GAJDY	M. Katreniak
UMELECKÉ KOVÁČSTVO	O.Kuruc
RUČNÉ TKANIE NA TRADIČNÝCH KROSNÁCH	J. Rončáková, M. Byssová
VÝROBA SHAMBALLA NÁRAMKOV	H. Homoľová
VÝROBA DRÔTENÝCH ŠPERKOV	K. Krišková Božena Pardupová
HRAČKY, OZDOBY Z LÁTKY	.A. Halušková, E. Gabrielová
VÝROBA VEĽKONOČNÝCH VAJČÍK VOSKOVANÁM	H. Homoľová
VÝROBA VEĽKONOČNÝCH VAJČÍK VYBRUSOVANÍM	J.Hoosová

Zdroj: Zdroj: MsÚ Tisovec, 2015

Zamestnanosť vo verejných inštitúciách

Verejné inštitúcie zahŕňajú verejnú správu, školstvo, zdravotníctvo a sociálne služby. (Školské zariadenia v zriaďovateľskej pôsobnosti mesta poskytovali k 31.12.2015 spolu 71 pracovných miest pre pedagogických a nepedagogických zamestnancov. Spolu s ďalšími pracovnými miestami v strednom odbornom školstve bolo zamestnaných v tomto sektore 135 zamestnancov, vo verejnej správe - MsÚ zamestnáva 34 zamestnancov, v sociálnych službách v Ded, DD a DDS má zamestnanie 43 osôb, v zdravotníckych zariadeniach - ambulanciách pracuje v meste 12 občanov).

Tab.č.25: Ekonomicky aktívne obyvateľstvo podľa postavenia v zamestnaní, veku a pohlavia

VEK, POHLAVIE		POSTAVENIE V ZAMESTNANÍ						EKONOM. AKTÍVNI SPOLU	
		zamestnanci	podnikatelia		členovia družstiev	vypomáhajúci (neplatení) členovia domácností v rod. podnikoch	ostatní nezistení		a
			so zamestn.	bez zamestn.					
15 - 19	muži	1	0	0	0	0	14	15	
	ženy	1	0	0	0	0	11	12	
	spolu	2	0	0	0	0	25	27	
20 - 24	muži	47	0	2	0	0	30	79	
	ženy	45	0	2	0	0	15	62	
	spolu	92	0	4	0	0	45	141	
25 - 29	muži	83	1	17	0	0	32	133	
	ženy	63	1	4	0	1	29	98	
	spolu	146	2	21	0	1	61	231	
30 - 34	muži	83	1	16	0	0	47	147	
	ženy	93	2	5	0	0	24	124	
	spolu	176	3	21	0	0	71	271	
35 - 39	muži	109	3	21	0	0	27	160	

	ženy	112	2	11	0	1	30	156
	spolu	221	5	32	0	1	57	316
40 - 44	muži	88	2	10	0	0	24	124
	ženy	66	2	2	0	0	22	92
	spolu	154	4	12	0	0	46	216
45 - 49	muži	71	1	6	0	0	31	109
	ženy	85	2	8	0	1	28	124
	spolu	156	3	14	0	1	59	233
50 - 54	muži	74	3	11	0	0	31	119
	ženy	84	3	10	0	0	27	124
	spolu	158	6	21	0	0	58	243
55 - 59	muži	96	4	5	0	0	16	121
	ženy	65	3	7	0	0	17	92
	spolu	161	7	12	0	0	33	213
60 - 64	muži	14	0	1	0	0	9	24
	ženy	5	1	2	0	0	6	14
	spolu	19	1	3	0	0	15	38
65+	muži	3	0	1	0	0	7	11
	ženy	0	1	0	0	0	12	13
	spolu	3	1	1	0	0	19	24
spolu	muži	669	15	90	0	0	268	1 042
	ženy	619	17	51	0	3	221	911
	spolu	1 288	32	141	0	3	489	1 953
%		65,9	1,6	7,2	0,0	0,2	25,0	100,0

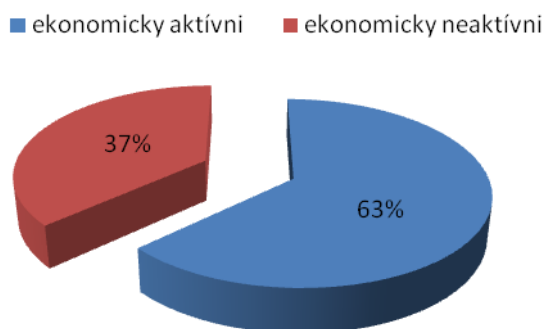
Zdroj: SODBNT, 2011

Tab.č.26: Ekonomicky aktívne obyvateľstvo Tisovca

EKONOMICKY AKTÍVNI V PRODUKTÍVNO M VEKU		63,2%
-	muži	67,3%
-	ženy	59,0%
EKONOMICKY AKTÍVNI V POPRODUKTÍVNO M VEKU		4,1%

Zdroj: SODBNT, 2011

Graf č.19: Ekonomicky aktívne obyvateľstvo Tisovca v produktívnom veku

Zdroj: SODBNT, 2011

Tab.č.27: Ekonomicky aktívne obyvateľstvo Tisovca podľa pohlavia, dochádzky do zamestnania a odvetvia ekonomickej činnosti

ODVETVIE EKONOMICKEJ ČINNOSTI	EKONOMICKY AKTÍVNE OSOBY			
	muži	ženy	spolu	z toho dochádza do zamestnania
Pestovanie plodín a chov zvierat, poľovníctvo a služby s tým súvisiace	56	26	82	54
Lesníctvo a ťažba dreva	62	13	75	58
Rybolov a akvakultúra	1	0	1	0
Ťažba uhlia a lignitu	9	2	11	9
Dobývanie kovových rúd	1	0	1	0
Iná ťažba a dobývanie	7	3	10	9
Výroba potravín	15	17	32	23
Výroba nápojov	4	1	5	2
Výroba textilu	1	2	3	2
Výroba odevov	7	41	48	29
Výroba kože a kožených výrobkov	2	6	8	5
Spracovanie dreva a výroba výrobkov z dreva a korku okrem nábytku; výroba predmetov zo slamy a prúteného materiálu	29	14	43	34
Výroba papiera a papierových výrobkov	0	2	2	1
Tlač a reprodukcia záznamových médií	1	1	2	0
Výroba chemikálií a chemických produktov	3	2	5	1
Výroba výrobkov z gumy a plastu	4	3	7	2
Výroba ostatných nekovových minerálnych výrobkov	59	13	72	55
Výroba a spracovanie kovov	9	2	11	7
Výroba kovových konštrukcií okrem strojov a zariadení	29	10	39	23
Výroba počítačových, elektronických a optických výrobkov	4	3	7	3
Výroba elektrických zariadení	9	0	9	5
Výroba strojov a zariadení i. n.	138	51	189	158
Výroba motorových vozidiel, návesov a prívesov	48	104	152	126
Výroba nábytku	1	1	2	1
Iná výroba	1	1	2	2
Oprava a inštalácia strojov a prístrojov	2	2	4	2
Dodávka elektriny, plynu, pary a studeného vzduchu	11	2	13	8
Zber, úprava a dodávka vody	9	2	11	9
Čistenie a odvod odpadových vôd	1	0	1	1
Zber, spracúvanie a likvidácia odpadov; recyklácia materiálov	2	3	5	3
Ozdravovacie činnosti a ostatné činnosti nakladania s odpadom	1	0	1	1
Výstavba budov	13	7	20	10
Inžinierske stavby	10	3	13	8
Špecializované stavebné práce	20	12	32	18
Veľkoobchod a maloobchod a oprava motorových vozidiel a motocyklov	6	5	11	8
Veľkoobchod, okrem motorových vozidiel a motocyklov	29	23	52	40
Maloobchod okrem motorových vozidiel a motocyklov	46	83	129	91
Pozemná doprava a doprava potrubím	68	20	88	72
Vodná doprava	2	0	2	0
Skladové a pomocné činnosti v doprave	3	4	7	4
Poštové služby a služby kuriérov	3	11	14	7
Ubytovanie	3	2	5	4
Činnosti reštaurácií a pohostinstiev	10	26	36	23
Nakladateľské činnosti	2	0	2	2
Výroba filmov, videozáznamov a televíznych programov, príprava a zverejňovanie zvukových nahrávok	1	1	2	2
Telekomunikácie	2	4	6	4

Počítačové programovanie, poradenstvo a súvisiace služby	5	5	10	9
Informačné služby	3	0	3	3
Finančné služby, okrem poistenia a dôchodkového zabezpečenia	4	7	11	10
Poistenie, zaistenie a dôchodkové zabezpečenie okrem povinného sociálneho poistenia	2	3	5	4
Pomocné činnosti finančných služieb a poistenia	1	2	3	2
Činnosti v oblasti nehnuteľností	5	4	9	8
Právne a účtovnícke činnosti	9	10	19	15
Vedenie firiem; poradenstvo v oblasti riadenia	2	4	6	4
Architektonické a inžinierske činnosti; technické testovanie a analýzy	2	1	3	3
Vedecký výskum a vývoj	1	1	2	2
Reklama a prieskum trhu	1	3	4	2
Ostatné odborné, vedecké a technické činnosti	2	3	5	2
Prenájom a lízing	0	1	1	1
Sprostredkovanie práce	5	3	8	5
Bezpečnostné a pátracie služby	12	4	16	16
Činnosti súvisiace s údržbou zariadení a krajinou úpravou	1	1	2	2
Administratívne, pomocné kancelárske a iné obchodné pomocné činnosti	2	1	3	2
Verejná správa a obrana; povinné sociálne zabezpečenie	54	54	108	87
Vzdelávanie	26	87	113	86
Zdravníctvo	10	36	46	36
Starostlivosť v pobytových zariadeniach (rezidenčná starostlivosť)	5	36	41	35
Sociálna práca bez ubytovania	1	4	5	4
Činnosti knižníc, archívov, múzeí a ostatných kultúrnych zariadení	1	2	3	1
Činnosti herní a stávkových kancelárií	2	3	5	5
Športové, zábavné a rekreačné činnosti	30	5	35	28
Činnosti členských organizácií	4	5	9	8
Oprava počítačov, osobných potrieb a potrieb pre domácnosti	3	1	4	3
Ostatné osobné služby	1	10	11	10
Činnosti domácností ako zamestnávateľov domáceho personálu	0	1	1	1
Nezistené	104	86	190	120
Spolu	1 042	911	1 953	1 440

Zdroj: SODB TN, 2011

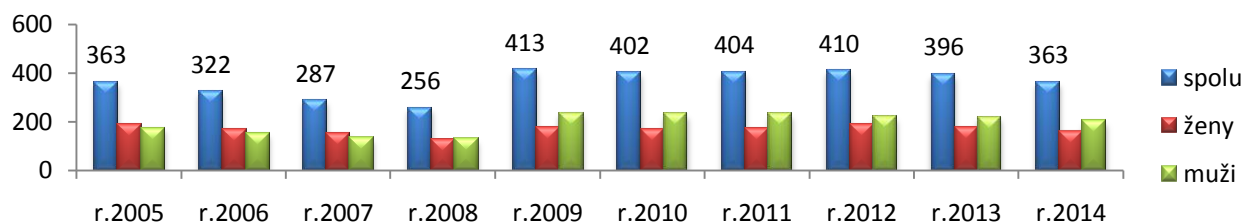
Tabuľka uvádza údaje o počtoch dochádzajúcich obyvateľov mesta Tisovec za prácou mimo katastrálne územie, podľa uvedeného zdroja má zamestnanie v meste len 513 obyvateľov z celkového počtu 1953 ekonomicky aktívnych obyvateľov.

2.8.2 NEZAMESTNANOSŤ

V meste Tisovec je zvýšená miera nezamestnanosti, ktorej nárast môžeme sledovať od r. 2009 ako následok svetovej hospodárskej krízy. Počty zamestnancov v podnikoch mesta aj v blízkom okolí sa postupne znižovali (napr. CSM a.s o 300 zamestnancov, A.T. Textil s.r.o. o 75 zamestnancov), ďalšie počty zamestnancov znížil Combin Vápenka, s.r.o., Tiswood Tisovec a.s., železnice a niektoré ďalšie firmy v regióne, ktoré vytvárali pracovné miesta, zanikli úplne. Prehľad vývoja nezamestnanosti v meste uvádza graf č.20.

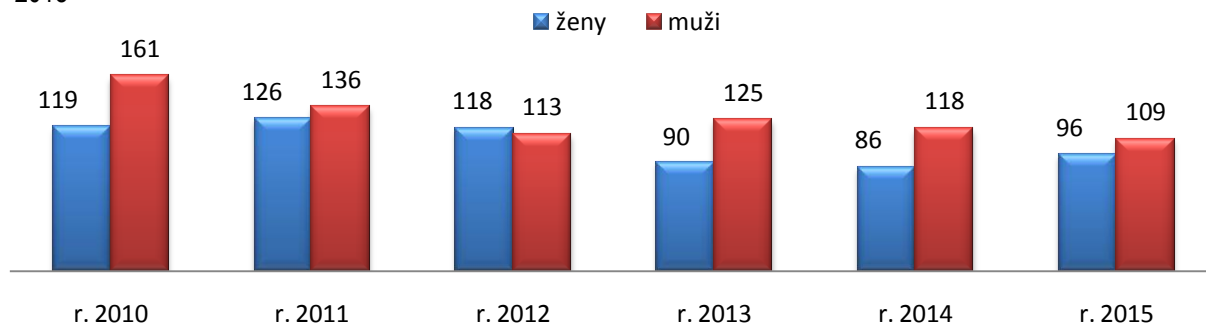

Graf č.20: Vývoj počtu evidovaných nezamestnaných obyvateľov v meste Tisovec

Zdroj: UPSVaR, 2015

Graf č.21: Počet obyvateľov v hmotnej núdzi, ktorí pracovali na aktivačných činnostiach a malých obecných službách v r. 2010 -2015

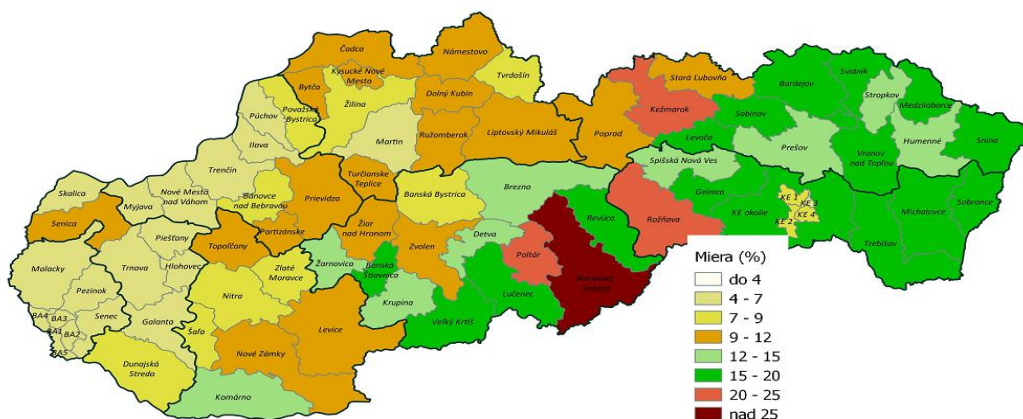

Zdroj: MsÚ Tisovec, 2015

Obyvatelia mesta v hmotnej núdzi v r. 2015 v celkovom počte 205 sa zúčastňovali na aktivačných činnostiach a malých obecných službách v meste. Väčšina z nich patrí do kategórie dlhodobo nezamestnaných a v trvalom pracovnom pomere nepracujú viac ako 5 rokov. Títo občania a ich rodiny sa výrazne podieľajú na vzniku chudoby v meste. Prejavuje sa u nich strata zodpovednosti, pracovných návykov, klesá im sebavedomie a často prepadajú alkoholizmu a iným závislostiam.

Veľkú časť dlhodobo nezamestnaných tvoria Rómovia. Z celkového počtu obyvateľov má rómska populácia v meste a spádovom okolí približne 10% zastúpenie. Nezamestnanosť je v rómskej komunite až na úrovni 95% bez možnosti získať pracovnú pozíciu na trhu práce, čo je spôsobené nepriaznivou ekonomickou situáciou, nízkou úrovňou kvalifikácie a absenciou pracovných zručností. V dôsledku slabej vzdelanostnej a sociálnej úrovne pretrváva medzi Rómami v meste dlhodobá až trvalá nezamestnanosť. Časť hlavne mladých Rómov ešte nikdy nepracovala a nemala možnosť nadobudnúť pracovné návyky. Staršia generácia kedysi pracovala manuálne najmä v priemysle v okolitých podnikoch, no po dlhých rokoch bez práce už stratila pracovné návyky. Okres Rimavská Sobota patrí dlhodobo k okresom s najvyššou nezamestnanosťou (okolo 30%) v rámci Slovenska.

Obr.č.48: Mapa evidovanej nezamestnanosti v okresoch SR k 31.08.2015

Zdroj: <http://www.upsvar.sk/statistiky/nezamestnanost-mesacne-statistiky/2015.html?page_id=467299>

2.9 VONKAJŠIE PROSTREDIE

STEER analýza

Súčasťou analýzy vonkajšieho prostredia je tzv. analýza STEER faktorov, ktorá sleduje vplyv faktorov v sociálnej, technologickej, ekonomickej, environmentálnej a politickej. Sú to rôzne faktory, ktoré pôsobia na vyššej ako miestnej úrovni, pričom majú vplyv na miestny rozvoj. Súhrn uvádza nasledujúca tabuľka, pričom pozitívne faktory označujeme žltou farbou a negatívne modrou farbou.

STEER analýza - vplyv sociálnych, technologických, ekonomických, ekologických a politických faktorov vonkajšieho prostredia na rozvoj mesta Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla.

SOCIÁLNOKULTÚRNE	TECHNOLOGICKÉ	EKONOMICKÉ	ENVIROMENTÁLNE	POLITICKOPRÁVNE
Starnutie populácie	Akcelerácia vývoja techniky a technológií	Dopady ekonomickej krízy	Rastúci priemysel je zdrojom znečistenia životného prostredia v celosvetovom meradle	Obyvatelia nemajú dôveru v inštitúcie
Migrácia obyvateľov Slovenska za štúdiom a prácou do zahraničia	Zlepšuje sa prístup k informáciám, komunikačné možnosti medzi ľuďmi a inštitúciami sa menia, rozvíja sa spolupráca na diaľku	Zmena podielu na výnose dane z príjmov fyzických osôb na 68Zmena podielu na výnose dane z pr.5 % pre samosprávy s prognózou na úroveň 70,3 %	Zdravotné dôsledky znečistenia sa prejavajú najmä aj v prostredí MR znečistením vzduchu emisiami z priemyslu a dopravy, znečistením povrchových vôd a ostatných zložiek životného prostredia	Zhoršovanie podnikateľského prostredia v SR
Nezamestnanosť	Zvyšujú sa technické možnosti domácej zábavy	Nárast vysokoškolsky a stredoškolsky vzdelaných ľudí bez uplatnenia	Zmena klímy - celkové oteplenie, extrémne zrážky, veterné smršte, extrémne teplé letné obdobia	EŠIF na roky 2014-2020
Záujem časti verejnosti o aktívne trávenie voľného času	Kontakt samosprávy s obyvateľmi prostredníctvom technológií	Medziročný nárast HDP na 1 obyvateľa	Nárast biodiverzity	Daňová politika - Zrušenie záväzku zníženia sadzby DPH späť na 19%
Pasívne trávenie voľného času v niektorých rodinách, deti a mládež trávia veľa voľného času na internete namiesto pohybu vonku	Využívanie sociálnych sietí	Počet návštevníkov Slovenska a MR sa znižuje		Sociálna politika pre sociálne ohrozené skupiny: dôchodcovia, študenti, MRK
Zneužívanie drog a alkoholu u čoraz mladších detí	Narastá individuálne zabezpečenie ciest do zahraničia pomocou internetu	Priaznivý vývoj referenčných úrokových sadzieb Euribor		Vymožiteľnosť práva – nedôvera občanov a podnikateľov
Konzervatívna povaha obyvateľstva, správanie sa na základe kultúrnych, náboženských zvyklostí	Technológie poskytujú možnosť šetrenia prírodnými zdrojmi	Miera inflácie dosiahla oproti roku 2013 zápornú hodnotu v priemere -0,1 %		Nárast štátnej byrokracie
Prehlbujúci sa rozdiel v životnej úrovni rôznych skupín obyvateľstva		Nárast obyvateľov bez vzdelania		

2.10 VÍZIA MESTA TISOVEC A MESTSKEJ ČASTI RIMAVSKÁ PÍLA

Občania mesta Tisovec a mestskej Rimavská Píla chcú naďalej udržiavať a upevňovať dobré medziľudské vzťahy. Chcú udržiavať a zachovať bohaté kultúrohistorické a prírodné hodnoty mesta. Využívaním miestneho potenciálu a zdrojov pre trvalo udržateľný rozvoj sa mesto Tisovec a mestská časť Rimavská Píla chce stať miestom, kde budú všetci jeho obyvatelia žiť spokojným a plnohodnotným životom.

1. Doprava a komunikácie

Príprava projektovej dokumentácie pre cestné stavby, pravidelná oprava a stavebná údržba pozemných komunikácií, letná a zimná údržba či rekonštrukcia vybraných miestnych komunikácií, to všetko zahŕňajú kompetencie mesta v oblasti pozemných komunikácií.

2. Technická infraštruktúra

Významným prvkom kvality života v meste je funkčný systém verejného osvetlenia. Mesto zrealizovalo modernizáciu verejného osvetlenia (existujúcich svetelných bodov) na prelome rokov 2015 – 2016.

Hlavnou úlohou samosprávy je v tomto kontexte rozširovanie verejného osvetlenia, prevádzkovanie už vybudovaného verejného osvetlenia a samozrejme priebežné opravy a údržba existujúcich svetelných bodov. Okrem toho zabezpečuje rozvoj komplexnej infraštruktúry zohľadňujúcej rast kvality života obyvateľov mesta Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla a životného prostredia. Rozvoj infraštruktúry smeruje hlavne k jej rozšíreniu na potenciálne obytné zóny v meste, IBV, ako aj na rekonštrukciu súčasnej infraštruktúry - vodovodnej, elektrickej, komunikačnej.

3. Odpadové hospodárstvo

Mesto vykonáva úlohy, ktoré mu vyplývajú z programu odpadového hospodárstva a všeobecne záväzných právnych predpisov prijatých a platných v Slovenskej republike.

4. Životné prostredie

Udržiavanie a zveľaďovanie mesta neznamena len ochranu a údržbu existujúcej verejnej zelene, ale aj zabránenie ďalšiemu zníženiu podielu zelených plôch v zastavanom území mesta, ich rozdrobovaniu a zmysluplné riadenie výstavby a využívania územia. V súlade s touto filozofiou mesto každoročne zabezpečuje ošetrovanie a udržiavanie zelene - drevín, trávnikov, kvetinových záhonov. Súčasťou prostredia, v ktorom obyvatelia žijú, sú aj verejné priestranstvá, chodníky, miestne komunikácie, námestia, cintoríny ktoré sú mestom pravidelne čistené.

5. Sociálna oblasť a zdravotníctvo

Činnosť samospráv - vzhľadom na existujúce kompetencie - je v oblasti sociálnej politiky veľmi rozsiahla. Poskytované sociálne služby sú regulované celým radom zákonov a usmernení – počnúc Ústavou Slovenskej republiky. Pôsobnosť z orgánov štátnej správy na mestá a na vyššie územné celky na úseku sociálnej pomoci prešla zákonom č. 416/2001 Z. z. hlavne v oblasti poskytovania opatrovateľskej služby a starostlivosti o seniorov, v oblasti vzdelávania, športu a ostatných verejných služieb. Obce sa v oblasti sociálnej pomoci do 31.12.2008 riadili nasledovnými zákonmi: Zákon č.369/90 Zb. o obecnom zriadení v platnom znení, Zákon č. 195/1998 Z. z. o sociálnej pomoci v znení neskorších predpisov, Zákon č. 599/2003 Z.z. o hmotnej núdzi, Zákon č. 601/2003 Z.z. o životnom minime, Zákon č. 36/2005 Z.z. o rodine a Zákon č.305/2005 Z.z. o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele. Dňom 1.1.2009 vstúpil do platnosti nový Zákon č.448/2008 Z.z. o sociálnych službách a novela zákona č. 305/2005 Z.z. o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele. Tieto dva kľúčové zákony vymedzujú povinnosti obcí pri svojej samosprávnej pôsobnosti v oblasti sociálnej starostlivosti o svojich občanov.

V zmysle zákona 369/1990 Zb. o obecnom zriadení podľa § 3 obyvatelia obce majú právo požadovať súčinnosť obce pri ochrane osoby, rodiny a majetku v obci, pomoci v čase náhlej núdze (toto právo občana má i ústavnú oporu - čl. 16, 18 a 21 Ústavy SR) a podľa § 4 ods. 3 písm. j) má obec povinnosť vypracovať koncepcie rozvoja v jednotlivých oblastiach života. Mesto Tisovec a mestská časť Rimavská Píla považuje pomoc a podporu pre svojich obyvateľov za jednu zo svojich prirodzených priorit.

6. Školstvo a šport

Školstvo

Mesto Tisovec a mestská časť Rimavská Píla v rámci existujúcich kompetencií zabezpečuje výchovno-vzdelávací proces vo formálnych vzdelávacích zariadeniach, ktorými sú zariadenia predškolskej výchovy a základné školy. Tieto ponúkajú rôznorodé záujmové a doplnkové vzdelávacie služby v rámci voľno - časových a záujmových aktivít pre deti a žiakov v školskom klube.

Šport

Mesto Tisovec a mestská časť Rimavská Píla vytvára podmienky na zmysluplné trávenie voľného času detí, mládeže a obyvateľov mesta, ako najvhodnejšiu prevenciu proti drogám a civilizačným chorobám. Mandát na podporu rekreačného a výkonnostného športu v obciach vyplýva zo zákona č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení.

7. Kultúra

Mesto Tisovec a mestská časť Rimavská Píla v súlade so svojim zámerom každoročne organizuje kultúrne podujatia, zabezpečuje kultúrne programy profesionálnych scén pre obyvateľov, prevádzkuje sa mestská knižnica. Mesto zabezpečuje opravy a údržbu kultúrnych pamiatok na svojom území. Súčasťou kultúrnej politiky je aj dotovanie činnosti záujmových združení či jednotlivcov. Snahou mesta je udržiavať kultúru v meste. Rámec pre činnosť a aktivity samosprávy obcí je v oblasti kultúry tvorený najmä zákonom č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení, zákonom č. 416/2001 Z. z. o prechode niektorých pôsobností z orgánov štátnej správy na obce a na vyššie územné celky, zákonom č. 61/2000 Z. z. o osvetovej činnosti, zákonom č. 4/1958 Zb. o ľudovej umeleckej výrobe a umeleckých remeslách a zákonom č. 96/1991 Zb. o verejných kultúrnych podujatiach.

8. Propagácia a cestovný ruch

V oblasti cestovného ruchu plní mesto najmä úlohy: spolupracujú s miestnymi podnikateľmi a úradmi štátnej správy a okolitými obcami v oblasti cestovného ruchu, spolupracujú s príslušnou komisiou, pripravujú analýzy turistickej aktivity v regióne a infraštruktúry cestovného ruchu z hľadiska historických pamiatok a iných historických objektov, ubytovacích, stravovacích a ostatných služieb, spolupracuje na príprave vydávania a zabezpečenia propagačných materiálov mesta Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla, pripravuje návrhy na riešenie rozvoja cestovného ruchu a spolupracuje so všetkými dotknutými orgánmi a organizáciami pri ich realizácii, spolupracuje pri vytváraní systému tvorby finančných zdrojov na podporu rozvoja cestovného ruchu v meste, ako aj pri zachovávaní historického, architektonického a kultúrneho dedičstva, rieši podnety a návrhy.

9. Administratíva a bezpečnosť

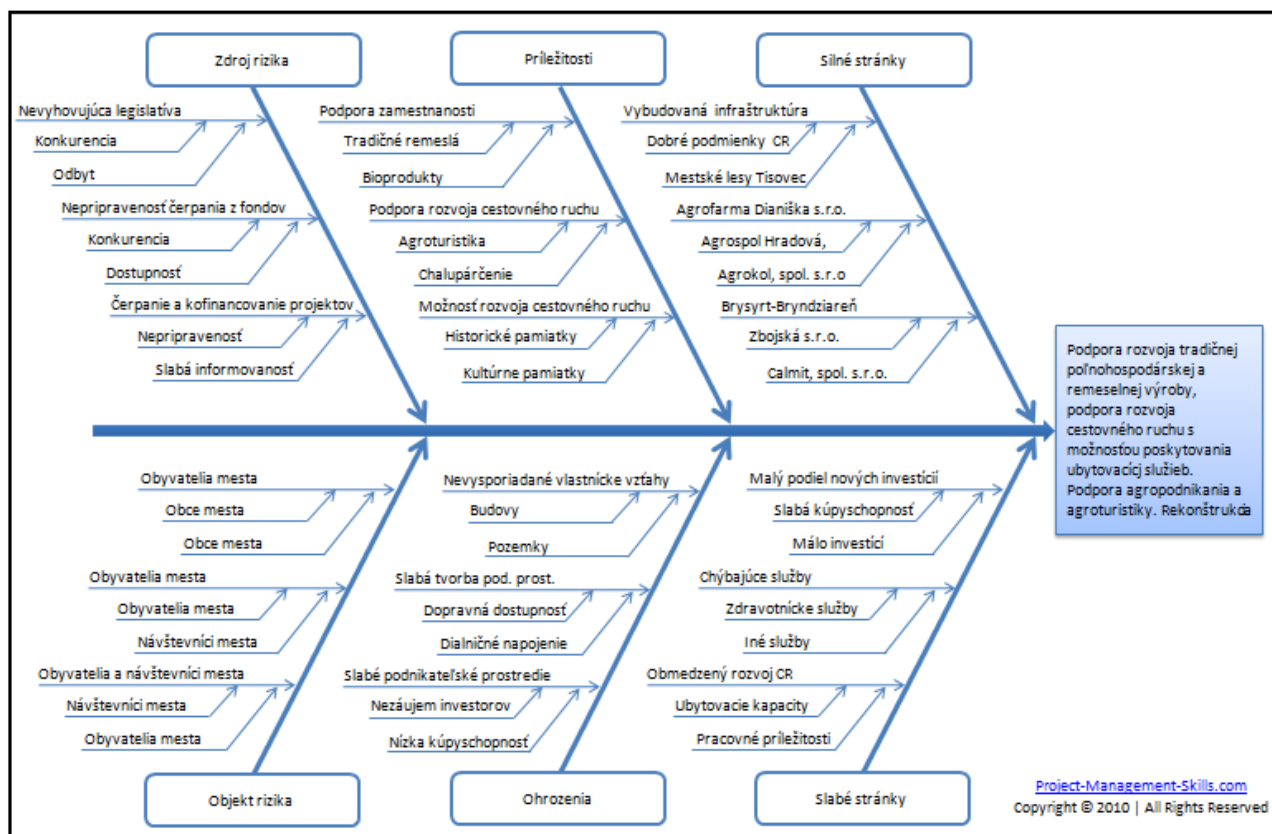
Mesto Tisovec a mestská časť Rimavská Píla vytvára podmienky na efektívnu prácu mestského úradu, vytvára vyhovujúce podmienky na poskytovanie verejných služieb, estetizáciu a funkčnosť miesta kontaktu so zákazníkmi mestského úradu, vytvára vhodné technické a pracovné podmienky na mestskom úrade. Vytvára podmienky na znižovanie kriminality v meste a ochranu majetku obyvateľov a ostatných subjektov v meste Tisovec.

2.11 ANALÝZA SITUÁCIE V MESTE TISOVEC

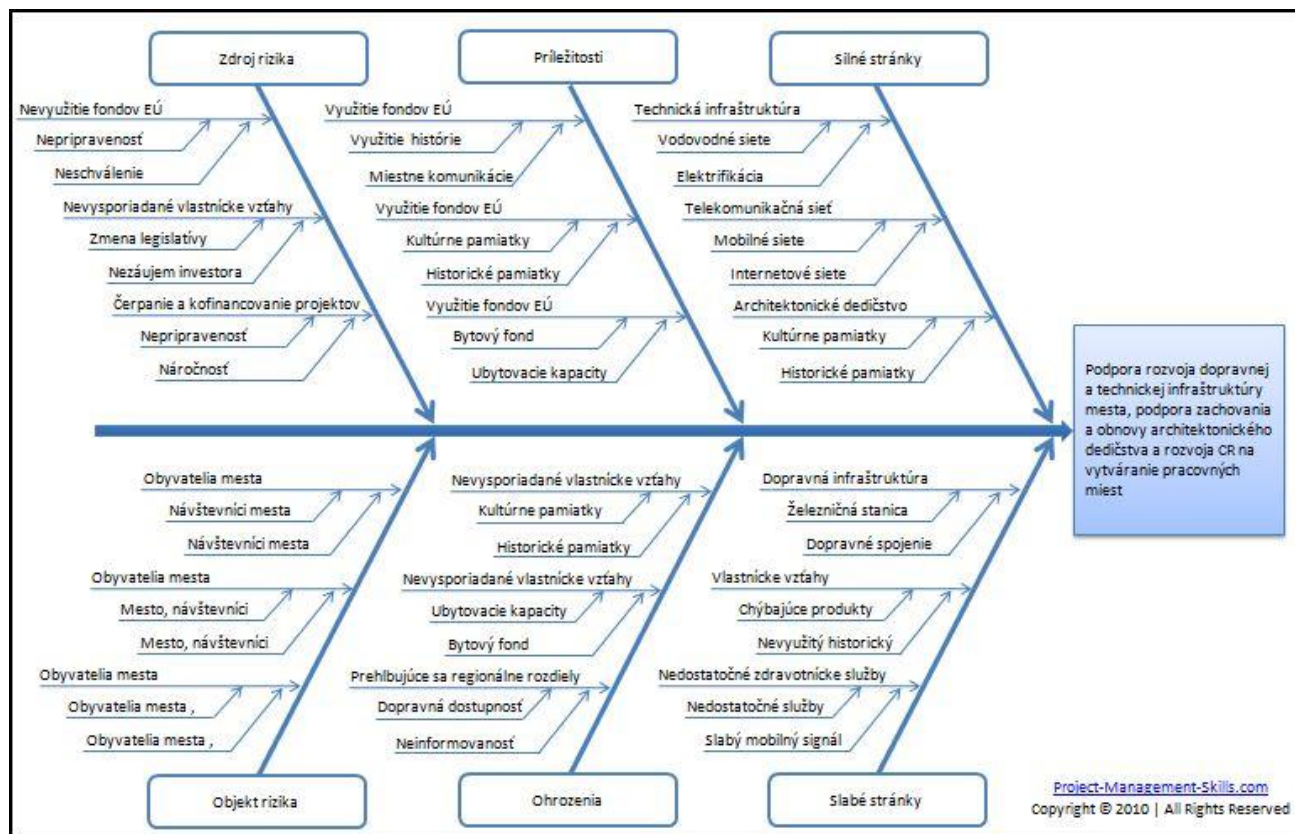
2.11.1 SWOT ANALÝZA SITUÁCIE V MESTE TISOVEC

SWOT ANALÝZA Ekonomika	
Silné stránky • Vybudovaná technická infraštruktúra • Dobré podmienky pre rozvoj CR • Mestské lesy Tisovec spol. s.r.o. • Agrofarma Dianiška s.r.o. • Agrospol Hradová, spol. s.r.o. • Agrokol, spol. s.r.o. • Brysyrt-Bryndziareň • Zbojská s.r.o. • Calmit, spol. s.r.o. Bratislava • CSM, a.s. – Cestné a stavebné mechanizmy v Tisovci • Tiswood Tisovec a.s. • A.T. Textil s.r.o. • Ekometal, s.r.o. • Pekáreň Alfex a pekáreň Pod Hradovou • Gotická cesta • Náučné chodníky	Slabé stránky • Malý podiel nových investícií • Nízka úroveň kúpnej sily obyvateľov • Pomaly prebiehajúca reštrukturalizácia hospodárskej základne • Nedostatočne rozvinutá sieť služieb pre cestovný ruch podceňovanie ľudského faktora a profesionálnej prípravy odborníkov v oblasti cestovného ruchu • Slabé pracovné príležitosti
Príležitosti • Možnosť podnikania • Využitie programov hospodárskej pomoci EÚ • Rozvoj cestovného ruchu - historický, prírodný agroturizmus • Podpora rozvoja cestovného ruchu s možnosťou poskytnutia ubytovacích služieb • Využitie vhodných podmienok na rozvoj agroturistiky • Vybudovanie turistických trás a chodníkov • Vybudovanie cyklotrasy • Rekonštrukcia lyžiarskych vlekov • Podpora agropodnikania	Ohrozenia • Slabá tvorba podnikateľského prostredia • Nezáujem investorov o podnikanie v území

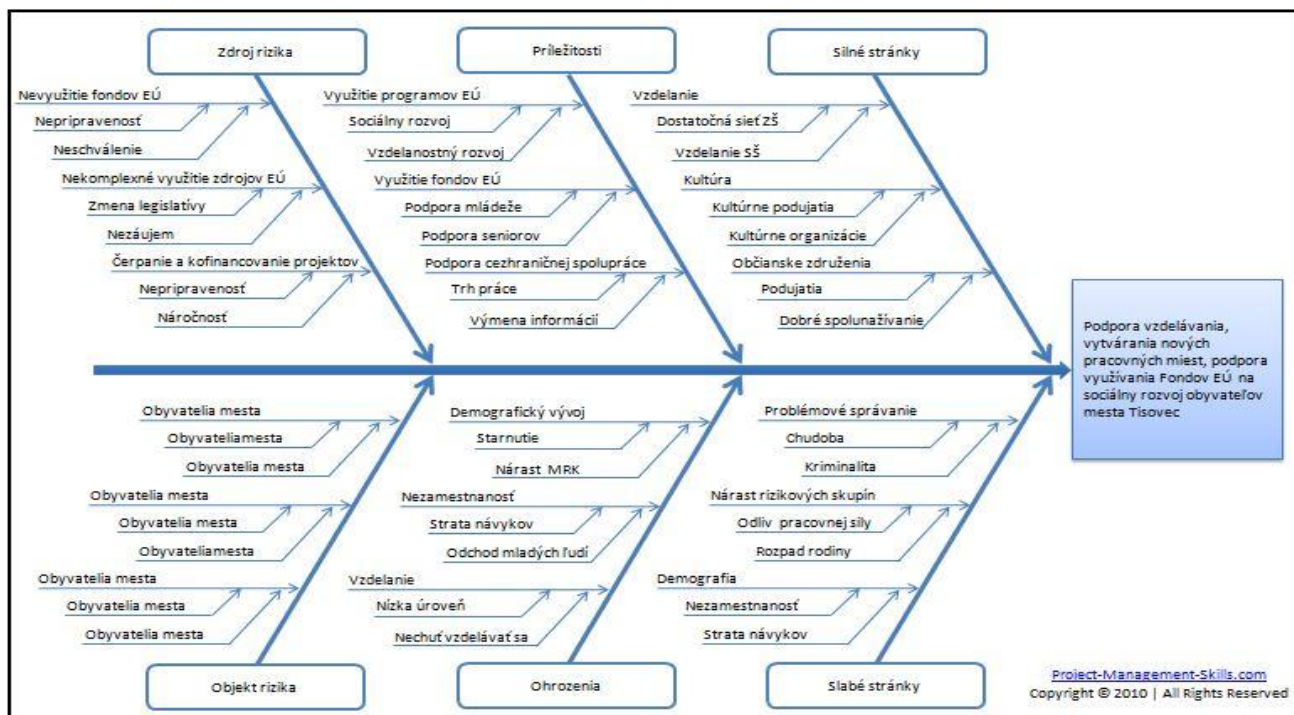

SWOT ANALÝZA Materiálne zdroje	
Silné stránky - Dostatok kultúrnych, historických pamiatok - Bohaté architektonické dedičstvo - Vysoká rozmanitosť a atraktivita kultúrneho dedičstva a súčasnej kultúry - Zachovaná pôvodná architektúra budov - Tisovská Šťavica - Zrekonštruované budovy na voľnočasové aktivity obyvateľov mesta - Bytový fond - Futbalový štadión - Ložiská drahokmových rúd - Ložiská rúd farebných kovov a železa, - Ložiská mastenca, magnezitu, tmavého čadiča - Ložisko vysokopercentného vápenca	Slabé stránky - Morálna a fyzická zastaranosť značnej časti dopravnej infraštruktúry - Zlý stav miestnej infraštruktúry - Chátranie existujúcej technickej infraštruktúry málo pozemkov na bytovú výstavbu - Nevyhovujúca železničná stanica - Nedostatočné dopravné spojenie (autobusové, vlakové) - Nevysporiadané vlastnícke vzťahy - Chýbajúce produkty CR - Nevyužitý historický potenciál - Nedostatočné zdravotnícke služby z chýba rôznorodosť poskytnutia zdravotnej starostlivosti, nízka úroveň - Nedostatočné služby (slabá občianska vybavenosť) - Chýbajúce cvičisko psov a útulok pre psov - Žiadny tv signál – Tisovec Slávnica, Rimava - Slabý signál internet, mobilný signál - pokrytie signálmi - Časté výpadky el. prúdu – je v štádiu riešenia - Chýbajúce multifunkčné ihrisko (hokej)
Priležitosti - Využitie možností podporných fondov EÚ určených pre rozvoj zaostálnych regiónov - Využitie bohatej histórie a bohatého kultúrneho dedičstva na rozvoj mesta, cestovného ruchu a na vytváranie pracovných miest	Ohrozenia - Nevysporiadané vlastnícke vzťahy - Prehliadajú sa regionálne rozdiely cenová konkurencia tovarov a služieb normy a podmienky EÚ

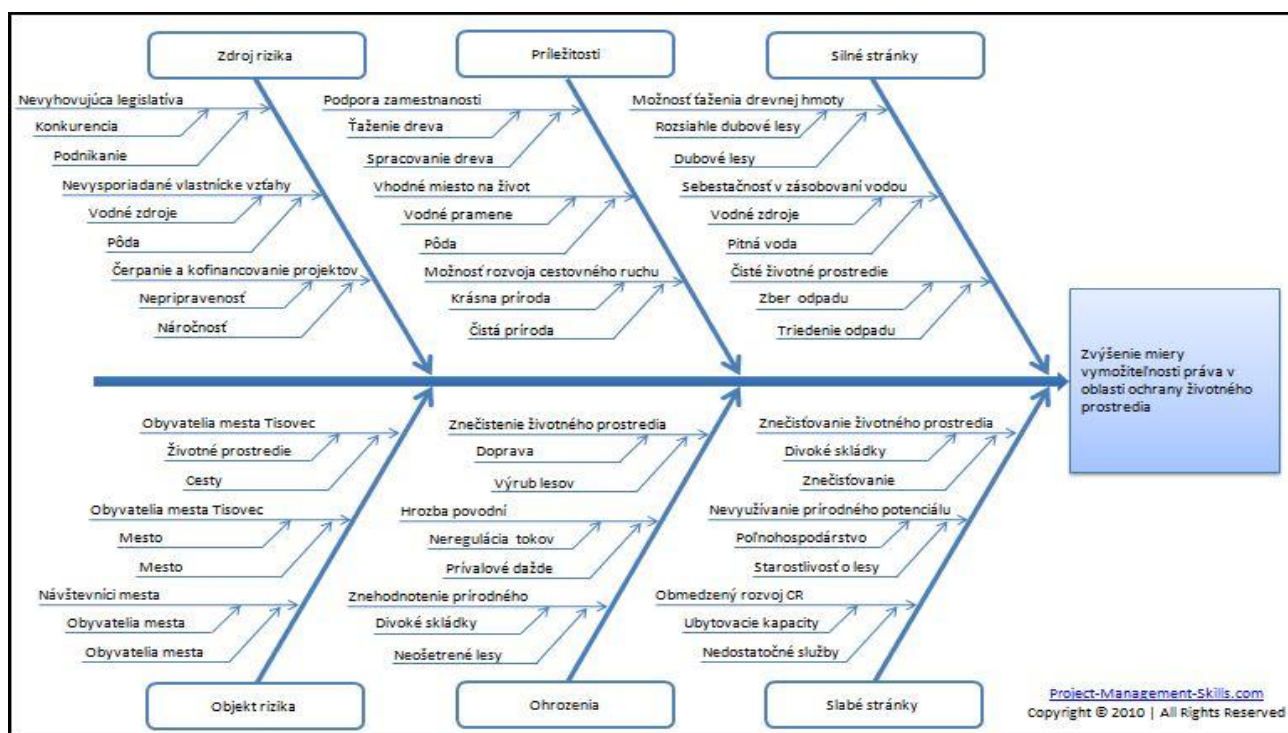

SWOT ANALÝZA Ľudské zdroje	
Silné stránky - Dostatočná sieť ZŠ a MŠ - ŠZŠ - Existujúca kapacita voľnej kvalifikovanej pracovnej - Vysoký podiel stredoškolsky a vysokoškolsky vzdelanej pracovnej sily - Bohatý kultúrny život, udržiavanie tradícií - Komunitné centrum - Dostatok spoločenských organizácií - Dostatok záujmových organizácií - Turistické oddiely/kluby - Najstarší rybársky zväz (114 rokov) - Občianske združenia - Medzinárodné partnerstvá - Partnerstvá na regionálnej úrovni - Úspešní športovci reprezentujúci mesto na medzinárodnej úrovni - Kvalitné stredné školy (EGT, SOŠ) - Aktívna a talentovaná mládež - Fungovanie charity - OZ Pomocnica - Športové aktivity - Dobré medziludské vzťahy - Ústretovosť samosprávy voči obyvateľom mesta - Rodisko a pôsobisko významných osobností	Slabé stránky - Problémové správanie časti obyvateľov - Narastajúci odliv kvalifikovanej pracovnej sily - Nižšie zastúpenie obyvateľov s vyšším stupňom VŠ vzdelania - Nedostatok pracovných príležitostí pre niektoré skupiny obyvateľstva /absolventi, ZPS/ - Strata pracovných návykov, strata motivácie, agility a účasti na verejnom živote - Zhoršovanie štruktúry nezamestnanosti – nárast podielu rizikových skupín, najmä dlhodobo nezamestnaných - Znížená schopnosť udržiavať niektoré kultúrne a športové zariadenia - Nepriaznivý vývoj v demografickej skladbe obyvateľstva
Príležitosti - Využitie programov EÚ na zvýšenie sociálneho rozvoja, vzdelanostnej a kultúrnej úrovne - Všestranná cezhraničná spolupráca na úseku trhu práce - monitoring, výmena informácií, sprostredkovanie pracovnej sily - Zvyšovanie kompetencií samosprávy - Prehľbovanie spolupráce a partnerstva so zahraničnými partnermi - Rekonštrukcia budov patriacich pod správu obcí a zriadenie zariadení pre voľnočasové aktivity - pre mládež a spoločné podujatia pre starších obyvateľov	Ohrozenia - Presun kompetencií na samosprávy bez adekvátneho presunu finančných zdrojov - Zvyšovanie administratívnej záťaže vo verejnej správe - Starnutie obyvateľstva - Odchod mladých ľudí za prácou mimo územia regiónu a SR

SWOT ANALÝZA Životné prostredie	
Silné stránky - Rozsiahle bukové lesy, miestami s prímiesou duba, s veľkou možnosťou ťaženia drevnej hmoty - Dobrý stav lesnej zveri - Blízkosť vodného zdroja úžitkovej vody - Fungujúci systém protipovodňovej ochrany v riečnom systéme - Fungujúci systém sledovania úrovne znečistenia ovzdušia a vôd - Krásne prírodné prostredie - Zber, preprava a nakladanie s odpadmi, triedenie a recyklácia odpadov, zhodnocovanie odpadov, zneškodňovanie odpadov - Dobrá kvalita životného prírodného prostredia - Udržiavanie čistoty v meste - Udržiavané pramene pitnej vody	Slabé stránky - Nedostatočné využívanie prírodného potenciálu - Turisticky nevyužívané prírodné danosti - Nízka úroveň ekologického vedomia obyvateľstva - Pomalý priebeh odstraňovania divokých skládok - Zastaralá sieť kanalizácií - Čierne skládky - Znečistená Rimava
Príležitosti - Efektívne spracovanie odpadu - Rozvoj CR - Rozvoj turistiky, chalupárčenia a agroturistiky	Ohrozenia - Nízka miera vymožitelnosti práva v oblasti životného prostredia - Presun kompetencií na samosprávy bez adekvátneho presunu finančných zdrojov - Zvyšujúca sa intenzita tranzitnej cestnej dopravy

2.11.2 PROBLÉMOVÁ ANALÝZA

Identifikácia najväznejších problémov

- Nezamestnanosť
- Málo pracovných príležitostí
- Nedostatočne využívané miestne zdroje
- Nevyužívané podmienky pre rozvoj CR
- Nárast počtu neprispôsobivých občanov
- Možnosť narušenia medziľudských vzťahov
- Starnutie obyvateľstva
- Odchod mladých ľudí z regiónu za prácou

Identifikácia kľúčových problémov

Nezamestnanosť
Starnutie obyvateľstva
Odchod mladých ľudí z regiónu za prácou

Jedným z nutných predpokladov úspešnej implementácie Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja je návaznosť na existujúcu sústavu strategických a rozvojových dokumentov. Tento fakt sa premietol z časti aj do výberu opatrení a cieľových skupín, na ktoré sa má zamerať podpora z verejných zdrojov, hlavne z dôvodu efektívneho vynakladania finančných prostriedkov, odstránenia duplicit, možných protichodných účinkov opatrení atď.. Z tohto dôvodu je prirodzeným rámcom Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Banskobystrického samosprávneho kraja, ako aj Partnerská dohoda 2014 – 2020, ale aj platná legislatíva v oblasti zabezpečovania verejných služieb. Komparáciou výsledkov vyššie uvedenej selekcie odvetvových disparít a PHSR BBSK je možné zistiť, že niektoré opatrenia v rámci tohto dokumentu pokrývajú kritické oblasti zistené v SWOT analýze. Preto je nutné v súlade s vyššie uvedenými skutočnosťami zamerať sa na odstránenie týchto disparít v relevantných cieľových oblastiach a relevantných skupín. Okres Rimavská Sobota z hľadiska typológie je zaradený do skupiny okresov s výrazne problémovou situáciou a z hľadiska vyrovnávania vnútroregionálnych rozdielov medzi okresy najvyššej kategórie vonkajšej podpory regionálneho rozvoja v rámci regionálnej politiky BBSK. Z hľadiska priorit Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja Banskobystrického samosprávneho kraja na roky 2015 - 2023 sa územia mesta Tisovec dotýkajú priamo nasledovné oblasti a priority:

1. Hospodárstvo a vedecko-technický rozvoj

Cieľová skupina

podnikateľské subjekty v priemysle, obchode a výrobných službách
obec
investori

2. Technická infraštruktúra

Cieľová skupina

obec,
obyvatelia obce,
podnikateľské subjekty,
mimovládne subjekty,

3. Životné prostredie

Cieľová skupina

obec,
obyvatelia obce,
podnikateľské subjekty,

4. Sociálna oblasť a zdravotníctvo

Cieľová skupina

nezamestnaní,
sociálne odkázaní,
zdravotne a duševne postihnutí,
obyvatelia v dôchodkovom veku,
mladí ľudia,
rizikové skupiny obyvateľstva,

5. Školstvo a šport

Cieľová skupina

deti predškolského veku, žiaci v rámci povinnej školskej dochádzky, nezamestnaní, obyvatelia v dôchodkovom veku, športovci organizovaní v rámci športových hnutí, pasívna športová verejnosť, obyvatelia v produktívnom veku,	
6. Kultúra	
Cieľová skupina	
Obyvateľstvo podnikateľské subjekty návštevníci obce,	
7. Cestovný ruch a public relation	
Cieľová skupina	
obec, VÚC, obyvatelia obce, návštevníci obce, súkromný podnikateľský sektor,	
9. Administratíva a bezpečnosť	
Cieľová skupina	
obec, obyvatelia obce, súkromný podnikateľský sektor,	
10. Informatizácia obce	
Cieľová skupina	
obec, obyvatelia obce, súkromný podnikateľský sektor,	

2.11.3 ANALÝZA POTENCIÁLU ÚZEMIA

Rozvojový potenciál mesta Tisovec

- Vzájomná spolupráca inštitúcií mesta Tisovec (investície, propagácia, projekty)
- Dostatok voľnej pracovnej sily na trhu práce
- Rozvoj cestovného ruchu s využitím miestneho potenciálu – kultúrno-historické pamiatky, prírodné danosti
- Vhodné podmienky pre rozvoj turizmu, agroturizmu a vidieckeho turizmu
- Rozvoj cezhraničnej spolupráce vo všetkých oblastiach
- Rozvoj ľudských zdrojov – zvýšenie vzdelanosti a odbornej pripravenosti, rozvoj remeselných zručností

Disparity rozvoja

Rozvojový potenciál	Súčasný stav
Značný potenciál pre rozvoj turizmu najmä kultúrno-historický, prírodný a v oblasti živej kultúry	Miera využívania podmienok pre turizmus je nižšia Nevyužívaný je kultúrno-historický potenciál Je potrebné zvýšiť ubytovacie kapacity, doplnkové služby
Dostatok voľných pracovných síl na trhu pre rozvoj podnikania napríklad v oblasti služieb	Nízka miera prispôsobivosti a flexibility nezamestnaných (najmä rizikových skupín) Nízka úroveň vzdelania a odbornej pripravenosti Nevyužívanie príležitostí na samozamestnanie
Existencia Mikroregiónu Muránska Planina-Čierny Hron	Využitie územia a prezentácia MR ako celku a budovanie spoločných produktov a značiek je iba čiastočné
Narastajúci podiel Rómskeho obyvateľstva v meste	Nízka miera využívania ich pozitívnych daností, zručností a schopností pre plnenie cieľov rozvoja Nízka miera zapájania Rómov do rozvojových procesov

3 STRATEGICKÁ ČASŤ PROGRAMU HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA MESTA TISOVEC A MESTSKEJ ČASTI RIMAVSKÁ PÍLA 2016-2022

3.1 STRATÉGIA ROZVOJA MESTA TISOVEC

Vízia mesta Tisovec

Občania mesta Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla chcú naďalej udržiavať a upevňovať dobré medziľudské vzťahy. Chcú udržiavať a zachovať bohaté kultúrohistorické a prírodné hodnoty mesta. Využívaním miestneho potenciálu a zdrojov pre trvalo udržateľný rozvoj sa mesto Tisovec a mestska časť Rimavská Píla chce stať miestom, kde budú všetci jeho obyvatelia žiť spokojným a plnohodnotným životom.

Hierarchia strategických cieľov

Prioritná oblasť Ekonomická PO / I		
Globálne ciele	Špecifické ciele	Tematické ciele
Cieľom v oblasti ekonomickej je udržanie ekonomickej výkonnosti a zvyšovanie konkurencieschopnosti mesta Tisovec	Zlepšenie implementácie politík a programov regionálneho rozvoja, najmä programov zameraných na investície do rastu a tvorby pracovných miest, podporovanie malých a stredných podnikov Podpora využívania kultúrneho dedičstva pre regionálny ekonomický rast	Zlepšiť a udržiavať prepojenia medzi aktérmi inovačných systémov pre posilnenie regionálnej inovačnej kapacity Zlepšiť schopnosť a podnikateľské zručnosti pre pokrok v ekonomických inováciách v meste Tisovec Zlepšenie kapacít pre udržateľné využívanie kultúrneho dedičstva
Prioritná oblasť Sociálna PO / II		
Globálne ciele	Špecifické ciele	Tematické ciele
Trvalo zvyšovať kvalitu života všetkých obyvateľov mesta Tisovec. Dosiahnutie kombinácie bývania a sociálneho zázemia tak, aby sa mesto Tisovec stalo miestom pre plnohodnotný život všetkých svojich obyvateľov.	Zlepšenie technologických a manažérskych kompetencií v podnikaní pre posilnenie sociálnej inovácie Zavedenie nových vzdelávacích systémov zohľadňujúcich demografickú zmenu	Zlepšiť schopnosť a podnikateľské zručnosti pre pokrok v sociálnych inováciách v meste Tisovec
Prioritná oblasť Environmentálna PO / III		
Globálne ciele	Špecifické ciele	Tematické ciele
Zlepšenie stavu životného prostredia a racionálneho využívania zdrojov prostredníctvom dobudovania a skvalitnenia environmentálnej infraštruktúry mesta v zmysle predpisov EÚ a SR a posilnenie efektívnosti environmentálnej zložky trvalo udržateľného rozvoja	Zlepšenie implementácie politík a programov regionálneho rozvoja najmä programov zameraných na investície do rastu a tvorby pracovných miest v v oblastiach zameraných na zvyšovanie efektívnosti využívania zdrojov, zelený rast a eko-inovácie	Ochrana životného prostredia a podporovanie efektívneho využívania zdrojov Zlepšenie stratégie plánovania zmierňujúcej klimatické zmeny Zlepšiť environmentálny manažment v meste s cieľom zlepšenia kvality života v meste Tisovec

Strategický cieľ

ZVÝŠIŤ KVALITU ŽIVOTA OBYVATEĽOV MESTA TISOVEC A MESTSKEJ ČASTI RIMAVSKÁ PÍLA TAK, ABY ZODPOVEDALA POTREBÁM, POŽIADAVKÁM A PREDSTAVÁM OBČANOV A EXISTUJÚCIM MOŽNOSTIAM

3.2 PRIORITNÉ OBLASTI PODPORY

Prioritné oblasti		
PO / I	PO / II	PO / III
Prioritná oblasť ekonomická	Prioritná oblasť sociálna	Prioritná oblasť environmentálna
Ciele prioritných oblastí		
Cieľom v oblasti ekonomickej je udržiavanie ekonomickej výkonnosti a zvyšovanie konkurencieschopnosti	Cieľom v oblasti sociálnej je starostlivosť o ľudské zdroje a zvýšenie kvality života obyvateľov mesta	Cieľom v oblasti environmentálnej je ochrana a tvorba životného prostredia

PO / I Prioritná oblasť ekonomická

Všeobecný cieľ PO I / I	Všeobecný cieľ PO I / II
Zlepšenie kvality a modernizácia infraštruktúry v meste	Zlepšenie podmienok pre rozvoj podnikania a cestovného ruchu na území mesta
Špecifické ciele PO I / I	Špecifické ciele PO I / II
Skvalitnenie a zlepšenie stavu technickej infraštruktúry mesta ako nevyhnutnej podmienky pre ich ďalší rozvoj Skvalitnenie miestnej infraštruktúry a vzhľadu mesta Modernizácia informačnej a komunikačnej infraštruktúry v meste	Zvýšenie pripravenosti obyvateľov pre samozamestnanie a trh práce Skvalitňovanie podmienok pre rozvoj malého a stredného podnikania Zvýšenie využitia miery turistického a rekreačného potenciálu mesta Skvalitnenie infraštruktúry a služieb cestovného ruchu Zlepšenie využitia potenciálu územia pre rozvoj agroturistiky a moderných foriem poľnohospodárstva

PO / II Prioritná oblasť Sociálna

Všeobecný cieľ PO II
Zabezpečenie podmienok pre kvalitný život obyvateľov mesta
Špecifické ciele PO II
Zvýšenie záujmu občanov o vzájomnú spoluprácu a veci verejné, skvalitnenie občianskej spoločnosti Skvalitnenie a rozšírenie služieb občanom Zachovávanie a rozvoj kultúrneho dedičstva

PO / III Prioritná oblasť Environmentálna

Všeobecný cieľ PO / III
Ochrana a tvorba životného prostredia
Špecifické ciele PO III
Zlepšenie stavu vidieckej krajiny a životného prostredia v meste

3.3 PRIORITNÉ OBLASTI A OPATRENIA

Prioritná oblasť	Ekonomická / PO I
Opatrenie 1.1.	Budovanie a modernizácia technickej infraštruktúry
Opatrenie 1.2.	Budovanie a modernizácia lokálnej infraštruktúry
Opatrenie 1.3.	Obnova a rekonštrukcia vzhľadu mesta
Opatrenie 1.4.	Rozvoj informačných a komunikačných technológií
Opatrenie 1.5.	Výbudovanie e-governmentu
Opatrenie 1.6.	Realizácia vzdelávacích programov zameraných na potreby trhu práce
Opatrenie 1.7.	Realizácia opatrení miestnych samospráv na podporu podnikania
Opatrenie 1.8.	Podpora mikro- a malého podnikania
Opatrenie 1.9.	Tvorba spoločných produktov cestovného ruchu
Opatrenie 1.10.	Propagácia mesta
Opatrenie 1.11.	Budovanie infraštruktúry cestovného ruchu
Opatrenie 1.12.	Rozvoj služieb cestovného ruchu
Opatrenie 1.13.	Rozvoj agroturistiky
Opatrenie 1.14.	Rozvoj moderných foriem poľnohospodárstva

Prioritná oblasť – Sociálna PO/ II	
Opatrenie 2.1.	Podpora vzdelanosti
Opatrenie 2.2.	Budovanie občianskej spoločnosti
Opatrenie 2.3.	Rozvoj služieb obyvateľstvu
Opatrenie 2.4.	Rozvoj kultúry a tradícií
Opatrenie 2.5.	Podpora sociálne odkázaných rodín a občanov
Opatrenie 2.6.	Podpora aktivít v oblasti Marginalizovaných rómskych komunit
Opatrenie 2.7.	Rozvoj vzájomnej spolupráce inštitúcií mesta
Opatrenie 2.8.	Rozvoj cezhraničnej spolupráce v oblasti rozvoja cestovného ruchu
Opatrenie 2.9.	Rozvoj hospodárskej cezhraničnej spolupráce
Opatrenie 2.10.	Rozvoj spoločenskej a kultúrnej cezhraničnej spolupráce

Prioritná oblasť – Environmentálna PO/ III	
Opatrenie 3.1.	Budovanie a modernizácia infraštruktúry vodného a odpadového hospodárstva
Opatrenie 3.2.	Odstraňovanie ekologických záťaží a nakladanie s odpadmi
Opatrenie 3.3.	Rozvoj a modernizácia energetického hospodárstva
Opatrenie 3.4.	Obnova vidieckej krajiny

3.4 FINANČNÁ NÁROČNOSŤ STRATÉGIE

Vzhľadom na historicko-spoločenský vývoj Slovenska a samotného regiónu a mesta je obdobie od roku 1989 a najmä od reformy miestnej samosprávy charakterizované relatívne vysokým investičným rozmachom. Objemy prostriedkov vynaložené a potrebné na rozvoj obcí a regiónov vysoko prekračujú možnosti vnútorných zdrojov. Je to spôsobené najmä zastaranou infraštruktúrou, do ktorej sa dlhé roky neinvestovalo a ktorá je finančne a materiálno najnáročnejšou oblasťou rozvoja obcí.

Celý systém obnovy a rozvoja obcí a regiónov je v súčasnom období vybudovaný najmä na externých zdrojoch Európskej únie. Z tohto dôvodu aj pri zostavovaní cieľov stratégie a celého PHSR je kalkulovaná možnosť získania externých zdrojov, bez ktorých obce nie sú schopné zabezpečiť zásadnejšie rozvojové programy.

Potenciálne zdroje na realizáciu opatrení a úloh PHSR sú:

Miestne zdroje financovania:

- Rozpočet obcí
- Podnikateľské investície miestnych subjektov
- Miestny fundraising – systematická činnosť zameraná na získanie finančných prostriedkov
- Miestne pôžičky a granty

Externé zdroje financovania:

Grantové zdroje

- Štrukturálne fondy EÚ – NSRR 2014-2020
- Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka – PRV 2014-2020
- Štátne zdroje SR
- Iné zahraničné zdroje
- Iné malé granty

Iné externé finančné zdroje

- Úvery a pôžičky pre obce
- Podnikateľské úvery a pôžičky
- Úvery a pôžičky občanom
- Zdroje nových investorov
- Štruktúra uvedených zdrojov bude závisieť na aktuálnej finančnej situácii obce ako aj na spoločensko-ekonomických podmienkach.

Operačné programy 2014 -2020

Operačné programy cieľa Investovanie do rastu a zamestnanosti

P.č.	Operačné programy	Riadiaci orgán	Pridelené finančné prostriedky v EUR
1.	Výskum a inovácie	MŠVVŠ SR	2 266 776 537
2.	Integrovaná infraštruktúra	MDVRR SR	3 966 645 373
3.	Ľudské zdroje	MPSVR SR	2 204 983 517
4.	Kvalita životného prostredia	MŽP SR	3 137 900 110
5.	Integrovaný regionálny OP	MPRV SR	1 754 490 415
6.	Efektívna verejná správa	MV SR	278 449 284
7.	Technická pomoc	ÚV SR	159 071 912
8.	Program rozvoja vidieka	MPRV SR	1 545 272 844
9.	Rybné hospodárstvo	MPRV SR	15 785 000
	SPOLU		15 329 374 992

Operačné programy cieľa Európska územná spolupráca

P.č.	Operačný program	Orgán zodpovedný za prípravu a implementáciu
Programy cezhraničnej spolupráce		
1.	SK - CZ 2014 – 2020	MPRV SR
2.	SK - AT 2014 – 2020	MPRV SR
3.	PL - SK 2014 – 2020	MPRV SR
4.	SK - HU 2014 – 2020	MPRV SR
5.	ENI HU - SK - RO - UA 2014 – 2020	MPRV SR
Programy nadnárodnej spolupráce		
6.	Stredná Európa	UVSR
7.	ETC Dunaj	UVSR
Programy medziregionálnej spolupráce		
8.	INTERREG	MH SR
9.	ESPON	MDVRR SR
10.	INTERACT	BSK/MH SR
11.	URBACT	MDVRR SR
	SPOLU	223 367 272 EUR

Prostriedky Európskej únie

Podľa zákona č. 523/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov sú prostriedky Európskej únie a spoločné programy Slovenskej republiky a Európskej únie:

Prostriedky Európskej únie		
Prostriedky Európskej únie sú definované v § 2 písm. e) zákona. Tieto prostriedky sa v Slovenskej republike poskytujú prostredníctvom certifikačného orgánu alebo Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky. Z vecného hľadiska sú prostriedkami Európskej únie v programovom období 2014 – 2020 financované programy v rámci nasledovných fondov		
Spoločné programy Slovenskej republiky a Európskej únie		
Ustanovenie § 8 zákona systémovo upravuje možnosť použitia prostriedkov určených na financovanie spoločných programov Slovenskej republiky a Európskej únie aj v nasledujúcich rokoch. Pod pojmom spoločné programy Slovenskej republiky a Európskej únie sa rozumejú programy, ktorých:		
a) účastníkom je Slovenská republika.		
b) Európska únia poskytuje doplnkové zdroje na ich realizáciu princíp adicionality.		
Financovanie zo štátneho rozpočtu zabezpečuje Slovenská republika prostredníctvom príslušného orgánu		
<u>Európske štrukturálne a investičné fondy</u>	<u>Operačné programy financované z prostriedkov EÚ</u>	<u>Spoločné programy Slovenskej republiky a Európskej únie</u>
Európsky fond regionálneho rozvoja (EFRR) Európsky sociálny fond (ESF) Kohézny fond (KF) Európsky námorný a rybársky fond (ENRF) Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka (EPFRV) Európsky poľnohospodársky záručný fond (EPZF) Fond Európskej pomoci pre najodkázanejšie osoby (FEAD) Iniciatíva na podporu zamestnanosti mladých ľudí (IZM)	OP Výskum a inovácie OP Integrovaná infraštruktúra OP Ľudské zdroje OP Kvalita životného prostredia Integrovaný regionálny OP OP Efektívna verejná správa OP Technická pomoc OP Rybné hospodárstvo Program rozvoja vidieka Interreg V-A SK- CZ - 2014-2020 Interreg V-A SK-AT - 2014-2020 Interreg V-A SK-HU - 2014-2020 INTERACT III - OP potravinovej a základnej materiálnej pomoci	Programy cezhraničnej spolupráce (Interreg V-A PL-SK - 2014-2020) Program ENI HU-SK-RO-UA - 2014-2020) Programy nadnárodnej spolupráce (Program spolupráce stredná Európa 2014-2020, Dunajský nadnárodný program 2014-2020) Programy medziregionálnej spolupráce (Interreg Europe) Program LIFE Programy medziregionálnej spolupráce (ESPON 2020, URBACT III 2014 - 2020) Nástroj na prepojenie Európy (CEF) Program Fondu Solidarity 2014 – 2020 Program pre Zamestnanosť a sociálne inovácie 2014 – 2020 Komunitárne programy CIP ICT

3.5 ZDROJE FINANCOVANIA PHSR

Finančné vyčíslenie jednotlivých aktivít sa v PHSR uvádza pri väčšine opatrení a aktivít, potrebných na naplnenie cieľov programu. Tie sú **stanovené odhadom**, konečné rozpočty budú súčasťou vykonávacích plánov. Pri schvaľovaní financovania jednotlivých úloh, vyplývajúcich z aktivít, sa bude prihliadať na ich dôležitosť a dopad na hospodársky a sociálny rozvoj mesta. Viaceré úlohy sa môžu realizovať v rámci bežnej prevádzky samosprávy, mnohé však vyžadujú náročnejšie finančné a personálne zdroje a spoluprácu s inými subjektmi.

Indikatívny finančný rámec PHSR mesta Tisovec 2016 – 2022 v tis. EUR

2016-2022	Štátny rozpočet	Regionálne zdroje	Miestne zdroje	Fond EÚ	Súkromné zdroje	Spolu
Prioritná oblasť Ekonomická PO I						
Opatrenie 1.1	90	0	10	100	0	200
Opatrenie 1.1	90	0	10	100	0	200
Opatrenie 1.1	0	0	20	20	0	40
Opatrenie 1.1	40	5	5	50	0	100
Opatrenie 1.1	40	5	5	50	0	100
Opatrenie 1.1	0	0	30	20	0	50
Opatrenie 1.1	4,5	0	0,5	5	0	10
Opatrenie 1.1	225	0	25	250	0	500
Opatrenie 1.2	42,5	0	7,5	100	0	150
Opatrenie 1.2	0	50	50	100	0	200
Opatrenie 1.2	22,5	0	2,5	25	0	50
Opatrenie 1.2	4,5	0	0,5	5	0	10
Opatrenie 1.2	0	0	1,5	28,5	0	30
Opatrenie 1.2	22,5	0	2,5	25	0	50
Opatrenie 1.2	40	5	5	50	0	100
Opatrenie 1.2	15	0	0	20	0	35
Opatrenie 1.2	135	15	0	150	0	300
Opatrenie 1.2	40	5	5	50	0	100
Opatrenie 1.2	135	15	0	150	0	300
Opatrenie 1.2	0	5	5	10	0	20
Opatrenie 1.3	40	5	5	50	0	100
Opatrenie 1.3	250	50	100	500	100	1000
Opatrenie 1.3	0	5	5	0	0	10
Opatrenie 1.3	25	0	3	22	0	50
Opatrenie 1.3	25	0	3	22	0	50
Opatrenie 1.3	225	0	25	250	0	500
Opatrenie 1.3	28	5	2	5	0	40
Opatrenie 1.3	850	0	150	2000	0	3000
Opatrenie 1.3	42,5	0	7,5	100	0	150
Opatrenie 1.3	4,5	0	0,5	5	0	10
Opatrenie 1.3	40	5	5	50	0	100
Opatrenie 1.3	42,5	0	7,5	100	0	150
Opatrenie 1.3	250	50	100	500	100	1000
Opatrenie 1.3	42,5	0	7,5	100	0	150
Opatrenie 1.3	50	50	0	100	0	200
Opatrenie 1.3	40	5	5	50	0	100
Opatrenie 1.3	25	0	3	22	0	50
Opatrenie 1.3	25	0	3	22	0	50
Opatrenie 1.3	0	0	1,5	28,5	0	30
Opatrenie 1.3	25	0	3	22	0	50
Opatrenie 1.3	225	0	25	250	0	500
Opatrenie 1.3	3,75	0	1,25	20	0	25
Opatrenie 1.3	250	50	100	500	100	1000
Opatrenie 1.3	250	50	100	500	100	1000
Opatrenie 1.3	225	0	25	250	0	500
Opatrenie 1.3	850	0	150	2000	0	3000
Opatrenie 1.4	90	0	10	100	0	200
Opatrenie 1.4	90	0	10	100	0	200
Opatrenie 1.4	42,5	0	7,5	100	0	150
Opatrenie 1.4	4,75	0	0,25	0	0	5
Opatrenie 1.5	4,5	0	0,5	5	0	10
Opatrenie 1.7	4,5	0	0,5	5	0	10
Opatrenie 1.7	90	0	10	100	0	200
Opatrenie 1.7	500	0	0	500	1000	2000
Opatrenie 1.7	50	0	0	50	0	100
Opatrenie 1.7	50	0	0	50	0	100
Opatrenie 1.8	250	50	100	500	100	1000
Opatrenie 1.8	0	3	2	0	20	25
Opatrenie 1.9	40	5	5	50	0	100
Opatrenie 1.9	4,5	0	0,5	0	5	10
Opatrenie 1.10	4,5	0	0,5	5	0	10

PHSR mesta Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla
Programovacie obdobie 2016 – 2022

Opatrenie 1.11	4,75	0	0,25	0	0	5
Opatrenie 1.11	135	0	15	150	0	300
Opatrenie 1.12	40	5	5	0	50	100
Opatrenie 1.12	40	5	5	50	0	100
Opatrenie 1.13	40	5	5	0	50	100
Opatrenie 1.14	40	5	5	0	50	100
Prioritná oblasť Sociálna PO II						
Opatrenie 2.1	4,5	0	0,5	5	0	10
Opatrenie 2.1	28,5	0	1,5	0	0	30
Opatrenie 2.1	28,5	0	1,5	0	0	30
Opatrenie 2.2	46,5	0	3,5	20	0	70
Opatrenie 2.2	71	0	9	100	0	180
Opatrenie 2.3	28,5	0	1,5	0	0	30
Opatrenie 2.3	10	5	5	0	0	20
Opatrenie 2.3	25	0	3	22	0	50
Opatrenie 2.3	10	0	0	0	90	100
Opatrenie 2.3	225	0	25	250	0	500
Opatrenie 2.4	70	5	5	20	0	100
Opatrenie 2.5	90	0	10	100	0	200
Opatrenie 2.5	42,5	0	7,5	100	0	150
Opatrenie 2.7	4,75	0	0,25	0	0	5
Opatrenie 2.8	90	10	10	90	0	200
Opatrenie 2.9	40	5	5	0	50	100
Opatrenie 2.10	40	5	5	0	50	100
Prioritná oblasť Environmentálna PO III						
Opatrenie 3.1	425	0	75	1000	0	1500
Opatrenie 3.1	425	0	75	1000	0	1500
Opatrenie 3.1	90	0	10	100	0	200
Opatrenie 3.2	25	0	3	22	0	50
Opatrenie 3.2	90	0	10	100	0	200
Opatrenie 3.2	225	0	25	250	0	500
Opatrenie 3.2	180	0	20	200	0	400
Opatrenie 3.3	225	0	25	250	0	500
Opatrenie 3.3	40	5	5	0	50	100
Opatrenie 3.4	40	5	5	0	50	100
Opatrenie 3.4	40	5	5	0	50	100
Opatrenie 3.4	25	0	3	22	0	50
Opatrenie 3.4	5	4	1	10	0	20
Spolu	8995	507	1560	14203	2015	27280

Finančná náročnosť realizácie stratégie je značne vysoká, celkový objem potrebných prostriedkov prekračuje finančné možnosti daného regiónu a mesta. Vlastné zdroje pre naplnenie cieľov stratégie predstavujú 15 % objemu potrebných prostriedkov, čo je veľmi nízky podiel vlastného financovania. Stav je však taký, že daný región nedisponuje potrebným objemom prostriedkov, ktorý by dosiahol aspoň 50% úroveň kofinancovania. Je to spôsobené i veľmi nízkou pravdepodobnosťou získania vhodných investorov. Práve z dôvodov sociálno-ekonomickej situácie v tomto regióne, ktorý jednoznačne patrí k najzaostalejším a ekonomicky najslabším regiónom nielen Slovenska, ale aj celej EÚ, región nedisponuje finančným obnosom interných zdrojov na rozvoj. Potrebná výška externých zdrojov dosahuje úroveň 85 % z celkového potrebného objemu. Zvyšné prostriedky samospráva bude musieť zabezpečiť formou úveru. Samozrejme je otázne ako budú subjekty vrátane mesta úspešné pri získavaní externých prostriedkov.

4 PROGRAMOVÁ ČASŤ PROGRAMU HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA MESTA TISOVEC A MESTSKEJ ČASTI RIMAVSKÁ PÍLA 2016-2022

4.1 PRIORITNÉ OBLASTI, OPATRENIA, INDIKATÍVNE AKTIVITY

Prioritná oblasť ekonomická PO I

Všeobecný cieľ PO I / I Zlepšenie kvality a modernizácia infraštruktúry v meste Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla	
Špecifický cieľ PO I / 1	
Skvalitnenie a zlepšenie stavu technickej infraštruktúry mesta ako nevyhnutnej podmienky pre jeho ďalší rozvoj	
Opatrenie 1.1.	Budovanie a modernizácia technickej infraštruktúry
	Indikatívne aktivity opatrenia:
	dopravná infraštruktúra, miestne komunikácie
	budovanie a modernizácia inžinierskych sietí
lávky mosty, chodníky	
Špecifický cieľ PO I / 2	
Skvalitnenie miestnej infraštruktúry a vzhľadu mesta	
Opatrenie 1.2.	Budovanie a modernizácia lokálnej infraštruktúry
	Indikatívne aktivity opatrenia
	sociálna a zdravotná infraštruktúra
	budovanie sociálnych a nájomných bytov
Opatrenie 1.3.	budovanie bezbariérových prístupov do budov verejných a občianskej obslužnosti
	občianska infraštruktúra
	infraštruktúra kultúry, športu a voľnočasových aktivít
	Obnova a rekonštrukcia vzhľadu mesta
Opatrenie 1.3.	Indikatívne aktivity opatrenia
	rekonštrukcie verejných priestranstiev
	obnova, rekonštrukcia, prestavba a modernizácia budov v majetku mesta
	regulovanie vzhľadu a architektúry zástavby obcí budovanie drobných stavieb (zastávky, lavičky)
zachovávanie tradičného charakteru mesta	
Špecifický cieľ PO I / 3	
Modernizácia informačnej a komunikačnej infraštruktúry v meste	
Opatrenie 1.4.	Rozvoj informačných a komunikačných technológií
	Indikatívne aktivity opatrenia
	zavádzanie širokopásmového internetu
	podpora sprístupňovania širokej ponuky TV programov
Opatrenie 1.5.	verejný internet,
	rekonštrukcie miestnych verejných rozhlasov
	vydávanie obecných a mestských novín
	Modernizácia webových stránok mesta
Opatrenie 1.5.	Indikatívne aktivity opatrenia
	zriadenie a modernizácia Interaktívneho web portálu mesta
	zavádzanie moderných technológií do komunikácie samospráva – občan
Všeobecný cieľ PO I / II Zlepšenie podmienok pre rozvoj podnikania a cestovného ruchu na území mesta Tisovec a jeho okolia	
Špecifický cieľ PO I / II 1-	
Zvýšenie pripravenosti obyvateľov pre samozamestnanie a trh práce	
Opatrenie 1.6.	Realizácia vzdelávacích programov zameraných na potreby trhu práce
	Indikatívne aktivity opatrenia:
	podporné programy v školách aj v kurzoch
	odborná príprava a praktické zručnosti
pracovné a sociálne inkubátory	
Špecifický cieľ PO I / II 2	
Skvalitňovanie podmienok pre rozvoj malého a stredného podnikania	
Opatrenie 1.7.	Realizácia opatrení miestnych samospráv na podporu podnikania
	Indikatívne aktivity opatrenia
	vytvorenie systému miestnych úľav pre malých a stredných podnikateľov
	prezentácia a propagácia miestnych podnikateľov, produktov a služieb
Opatrenie 1.8.	využívanie web stránok obcí pre prezentáciu podnikateľov, produktov a služieb
	ponuka priestorov pre podnikanie
	budovanie infraštruktúry pre podnikateľské aktivity
	Podpora mikro- a malého podnikania
Opatrenie 1.8.	Indikatívne aktivity opatrenia:
	vytváranie poradenských a informačných služieb
	marketingové aktivity
	podpora ÚPSVaR pri samozamestnaní a tvorbe pracovných miest
obnova tradičnej ľudovej výroby	
preferovanie miestnych výrobkov a služieb	
Špecifický cieľ PO I / II 3	
Zvýšenie využitia miery turistického a rekreačného potenciálu mesta Tisovec a jeho okolia	
Opatrenie 1.9.	Tvorba spoločných produktov cestovného ruchu

	Indikatívne aktivity opatrenia
	zmapovanie zaujímavostí mesta a okolia
	prepojenie atraktivít do uceleného produktu
	prepojenie a využitie kultúrnych a spoločenských aktivít pre rozvoj CR
	podpora spolupráce podnikateľov, samosprávy a tretieho sektora
Opatrenie 1.10.	Propagácia mesta Tisovec
	Indikatívne aktivity opatrenia
	spoločná prezentácia zaujímavostí mesta a okolia
	využívanie moderných informačných technológií pri propagácii
Špecifický cieľ POI / II 4 Skvalitnenie infraštruktúry a služieb cestovného ruchu	
Opatrenie 1.11.	Budovanie infraštruktúry cestovného ruchu
	Indikatívne aktivity opatrenia:
	tvorba turistických trás
	priestorové značenie infraštruktúry CR
Opatrenie 1.12.	tvorba cyklotrás
	Rozvoj služieb cestovného ruchu
	Indikatívne aktivity opatrenia
	budovanie a modernizácia stravovacích a ubytovacích zariadení
	vybudovanie informačného centra
	zriaďovanie doplnkových služieb
	tvorba komplexného systému služieb pre návštevníkov
Špecifický cieľ PO I/ II 5 Zlepšenie využitia potenciálu územia pre rozvoj agroturistiky a moderných foriem poľnohospodárstva	
Opatrenie 1.13.	Rozvoj agroturistiky
	Indikatívne aktivity opatrenia
	ubytovacie, stravovacie a doplnkové služby
	agroturistické produkty CR
	alternatívne využívanie zanedbaných poľnohospodárskych areálov
Opatrenie 1.14.	rozvoj poľovníctva
	Rozvoj moderných foriem poľnohospodárstva
	Indikatívne aktivity opatrenia
	pestovanie biopotravín a ekofariem
	pestovanie energetických plodín rastlín
	zaistenie odbytu poľnohospodárskej produkcie
	podpora miestnych produktov
	zavádzanie moderných technológií
	rozvoj chovu rýb

Prioritná oblasť Sociálna PO II

Všeobecný cieľ PO Zabezpečenie podmienok pre kvalitný život obyvateľov mesta Tisovec	
Špecifický cieľ PO II /1 Skvalitnenie a rast vzdelanosti obyvateľov	
Opatrenie 2.1.	Podpora vzdelanosti
	Indikatívne aktivity opatrenia
	rôzne formy celoživotného
	skvalitňovanie výučby na ZŠ, MŠ
	vybudovanie vzdelávacieho centra
Špecifický cieľ PO II /2 Zvýšenie záujmu občanov o vzájomnú spoluprácu a veci verejné, skvalitnenie občianskej spoločnosti	
Opatrenie 2.2.	Budovanie občianskej spoločnosti
	Indikatívne aktivity opatrenia
	podpora budovania a činnosti tretieho sektora
	podpora verejných spoločenských akcií
	vyhľadávanie, vzdelávanie a podpora činnosti miestnych lídrov
	aktivizácia a zapájanie občanov do vecí verejných
	využívanie rôznorodých efektívnych nástrojov motivácie občanov
	vytváranie vhodných podmienok pre verejnú angažovanosť občanov (priestory pre voľnočasové aktivity, systémy pre odhaľovanie a likvidáciu smetísk a čiernych skládok ...)
	inovatívne formy zapájania občanov do rozhodovaní v obciach (obecná televízia, ...)
	zatraktívnenie existujúcich aktivít a akcií pre občanov
Špecifický cieľ PO II /3 Skvalitnenie a rozšírenie služieb občanom	
Opatrenie 2.3.	Rozvoj služieb obyvateľstvu
	Indikatívne aktivity opatrenia
	rozvoj zdravotných a sociálnych služieb
	zriaďovanie dostupných doplnkových služieb
	vytváranie podmienok pre novú bytovú výstavbu
	kamerový systém
Špecifický cieľ PO II /4	

Zachovávanie a rozvoj kultúrneho dedičstva	
Opatrenie 2.4.	Rozvoj kultúry a tradícií
	Ochrana a obnova kultúrnych pamiatok
	Indikatívne aktivity opatrenia
	podpora spolkového života v meste
	podpora miestnych zvykov, ľudových tradícií kultúry a remesiel
	podpora miestnych knižníc
	vydávanie publikácií o meste a jeho okolí
Špecifický cieľ PO II / 5 Zabezpečenie trvalo udržateľnej kvality života sociálne odkázaných rodín a občanov	Podpora sociálne odkázaných rodín a občanov
	Indikatívne aktivity opatrenia
	rekonštrukcia bývania
	výstavba bývania
	podporné programy samospráv pre občanov v núdzi
	poradenské služby
	podpora tvorby pracovných miest pre sociálne vylúčené skupiny (sociálna ekonomika)
Opatrenie 2.6.	Podpora aktivít v oblasti marginalizovaných rómskych a iných komunít
	Indikatívne aktivity opatrenia
	výstavba bytov nižšieho štandardu
	rekonštrukcia bývania
	poradenské služby
	podpora tvorby pracovných miest
	podpora vzdelávania
Špecifický cieľ PO II / 6 Skvalitnenie vzájomnej spolupráce na miestnej úrovni	
Opatrenie 2.7.	Rozvoj vzájomnej spolupráce inštitúcií mesta
	Indikatívne aktivity opatrenia
	tvorba spoločných projektov inštitúcií mesta
	združovanie zdrojov (finančných, materiálnych, ľudských, informačných..)
	spoločný prístup k plneniu cieľov a opatrení PHSR mesta Tisovec
Špecifický cieľ PO II / 7 Skvalitnenie vzájomnej cezhraničnej spolupráce	
Opatrenie 2.8.	Rozvoj cezhraničnej spolupráce v oblasti rozvoja cestovného ruchu
	Indikatívne aktivity opatrenia
	tvorba spoločných produktov CR
	spoločná propagácia a informovanosť
	budovanie nových cezhraničných trás a komunikácií
Opatrenie 2.9.	Rozvoj hospodárskej cezhraničnej spolupráce
	Indikatívne aktivity opatrenia
	cezhraničná spolupráca podnikateľov
	budovanie obchodných vzťahov, predaj miestnych výrobkov
Opatrenie 2.10.	Rozvoj spoločenskej a kultúrnej cezhraničnej spolupráce
	Indikatívne aktivity opatrenia
	budovanie kultúrnych a spoločenských kontaktov
realizácia spoločných kultúrnych, spoločenských a ďalších aktivít a akcií	

Prioritná oblasť Environmentálna PO III

Všeobecný cieľ PO III Zlepšenie stavu vidieckej krajiny a ochrana životného prostredia v meste Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla Podpora aktivít smerujúcich k účinnej ochrane ovzdušia pred malými a strednými zdrojmi znečistenia nachádzajúcimi sa v katastrálnom území mesta Tisovec	
Špecifický cieľ III / 1 Budovanie a modernizácia environmentálnej infraštruktúry	
Opatrenie 3.1.	Budovanie a modernizácia infraštruktúry vodného hospodárstva
	Indikatívne aktivity opatrenia
	kanalizácie
	ČOV
	vodovody
Špecifický cieľ III / 2 Odstraňovanie ekologických záťaží a nakladanie s odpadmi	Budovanie a modernizácia infraštruktúry odpadového hospodárstva
	Indikatívne aktivity opatrenia
	sanácia skládok
	separovaný zber
	kompostovanie
Opatrenie 3.2.	minimalizovanie tvorby odpadov
Špecifický cieľ III / 3 Rozvoj a modernizácia energetického hospodárenia	

Opatrenie 3.3.	Budovanie a modernizácia infraštruktúry energetického prostredia
	Indikatívne aktivity opatrenia
	znižovanie energetickej náročnosti budov
	využívanie alternatívnych zdrojov energie
	rozvoj systémov centrálneho zásobovania teplom
	rozvoj moderných systémov zásobovania teplom
Špecifický cieľ III / 4 Obnova vidieckej krajiny	
Opatrenie 3.4.	Indikatívne aktivity opatrenia
	revitalizácia spustených lokalít
	revitalizácia vodných tokov
	revitalizácia rybníkov, studní a ich okolia
	výsadba melioračných a spevňujúcich drevín popri cestách a vodných tokoch (líniové výsadby)
	výsadba verejnej zelene

4.2 NÁVÄZNOSŤ PRIORITNÝCH OBLASTÍ PHSR MESTA TISOVEC 2016 – 2022 NA OP 2014 - 2020

Operačné programy cieľa Investovanie do rastu a zamestnanosti

Operačný program Výskum a inovácie OP Val	OP Val predstavuje spoločný programový dokument Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR a Ministerstva hospodárstva SR pre poskytnutie podpory u Európskych štrukturálnych a investičných fondov v programovom období 2014 – 2015 v oblasti zameranej na vytvorenie stabilného prostredia pre inovácie pre všetky relevantné subjekty a podporu zvýšenia efektívnosti a výkonnosti systému výskumu, vývoja a inovácií, ako základného piliera pre zvyšovanie konkurencieschopnosti, udržateľného hospodárskeho rastu a zamestnanosti.
Operačný program Integrovaná infraštruktúra OP II	Program výrazne prispieje k podpore kľúčových európskych a vnútroštátnych rozvojových priorít a to k obnoveniu železničnej infraštruktúry (kľúčová súčasť transeurópskej dopravnej siete) a vozového parku, železničnej infraštruktúry (kľúčová súčasť transeurópskej dopravnej siete), verejnej osobnej dopravy, infraštruktúry vodných ciest (kľúčová súčasť transeurópskej dopravnej siete), železničnej infraštruktúry (inej ako kľúčová súčasť transeurópskej dopravnej siete), cestnej infraštruktúry (inej ako kľúčová súčasť transeurópskej dopravnej siete), informačnej spoločnosti a technickej pomoci. Program sa zameria na hlavné priority t.j. podporu trvalo udržateľnej dopravy a odstraňovanie kapacitných obmedzení v kľúčových sieťových infraštruktúrach a zlepšenie dostupnosti, využitia a kvality informačných a komunikačných technológií.
Operačný program Ľudské zdroje OP ĽZ	Operačný program predstavuje spoločný programový dokument Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny, Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR a Ministerstva vnútra SR pre poskytnutie podpory z Európskych štrukturálnych a investičných fondov v programovom období 2014 – 2020 v oblasti zameranej na podporu vzdelávania, zamestnanosti, sociálnej inklúzie a zraniteľných skupín na trhu práce.
Operačný program Kvalita životného prostredia OP KŽP	Operačný program KŽP sa zameriava na podporu naplňovania cieľov stratégie Európa 2020 pre inteligentný, udržateľný a inkluzívny rast vo všetkých regiónoch Slovenska. Hlavným cieľom je podpora udržateľného a efektívneho využívania prírodných zdrojov, zabezpečenie ochrany životného prostredia, aktívne prispôsobenie sa zmenám klímy a propagácia energetickej účinnosti a nízkouhlíkového hospodárstva. Program sa zameria na štyri hlavné priority a to: udržateľné využívanie prírodných zdrojov prostredníctvom rozvoja environmentálnej infraštruktúry, prispôsobenie sa nepriaznivým vplyvom zmeny klímy so zameraním na ochranu pred povodňami, podpora riadenia rizík, riadenia mimoriadnych udalostí a odolnosti proti mimoriadnym udalostiam ovplyvnených zmenou klímy a energeticky účinné nízkouhlíkové hospodárstvo vo všetkých odvetviach.
Rybie hospodárstvo OP RH	Operačný program RH predstavuje spoločný programový dokument Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky pre poskytnutie podpory z Európskych štrukturálnych a investičných fondov v programovom období 2014 – 2020 v oblasti zameranej na trvalo udržateľný a konkurencieschopný sektor rybného hospodárstva. Hlavnými cieľmi sú zvýšenie konkurencieschopnosti a životaschopnosti podnikov akvakultúry vrátane zlepšenia bezpečnostných alebo pracovných podmienok, najmä MSP, ochrana a obnovenie vodnej biodiverzity, zlepšenie ekosystémov vzťahujúcich sa k akvakultúre a podpora akvakultúry efektívne využívajúcej zdroje; zabezpečenie zberu relevantných a vysoko kvalitných údajov a analýz Spoločnej rybárskej politiky EÚ za sektor akvakultúry a spracovateľský sektor v súlade s viacročným programom v zmysle návrhu nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o SRP; implementácia opatrení, ktoré podporia uvádzanie na trh a spracovania produktov akvakultúry.
Integrovaný regionálny operačný program OP IROP	Hlavným cieľom operačného programu je prispieť k podpore kvality života a zabezpečenie trvalo udržateľného poskytovania verejných služieb naprieč celou krajinou. To bude prínosom pre vyvážený a udržateľný regionálny rozvoj, ako aj hospodársku, územnú a sociálnu súdržnosť slovenských regiónov, miest a obcí. K hlavným prioritám programu patrí bezpečná a ekologická doprava v regiónoch, ľahší prístup k účinným a kvalitným verejným službám, mobilizácia kreatívneho potenciálu v regiónoch, zlepšenie kvality života v regiónoch s dôrazom na životné prostredie a miestny rozvoj vedený komunitou.
Efektívna verejná správa OP EVS	Programová stratégia OP EVS je definovaná tak, aby podporovala naplňovanie priorít stratégie Európa 2020 a prispievala k plneniu cieľov Národného programu reforiem Slovenskej republiky („NPR SR“), ako aj požiadaviek vyplývajúcich z legislatívy EÚ v relevantných oblastiach a zároveň reflektovala na potreby a výzvy na národnej, resp. regionálnej a lokálnej úrovni, s cieľom zabezpečenia predpokladov pre udržateľný a inkluzívny rast prostredníctvom komplexnej reformy verejnej správy SR.
Technická pomoc OP TP	Na základe skúseností z programového obdobia 2007 – 2013 sa prostredníctvom samostatného operačného programu posilní najmä systémový prístup k európskym štrukturálnym a investičným fondom, vytvorí vysoko odborná a efektívna podpora pre riadenie a implementáciu európskych štrukturálnych a investičných fondov dobudovaním efektívneho systému ich regulácie, zvýšením kvality administratívnych kapacít podieľajúcich sa na ich riadení, na kontrole a audite, ako aj ochrane finančných záujmov EÚ.
Program rozvoja vidieka OP PRV	Program rozvoja vidieka (PRV) bol schválený vládou SR dňa 14. 05. 2014 a predstavuje spoločný programový dokument Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky pre poskytnutie podpory z Európskych štrukturálnych a investičných fondov v programovom období 2014 – 2020 v oblasti zameranej na zvýšenie rastu, udržanie a tvorbu pracovných miest na vidieku v súlade s ochranou životného prostredia na dosiahnutie cieľov rozvoja vidieka: podporovať konkurencieschopnosť poľnohospodárstva, zabezpečovať udržateľné hospodárenie s prírodnými zdrojmi a dosiahnuť vyvážený územný rozvoj vidieckych komunít.

4.3 NÁVÄZNOSŤ STRATEGICKÝCH OPATRENÍ PHSR MESTA TISOVEC 2016– 2022 NA OP 2014 - 2020

Prioritná oblasť ekonomická PO I	Operačný program PRV
Opatrenie PHSR	Opatrenie OP
Opatrenie 1.1	Opatrenie 7 : Základné služby a obnova dedín vo vidieckych oblastiach Podopatrenie 7.2 Operácia: Investícia do vytvárania všetkých druhov infraštruktúry malých rozmerov - obce do 1000 obyvateľov, združenia obcí s právnou subjektivitou s priemerným počtom obyvateľov do 1000
Opatrenie 1.2	Opatrenie 7 : Základné služby a obnova dedín vo vidieckych oblastiach Podopatrenie 7.4 Operácia: Vytváranie , zlepšovanie alebo rozširovanie miestnych služieb, vrátane voľného času a kultúry a súvisiacej infraštruktúry- obce do 1000 obyvateľov, združenia obcí s právnou subjektivitou s priemerným počtom obyvateľov do 1000
Opatrenie 1.9,1.10,1.11,1.12,1.13,1.14,	Opatrenie 7 : Základné služby a obnova dedín vo vidieckych oblastiach Podopatrenie 7.5 Operácia: Rozvoj vidieckeho cestovného ruchu - obce do 1000 obyvateľov, združenia obcí s právnou subjektivitou s priemerným počtom obyvateľov do 1000 Opatrenie 8 : Investície do rozvoja lesných oblastí a zlepšenie životaschopnosti lesov Podopatrenie 8.5 Podpora na investície do zlepšenia odolnosti a environmentálnej hodnoty lesných ekosystémov
Opatrenie 1.3	Prioritná os 4: Zlepšenie kvality života v regiónoch s dôrazom na životné prostredie Investičná priorita 4.3 Cieľ 4.3.1 : Zlepšenie environmentálnych aspektov v mestách a mestských oblastiach prostredníctvom budovania prvkov zelenej infraštruktúry a adaptáciou urbanizovaného prostredia na zmeny klímy ako aj zavádzaním systémových prvkov znižovania znečistenia ovzdušia a hluku- obce , mestá, OZOP KŽP

Prioritná oblasť ekonomická PO I	Operačný program IROP
Opatrenie PHSR	Opatrenie OP IROP
Opatrenie 1.1	Prioritná os 1: Bezpečná a ekologická doprava v regiónoch Investičná priorita 1.2 Cieľ 1.2.2 Zvýšenie atraktivity a prepravnej kapacity nemotorovej dopravy(predovšetkým cyklickej dopravy) na celkovom počte prepravených osôb - mestá, obce a združenia obcí

Prioritná oblasť ekonomická PO I	Operačný program KZP
Opatrenie PHSR	Opatrenie OP KZP
Opatrenie 1.3, 3.3	Prioritná os 4 -Energeticky efektívne nízkouhlíkové hospodárstvo vo všetkých sektoroch Investičná priorita 4.3 Cieľ 4.3.1 Zníženie spotreby energie pri prevádzke verejných budov - Aktivita A Prioritná os 4 -Energeticky efektívne nízkouhlíkové hospodárstvo vo všetkých sektoroch Investičná priorita 4.5 Cieľ 4.5.1 Rozvoj účinnejších systémov centralizovaného zásobovania teplot založených na dopyte po využiteľnom teple - Aktivita A, B

Prioritná oblasť ekonomická PO I	Operačný program II
Opatrenie PHSR	Opatrenie OP II
Opatrenie 1.4, 1.5, 1.7	Prioritná os 7 Informačná spoločnosť Investičná priorita 2a) Cieľ 7.1 Zvýšenie pokrytia širokopásmovým internetom/NGN
Opatrenie1.4, 1.5, 1.7	Prioritná os 7 Informačná spoločnosť Investičná priorita 2c) Cieľ 7.3 Zvýšenie kvality , štandardu a dostupnosti eGovernment služieb pre podnikateľov
Opatrenie1.4, 1.5, 1.7	Prioritná os 7 Informačná spoločnosť Investičná priorita 2c) Cieľ 7.4 Zvýšenie kvality , štandardu a dostupnosti eGovernment služieb pre občanov
Opatrenie1.4, 1.5, 1.7	Prioritná os 7 Informačná spoločnosť Investičná priorita 2c) Cieľ 7.7 Umožnenie modernizácie a racionalizácie verejnej správy IKT prostriedkami
Opatrenie1.4, 1.5, 1.7	Prioritná os 7 Informačná spoločnosť Investičná priorita 2c) Cieľ 7.8 Racionalizácia prevádzky informačných systémov pomocou eGovernment cloudu

Prioritná oblasť ekonomická PO I	Operačný program IZ
Opatrenie PHSR	Opatrenie OP IZ
Opatrenie 1.6	Prioritná os 1 Vzdelávanie, Investičná priorita 1.1 Ciele: 1.1.1 Zvýšiť inkluzivnosť a rovnaký prístup ku kvalitnému vzdelávaniu a zlepšiť výsledky a kompetencie detí a žiakov

Prioritná oblasť ekonomická PO I	Operačný program EVS
Opatrenie PHSR	Opatrenie OP EVS
Opatrenie 1.7	3.1 Podpora miestnej ekonomiky a MSP - Rozvoj služieb VS pre MSP • Podpora miestneho podnikania s dôrazom na inovácie a zelené hospodárstvo

PHSR mesta Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla
Programovacie obdobie 2016 – 2022

Prioritná oblasť ekonomická PO I	Operačný program RV
Opatrenie PHSR	Opatrenie OP RV
Opatrenie 1.14	Os 2: Akvakultúra, spracovanie a uvádzanie produktov rybolovu a akvakultúry na trh. Cieľom je modernizácia akvakultúry a zvýšenie konkurencieschopnosti podnikov, spracovávajúcich hlavne domácu produkciu. Os 3: Opatrenia spoločenského záujmu. Cieľom je zabezpečenie stability a podpora trhu v sektore rybného hospodárstva.

Prioritná oblasť sociálna PO II	Operačný program IROP
Opatrenie PHSR	Opatrenie OP IROP
Opatrenie 2.1	Prioritná os 2: Lahší prístup k efektívnym a kvalitnejším verejným službám Investičná priorita 2.2 Cieľ 2.2.1 Zvýšenie hrubej zaškolenosti detí materských škôl - obec ako zriaďovateľ MŠ
Opatrenie 2.1	Prioritná os 2: Lahší prístup k efektívnym a kvalitnejším verejným službám Investičná priorita 2.2 Cieľ 2.2.2 Zlepšenie kľúčových kompetencií žiakov ZŠ - obec ako zriaďovateľ ZŠ

Prioritná oblasť sociálna PO II	Operačný program II
Opatrenie PHSR	Opatrenie OP II
Opatrenie 2.3,2.5,2.6	Prioritná os 7 Informačná spoločnosť Investičná priorita 2c) Cieľ 7.6 Zlepšenie digitálnych zručností a inklúzie znevýhodnených jedincov do digitálneho trhu

Prioritná oblasť sociálna PO II	Operačný program LZ
Opatrenie PHSR	Opatrenie OP LZ
Opatrenie 2.1	Prioritná os 1 Vzdelávanie, Investičná priorita 1.2 Cieľe: 1.2.1 Zvýšiť kvalitu odborného vzdelávania a prípravy reflektujú potreby trhu práce
Opatrenie 2.1,2.2	Prioritná os 1 Vzdelávanie, Investičná priorita 1.4 Cieľe: 1.4.1 Zvýšiť kvalitu a efektívnosť celoživotného vzdelávania s dôrazom na rozvoj kľúčových kompetencií, prehľbovanie a zvyšovanie kvalifikácie
Opatrenie 2.1,2.3,2.5	Prioritná os 3 Zamestnanosť Investičná priorita 3.1 Cieľe: 3.1.1 Zvýšiť zamestnanosť, zamestnatelnosť a znížiť nezamestnanosť s osobitným zreteľom na dlhodobo nezamestnaných, nízko kvalifikovaných, starších a zdravotne postihnuté osoby
Opatrenie 1.8, 2.1,2.3	Prioritná os 3 Zamestnanosť Investičná priorita 3.1 Cieľe: 3.1.2 Zlepšiť prístup na trh práce uplatnením účinných nástrojov na podporu zamestnanosti, vrátane podpory mobility pre získanie zamestnania, SZČ a aktivít vo vidieckych oblastiach
Opatrenie 2.2, 2.5,2.6	Prioritná os 4 Sociálne začlenenie Investičná priorita 4.1 Cieľe: 4.1.1 Zvýšenie účasti najviac znevýhodnených a ohrozených osôb v spoločnosti, vrátane na trhu práce
Opatrenie 2.2,2.5,2.6	Prioritná os 4 Sociálne začlenenie Investičná priorita 4.1 Cieľe: 4.1.2 Prevencia a eliminácia všetkých foriem diskriminácie
Opatrenie 2.1,2.5,2.6	Prioritná os 5 Integrácia marginalizovaných rómskych komunít Investičná priorita 5.1 Cieľe: 5.1.1 Zvýšiť vzdelanostnú úroveň príslušníkov MRK, predovšetkým Rómov, na všetkých stupňoch vzdelávania s dôrazom na predprimárne vzdelávanie
Opatrenie 2.2,2.5,2.6	Prioritná os 5 Integrácia marginalizovaných rómskych komunít Investičná priorita 5.1 Cieľe: 5.1.2 Zvýšiť finančnú gramotnosť. Zamestnatelnosť a zamestnanosť marginalizovaných komunít, predovšetkým Rómov
Opatrenie 1.2, 2.2,2.5,2.6	Prioritná os 5 Integrácia marginalizovaných rómskych komunít Investičná priorita 5.1 Cieľe: 5.1.3 Podporiť prístup ku zdravotnej starostlivosti a verejnému zdraviu vrátane preventívnej zdravotnej starostlivosti, zdravotníckej osvedy a zlepšeniu štandardov bývania
Opatrenie 2.1,2.5,2.6	Prioritná os 6 Technická vybavenosť v obciach s prítomnosťou MRK Investičná priorita 6.1 Cieľe: 6.1.2 Zlepšenie prístupu ku kvalitnému vzdelávaniu vrátane vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve
Opatrenie 1.2, 2.2,2.5,2.6	Prioritná os 6 Technická vybavenosť v obciach s prítomnosťou MRK Investičná priorita 6.1 Cieľe: 6.1.3 Zlepšiť prístup MRK k sociálnej infraštruktúre

Prioritná oblasť sociálna PO II	Operačný program EVS
Opatrenie PHSR	Opatrenie EVS
Opatrenie 2.2,2.3,2.5,2.6	1.1 Efektívna a moderná verejná správa - Optimalizácia procesov a organizácie efektívnej verejnej správy 2.1 Špeciálna infraštruktúra verejnej správy - Modernizácia a dovybavenie infraštruktúry pre poskytovanie služieb - tvoriacej budúcu sieť klientských centier (napr. debarierizácia klientských centier, zvýšená dostupnosť služieb konkrétnym cieľovým skupinám klientov, podpora občianskej vybavenosti, zlepšenie prístupu marginalizovaných komunít k verejným službám)
Opatrenie 2.7	1.2 Posilňovanie analytických kapacít - Posilňovanie analytických kapacít verejnej správy a verejného dohľadu občianskej spoločnosti

PHSR mesta Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla
Programovacie obdobie 2016 – 2022

Prioritná oblasť sociálna PO II	Operačný program TP
Opatrenie PHSR	Opatrenie TP
Opatrenie 2.5,2.6	PO 1: Riadenie, kontrola a audit EŠIF PO 2: Systémová a technická podpora 5.Osobitné potreby geografických oblastí najviac postihnutých chudobou alebo potreby cieľových skupín, ktorým najviac hrozí diskriminácia alebo sociálne vylúčenie 5.1Geografické oblasti najviac postihnuté chudobou . V rámci OP TP je možné identifikovať potenciál pozitívneho ovplyvňovania rastu zamestnanosti. Uplatnením podmienky realizácie sociálneho verejného obstarávania na nižších úrovniach programovej štruktúry dôjde k pozitívnemu efektu v oblasti rastu zamestnanosti. Sociálny aspekt verejného obstarávania v zmysle zákona o verejnom obstarávaní bude možné požadovať v rámci realizácie vytypovaných aktivít PO 1a PO2. Za relevantné aktivity budú považované najmä tie, ktorých praktická realizácia zahŕňa činnosti umožňujúce uplatnenie nízko kvalifikovaných zamestnancov pochádzajúcich najmä z radov dlhodobo nezamestnaných. Vzhľadom na uvedené možno predpokladať, že v dôsledku realizácie projektov dôjde k vytvoreniu pracovných miest pre dlhodobo nezamestnaných obyvateľov prípadne obyvateľov, ktorí sú vplyvom rôznych objektívnych faktorov vylúčení z formálneho trhu práce (napr. príslušníci marginalizovaných rómskych komunít).

Prioritná oblasť environmentálna PO III	Operačný program VaV
Opatrenie PHSR	Opatrenie OP VaV
Opatrenie 3.1,32,3.3	Opatrenie 2.2 Prenos poznatkov a technológií získaných výskumom a vývojom do praxe

Prioritná oblasť environmentálna PO III	Operačný program PRV
Opatrenie PHSR	Opatrenie OP PRV
Opatrenie 1.1,3.4	Opatrenie 8 : Investície do rozvoja lesných oblastí a zlepšenie životaschopnosti lesov Podopatrenie 8.3. : Podpora prevencie poškodzovania lesov lesnými požiarimi, prírodnými pohromami a katastrofickými udalosťami
Opatrenie	Prioritná os 4: Zlepšenie kvality života v regiónoch s dôrazom na životné prostredie Investičná priorita 4.2 Ciel 4.2.1 : Zvýšenie podielu obyvateľstva so zlepšeným zásobovaním pitnou vodou a odvádzanie a čistenie odpadových vôd verejnou kanalizáciou bez negatívnych dopadov na životné prostredie - obce , mestá, združenia miest obcí od 1000-2000 obyvateľov

Prioritná oblasť environmentálna PO III	Operačný program KŽP
Opatrenie PHSR	Opatrenie OP KŽP
Opatrenie 3.2	Prioritná os 1 - Udržateľné využívanie prírodných zdrojov prostredníctvom rozvoja environmentálnej infraštruktúry Investičná priorita 1.1 Ciel 1.1.1 Zvýšenie miery zhodnocovania odpadov so zameraním na ich prípravu na opätovné použitie Aktivita A, B,C
Opatrenie 3.3	Prioritná os 1 - Udržateľné využívanie prírodných zdrojov prostredníctvom rozvoja environmentálnej infraštruktúry Investičná priorita 1.4 Ciel 1.4.1 Zníženie znečisťovania ovzdušia a zlepšenie jeho kvality - Aktivita B,C
Opatrenie 3.1,3.4	Prioritná os 2 - Adaptácia na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy so zameraním na ochranu pred povodňami Investičná priorita 2.1 Ciel 2.1.1 Zníženie rizika povodní a negatívnych dôsledkov zmeny klímy - Aktivita B,C,F
Opatrenie 3.1	Prioritná os 3 - Podpora riadenia rizík 3.1 Ciel 3.1.1 Zvýšenie úrovne pripravenosti na zvládnutie mimoriadnych udalostí ovplyvnených zmenou klímy - Aktivita A, B

Prioritná oblasť environmentálna PO III	Operačný program EVS
Opatrenie PHSR	Opatrenie OP EVS
Opatrenie 3.3, 3.4	3.2 Kvalita života obyvateľov - • Udržateľné a efektívne hospodárenie s miestnymi prírodnými zdrojmi • Adaptácia na dôsledky klimatickej zmeny

Operačné programy cieľa Európska územná spolupráca

Opatrenie PHSR mesta Tisovec	Operačný program
Opatrenie 2.8	SK HU 2014 – 2020

5 REALIZAČNÁ ČASŤ PROGRAMU HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA MESTA TISOVEC A MESTSKEJ ČASTI RIMAVSKÁ PÍLA 2016-2022

5.1 MERATEĽNÉ INDIKÁTORY

Monitorovanie Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla sa vykonáva na základe súboru indikátorov priradených k jednotlivým cieľom a opatreniam (ktoré môžu byť priebežne konkretizované). Indikátory podporujú oprávnenosť verejných výdavkov na jednotlivé opatrenia a zároveň preukazujú ekonomickú účinnosť realizovaných verejných výdavkov. Indikátory budú zároveň základným faktorom pri tvorbe kritérií na čerpanie finančnej podpory.

Prioritná oblasť ekonomická PO I Všeobecný cieľ PO I / I Zlepšenie kvality a modernizácia infraštruktúry v meste Tisovec						
Špecifický cieľ PO I/1 Skvalitnenie a zlepšenie stavu technickej infraštruktúry mesta ako nevyhnutnej podmienky pre jeho ďalší rozvoj		Merateľné indikátory	Typ	Merná jednotka	Hodnota v tis. EUR	Predpokl. návratnosť
Projekty						
Opatrenie 1.1 Budovanie a modernizácia technickej infraštruktúry	Mesto Tisovec					
	Oprava a údržba miestnych komunikácií a chodníkov	Dĺžka rekonštruovaných a novovybudovaných ciest a chodníkov	výstup	km	200	-
		Počet podporených projektov, prostredníctvom ktorých boli vytvorené podmienky na poskytovanie nových služieb verejnej infraštruktúry	dopad	počet		
		Počet užívateľov podporených projektov	výsledok	počet		
	Rekonštrukcia mostov vo vlastníctve mesta	Dĺžka rekonštruovaných a novovybudovaných mostov	výstup	počet	200	nepriama
		Dĺžka novovybudovaných chodníkov	výstup	km		
		Počet užívateľov podporených projektov	výsledok	počet		
		Počet vytvorených pracovných miest	výsledok	počet		
	Vybudovanie chodníka k lokalite Štávica	Dĺžka novovybudovaného chodníka	výstup	km	40	-
		Počet podporených projektov, prostredníctvom ktorých boli vytvorené podmienky na poskytovanie nových služieb verejnej infraštruktúry	dopad	počet		
		Počet užívateľov podporených projektov	výsledok	počet		
	Vybudovanie parkovísk pri cintorínoch v meste a v mestskej časti Rimavská Píla	Počet novovybudovaných parkovacích miest	výstup	počet	100	-
	Vybudovanie nových parkovísk v meste	Počet užívateľov podporených projektov	výsledok	počet	100	nepriama
	Rekonštrukcia existujúcich parkovísk v meste	Počet vytvorených pracovných miest	výsledok	počet	50	nepriama
	Vybudovanie obchvatu mesta (odbremenenie Partizánskej ulice a Daxnerovej ulice)	Dĺžka novovybudovaných ciest	výstup	km	500	nepriama
		Počet užívateľov podporených projektov	výsledok	počet		
	Zvýšenie dopravnej bezpečnosti - merače rýchlosti (Muránska, Daxnerova, Jesenského)	Počet novovybudovaných dopravných technických zariadení	výsledok	počet	10	nepriama
		Dĺžka novovybudovaných komunikácií	výstup	km		
		Počet užívateľov podporených projektov	výsledok	počet		

PHSR mesta Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla
Programovacie obdobie 2016 – 2022

Špecifický cieľ PO I/2 Skvalitnenie miestnej infraštruktúry a vzhľadu mesta Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla		Merateľné indikátory	Typ	Merná jednotka	Hodnota v tis. EUR	Predpokl. návratnosť
Projekty						
Opatrenie 1.2 Budovanie a modernizácia lokálnej infraštruktúry	Mesto Tisovec					
	Budovanie bezbariérových prístupov do budov verejných a občianskej obslužnosti	Počet vybudovaných amfiteátrov	výsledku	počet	150	-
		Počet organizovaných kult. Podujatí	výsledku	počet		
		Počet užívateľov podporených projektov	výsledku	počet		
	Vybudovanie športoviska a detského ihriska v priestoroch prírodného amfiteátra Šťavica	Počet vybudovaných ihrisk	výsledku	počet	200	-
		Počet organizovaných športových podujatí	výsledku	počet		
		Počet užívateľov podporených projektov	výsledku	počet		
	Komplexná revitalizácia lokality pri prameni Šťavica, zriadenie kultúrno-oddychovej relaxačnej zóny pre obyvateľov a návštevníkov mesta	Počet nových objektov na organizovanie kultúrnych akcií	výsledok	počet		do 15 rokov
		Počet nových návštevníkov obce	výsledok	počet		
		Počet organizovaných kultúrnych podujatí	výsledku	počet		
	Vybudovanie športovísk a detských ihrisk (napr. na sídlisku Stred a na sídlisku Daxnerová-Hradová...)	Počet revitalizovaných ihrísk	výsledku	počet	50	-
		Počet organizovaných športových podujatí	výsledku	počet		
		Počet užívateľov podporených projektov	výsledku	počet		
	Rekonštrukcia Multifunkčného ihriska	Počet vybudovaných ihrisk	výsledku	počet	30	-
	Multifunkčné ihrisko v m.č. Rimavská Píla	Počet organizovaných športových podujatí	výsledku	počet	50	
	Vybudovanie športoviska pre aktívnu mládež, ktorá obľubuje nové športové aktivity	Počet užívateľov podporených projektov	výsledku	počet	35	-
	Vybudovanie hokejového štadiónu v severnej časti mesta / spolu s mestom Hnúšťa/	Počet organizovaných športových podujatí	výsledku	počet	100	
		Počet užívateľov podporených projektov	výsledku	počet		
	Modernizácia existujúcich lyžiarskych stredísk(Multifunkčné využitie)	Počet vytvorených nových pracovných miest	dopad	počet	300	-
		Počet nových návštevníkov obce	výsledok	počet		
		Tržby z predaja služieb	dopad	€		
	Vybudovanie relaxačno-oddychovej-športovej zóny pod Zlámancom	Počet užívateľov podporených projektov	výsledku	počet	100	-
	Zriadenie Komunitného centra	Počet podporených projektov, prostredníctvom ktorých boli vytvorené podmienky na poskytovanie nových služieb verejnej infraštruktúry	dopadu	počet	300	-
		Počet užívateľov podporených projektov	výsledku	počet		
	Vytvorenie priestoru pre galérie	Počet podporených projektov, prostredníctvom ktorých boli vytvorené podmienky na poskytovanie nových služieb verejnej infraštruktúry	dopadu	počet	20	-
	Vybudovanie cvičiska a útulku pre psov	Počet užívateľov podporených projektov	výsledku	počet	10	-

Špecifický cieľ PO I/2 Skvalitnenie miestnej infraštruktúry a vzhľadu mesta Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla		Merateľné indikátory	Typ	Merná jednotka	Hodnotav tis. EUR	Predpokl. návratnosť
Projekty						
Opatrenie 1.3 Obnova rekonštrukcia vzhľadu mesta	Mesto Tisovec					
	Rekonštrukcia budovy ZŠ – blok D	Počet podporených projektov, prostredníctvom ktorých boli vytvorené podmienky na poskytovanie nových služieb verejnej infraštruktúry	dopadu	počet	500	-
		Počet zrekonštruovaných miestností	dopadu	počet		
		Počet vytvorených pracovných miest	výsledok	počet		

PHSR mesta Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla
Programovacie obdobie 2016 – 2022

	Rekonštrukcia , vybavenie, modernizácia ŠKD + exteriér	Počet podporených projektov, prostredníctvom ktorých boli vytvorené podmienky na poskytovanie nových služieb verejnej infraštruktúry	dopadu	počet	50	do 20 rokov
		Plocha upravených verejných plôch	výsledok	m ²		
	Rekonštrukcia, modernizácia Rodného domu Dr. V. Clementisa	Počet podporených projektov, prostredníctvom ktorých boli vytvorené podmienky na poskytovanie nových služieb verejnej infraštruktúry	dopadu	počet	40	do 20 rokov
		Počet zrekonštruovaných miestností	dopadu	počet		
	Modernizácia KD m.č. RP	Počet podporených projektov, prostredníctvom ktorých boli vytvorené podmienky na poskytovanie nových služieb verejnej infraštruktúry	dopadu	počet	700	do 10 rokov
		Počet zrekonštruovaných miestností	dopadu	počet		
		Počet vytvorených pracovných miest	výsledok	počet		
		Celková zateplená plocha	výsledok	m ²		
	Modernizácia mestskej tržnice	Plocha upravených verejných plôch	výsledok	m ²	10	do 10 rokov
	Rekonštrukcia športového klubu v m. č. Rimavská Píla	Počet podporených projektov	výsledku	počet	150	do 20 rokov
		Výmera novovybudovaných priestorov v m ²	výsledku	m ²		
		Počet užívateľov podporených projektov	výsledku	počet		
	Kompletná rekonštrukcia MSKS (sedadlá, osvetlenie, strecha, maľovky, kúrenie)	Počet podporených projektov, prostredníctvom ktorých boli vytvorené podmienky na poskytovanie nových služieb verejnej infraštruktúry	dopadu	počet	3000	do 20 rokov
		Počet zrekonštruovaných miestností	dopadu	počet		
		Počet vytvorených pracovných miest	výsledok	počet		
		Celková zateplená plocha	výsledok	m ²		
	Regulovanie vzhľadu a architektúry zástavby mesta rozširovaním prvkov ľudovej architektúry – spracovanie dokumentu	Počet podporených projektov, prostredníctvom ktorých boli vytvorené podmienky na poskytovanie nových služieb verejnej infraštruktúry	dopadu	počet	10	nepriamo
	Budovanie drobných stavieb (zastávky, lavičky, ploty ...)	Počet užívateľov podporených projektov	výsledku	počet	50	nepriamo
		Počet drobných stavieb	výsledku	počet		
	Modernizácia budovy a interiéru Materskej školy Tisovec+ exteriér	Plocha rekonštruovaných externých priestorov	výsledku	ha	200	do 20 rokov
	Modernizácia interiéru Materskej školy Rimavská Píla+ exteriér ovec+ exteriér	Počet užívateľov podporených projektov	výsledku	počet	100	do 20 rokov
	Rekonštrukcia mestských budov vo vlastníctve mesta - SMT	Počet podporených projektov, prostredníctvom ktorých boli vytvorené podmienky na poskytovanie nových služieb verejnej infraštruktúry	dopadu	počet	500	do 20 rokov
		Plocha upravených verejných plôch	dopadu	počet		
		Počet užívateľov podporených projektov	výsledku	počet		
	Modernizácia knižnice v ZŠ Tisovec	Počet nových objektov kultúrnych služieb	výsledok	počet	50	nepriamo
	Materiálno-technické vybavenie ŠJ a školskej kuchyne pri MŠ Tisovec	Výmera zrekonštruovaných priestorov v m ²	výstupu	m ²	50	do 20 rokov

PHSR mesta Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla
Programovacie obdobie 2016 – 2022

	Materiálno-technické vybavenie ŠJ a školskej kuchyne pri MŠ Rimavská Píla	Počet vzdelávacích miestností	výsledku	počet	30	do 20 rokov
	Materiálno-technické vybavenie ŠJ a školskej kuchyne pri ZŠ Tisovec	Počet užívateľov podporených projektov	výsledku	počet	50	do 20 rokov
	Rekonštrukcia Daxnerovho domu	Počet podporených projektov, prostredníctvom ktorých boli vytvorené podmienky na poskytovanie nových služieb verejnej infraštruktúry	dopadu	počet	1000	do 20 rokov
	Rekonštrukcia telocviční pri ZŠ	Počet zrekonštruovaných miestností	dopadu	počet	1000	do 20 rokov
	Rekonštrukcia zdravotného strediska	Počet vytvorených pracovných miest	výsledok	počet	500	do 20 rokov
		Celková zateplená plocha	výsledok	m ²		do 20 rokov
	Rozšírenie ubytovacích kapacít – internát pre študentov SŠ	Výmera zrekonštruovaných a novovybudovaných priestorov v m ²	výstup	m ²	3000	do 20 rokov
		Počet užívateľov podporených projektov	výsledku	počet		do 20 rokov
	Rekonštrukcia amfiteátra pri Daxnerovom dome	Počet nových objektov na organizovanie kultúrnych akcií	výsledok	počet	25	do 20 rokov
		Počet nových návštevníkov obce	výsledok	počet		
		Počet organizovaných kultúrnych podujatí	výsledku	počet		
	Rekonštrukcie verejných priestranstiev mesta	Počet vysadených krov a drevín	výsledok	počet	100	nepriamo
	Rekonštrukcia bývalej sokolovne - denný stacionár a rehabilitačné centrum	Počet podporených projektov, prostredníctvom ktorých boli vytvorené podmienky na poskytovanie nových služieb verejnej infraštruktúry	dopadu	počet	1000	do 35 rokov
	Modernizácia komunitného centra v m. č. Rimavská Píla	Počet zrekonštruovaných miestností	dopadu	počet	150	
	Rekonštrukcia Starej radnice v Tisovci	Počet vytvorených pracovných miest	výsledok	počet	1000	do 20 rokov
		Celková zateplená plocha	výsledok	m ²		do 20 rokov
	Modernizácia zariadenia v Dome smútku (chladnička, osvetlenie, kúrenie, vybavenie, okná)	Počet podporených projektov, prostredníctvom ktorých boli vytvorené podmienky na poskytovanie nových služieb verejnej infraštruktúry	dopadu	počet	150	-
		Výmera zrekonštruovaných a novovybudovaných priestorov v m ²	výstup	m ²		

Špecifický cieľ PO I/3 Modernizácia informačnej a komunikačnej infraštruktúry v meste Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla		Merateľné indikátory	Typ	Merná jednotka	Hodnota v tis. EUR	Predpokl. návrtnosť
Projekty						
Opatrenie 1.4 Rozvoj informačných a komunikačných technológií	Mesto Tisovec					
	Sprístupnenie širokej ponuky TV programov	Pokrytie územia	dopad	%	200	-
	Zavádzanie širokopásmového internetu, verejný internet	Počet užívateľov podporených projektov	výsledok	počet	200	-
	Rekonštrukcia verejného osvetlenia a rozhlasu	Počet inštalovaných svietidiel	výstup	počet	150	-
		Zvýšenie pokrytia územia verejným osvetlením	výsledok	%		
		Počet podporených projektov, prostredníctvom ktorých	dopad	počet		

PHSR mesta Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla
Programovacie obdobie 2016 – 2022

		boli vytvorené podmienky na poskytovanie nových služieb verejnej infraštruktúry				
Zavádzanie moderných technológií do komunikácie samospráva – občan Zmena a modernizácia web systému pre zlepšenie informovanosti občanov a návštevníkov		Počet podporených projektov, prostredníctvom ktorých boli vytvorené podmienky na poskytovanie nových služieb verejnej infraštruktúry	dopad	počet	15	nepriama
		on-line dostupnosť základných verejných služieb	dopad	%		
		Počet potrebných dokumentov pri vybavení agendy spojenej s vybranou životnou udalosťou	výsledok	počet		
		% obyvateľov, ktorí využili internet v priebehu posledných 3 mesiacov na interakciu s verejnými inštitúciami	dopad	%		

Prioritná oblasť ekonomická PO I Všeobecný cieľ PO I/ II						
Špecifický cieľ PO I/II 1 Zvýšenie pripravenosti obyvateľov pre samozamestnanie a trh práce Špecifický cieľ PO I/II 2 Skvalitňovanie podmienok pre rozvoj malého a stredného podnikania		Merateľné indikátory	Typ	Merná jednotka	Hodnota v tis. EUR	Predpokl. návratnosť
Projekty						
Opatrenie 1.7 Realizácia vzdelávacích programov zameraných na potreby trhu práce Realizácia oparení miestnej samosprávy na podporu podnikania Opatrenie 1.8 Podpora mikro- a malého podnikania	Mesto Tisovec					
	Podpora ÚPSVaR pri samozamestnaní a tvorbe pracovných miest	Počet užívateľov podporených projektov	výsledku	počet	1000	nepriama
		Počet podporených projektov	výstupu	počet		
		Zníženie nezamestnanosti	dopad	%		
	Prezentácia a propagácia miestnych podnikateľov, produktov a služieb	Počet užívateľov podporených projektov	výsledku	počet	10	nepriama
		Počet podporených projektov	výstupu	počet		
		Zníženie nezamestnanosti	dopad	%		
	Budovanie infraštruktúry pre podnikateľské aktivity	Počet vytvorených nových pracovných miest	dopad	počet	2000	nepriama
	Rozšírenie služieb - obchody	Počet nových podnikateľských subjektov	dopad	počet	100	nepriama
	Rozšírenie služieb – remeselnícka činnosť	Celková predajná plocha	výsledok	m²	100	nepriama
	Rekonštrukcia lyžiarskych vlekov	uvedené v Opatrení 1.2				
	Preferovanie miestnych výrobkov a služieb	Počet užívateľov podporených projektov	výsledku	počet	25	nepriama
		Počet podporených projektov	výstupu	počet		
		Zníženie nezamestnanosti	dopad	%		

Prioritná oblasť ekonomická PO I Všeobecný cieľ PO I/II						
Špecifický cieľ POI/ II 3 Zvýšenie využitia miery turistického a rekreačného potenciálu regiónu		Merateľné indikátory	Typ	Merná jednotka	Hodnota v tis. EUR	Predpokl. návratnosť
Projekty						
Opatrenie 1.9 Tvorba spoločných produktov CR Opatrenie 1.10 Propagácia mesta Tisovec	Mesto Tisovec					
	Zmapovanie zaujímavostí mesta, prepojenie atraktivít do uceleného produktu, prepojenie a využitie kultúrnych a spoločenských aktivít pre rozvoj CR	Počet nových produktov a máp	výsledok	počet	100	nepriama
		Počet nových návštevníkov mesta	dopad	počet		
	Podpora spolupráce podnikateľov, samosprávy a tretieho sektora pri rozvoji CR	Počet spolupracujúcich subjektov	výsledok	počet	10	nepriama
		Počet nových návštevníkov mesta	dopad	počet		
		Počet užívateľov podporených projektov	výsledok	počet		
	Využívanie moderných informačných technológií pri propagácii	Počet nových návštevníkov mesta	dopad	počet	10	nepriama
		Počet užívateľov podporených projektov	výsledok	počet		

PHSR mesta Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla
Programovacie obdobie 2016 – 2022

Prioritná oblasť ekonomická PO I Všeobecný cieľ PO II/II						
Špecifický cieľ POII/II 4 Skvalitnenie infraštruktúry a služieb CR		Merateľné indikátory	Typ	Merná jednotka	Hodnota v tis. EUR	Predpokl. návratnosť
Projekty						
Opatrenie 1.11 Budovanie infraštruktúry CR Opatrenie 1.12 Rozvoj služieb CR	Mesto Tisovec					
	Vybudovanie cyklotrasy s prepojením na hlavné prírodné a kultúrne hodnoty regiónu	Dĺžka vybudovaných cyklotrás	výstup	km	300	-
		Počet užívateľov podporených projektov	výsledok	počet		
	Priestorové značenie infraštruktúry CR	Počet nových návštevníkov obce	výsledok	počet	5	-
		Počet nových inštalovaných tabúl	výsledok	počet		
		Počet nových návštevníkov obce	dopad	počet		
	Budovanie a modernizácia stravovacích a ubytovacích zariadení	Počet podporených projektov, prostredníctvom ktorých boli vytvorené podmienky na poskytovanie nových služieb	dopadu	počet	100	-
		Počet vytvorených miestností	dopadu	počet		
		Počet návštevníkov zariadení	dopad	počet		
	Vybudovanie turistickej rozhľadne na Trstí	Dĺžka turistickej trasy	výstup	km	100	-
		Počet užívateľov podporených projektov	výsledok	počet		
		Počet nových návštevníkov mesta	výsledok	počet		
		Počet bannerov a propagačných materiálov	výsledok	počet		
	Oprava informačných tabúl	Počet informačných tabúl	výsledok	počet	5	-
	Doplnenie smerových tabúl	Počet užívateľov podporených projektov	výsledok	počet	5	-
		Počet nových návštevníkov mesta	výsledok	počet		
	Rekonštrukcia lyžiarskych vlekov	Počet užívateľov podporených projektov	výsledku	počet	100	do10 rokov
		Počet podporených projektov	výstupu	počet		
		Počet nových návštevníkov mesta	výsledok	počet		
		Zníženie nezamestnaností	dopad	%		
	Rekonštrukcia a modernizácia mestskej chaty na Trstí za účelom vybudovania turistického ubytovania pre turistov	Počet podporených projektov, prostredníctvom ktorých boli vytvorené podmienky na poskytovanie nových služieb verejnej infraštruktúry	dopadu	počet	30	nepriama
		Počet zrekonštruovaných miestností	dopadu	počet		
		Počet vytvorených pracovných miest	výsledok	počet		
		Celková zateplená plocha	výsledok	m²		
		Počet nových návštevníkov mesta	výsledok	počet		

PHSR mesta Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla
Programovacie obdobie 2016 – 2022

Prioritná oblasť ekonomická PO I Všeobecný cieľ PO I/ II						
Špecifický cieľ POI/ II 5 Zlepšenie využitia potenciálu územia pre rozvoj agroturistiky a moderných foriem poľnohospodárstva		Merateľné indikátory	Typ	Merná jednotka	Hodnota v tis. EUR	Predpokl. návratnosť
Projekty						
Opatrenie 1.13 Rozvoj agroturistiky	Mesto Tisovec					
	Podpora rozvoja agroturistiky a agropodnikania	Počet vytvorených nových pracovných miest	dopad	počet	100	-
		Nárast pridanej hodnoty	dopad	%		
Opatrenie 1.14 Rozvoj moderných foriem poľnohospodárstva	Podpora rozvoja malých fariem a moderných foriem poľnohospodárstva	Nárast tržieb	výsledok	%	100	-
		Počet podporených projektov	výstup	počet		

Prioritná oblasť sociálna PO II						
Všeobecný cieľ PO II Zabezpečenie podmienok pre kvalitný život obyvateľov mesta Tisovec						
Špecifický cieľ POII/1 Skvalitnenie a rast vzdelanosti obyvateľov mesta Tisovec		Merateľné indikátory	Typ	Merná jednotka	Hodnota v tis. EUR	Predpokl. návratnosť
Projekty						
Opatrenie 2.1.	Mesto Tisovec					
Podpora vzdelanosti	Podpora rôznym formám celoživotného	Počet užívateľov podporených projektov	výsledku	počet	10	nepriama
	Vzdelávania v spolupráci s ÚPSVR a NO	Počet užívateľov podporených projektov	výsledku	počet		
	Skvalitňovanie výučby na ZŠ	Počet užívateľov podporených projektov	výsledku	počet	30	nepriama
		Počet užívateľov podporených projektov	výsledku	počet		
	Skvalitnenie výchovy v MŠ	Počet užívateľov podporených projektov	výsledku	počet	30	nepriama
		Počet užívateľov podporených projektov	výsledku	počet		
	Zriadenie Centra voľného času	uvedené v opatrení 1.2				
	Zriadenie Klubu mládeže	uvedené v opatrení 1.2				
	Modernizácia budovy a interiéru Materskej školy Tisovec	Uvedené v opatrení 1.3				
	Modernizácia interiéru Materskej školy Rimavská Píla	Uvedené v opatrení 1.3				
	Modernizácia knižnice v ZŠ Tisovec	Uvedené v opatrení 1.3				
	Materiálno-technické vybavenie ŠJ a školskej kuchyni pri MŠ Tisovec	Uvedené v opatrení 1.3				
	Materiálno-technické vybavenie ŠJ a školskej kuchyne pri MŠ Rimavská Píla	Uvedené v opatrení 1.3				
Materiálno-technické vybavenie ŠJ a školskej kuchyni pri ZŠ Tisovec	Uvedené v opatrení 1.3					

PHSR mesta Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla
Programovacie obdobie 2016 – 2022

Prioritná oblasť sociálna PO II						
Všeobecný cieľ PO II Zabezpečenie podmienok pre kvalitný život obyvateľov mesta Tisovec						
Špecifický cieľ POII/2 Zvýšenie záujmu občanov o vzájomnú spoluprácu a veci verejné, skvalitnenie občianskej spoločnosti		Merateľné indikátory	Typ	Merná jednotka	Hodnota v tis. EUR	Predpokl. návratnosť
Projekty						
Opatrenie 2.2 Budovanie občianskej spoločnosti	Mesto Tisovec					
	Podpora verejných spoločenských akcií	Počet nových objektov na organizovanie kultúrnych akcií	výsledok	dopad	70	nepriama
		Počet nových návštevníkov obce	výsledok	dopad		
		Počet organizovaných kultúrnych podujatí	výsledok	dopad		
	Podpora budovania a činnosti NO a spolkovej činnosti	Počet lídrov	výsledok	dopad	180	nepriama
		Počet podujatí	výsledok	dopad		

Prioritná oblasť sociálna PO II							
Všeobecný cieľ PO II Zabezpečenie podmienok pre kvalitný život obyvateľov mesta Tisovec							
Špecifický cieľ POII/3		Merateľné indikátory	Typ	Merná jednotka	Hodnota v tis. EUR	Predpokl. návratnosť	
Skvalitnenie a rozšírenie služieb občanom							
Projekty							
Opatrenie 2.3 Rozvoj služieb obyvateľstvu	Mesto Tisovec						
	Sociálna a zdravotná infraštruktúra	Počet podporených projektov, prostredníctvom ktorých boli vytvorené podmienky na poskytovanie nových služieb verejnej infraštruktúry	dopadu	počet	100	nepriama	
		rozšírenie rôznorodosti poskytovania zdravotníckych služieb – logopéd, psychológ	Počet užívateľov podporených projektov	výsledku			počet
			Výmera zrekonštruovaných a novovybudovaných priestorov v m ²	dopadu			m ²
	Kamerový systém	Počet nainštalovaných kamier	výsledok	počet	30	do troch rokov	
		Zníženie kriminality	dopadu	%			
		Pokrytie územia	dopadu	%			
	Úmový háj	Počet podporených projektov, prostredníctvom ktorých boli vytvorené podmienky na poskytovanie nových služieb verejnej infraštruktúry	dopadu	počet	20	-	
		Počet užívateľov podporených projektov	výsledku	počet			
		Výmera priestorov v m2	výstup	m ²			
	Oplotenie cintorínov	Dĺžka oplotenia cintorína	výstup	m ²	50	-	
	Obnovenie DHZ aj v mestskej časti Rim. Píla – potreba priestorov	Počet podporených projektov, prostredníctvom ktorých boli vytvorené podmienky na poskytovanie nových služieb verejnej infraštruktúry	dopadu	počet	500	podľa hodnoty ochráneného majetku	
		Výmera zrekonštruovaných a novovybudovaných priestorov v m ²	výstupu	m ²			

PHSR mesta Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla
Programovacie obdobie 2016 – 2022

Prioritná oblasť sociálna PO II						
Všeobecný cieľ PO II Zabezpečenie podmienok pre kvalitný život obyvateľov mesta Tisovec						
Špecifický cieľ POII/4 Infraštruktúra kultúry, pamiatok a dedičstva		Merateľné indikátory	Typ	Merná jednotka	Hodnota v tis. EUR	Predpokl. návratnosť
Projekty						
Opatrenie 2.4 Obnova a rozvoj kultúry a tradícií	Mesto Tisovec					
	Podpora miestnych zvykov, kultúry a tradičných remesiel	Počet nových atraktivít mesta	výsledok	počet	100	-
		Objem získaných prostriedkov	výstup	€		
		Počet nových návštevníkov mesta	výsledok	počet		
	Rekonštrukcia, modernizácia Rodného domu Dr. V.Clementisa	Počet podporených projektov, prostredníctvom ktorých boli vytvorené podmienky na poskytovanie nových služieb verejnej infraštruktúry	dopadu	počet	40	-
		Počet zrekonštruovaných miestností	dopadu	počet		
		Celková zateplená plocha	výsledok	m²		
	Modernizácia a rozšírenie amfiteátra pri Daxnerovom dome	Objem získaných prostriedkov	výstup	€	25	nepriama
		Počet nových návštevníkov mesta	výsledok	počet		
		Počet užívateľov podporených projektov	výsledku	počet		

Prioritná oblasť sociálna PO II						
Všeobecný cieľ PO II Zabezpečenie podmienok pre kvalitný život obyvateľov mesta Tisovec						
Špecifický cieľ POII/5 Zabezpečenie trvalo udržateľnej kvality života sociálne odkázaných rodín a občanov		Merateľné indikátory	Typ	Merná jednotka	Hodnota v tis. EUR	Predpokl. návratnosť
Projekty						
Opatrenie 2.5 Podpora sociálne odkázaných rodín a občanov Opatrenie 2.6 Podpora aktivít v oblasti MRK a iných komunit	Mesto Tisovec					
	Podpora tvorby pracovných miest pre sociálne vylúčené skupiny a pre ľudí s nízkym vzdelaním	Počet podporených projektov, prostredníctvom ktorých boli vytvorené podmienky na poskytovanie nových služieb sociálnej pomoci	dopadu	počet	200	nepriama
		Počet vytvorených pracovných miest	výsledok	počet		
	Podpora tvorby pracovných miest TSP	Počet podporených projektov, prostredníctvom ktorých boli vytvorené podmienky na poskytovanie nových služieb sociálnej pomoci	dopadu	počet	200	nepriama
		Počet vytvorených pracovných miest	výsledok	počet		
	Podpora vzdelávania	Počet podporených projektov, prostredníctvom ktorých boli vytvorené podmienky na poskytovanie nových služieb sociálnej pomoci	dopadu	počet	150	nepriama
	Zriadenie Komunitného centra	uvedené v Opatrení 1.2				
	Modernizácia komunitného centra v m. č. Rimavská Píla	uvedené v Opatrení 1.3				

PHSR mesta Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla
Programovacie obdobie 2016 – 2022

Prioritná oblasť sociálna PO II						
Všeobecný cieľ PO II Zabezpečenie podmienok pre kvalitný život obyvateľov mesta Tisovec						
Špecifický cieľ POII/6 Skvalitnenie vzájomnej spolupráce na miestnej úrovni		Merateľné indikátory	Typ	Merná jednotka	Hodnota v tis. EUR	Predpokl. návratnosť
Projekty Tisovec						
Opatrenie 2.7 Rozvoj vzájomnej spolupráce inštitúcií mesta	Mesto Tisovec					
	Spoločný prístup k plneniu cieľov a opatrení PHSR	Počet užívateľov podporených projektov	výsledku	počet	5	nepriama
		Počet podporených projektov	výstupu	počet		
Špecifický cieľ PO II / 7 Skvalitnenie vzájomnej cezhraničnej spolupráce		Merateľné indikátory	Typ	Merná jednotka	Hodnota v tis. EUR	Predpokl. návratnosť
Opatrenie 2.8. Rozvoj cezhraničnej spolupráce v oblasti rozvoja cestovného ruchu	Tvorba spoločných produktov CR spoločná propagácia a informovanosť	Počet užívateľov podporených projektov	výsledku	počet	200	nepriama
		Počet podporených projektov	výstupu	počet		
Opatrenie 2.9. Podpora rozvoja cezhraničnej spolupráce	Cezhraničná spolupráca podnikateľov Budovanie obchodných vzťahov, predaj miestnych výrobkov Podpora cezhraničnej	Počet užívateľov podporených projektov	výsledku	počet	100	nepriama
		Počet podporených projektov	výstupu	počet	100	nepriama
Opatrenie 2.10. Rozvoj spoločenskej a kultúrnej cezhraničnej spolupráce	Budovanie kultúrnych a spoločenských kontaktov	Počet užívateľov podporených projektov	výsledku	počet	100	nepriama
	Realizácia spoločných kultúrnych, spoločenských a ďalších aktivít a akcií	Počet podporených projektov	výstupu	počet		

Prioritná oblasť Environmentálna PO III

Všeobecný cieľ PO III Zlepšenie stavu vidieckej krajiny a ochrana životného prostredia v meste Tisovec

Prioritná oblasť Environmentálna PO III						
Všeobecný cieľ PO III Zlepšenie stavu vidieckej krajiny a ochrana životného prostredia v meste Tisovec						
Špecifický cieľ PO III / 1 Budovanie a modernizácia environmentálnej infraštruktúry	Merateľné indikátory	Typ	Merná jednotka	Hodnota v tis. EUR	Predpokl. návratnosť	
Projekty						
Opatrenie 3.1 Budovanie a modernizácia infraštruktúry vodného hospodárstva	Mesto Tisovec					
	Rekonštrukcia a rozšírenie kanalizačnej siete + domové čističky	Dĺžka novovybudovanej splaškovej kanalizácie	výsledok	km	1500	do 40 rokov
		Počet užívateľov podporených projektov	výsledok	počet	1000	do 40 rokov
	Protipovodňové opatrenia	Dĺžka upravených korýt	výsledok	km	200	podľa hodnoty ochráneného majetku
		Počet vytvorených poldrov	výsledok	počet		
		Počet vytvorených protizáplavových hrádzí	výsledok	počet		
	Rekonštrukcia vodovodnej siete	Percento obyvateľov zásobovaných vodou z verejných vodovodov	kontextový	kontextový	1500	do 20 rokov
		Dĺžka vybudovanej vodovodnej	výsledok	výsledok		

PHSR mesta Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla
Programovacie obdobie 2016 – 2022

		siete				
		Počet užívateľov podporených projektov	výsledok	výsledok		
Špecifický cieľ PO III / 1 Budovanie a modernizácia environmentálnej infraštruktúry		Merateľné indikátory	Typ	Merná jednotka	Hodnota v tis. EUR	Predpokl..návratnosť
Projekty						
Opatrenie 3..2 Odstraňovanie ekologických záťaží a nakladanie s odpadmi	Mesto Tisovec					
	Odstraňovanie environmentálnych záťaží – budovy obsahujúce azbest	Objem odstráneného odpadu v tonách	dopad	tony	1000	nepriama
	Zberný dvor Obstaranie mechanizácie pre zberný dvor	Objem uskladneného odpadu v tonách,	dopad	m²	500	nepriama
		Počet vybudovaných kompostovísk	výsledok	tony		
		Objem uskladneného odpadu v tonách,	dopad	počet		
		Počet	výsledok	počet	70	nepriama
	Vybudovanie kompostárne Obstaranie mechanizácie pre obecné kompostovisko	Objem uskladneného odpadu v tonách,	dopad	m²	400	nepriama
		Počet vybudovaných kompostovísk	výsledok	tony		
		Počet	výsledok	počet		
	Revitalizácia bývalej skládky	Plocha zrekonštruovaných priestranstiev	výsledok	m²	200	nepriama
Sanácia skládok čiernych skládok	Množstvo sanovaného odpadu	výsledok	tony	50	nepriama	
	Počet sanovaných skládok	výsledok	počet			
Špecifický cieľ PO III / 1 Budovanie a modernizácia environmentálnej infraštruktúry		Merateľné indikátory	Typ	Merná jednotka	Hodnota v tis. EUR	Predpokl. návratnosť
Projekty						
Opatrenie 3.3 Rozvoj a modernizácia energetického hospodárstva	Mesto Tisovec					
	Znižovanie energetickej náročnosti budov	Podľa opatrenia č.1.2,1.3	Uvedená PO I, opatrenie 1.2,1.3	Uvedená PO I, opatrenie 1.2,1.3	Uvedená PO I, opatrenie 1.3	nepriama
	Využitie alternatívnych zdrojov energií (budovy vo vlastníctve mesta)	Počet užívateľov podporených projektov	výsledok	počet	500	do 40 rokov
Počet podporených projektov, prostredníctvom ktorých boli vytvorené podmienky na poskytovanie nových služieb verejnej infraštruktúry		dopadu	počet			
Špecifický cieľ PO III / 1 Budovanie a modernizácia environmentálnej infraštruktúry		Merateľné indikátory	Typ	Merná jednotka	Hodnota v tis. EUR	Predpokl. návratnosť
Projekty						
Opatrenie 3.4 Obnova krajiny	Mesto Tisovec					
	Izolačná zelená zóna (bariéra) znečistené ovzdušie – FIRMA Calmit	Plocha zrekonštruovanej plochy	výstup	m²	100	nepriama
		Počet zariadení	výsledok	počet		
		Počet vysadených krov a drevín	výsledok	počet		
	Revitalizácia , vyčistenie rybníka pri meste Tisovec	Počet podporených projektov	výsledok	počet	100	nepriama
Počet užívateľov podporených projektov		výsledok	počet	nepriama		

	Realizácia, výsadba estetické zelene a kvetinovej výzdoby na verejných priestranstvách mesta	Plocha estetické zelene	výstup	m2	50	nepriama
		Počet vysadených krov, kvetín	výsledok	počet		
		Počet užívateľov podporeného projektu	výsledok	počet		
	Revitalizácia parku pri SMT	Plocha estetické zelene	výstup	m2	20	nepriama
		Počet vysadených krov, kvetín	výsledok	počet		
		Počet užívateľov podporeného projektu	výsledok	počet		

5.2 ZABEZPEČENIE PHSR

Po schválení PHSR nastáva vlastná realizácia PHSR, jeho opatrení a úloh. Uskutočnenie aktivít uvedených v PHSR predpokladá určité finančné a administratívne zabezpečenie.

5.2.1 FINANČNÉ ZABEZPEČENIE PHSR

Finančné vyčíslenie jednotlivých aktivít sa v PHSR uvádza pri väčšine opatrení a aktivít, potrebných na naplnenie cieľov programu. Tie sú stanovené odhadom, konečné rozpočty budú súčasťou vykonávacích plánov. Pri schvaľovaní financovania jednotlivých úloh, vyplývajúcich z aktivít, sa bude prihliadať na ich dôležitosť a dopad na hospodársky a sociálny rozvoj mesta. Viaceré úlohy sa môžu realizovať v rámci bežnej prevádzky samosprávy, mnohé však vyžadujú náročnejšie finančné a personálne zdroje a spoluprácu s inými subjektmi.

Potenciálne zdroje na realizáciu opatrení a úloh PHSR sú:

- vlastné zdroje – rozpočet mesta,
- bankové úvery,
- štátne dotácie z účelových fondov,
- dotácie z výťažku lotérií,
- financie z Národných projektov (MPSVR, úrady práce sociálnych vecí a rodiny),
- štrukturálne fondy,
- nadácie, neinvestičné fondy,
- účelové fondy zahraničných zastupiteľstiev v SR (holandské, americké, kanadské,...),
- Svetová banka,
- sponzoring podnikateľov, firiem, bankového sektora, súkromných osôb,
- združovanie prostriedkov verejnej a neverejnej sféry, atď.,

Štruktúra uvedených zdrojov bude závisieť na aktuálnej finančnej situácii mesta ako aj na spoločensko-ekonomických podmienkach.

5.2.2 ADMINISTRATÍVNE ZABEZPEČENIE PHSR

Nevyhnutnou podmienkou plnenia programu je administratívne zabezpečenie jeho realizácie. Realizácia vyžaduje pravidelnú systematickú prácu skupín odborníkov a pracovníkov samosprávy. Na tento účel sa doporučuje zriadiť nasledovné orgány s prepojením na vlastné ľudské zdroje:

1. Výbor pre PHSR

Poradný orgán zložený z primátora a poslancov mestského zastupiteľstva. Úlohou výboru bude v intervale minimálne dva krát do roka posúdiť Správu o realizácii PHSR a stav finančného čerpania prostriedkov, dopadovú analýzu PHSR, plán na ďalšie obdobie a navrhovať stratégiu rozvoja a doplnenie úloh a opatrení, ktoré neboli uvedené v PHSR.

2. Komisia strategického rozvoja

Výkonný útvar, zabezpečujúci plánovanie a realizáciu úloh PHSR. Úlohou útvaru bude: vypracovávať projekty, koordinovať projekty, monitorovať realizáciu projektov, vypracovávať dopadové analýzy projektov, spolupracovať s inými partnermi doma a v zahraničí na realizácii projektov, vyhľadávať potenciálne zdroje a partnerstvá na realizáciu úloh PHSR, dohliadať nad ekonomickým čerpaním projektových prostriedkov, zbierať podklady o projektoch v rámci PHSR realizovaných inými subjektmi, viesť aktuálnu analýzu demografie a štruktúry ekonomických charakteristík obce, sledovať podnikateľskú klímu a vzájomný vzťah odvetví v meste, poskytovať asistenciu podnikom vytváraním všestranných komunikačných kanálov, atď.

3. Koordinátor pre stratégiu

Bude mať za úlohu: fungovať ako výkonný tajomník, koordinovať realizáciu PHSR, predkladať správy, podieľať sa na určovaní priorít realizácie PHSR, koordinovať stretnutia, podnety, požiadavky predstaviteľov rozhodujúcich odvetví na území mesta, zaznamenávať dôležité trendy v hospodárstve majúce dopad na vývoj mesta, podieľať sa na budovaní verejno-súkromných partnerstiev, zúčastňovať sa na dôležitých domácich a zahraničných stretnutiach, konferenciách, zameraných na rozvoj mesta.

4. Vlastní zamestnanci

Do realizácie PHSR budú zapojení aj ostatní zamestnanci.

5.2.3 MONITOROVANIE A VYHODNOCOVANIE PHSR

Monitorovanie PHSR budú uskutočňovať:

- Výbor pre PHSR,
- Komisia strategického rozvoja,
- Koordinátor pre stratégiu,
- Mestské zastupiteľstvo

SPÔSOB MONITOROVANIA PHSR

Monitorovanie plnenia PHSR bude vykonávať Komisia strategického rozvoja. Koordinátorovi pre stratégiu pracovníci Útvaru budú pravidelne predkladať správy o postupe realizácie a príprave projektov, o vlastnej činnosti a o iných aktivitách súvisiace s plnením PHSR. Koordinátor pre stratégiu bude predkladať na zasadnutia Výboru Správy o realizácii PHSR, pre posúdenie súladu aktivít s Programom hospodárskeho a sociálneho rozvoja. Výbor vydá k realizácii stanovisko, ktoré sa predloží poslancom na Mestské zastupiteľstvo pri schvaľovaní ročných rozpočtov.

Počas roka sa môže každý poslanec mestského zastupiteľstva oboznámiť s priebehom plnenia PHSR na Oddelení výstavby, životného prostredia a rozvoja mesta alebo u Koordinátora pre stratégiu.

5.2.4 VYHODNOCOVANIE A SPÔSOB MODIFIKOVANIA PHSR

Hlavným hodnotiacim dokumentom PHSR bude Správa o realizácii PHSR, ktorú vypracuje Mestský úrad.

Spôsob modifikovania PHSR

Predkladať návrhy na modifikovanie PHSR bude v právomoci Výboru pre PHSR. Koordinátor pre stratégiu môže tiež predkladať Výboru návrhy na doplnenie PHSR. Občania a inštitúcie môžu tiež v písomnej forme predložiť Oddeleniu návrh na modifikovanie PHSR.

Na zasadnutia Výboru v termíne schvaľovania mestského rozpočtu predloží Koordinátor Dopadovú analýzu plnenia PHSR.

Doplnenie PHSR sa uskutoční formou vypracovania Návrhu na doplnenie PHSR, ktorý bude obsahovať konkrétne nové špecifické ciele, opatrenia, aktivity a úlohy. Návrh sa predloží na schválenie mestskému zastupiteľstvu. Ak doplnenie PHSR bude spojené s možnosťou získať finančné prostriedky, alebo bude vyvolané inou nevyhnutnou potrebou, môže sa kvôli tomu tiež iniciovať mimoriadne zasadnutie Výboru alebo Mestského zastupiteľstva.

6 FINANČNÁ ČASŤ PROGRAMU HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA MESTA TISOVEC A MESTSKEJ ČASTI RIMAVSKÁ PÍLA 2016-2022

6.1 FINANČNÝ PLÁN PROGRAMU

Jednou z kľúčových otázok pre realizáciu programu rozvoja je schopnosť mesta Tisovec v priebehu jeho realizácie zaistiť zdroje potrebné na jeho financovanie. Tieto zdroje vznikajú vo viacerých sférach – v súkromnom sektore, verejnej správe, ide tiež o zdroje zahraničné, najmä o prostriedky Európskej únie. Dôležitým zdrojom budú, po dokončení reformy verejnej správy a uskutočnení daňovej reformy, vlastné prostriedky. V dôsledku neexistencie nevyhnutných podkladových údajov pre stanovenie finančného rámca, v ktorom by sa mal program rozvoja v strednodobom horizonte pohybovať, **je výška prostriedkov potrebná na realizáciu jednotlivých opatrení a aktivít stanovená len orientačne.** Táto časť sa bude konkretizovať v závislosti od reálneho čerpania finančných príspevkov zo štrukturálnych fondov, možností mestského rozpočtu atď..

Vychádzajúc z vyššie zadaných cieľov, priorít a opatrení a na základe auditu pripravovaných projektových zámerov v rézii samosprávy, podnikateľskej sféry či neziskových a iných organizácií bol vypracovaný plán realizácie programu. Definuje, z akých prostriedkov by sa mali tieto zámery realizovať, kto by mal byť žiadateľom, určuje predpokladané časové rámce. Sumy sú v **tis. €**.

Prioritná oblasť ekonomická PO I/

Predpokladaná štruktúra finančných zdrojov (tis. €)									
Ciele	Oprávnené náklady spolu	Verejné zdroje						Súkromné zdroje	EIB
		Verejné zdroje spolu	Fond EÚ	Národné verejné zdroje					
				Národné verejné zdroje spolu	Štátny rozpočet	Regionálne zdroje	Miestne zdroje		
	A=B+H+CH	B=C+D	C	D=E+F+G	E	F	G	H	CH
Všeobecný cieľ PO I / I Zlepšenie kvality a modernizácia infraštruktúry v meste Tisovec									
Špecifický cieľ PO I / 1									
Skvalitnenie a zlepšenie stavu technickej infraštruktúry obcí ako nevyhnutnej podmienky pre ich ďalší rozvoj									
Opatrenie 1.1.	Budovanie a modernizácia technickej infraštruktúry								
	200	200	100	100	90	0	10	0	0
	200	200	100	100	90	0	10	0	0
	40	40	20	20	0	0	20	0	0
	100	100	50	50	40	5	5	0	0
	100	100	50	50	40	5	5	0	0
	50	50	20	30	0	0	30	0	0
	10	10	5	5	4,5	0	0,5	0	0
	500	500	250	250	225	0	25	0	0
Opatrenie 1.2.	Budovanie a modernizácia lokálnej infraštruktúry								
	200	200	100	100	0	50	50	0	0
	150	150	100	50	42,5	0	7,5	0	0
	50	50	25	25	22,5	0	2,5	0	0
	10	10	5	5	4,5	0	0,5	0	0
	30	30	28,5	1,5	0	0	1,5	0	0
	50	50	25	25	22,5	0	2,5	0	0
	100	100	50	50	40	5	5	0	0
	35	35	20	15	15	0	0	0	0
	300	300	150	150	135	15	0	0	0
	100	100	50	50	40	5	5	0	0
	300	300	150	150	135	15	0	0	0
	20	20	10	10	0	5	5	0	0
Opatrenie 1.3.	Obnova a rekonštrukcia vzhľadu obcí								
	100	100	50	50	40	5	5	0	0
	1000	900	500	400	250	50	100	100	0
	10	10	0	10	0	5	5	0	0
	50	50	22	28	25	0	3	0	0
	50	50	22	28	25	0	3	0	0
	500	500	250	250	225	0	25	0	0
	40	40	5	35	28	5	2	0	0
	3000	3000	2000	1000	850	0	150	0	0
	150	150	100	50	42,5	0	7,5	0	0
	10	10	5	5	4,5	0	0,5	0	0
	100	100	50	50	400	5	5	0	0
	150	150	100	50	42,5	0	7,5	0	0

PHSR mesta Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla
Programovacie obdobie 2016 – 2022

	1000	900	500	400	250	50	100	100	0
	150	150	100	50	42,5	0	7,5	0	0
	200	200	100	100	50	50	0	0	0
	100	100	50	50	400	5	5	0	0
	50	50	22	28	25	0	3	0	0
	50	50	22	28	25	0	3	0	0
	30	30	28,5	1,5	0	0	1,5	0	0
	50	50	22	28	25	0	3	0	0
	500	500	250	250	225	0	25	0	0
	25	25	20	5	3,75	0	1,25	0	0
	1000	900	500	400	250	50	100	100	0
	1000	900	500	400	250	50	100	100	0
	500	500	250	250	225	0	25	0	0
	3000	3000	2000	1000	850	0	150	0	0
Špecifický cieľ PO I/3									
<i>Modernizácia informačnej a komunikačnej infraštruktúry v meste</i>									
Opatrenie 1.4.	Rozvoj informačných a komunikačných technológií								
	200	200	100	100	50	50	0	0	0
	200	200	100	100	50	50	0	0	0
	150	150	100	50	42,5	0	7,5	0	0
Opatrenie 1.5.	5	5	0	5	4,75	0	0,25	0	0
	Modernizácia webových stránok mesta								
	10	10	0	10	0	5	5	0	0
Všeobecný cieľ PO I/II									
<i>Zlepšenie podmienok pre rozvoj podnikania a cestovného ruchu na území mesta Tisovec</i>									
Špecifický cieľ PO I/II 2									
<i>Skvalitňovanie podmienok pre rozvoj malého a stredného podnikania</i>									
Opatrenie 1.7.	Realizácia opatrení miestnych samospráv na podporu podnikania								
	10	10	0	10	0	5	5	0	0
	200	200	100	100	50	50	0	0	0
	2000	1000	500	500	500	0	0	1000	0
	100	100	50	50	400	5	5	0	0
Opatrenie 1.8.	100	100	50	50	400	5	5	0	0
	Podpora mikro- a malého podnikania								
	1000	900	500	400	250	50	100	100	0
	25	5	0	5	0	3	2	20	0
Špecifický cieľ PO I/II 3									
<i>Zvýšenie využitia miery turistického a rekreačného potenciálu mesta Tisovec</i>									
Opatrenie 1.9.									
	Tvorba spoločných produktov cestovného ruchu								
	100	100	50	50	400	5	5	0	0
	10	10	5	5	4,5	0	0,5	0	0
Opatrenie 1.10.	Propagácia mesta Tisovec								
	10	10	5	5	4,5	0	0,5	0	0
Špecifický cieľ POI / II 4									
<i>Skvalitnenie infraštruktúry a služieb cestovného ruchu</i>									
Opatrenie 1.11	Budovanie infraštruktúry cestovného ruchu								
	5	5	0	5	4,75	0	0,25	0	0
	300	300	150	150	135	15	0	0	0
Opatrenie 1.12	Rozvoj služieb cestovného ruchu								
	100	100	50	50	400	5	5	0	0
	100	50	0	50	40	5	5	50	0
Opatrenie 1.13	100	50	0	50	40	5	5	50	0
	Rozvoj agroturistiky								
Opatrenie 1.14	Rozvoj moderných foriem poľnohospodárstva								
	100	50	0	50	40	5	5	50	0
	100	50	0	50	40	5	5	50	0

Zdroje financovania PO / I

- Integrovaný regionálny operačný program
- Prioritná os č. 1: Bezpečná a ekologická doprava v regiónoch
- INVESTIČNÁ PRIORITA 1.1: Posilnenie regionálnej mobility prostredníctvom prepojenia sekundárnych a terciárnych uzlov s infraštruktúrou TEN-T
- INVESTIČNÁ PRIORITA 1.2: Rozvoj ekologicky priaznivých a nízkoúhlíkových dopravných systémov
- Prioritná os č.3: Konkurencieschopné a atraktívne regióny pre podnikanie a zamestnanosť

- INVESTIČNÁ PRIORITA 3.1: Podpora fyzickej, ekonomickej a sociálnej regenerácie zanedbaných mestských a vidieckych komunít a území
- Prioritná os č.3: Konkurencieschopné a atraktívne regióny pre podnikanie a zamestnanosť
- INVESTIČNÁ PRIORITA 3.2: Ochrana, propagácia a rozvoj kultúrneho a prírodného dedičstva
- Program rozvoja vidieka
- Projektové opatrenia (realizácia bude zabezpečovaná cez individuálne projekty žiadateľov):
- Investície do hmotného majetku (čl. 18)
- Obnova poľnohospodárskeho potenciálu – prevencia (čl. 19)
- Podpora mladých farmárov, malých fariem a podnikania (čl. 20)
- Základné služby a obnova dedín vo vidieckych oblastiach (čl. 21)
- Prevencia a odstraňovanie škôd v lesoch (čl. 25)
- Investície do nových lesných technológií (čl. 27)
- Spolupráca (čl. 36)
- LEADER (čl. 42-45)
- Dotácie Ministerstva dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja SR
- Dotácie Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR
- Dotácie Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR
- Program celoživotného vzdelávania s dôrazom na možnosti pre mestá a obce
- Švajčiarsky finančný mechanizmus
- Erasmus plus
- Nórsky finančný mechanizmus
- OP Stredná Európa

Prioritná oblasť Sociálna PO / II

Predpokladaná štruktúra finančných zdrojov (tis. €)									
Ciele	Oprávnené náklady spolu	Verejné zdroje						Súkromné zdroje	EIB
		Verejné zdroje spolu	Fond EÚ	Národné verejné zdroje					
				Národné verejné zdroje spolu	Štátny rozpočet	Regionálne zdroje	Miestne zdroje		
A=B+H+CH		B=C+D	C	D=E+F+G	E	F	G	H	CH
Všeobecný cieľ PO II Zabezpečenie podmienok pre kvalitný život obyvateľov mesta									
Špecifický cieľ PO II/1 Skvalitnenie a rast vzdelanosti obyvateľov									
Opatrenie 2.1	Opatrenie 2.1.Podpora vzdelanosti								
	10	10	5	5	4,5	0	0,5	0	0
	30	30	0	30	28,5	0	1,5	0	0
	30	30	0	30	28,5	0	1,5	0	0
Špecifický cieľ PO II/2 Zvýšenie záujmu občanov o vzájomnú spoluprácu a veci verejné, skvalitnenie občianskej spoločnosti									
Opatrenie 2.2	Budovanie občianskej spoločnosti								
	70	70	20	50	46,5	0	3,5	0	0
	180	180	100	80	71	0	9	0	0
Špecifický cieľ POII/3 Skvalitnenie a rozšírenie služieb občanom									
Opatrenie 2.3	Rozvoj služieb obyvateľstvu								
	30	30	0	30	28,5	0	1,5	0	0
	20	20	0	20	10	5	5	0	0
	50	50	22	28	25	0	3	0	0
	100	10	0	10	10	0	0	90	0
	500	500	250	250	225	0	25	0	0
Špecifický cieľ PO II/4 Zachovávanie a rozvoj kultúrneho dedičstva									
Opatrenie 2.4	100	100	20	80	70	5	5	0	0
Špecifický cieľ PO II/ 5 Zabezpečenie trvalo udržateľnej kvality života sociálne odkázaných rodín a občanov									
Opatrenie 2.5	Podpora sociálne odkázaných rodín a občanov								
	200	200	100	100	90	0	10	0	0
	150	150	100	50	42,5	0	7,5	0	00
Špecifický cieľ PO II/6 Skvalitnenie vzájomnej spolupráce na miestnej úrovni									
Opatrenie 2.7	Rozvoj vzájomnej spolupráce inštitúcií mesta								
	5	5	0	5	4,75	0	0,25	0	0
Špecifický cieľ PO II/ 7 Skvalitnenie vzájomnej cezhraničnej spolupráce									
Opatrenie 2.8	Rozvoj cezhraničnej spolupráce v oblasti rozvoja cestovného ruchu								
	200	200	90	110	90	10	10	0	0
Opatrenie 2.9	Rozvoj hospodárskej cezhraničnej spolupráce								

	100	50	0	50	40	5	5	50	0
Opatrenie 2.10	Rozvoj spoločenskej a kultúrnej cezhraničnej spolupráce								
	100	50	0	50	40	5	5	50	0

Zdroje financovania PO / II

- Integrovaný regionálny operačný program
- Prioritná os č. 2: Ľahší prístup k efektívnym a kvalitnejším verejným službám
- INVESTIČNÁ PRIORITA 2.1: Investovanie do sociálnej infraštruktúry, ktoré prispieva k národnému, regionálnemu a miestnemu rozvoju, a prechodu z inštitucionálnych služieb na komunitné
- INVESTIČNÁ PRIORITA 2.2: Investovanie do vzdelávania, zručností a celoživotného vzdelávania prostredníctvom rozvoja infraštruktúry vzdelávania a odbornej prípravy
- Prioritná os č.3: Konkurencieschopné a atraktívne regióny pre podnikanie a zamestnanosť
- INVESTIČNÁ PRIORITA 3.1: Podpora fyzickej, ekonomickej a sociálnej regenerácie zanedbaných mestských a vidieckych komunít a území
- INVESTIČNÁ PRIORITA 3.2: Ochrana, propagácia a rozvoj kultúrneho a prírodného dedičstva
- Program rozvoja vidieka
- Projektové opatrenia (realizácia bude zabezpečovaná cez individuálne projekty žiadateľov):
- Prenos znalostí a informačné akcie (čl. 15)
- Poradenské služby (čl. 16)
- Investície do hmotného majetku (čl. 18)
- Obnova poľnohospodárskeho potenciálu – prevencia (čl. 19)
- Podpora mladých farmárov, malých fariem a podnikania (čl. 20)
- Základné služby a obnova dedín vo vidieckych oblastiach (čl. 21)
- Investície do nových lesných technológií (čl. 27)
- Spolupráca (čl. 36)
- LEADER (čl. 42-45)
- OP INTEGROVANÁ INFRAŠTRUKTÚRA A OP ĽUDSKÉ ZDROJE
- Európsky sociálny fond 2014 – 2020
- NÓRSKY FINANČNÝ MECHANIZMUS A FINANČNÝ MECHANIZMUS EHP
- Finančné príspevky sa poskytujú v týchto prioritných oblastiach:
- Zachovanie kultúrneho dedičstva.
- PROGRAM EURÓPSKEJ KOMISIE KULTÚRY
- Podpora kultúrnych projektov
- Podpora organizácií pôsobiach na európskej úrovni v oblasti kultúry
- Podpora na analýzy zhromažďovanie a šírenie informácií na maximalizáciu vplyvu projektov v oblasti kultúrnej spolupráce
- Švajčiarsky finančný mechanizmus
- Fond na podporu umenia
- Dotačné programy Ministerstva kultúry
- Komunitárne programy EÚ / Kreatívna Európa, Európa pre občanov/
- Erasmus plus – mobilita a strategické= partnerstvá
- Višegrádsky fond

Prioritná oblasť Environmentálna PO / III

Všeobecný cieľ PO III

Zlepšenie stavu vidieckej krajiny a ochrana životného prostredia v meste Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla

Podpora aktivít smerujúcich k účinnej ochrane ovzdušia pred malými a strednými zdrojmi znečistenia nachádzajúcimi sa v katastrálnom území mesta Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla

Predpokladaná štruktúra finančných zdrojov (tis. €)									
Ciele	Oprávnené náklady spolu	Verejné zdroje						Súkromné zdroje	EIB
		Verejné zdroje spolu	Fond EÚ	Národné verejné zdroje					
	Národné verejné zdroje spolu			Štátny rozpočet	Regionálne zdroje	Miestne zdroje	H	CH	
	A=B+H+CH	B=C+D	C	D=E+F+G	E	F	G	H	CH
Špecifický cieľ III / 1 Budovanie a modernizácia environmentálnej infraštruktúry									
Opatrenie 3.1	Budovanie a modernizácia infraštruktúry vodného hospodárstva								
	1500	1500	1000	500	425	0	75	0	0
	1500	1500	1000	500	425	0	75	0	0
	200	200	100	100	90	0	10	0	0
Špecifický cieľ III / 2 Odstraňovanie ekologických záťaží a nakladanie s odpadmi									
Opatrenie 3.2	Budovanie a modernizácia infraštruktúry odpadového hospodárstva								
	50	50	22	28	25	0	3	0	0
	200	200	100	100	90	0	10	0	0
	500	500	250	250	225	0	25	0	0
	400	400	200	200	180	0	20	0	0
Špecifický cieľ III / 3 Rozvoj a modernizácia energetického hospodárstva									
Opatrenie 3.3	Budovanie a modernizácia infraštruktúry energetického prostredia								
	500	500	250	250	225	0	25	0	0
	100	50	0	50	40	5	5	50	0
Špecifický cieľ III / 4 Obnova krajiny									
Opatrenie 3.4.	Revitalizácia okolia mesta								
	100	50	0	50	40	5	5	50	0
	100	50	0	50	40	5	5	50	0
	50	50	22	28	25	0	3	0	0
	20	20	10	10	5	4	1	0	0

Zdroje financovania OP / III

OP Kvalita životného prostredia

- PRIORITNÁ OS 1: UDRŽATEĽNÉ VYUŽÍVANIE PRÍRODNÝCH ZDROJOV PROSTREDNÍCTVOM ROZVOJA ENVIRONMENTÁLNEJ INFRAŠTRUKTÚRY
- INVESTIČNÁ PRIORITA 1: Riešenie významných potrieb investícií do sektora odpadu s cieľom splniť požiadavky environmentálneho acquis
- INVESTIČNÁ PRIORITA 2: riešenie významných potrieb investícií do sektora vodného hospodárstva s cieľom splniť požiadavky environmentálneho acquis
- INVESTIČNÁ PRIORITA 3: ochrana a obnova biologickej diverzity, ochrana pôdy a obnova a propagácia ekosystémových služieb vrátane Natura 2000 a zelených infraštruktúr
- INVESTIČNÁ PRIORITA 4: opatrenia na zlepšenie obecného prostredia, regeneráciu opustených priemyselných lokalít a zníženie znečistenia ovzdušia
- PRIORITNÁ OS 2: ADAPTÁCIA NA NEPRIAZNIVÉ DÔSLEDKY ZMENY KLÍMY SO ZAMERANÍM NA OCHRANU PRED POVODŇAMI, RIADENIE A PREVENCIU SÚVISIACICH RIZÍK
- INVESTIČNÁ PRIORITA 1: Podpora vyhradených investícií na prispôsobenie sa zmene klímy
- INVESTIČNÁ PRIORITA 2: Propagácia investícií nariadenie osobitných rizík, zabezpečenie odolnosti proti katastrofám a vyvíjanie systémov zvládania katastrof

Program rozvoja vidieka

Projektové opatrenia (realizácia bude zabezpečovaná cez individuálne projekty žiadateľov):

- Investície do hmotného majetku (čl. 18)
- Základné služby a obnova dedín vo vidieckych oblastiach (čl. 21)

LEADER (čl. 42-45)

NÓRSKY FINANČNÝ MECHANIZMUS A FINANČNÝ MECHANIZMUS EHP

Finančné príspevky sa poskytujú v týchto prioritných oblastiach:

- Ochrana a manažment životného prostredia
- ŠVAJČIARSKY FINANČNÝ MECHANIZMUS
- THE INTELLIGENT ENERGY – EUROPE PROGRAMM
- DOTÁCIE MINISTERSTVA DOPRAVY, VÝSTAVBY A REGIONÁLNEHO ROZVOJA SR
- EKO FOND
- ENVIRONMENTÁLNY FOND

A. Oblasť: Ochrana ovzdušia a ozónovej vrstvy Zeme

- a) Podpora výroby tepla a teplej úžitkovej vody prostredníctvom využívania nízkoemisných zdrojov
- b) Podpora výroby tepla a teplej úžitkovej vody a elektrickej energie prostredníctvom využívania obnoviteľných zdrojov
- c) Podpora projektov zameraných na zlepšenie kvality ovzdušia

B. Oblasť: Ochrana a využívanie vôd

- a) Čistiarene odpadových vôd a verejné kanalizácie
- b) Vodovody
- c) Protipovodňová ochrana - Opatrenia na vodnom toku
- d) Protipovodňová ochrana - Opatrenia mimo vodného toku

C. Oblasť: Rozvoj odpadového hospodárstva

- a) Uzavretie a rekultivácia skládok
- b) Separácia a zhodnocovanie biologicky rozložiteľných odpadov
- c) Zavedenie separovaného zberu v obciach, vybudovanie zberných dvorov a dotriedňovacích zariadení

D. Oblasť: Ochrana prírody a krajiny

- a) Ochrana prírody a krajiny

E. Oblasť: Environmentálna výchova, vzdelávanie a propagácia

- a) Environmentálna výchova, vzdelávanie a propagácia

F. Oblasť: Prieskum, výskum a vývoj zameraný na zisťovanie a zlepšenie stavu životného prostredia

- a) Prieskum, výskum a vývoj zameraný na zisťovanie a zlepšenie stavu životného prostredia

6.2 PRAVIDLÁ STRATÉGIE FINANCOVANIAŠTRUKTURÁLNYCH FONDOV A KOHÉZNEHO FONDU PRE PROGRAMOVÉ OBDOBIE 2014 – 2020

V nadväznosti na základné legislatívne východiská pre určenie stratégie financovania 2014 – 2020 sa stanovujú nasledovné pravidlá stratégie financovania 2014 – 2020:

- výška pomoci z EÚ sa pre všetky operačné programy vyjadruje k celkovým oprávneným výdavkom v zmysle čl. 110, ods. 2, písm. a) návrhu všeobecného nariadenia pre programové obdobie 2014 – 2020;
- v rámci cieľa Investície pre rast a zamestnanosť – KF – sa stanovuje výška pomoci z EÚ vo výške 85,0 % z celkových oprávnených výdavkov, čo predstavuje maximálnu mieru spolufinancovania EÚ podľa čl. 110, ods. 3 návrhu všeobecného nariadenia pre programové obdobie 2014 – 2020;
- v rámci cieľa Investície pre rast a zamestnanosť – štrukturálne fondy v rámci menej rozvinutých regiónov – sa stanovuje výška pomoci z EÚ vo výške 85,0 % z celkových oprávnených výdavkov, čo predstavuje maximálnu mieru spolufinancovania EÚ podľa čl. 110, ods. 3 návrhu všeobecného nariadenia pre programové obdobie 2014 – 2020;
- v rámci cieľa Investície pre rast a zamestnanosť – štrukturálne fondy v rámci viac rozvinutého regiónu² – sa stanovuje výška pomoci z EÚ vo výške 50,0 % z celkových oprávnených výdavkov, čo predstavuje maximálnu mieru spolufinancovania EÚ podľa čl. 110, ods. 3 návrhu všeobecného nariadenia pre programové obdobie 2014 – 2020;
- v rámci cieľa Európska územná spolupráca – programy cezhraničnej spolupráce, v ktorých SR plní úlohu riadiaceho orgánu – sa stanovuje výška pomoci z EÚ vo výške 85,0 % (EFRR) z celkových oprávnených výdavkov pre celé územie Slovenska, čo predstavuje maximálnu mieru spolufinancovania EÚ podľa čl. 110, ods. 3 návrhu všeobecného nariadenia pre programové obdobie 2014 – 2020;
- maximálna intenzita štátnej pomoci sa stanovuje v súlade so schémami štátnej pomoci, resp. príslušnou legislatívou EÚ;

- v prípade realizácie partnerských projektov sa na jednotlivých partnerov vzťahujú pravidlá financovania individuálne v závislosti od typu prijímateľa, t. j. pre partnerov sa neuplatňujú pravidlá financovania platné pre vedúceho partnera;
- možnosť dobrovoľného zvýšenia podielu prijímateľa na financovaní maximálne však do výšky národných zdrojov v závislosti od kategórie regiónu. Zvýšenie miery financovania prijímateľa nad stanovenú výšku závisí len od rozhodnutia samotného prijímateľa;
- v rámci jedného projektu sa počas celej doby implementácie uplatňuje jeden pomer financovania za jednotlivé zdroje.

6.3 PRAVIDLÁ FINANCOVANIA PRE PRIJÍMATEĽOV V RÁMCI MENEJ ROZVINUTÝCH REGIÓNŮ, CIEĽA EURÓPSKEJ ÚZEMNEJ SPOLUPRÁCE – CEZHRANIČNEJ SPOLUPRÁCE A PRE PRIJÍMATEĽOV Z KOHÉZNEHO FONDU

Financovanie projektov prijímateľa – organizácia štátnej správy pre prijímateľa – organizáciu štátnej správy: ústredné orgány štátnej správy, štátne rozpočtové organizácie, štátne príspevkové organizácie (subjekt v zmysle časti 2.1 písm. a)) sa stanovujú nasledovné pravidlá spolufinancovania pomoci:

Prijímateľ – organizácia štátnej správy			
Celkové oprávnené výdavky			
Zdroje EÚ	Národné verejné zdroje		Spolu
EFRR / ESF / KF	Štátny rozpočet	Prijímateľ	
85,0 %	15,0 %	0,0 %	100,0 %

Financovanie projektov prijímateľa – ostatné subjekty verejnej správy

Pre prijímateľa – ostatné subjekty verejnej správy: verejné vysoké školy a ďalšie subjekty, ktoré sú zapísané a zaradené v registri podľa odseku 1 § 3 zákona č. 523/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, združenia právnických osôb z verejnej správy a verejné zdravotné poisťovne okrem obcí, vyšších územných celkov a organizácií štátnej správy (subjekt v zmysle časti 2.1, písm. b)) sa stanovujú nasledovné pravidlá spolufinancovania pomoci:

Prijímateľ – ostatné subjekty verejnej správy			
Celkové oprávnené výdavky			
Zdroje EÚ	Národné verejné zdroje		Spolu
EFRR / ESF / KF	Štátny rozpočet	Prijímateľ	
85,0 %	10,0 %	5,0 %	100,0 %

V prípade, ak sú prijímateľom ostatné subjekty verejnej správy (subjekt v zmysle časti 2.1, písm. b)), uhrádzajú sa oprávnené výdavky vo výške 100,0 % z celkových oprávnených výdavkov, pričom výška pomoci z EFRR, ESF a KF sa stanovuje vo výške 85,0 %, príspevok zo štátneho rozpočtu vo výške 10,0 % a príspevok prijímateľa vo výške 5,0 %.

Financovanie projektov prijímateľa – obec / vyšší územný celok

Pre prijímateľa – obec / vyšší územný celok, príp. rozpočtové organizácie a príspevkové organizácie zriadené obcou / vyšším územným celkom (subjekt v zmysle časti 2.1, písm. c) a d)) sa stanovujú nasledovné pravidlá spolufinancovania pomoci:

Prijímateľ – obec / vyšší územný celok			
Celkové oprávnené výdavky			
Zdroje EÚ	Národné verejné zdroje		Spolu
EFRR / ESF / KF	Štátny rozpočet	Prijímateľ	
85,0 %	10,0 %	5,0 %	100,0 %

V prípade, ak je prijímateľom obec / vyšší územný celok, prípadne rozpočtová organizácia alebo príspevková organizácia zriadená obcou / vyšším územným celkom (subjekt v zmysle časti 2.1, písm. c) a d)), uhrádzajú sa oprávnené výdavky vo výške 100,0 % z celkových oprávnených výdavkov, pričom výška pomoci z EFRR, ESF a KF sa stanovuje vo výške 85,0 %, príspevok zo štátneho rozpočtu vo výške 10,0 % a príspevok prijímateľa vo výške 5,0 %.

Financovanie projektov prijímateľa – mimovládna/nezisková organizácia

Pre prijímateľa – mimovládne organizácie/neziskové organizácie (subjekt v zmysle časti 2.1, písm. e)) sa stanovujú nasledovné pravidlá spolufinancovania pomoci:

Prijímateľ – mimovládna/nezisková organizácia			
Celkové oprávnené výdavky			
Zdroje EÚ	Národné verejné zdroje	Súkromné zdroje	Spolu
EFRR / ESF / KF	Štátny rozpočet	Prijímateľ	
85,0 %	10,0 %	5,0 %	100,0 %

V prípade, ak je prijímateľom mimovládna organizácia, prípadne nezisková organizácia (subjekt v zmysle časti 2.1, písm. e)), výška pomoci z EFRR, ESF alebo KF sa stanovuje vo výške 85,0 %, príspevok zo štátneho rozpočtu vo výške 10,0 % a príspevok prijímateľa vo výške 5,0 % z celkových oprávnených výdavkov.

Financovanie projektov prijímateľa zo súkromného sektora mimo schém štátnej pomoci

Pre prijímateľa, na ktorého sa nevzťahujú pravidlá financovania podľa časti 3.2.1.1, 3.2.1.2, 3.2.1.3, 3.2.1.4, 3.2.1.6 a 3.1.2.7 (subjekt v zmysle časti 2.1, písm. f)), sa stanovujú nasledovné pravidlá spolufinancovania pomoci:

Prijímateľ – súkromný sektor mimo schém štátnej pomoci			
Celkové oprávnené výdavky			
Zdroje EÚ	Národné verejné zdroje	Súkromné zdroje	Spolu
EFRR / ESF / KF	Štátny rozpočet	Prijímateľ	
85,0 %	5,0 %	10,0 %	100,0 %

V danom prípade platí, že výška pomoci z EFRR, ESF alebo KF sa stanovuje vo výške 85,0 %, príspevok zo štátneho rozpočtu vo výške 5,0 % a príspevok prijímateľa vo výške 10,0 % z celkových oprávnených výdavkov.

Financovanie projektov prijímateľa v rámci schém štátnej pomoci

Pre prijímateľa vykonávajúceho hospodársku činnosť, t. j. podniky v zmysle čl. 107 Zmluvy o fungovaní EÚ bez ohľadu na právny status, v rámci schém štátnej pomoci (subjekt v zmysle časti 2.1, písm. h)), sa stanovujú nasledovné pravidlá spolufinancovania pomoci:

Prijímateľ – v rámci schém štátnej pomoci			
Celkové oprávnené výdavky			
Zdroje EÚ	Národné verejné zdroje	Súkromné zdroje	Spolu
EFRR / ESF / KF	Štátny rozpočet	Prijímateľ	
x,x %	0,0 %	y,y %	100,0 %

V prípade, ak je prijímateľom podnik vykonávajúci hospodársku činnosť podľa čl. 107 Zmluvy o fungovaní EÚ (subjekt v zmysle časti 2.1, písm. h)), podiel prijímateľa sa stanovuje v súlade s aplikovanou výškou intenzity pomoci definovanou v príslušnej schéme štátnej pomoci.

Financovanie projektov prijímateľa v rámci schém pomoci de minimis

Pre prijímateľa vykonávajúceho hospodársku činnosť, t. j. podniky v zmysle čl. 107 Zmluvy o fungovaní EÚ bez ohľadu na právny status v rámci schém pomoci de minimis (subjekt v zmysle časti 2.1, písm. g)), sa stanovujú nasledovné pravidlá spolufinancovania pomoci:

Prijímateľ – v rámci schém pomoci de minimis			
Celkové oprávnené výdavky			
Zdroje EÚ	Národné verejné zdroje	Súkromné zdroje	Spolu
EFRR / ESF / KF	Štátny rozpočet	Prijímateľ	
x,x %	y,y %	z,z %	100,0 %

Podiel prijímateľa vykonávajúceho hospodársku činnosť, t. j. podniky v zmysle čl. 107 Zmluvy o fungovaní EÚ bez ohľadu na právny status v rámci schém pomoci de minimis (subjekt v zmysle časti 2.1, písm. g)) sa stanovuje v súlade s aplikovanou výškou intenzity pomoci definovanou riadiacim orgánom v príslušnej schéme pomoci de minimis. V prípade, ak intenzita pomoci de minimis stanovená riadiacim orgánom presahuje maximálnu výšku finančnej pomoci z EÚ, bude tento rozdiel dofinancovaný zo štátneho rozpočtu. Pravidlá financovania pri implementácii finančných nástrojov

Európska komisia v súvislosti so snahou čo najefektívnejšie využívať prostriedky EÚ, odporúča v rámci programového obdobia 2014 – 2020 okrem priamej formy pomoci, využívať predovšetkým finančné nástroje. Slovenská republika plánuje výraznejšie využívať finančné nástroje v rámci všetkých fondov. Nenávratný finančný príspevok by sa mal používať predovšetkým tam, kde sa vytvára verejný statok a tam, kde z dôvodu vzniku negatívnych externalít a neschopnosti internalizovať celý zisk dochádza k zlyhaniu trhu. Verejné zdroje podporia takéto aktivity tak, aby sa ich úroveň priblížila spoločenskému optimu. Preto by mala byť podpora komerčných projektov, rizikových projektov a projektov generujúcich príjmy zabezpečená formou finančných nástrojov a to v tých oblastiach, ktoré budú určené na základe vykonanej ex-ante analýzy pre finančné nástroje v súlade s čl. 32 návrhu všeobecného nariadenia pre programové obdobie 2014 – 2020. Finančné nástroje môžu byť zriadené na úrovni EÚ, riadené priamo alebo nepriamo Európskou komisiou alebo tradičnej báze, teda na národnej, regionálnej, nadnárodnej alebo cezhraničnej úrovni, riadené priamo alebo v rámci zodpovednosti riadiaceho orgánu. Pre určenie participácie národných zdrojov v prípade subjektu implementujúceho finančný nástroj sa stanovujú nasledovné pravidlá v prípade: menej rozvinutých regiónov a Kohézneho fondu:

- výška pomoci z EÚ sa stanovuje vo výške 85,0 % z celkových oprávnených výdavkov;
- podiel národných zdrojov sa stanovuje vo výške 15,0 % z celkových oprávnených výdavkov.

Viac rozvinutých regiónov: výška pomoci z EÚ sa stanovuje vo výške 50,0 % z celkových oprávnených výdavkov; podiel národných zdrojov sa stanovuje vo výške 50,0 % z celkových oprávnených výdavkov. V prípade využitia možnosti vytvorenia samostatnej prioritnej osi na účely implementovania niektorého z finančných nástrojov, sa v závislosti od zapojenia súkromných zdrojov znižuje podiel národných verejných zdrojov na spolufinancovaní.

V rámci národných zdrojov sa v závislosti od výšky zapojenia súkromných zdrojov, či už na úrovni fondu fondov, na úrovni finančného nástroja alebo na úrovni konečných prijímateľov, adekvátne znižuje podiel národných verejných zdrojov.

6.4 STRATÉGIA FINANCOVANIA EURÓPSKEHO POĽNOHOSPODÁRSKEHO FONDU PRE ROZVOJ VIDIEKA PRE PROGRAMOVÉ OBDOBIE 2014 – 2020

Stratégia financovania stanovuje maximálnu výšku podpory z Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre rozvoj vidieka a miery národného spolufinancovania v rámci menej rozvinutých regiónov a ostatných regiónov pri financovaní opatrení Programu rozvoja vidieka SR 2014 – 2020.

V Slovenskej republike je z EPFRV implementovaný jeden Program rozvoja vidieka SR 2014 – 2020 pre celé územie SR.

Pravidlá Stratégie financovania Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre rozvoj vidieka pre programové obdobie 2014 – 2020

V nadväznosti na vyššie uvedené legislatívne východiská sa pre jednotlivé kategórie prijímateľov stanovujú nasledovné pravidlá financovania:

- výška podpory z EPFRV sa stanovuje vo výške 75 % z celkových oprávnených verejných výdavkov v rámci menej rozvinutých regiónov a 53 % z celkových oprávnených verejných výdavkov v rámci ostatných regiónov;
- k podielu EPFRV je priradené spolufinancovanie zo štátneho rozpočtu v stanovenom pomere v závislosti od intenzity verejnej pomoci platnej pre príslušné opatrenie;
- uplatňuje sa kombinácia výšky podpory z EPFRV a výšky verejnej pomoci;
- zohľadňujú sa špecifiká pre každé opatrenie individuálne a to vo vzťahu k oprávnenému prijímateľovi, mieram spolufinancovania a kategórii regiónu

Financovanie operácií prijímateľa v opatrení č. 1, opatrení č. 2, podopatrení č. 3.3, opatrení č. 4, podopatrení č. 5.1, podopatrení č. 5.2, opatrení č. 6, podopatrení č. 7.1, opatrení č. 8, opatrení č. 9, opatrení č. 10, opatrení č. 11, opatrení č. 12, opatrení č. 13, opatrení č. 14 a opatrení č. 15

Pre prijímateľa v rámci:

- opatrenia č. 1: poskytovateľa prenosu vedomostí a zručností;
- opatrenia č. 2: poskytovateľa poradenskej služby - certifikovaného poradcu, poskytovateľa vzdelávania, ktorý musí mať primerané zdroje v podobe kvalifikovaných zamestnancov, ktorí sa pravidelne vzdelávajú v oblastiach poskytujúcich poradenské služby;

- podopatrenia č. 3.3:

Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR a obce (miestna územná samospráva);

- opatrenia č. 4: skupinu poľnohospodárov v prípade kolektívnych investícií vykonávaných viac ako jedným poľnohospodárom a tieto prinášajú synergický efekt, verejný subjekt, ak preukáže prepojenie medzi realizovanými investíciami a potenciálom poľnohospodárskej výroby;
- podopatrenia č. 5.1: poľnohospodárskeho podnikateľa, tzn. fyzickú alebo právnickú osobu (mikropodniky a malé podniky v zmysle odporúčania Komisie č. 2003/361/ES), ktorá vykonáva poľnohospodársku výrobu ako sústavnú a samostatnú činnosť pod vlastným menom, na vlastnú zodpovednosť a za účelom dosiahnutia zisku a spĺňa kritériá stanovené vo vzťahu k veku a profesijnému zameraniu;
- podopatrenia č. 5.2: právnické osoby alebo fyzické osoby (mikropodniky v zmysle odporúčania Komisie č. 2003/361/ES);
- opatrenia č. 6: obec definovanú v územnej koncentrácii ako vidiecka obec vidiek 1 a vidiek 2 s výnimkou obcí so štatútom mesta; združenia obcí;
- podopatrenia č. 7.1: obhospodarovateľa lesa v zmysle zákona č. 326/2005 Z. z. o lesoch – súkromní a verejní správcovia lesov a iné subjekty súkromného práva a verejné subjekty a ich združenia;
- opatrenia č. 8, 9, 10, 11, 12: fyzickú a právnickú osobu podnikajúcu v poľnohospodárskej prvovýrobe;
- opatrenia č. 10: súkromných vlastníkov lesa a ich združení s právnou subjektivitou;
- opatrenia č. 13: najmenej dva subjekty, ktorých spolupráca je:

medzi rôznymi aktérmi v poľnohospodárstve, potravinovom reťazci a v lesnom hospodárstve na území EÚ a medzi inými aktérmi, ktorí prispievajú k splneniu cieľov a priorít politiky rozvoja vidieka vrátane medziodvetvových organizácií, zameraná na zriadenie a prevádzku operačných skupín EIP pre produktivitu a udržateľnosť poľnohospodárstva uvedených v čl. 62 návrhu nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o podpore rozvoja vidieka prostredníctvom EPFRV;

- opatrenia č. 14:

verejno-súkromné partnerstvá v zmysle zákona č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov v znení neskorších predpisov;

MAS (verejno-súkromné partnerstvá v zmysle zákona č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov v znení neskorších predpisov schválené riadiacim orgánom, t. j. ktorým riadiaci orgán udelil štatút MAS)

- opatrenia č. 15:

Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR,

Pôdohospodársku platobnú agentúru,

Národnú sieť rozvoja vidieka

sa stanovujú nasledovné pravidlá spolufinancovania:

Prijímateľ			
Celkové oprávnené výdavky			
Zdroje EÚ	Národné verejné zdroje		Spolu
EPFRV	Štátny rozpočet	Prijímateľ	
75,0 %	25,0 %	0,0 %	100,0 %

Pre vyššie uvedených prijímateľov v rámci daných opatrení a podopatrení, uhrádzajú sa oprávnené výdavky vo výške 100,0 % z celkových oprávnených verejných výdavkov, pričom výška podpory z EPFRV sa stanovuje vo výške 75,0 % a príspevok zo štátneho rozpočtu vo výške 25,0 %.

Financovanie operácií prijímateľa v podopatrení č. 3.1, 3.2 a podopatrení 5.3

Pre prijímateľa v rámci:

- podopatrenia č. 3.1: fyzické a právnické osoby podnikajúce v poľnohospodárskej prvovýrobe;
- podopatrenia č. 3.2: fyzické a právnické osoby podnikajúce v oblasti spracovania produktov poľnohospodárskej prvovýroby (okrem rybných produktov), resp. v prípade investícií do využívania obnoviteľných zdrojov energie sú prijímateľmi fyzické a právnické osoby podnikajúce v oblasti poľnohospodárskej prvovýroby;
- podopatrenia 5.3: poľnohospodárov alebo členov poľnohospodárskej domácnosti podnikajúcich v oblasti poľnohospodárstva, ktorých podiel ročných tržieb/príjmov z poľnohospodárskej výroby na celkových tržbách/príjmoch predstavuje minimálne 30 % (činnosť č. 1) a fyzické a právnické osoby (mikropodniky a malé podniky vo vidieckych oblastiach v zmysle odporúčania Komisie č. 2003/361/ES) obhospodarujúce lesy vo

vlastníctve súkromných vlastníkov a ich združení, obcí a ich združení, cirkvi, ktorej majetok možno podľa právneho poriadku SR považovať za súkromný, pokiaľ ide o jeho správu a nakladanie s ním (činnosť č. 2) sa stanovujú nasledovné pravidlá spolufinancovania:

Prijímateľ			
Celkové oprávnené výdavky			
Zdroje EÚ	Národné verejné zdroje	Súkromné zdroje	Spolu
EPFRV	Štátny rozpočet	Prijímateľ	
37,5 %	12,5 %	50,0 %	100,0 %

Pre vyššie uvedených prijímateľov v rámci daných podopatrení, uhrádzajú sa oprávnené výdavky vo výške 100,0 % z celkových oprávnených výdavkov, pričom výška podpory z EPFRV sa stanovuje vo výške 37,5 %, príspevok zo štátneho rozpočtu vo výške 12,5 % a príspevok prijímateľa vo výške 50,0 %.

V uvedenom prípade platia výnimky pre zvýšenie intenzity verejnej pomoci podľa časti 6.1.

Financovanie operácií prijímateľa v opatrení č. 4

Pre prijímateľa v rámci

- opatrenia č. 4: poľnohospodára: právnickú alebo fyzickú osobu podnikajúcu v poľnohospodárskej prvovýrobe sa stanovujú nasledovné pravidlá spolufinancovania:

Prijímateľ			
Celkové oprávnené výdavky			
Zdroje EÚ	Národné verejné zdroje	Súkromné zdroje	Spolu
EPFRV	Štátny rozpočet	Prijímateľ	
60,0 %	20,0 %	20,0 %	100,0 %

Pre vyššie uvedených prijímateľov v rámci daného opatrenia, uhrádzajú sa oprávnené výdavky vo výške 100,0 % z celkových oprávnených výdavkov, pričom výška podpory z EPFRV sa stanovuje vo výške 60,0 %, príspevok zo štátneho rozpočtu vo výške 20,0 % a príspevok prijímateľa vo výške 20,0 %

Financovanie operácií prijímateľa v podopatrení č. 7.2

Pre prijímateľa v rámci:

- podopatrenia č. 7.2:

fyzické a právnické osoby (obce, mikropodniky, malé a stredné podniky v zmysle odporúčania Komisie č. 2003/361/ES) obhospodarujúce lesy vo vlastníctve súkromných vlastníkov a ich združení, obcí a ich združení, cirkvi, ktorej majetok možno podľa právneho poriadku SR považovať za súkromný, pokiaľ ide o jeho správu a nakladanie s ním,

fyzické a právnické osoby (mikropodniky, malé a stredné podniky v zmysle odporúčania Komisie č. 2003/361/ES) poskytujúce služby v lesníctve a ťažbe dreva za predpokladu poskytnutia týchto služieb subjektom uvedeným predchádzajúcej odrážke

sa stanovujú nasledovné pravidlá spolufinancovania:

Prijímateľ			
Celkové oprávnené výdavky			
Zdroje EÚ	Národné verejné zdroje	Súkromné zdroje	Spolu
EPFRV	Štátny rozpočet	Prijímateľ	
48,75 %	16,25 %	35,0 %	100,0 %

Pre vyššie uvedených prijímateľov v rámci daného podopatrenia, uhrádzajú sa oprávnené výdavky vo výške 100,0 % z celkových oprávnených výdavkov, pričom výška podpory z EPFRV sa stanovuje vo výške 48,75 %, príspevok zo štátneho rozpočtu vo výške 16,25 % a príspevok prijímateľa vo výške 35,0 %.

ZÁVER

PHSR mesta Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla 2016-2022, je strategický strednodobý dokument, ktorý určuje víziu rozvoja mesta, prioritné rozvojové oblasti a strategické ciele ich naplnenia. Tento dokument je základným východiskom pre spracovanie ďalších materiálov rozvoja jednotlivých oblastí života mesta.

PHSR je otvoreným dokumentom, ktorý bude vyhodnocovaný a aktualizovaný na zasadnutiach Mestského zastupiteľstva v Tisovci a podľa potreby.

Predmetný PHSR mesta Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla 2016-2022, bol schválený na zasadnutí Mestského zastupiteľstva v Tisovci dňa:

..... VZN/UMZ č.

.....
pečiatka

.....
primátor mesta Tisovec

PHSR mesta Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla
Programovacie obdobie 2016 – 2022

Prílohy

PRÍLOHA Č. 1

Zoznam členov pracovnej skupiny PHSR mesta Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla 2016 – 2022

Zoznam členov pracovnej skupiny, mesta Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla		
Funkcia v strategickom plánovaní		Funkcia v pracovnom zaradení
Gestor	Ing. Peter Mináč	primátor mesta Tisovec
Koordinátor	Mgr. Irena Milecová JUDr. Monika Štesková	poslankyňa mesta Tisovec RRA Agentúra pre rozvoj Gemera, Hnúšťa
Metodik	Mgr. Jana Uhrinová	RRA Agentúra pre rozvoj Gemera, Hnúšťa

Zoznam členov pracovnej skupiny, mesto Tisovec a mestská časť Rimavská Píla		
Organizácia, inštitúcia		Funkcia
Interní odborníci		
Mestský úrad Tisovec	Bc. Tibor Tokár	prednosta Mestského úradu a vedúci Oddelenia sociálno-správneho a školstva mesta Tisovec
Mestský úrad Tisovec	Ing. Ivan Kokavec	vedúci Oddelenia výstavby, životného prostredia a rozvoj mesta Tisovec
Mestský úrad Tisovec	Ing. Viera Krišková	vedúca Oddelenia finančného a majetkového mesta Tisovec
Mestský úrad Tisovec	Miroslava Kojnoková	vedúca Oddelenia kultúry a športu mesta Tisovec
Externí odborníci		
RRA Agentúra pre rozvoj Gemera, Hnúšťa	Ing. Dana Trombitášová	koordinátorka projektových a zahraničných aktivít
RRA Agentúra pre rozvoj Gemera, Hnúšťa	Mgr. Ivona Antalová	koordinátorka projektových aktivít
RRA Agentúra pre rozvoj Gemera, Hnúšťa	Mgr. Štefan Horváth	projektový manažér
Mesto Tisovec	Karol Hruška	poslanec mestského zastupiteľstva mesta Tisovec

PRÍLOHA č. 2

Zoznam informačných zdrojov použitých v PHSR (východiskové strategické a koncepčné dokumenty, súvisiaca legislatíva)

- ✓ Koncepcia územného rozvoja Slovenska ako územnoplánovacia dokumentácia celoštátneho významu rieši nadradené rozvojové osi, hierarchiu sídiel, životné prostredie, nadradené systémy sociálnej a technickej infraštruktúry.
- ✓ Územný plán veľkého územného celku Banskobystrický kraj v znení zmien a doplnkov 2004, 2007, 2009 a 2014. Závazná časť vyhlásená VZN BBSK č. 27/2014 zo dňa 5.12.2014.
- ✓ Územný plán VÚC Banskobystrického kraja rieši rozvoj územia podrobnejšie. V tomto dokumente sú zakotvené všeobecné zásady pre trvalo udržateľný rozvoj územia.
- ✓ Partnerská dohoda určuje stratégiu, priority a podmienky SR na využívanie fondov EÚ tak, aby sa dosiahli priority stratégie Európa 2020. Ide teda o základný národný dokument, ktorý zastrešuje všetky operačné programy SR pre nové programové obdobie.
- ✓ Pozičný dokument Európskej komisie k Partnerskej dohode a programom SR na roky 2014 - 2020 Pozičný dokument identifikuje z pohľadu Európskej komisie hlavné rozvojové potreby s možnosťou financovania opatrení v rámci fondov Spoločného strategického rámca EÚ v podmienkach SR. Zároveň tento dokument predstavuje základ pre negociácie s Európskou komisiou k Partnerskej dohode a OP SR na roky 2014-2020.
- ✓ Národná stratégia regionálneho rozvoja SR
- ✓ Stratégia financovania Európskych štrukturálnych a investičných fondov pre programové obdobie 2014 – 2020
- ✓ Operačný program Efektívna verejná správa
- ✓ Operačný program Integrovaná infraštruktúra Integrovaný regionálny operačný program
- ✓ Operačný program Kvalita životného prostredia
- ✓ Operačný program Ľudské zdroje
- ✓ Program rozvoja vidieka
- ✓ Operačný program Technická pomoc
- ✓ Operačný program Výskum a inovácie

Integrovaný regionálny operačný program (IROP) 2014 – 2020, dokument SR pre programové obdobie 2014 – 2020, ktorého globálnym cieľom je: prispieť k zlepšeniu kvality života a zabezpečiť udržateľné poskytovanie verejných služieb s dopadom na vyvážený a udržateľný územný rozvoj, hospodársku, územnú a sociálnu súdržnosť regiónov, miest a obcí.

- ✓ Katasterportál
- ✓ Lesy SR, š.p.
- ✓ MsÚ Tisovec
- ✓ www.tisovec.com
- ✓ Štatistický úrad SR
- ✓ Sčítanie obyvateľov, domov a bytov v r. 2011 (SOBDTN)
- ✓ Správa Národného parku Muránska planina
- ✓ Enviroportál
- ✓ Ministerstvo životného prostredia SR
- ✓ Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR
- ✓ Slovenský hydrometeorologický ústav, Bratislava
- ✓ Stredoslovenská vodárenská prevádzková spoločnosť, a.s. závod Rimavská Sobota
- ✓ Okresný úrad životného prostredia Rimavská Sobota
- ✓ Štátna ochrana prírody SR
- ✓ Slovenská agentúra životného prostredia
- ✓ Slovenská inšpekcia životného prostredia
- ✓ Údaje od vlastníkov lesných pozemkov
- ✓ Miestny územný systém ekologickej stability, 2000
- ✓ PHSR mesta Tisovca a m.č. Rimavská Píla na roky 2008 – 2015
- ✓ www.zubacka.sk
- ✓ Organizácia pre informatiku verejnej správy IVeS
- ✓ Zákon č. 137/2010 Z.z. o ovzduší

- ✓ Vyhláška MŽP SR č. 360/2010 Z.z.
- ✓ Zákon č. 79/2015 Z.z. o odpadoch
- ✓ Zákon č. 544/2010 Z.z. o dotáciách
- ✓ Zákon č. 448/2008 Z.z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní v znení neskorších predpisov
- ✓ Vyhláška MZ SR č.528/2007 Z.z. ktorou sa ustanovujú podrobnosti o požiadavkách na obmedzenie ožiarovania z prírodného žiarenia
- ✓ <<http://www.slovakregion.sk/tisovec>> [2016-02-23]
- ✓ <<http://old.tisovec.com/view.php?cislocclanku=2006042301>> [2016-01-07]
- ✓ <<http://empepa.net/2011/05/23/na-kralovu-holu-ze-vsech-stran/khola002/>> [2016-01-10]
- ✓ <<http://www.lesy.sk/showdoc.do?docid=2221>> [2016-01-13]
- ✓ MŽP SR, Okresný úrad Banská Bystrica, SHMU, 2013: Program na zlepšenie kvality ovzdušia v oblasti riadenia kvality ovzdušia – územia mesta Hnúšťa a miestnych častí Brádno, Hačava, Likier, Polom, mesta Tisovec a miestnej časti Rimavská Píla a obce Rimavské Brezovo
- ✓ Zdroj: Správa o oprávnenom meraní emisií č. 10/115/2013, akreditované laboratórium EkoPro, s.r.o., Trenčín
- ✓ <<http://www.sopsr.sk/natura/>> [2016-02-23]
- ✓ RNDr. Milan Galko: Tisovec, Návrh ochranných pásiem vodných zdrojov Periodická vyvieracka a Teplica, 2004
- ✓ <http://hiking.sk/hk/ar/3418/polovnicka_chata_tisovska_voniaca.html>
- ✓ Slobodník V. & Kadlečík J. (eds.), 2000: Mokrade Slovenskej republiky. Slovenský zväz ochrancov prírody a krajiny, Prievidza, 148 s.
- ✓ Turčanová-Cvachová A., 1972: Význačná lokalita rosičky okrúhlostej (Drosera rotundifolia) na Trstí a jej ochrana. Československá ochrana prírody, 13: 119–123.
- ✓ <http://hiking.sk/hk/ar/2910/ostry_hreben_hradova_a_tajomne_trstie.html> [2016-01-10]
- ✓ <<http://empepa.net/2011/11/20/znacene-cesty-a-pesi-trasy-v-narodnim-parku-muranska-planina/>> [2016-02-02]
- ✓ <<http://www.echoviny.sk/spravy/foto-certovou-dolinou-s-rastom-eckertom/>> [2016-02-02]
- ✓ <<http://www2.jeskytnar.cz/dagmar/obrazek/hlboky-jarok>> [2016-02-14]
- ✓ <http://hiking.sk/hk/ar/2910/ostry_hreben_hradova_a_tajomne_trstie.html> [2016-02-14]
- ✓ <<https://www.rail.sk/skhist/tunely/608/03.htm>> [2016-02-20]
- ✓ <http://jezirka-ryby.cz/document_root/texty/prodej_rostlin/images/vachta_trojlista.jpg> [2016-01-18]
- ✓ <http://www2.jeskytnar.cz/dagmar/clanek/tisovsky-kras-suche-doly-objev-nove-vetve-jeskyne-daxner-6-962013>
- ✓ http://www.sazp.sk/slovak/periodika/sprava/skladacka/SK/6/6_3.pdf
- ✓ MŽP SR: Správa o stave životného prostredia Slovenskej republiky v roku 2013
- ✓ <<http://mapserver.geology.sk/seizmika/>> [2016-02-10]
- ✓ <<http://mapserver.geology.sk/radio/>> [2016-02-10]
- ✓ Cabáneková, H. – Nikodemová, D.: Usmerňovanie ožiarovania obyvateľstva radónom v bytových priestoroch, ISBN 978–80–89384–05–1
- ✓ Dostupné na: <http://www.szu.sk/userfiles/file/Katedry/kat_153/BROZURA.pdf> [2016-02-01]
- ✓ <<http://www.csmtisovec.sk/>> [2016-02-06]
- ✓ <<http://muranskaplanina.sk/planina.php?article=63>> [2016-02-08]
- ✓ <<http://www.zubacka.sk/sk/galeria/prva-jazda-pre-verejnost/>> [2016-02-05]
- ✓ <<http://www.tisovec.estranky.sk/fotoalbum/kostol/kostol/od-skoly.jpg.html>> [2016-02-12]
- ✓ <<http://mapio.net>> [2016-02-12]
- ✓ <<http://www.echoviny.sk/spravy/vysledky-komunalnych-volieb-v-tisovci/>> [2016-02-26]
- ✓ <http://www.noveslovo.sk/c/Mestecko_pod_Hradovou_a_jeho_dlhorocny_primator> [2016-02-26]
- ✓ <<http://old.tisovec.com/view.php?cislocclanku=2006022316>> [2016-02-26]
- ✓ <<http://www.echoviny.sk/spravy/tisovec-otvoril-kupalisko-ako-prvy/>> [2016-01-16]
- ✓ Foto: I. Milecová
- ✓ <<http://www.ddadsstisovec.sk/>>
- ✓ <<http://old.tisovec.com/view.php?cislocclanku=2007103002>> [2015-12-13]
- ✓ <http://hiking.sk/hk/ar/2910/ostry_hreben_hradova_a_tajomne_trstie.html> [2016-01-27]
- ✓ <http://hiking.sk/hk/ar/3418/polovnicka_chata_tisovska_voniaca.html> [2016-01-14]
- ✓ <<http://www.muranskaplanina.com/news/spoznajme-pramen-rimavy/>> [2016-02-20]
- ✓ <<http://navstevnik.brezno.sk/vychadzky-a-tury-do-okolia.phtml?id3=38202>> [2016-01-16]

PHSR mesta Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla
Programovacie obdobie 2016 – 2022

- ✓ <http://www.upsvar.sk/statistiky/nezamestnanost-mesacne-statistiky/2015.html?page_id=467299> [2016-01-11]
- ✓ **Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja samosprávneho kraja (PHSR BBSK 2015-2023)**

PRÍLOHA Č. 3

Zoznam skratiek použitých v PHSR

- ✓ **BBSK** – Banskobystrický samosprávny kraj
- ✓ **CENTROPE** – **Centrope** je euroregión, ktorý zasahuje do štyroch stredoeurópskych krajín, Česka, Maďarska, Rakúska a Slovenska.
- ✓ **CZT** – Centrálné zásobovanie teplom
- ✓ **ČOV** – Čistiareň odpadových vôd
- ✓ **e-Government** - Súhrn aktivít a nástrojov, prostredníctvom ktorých sú IKT úplne alebo čiastočne integrované do nosných funkcií verejnej správy (VS). Znamená elektronické vládnutie (spravovanie), t.j. on-line aplikáciu IKT v procesoch výkonu správy. V praxi to znamená využívanie on-line e-komunikácie: v rámci inštitúcií VS – G2E (government to employee), medzi inštitúciami VS navzájom – G2G (government to government), medzi VS a verejnosťou – G2P (government to public).
- ✓ **EAO** – Ekonomicky aktívne obyvateľstvo. Ekonomický aktívne obyvateľstvo (EAO) - tvorí súčet priemerného počtu zamestnaných a nezamestnaných v predošlom roku.
- ✓ **EFRR** -Európsky fond regionálneho rozvoja
- ✓ **EÚ** – Európska únia
- ✓ **ESF** – Európsky sociálny fond
- ✓ **EŠIF** – Európske štrukturálne a investičné fondy. Päť štrukturálnych a investičných fondov EÚ, ktoré sa riadia jednotným súborom pravidiel, Európsky fond regionálneho rozvoja (EFRR), Európsky sociálny fond (ESF), Kohézny fond (KF), Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka (EPFRV), Európsky námorný a rybársky fond (ENRF).
- ✓ **HDP** – Hrubý domáci produkt
- ✓ **CHKO** – Chránená krajinná oblasť
- ✓ **IBV** – Individuálna bytová výstavba
- ✓ **IKT** - Informačno-komunikačné technológie. Zahŕňajú informačné systémy, technológie, ostatné systémy (periférne zariadenia), prevádzku a pripojenia do sietí, ktoré sú určené k napĺňaniu informačných procesov a komunikačných funkcií.
- ✓ **IROP** – Integrovaný regionálny operačný program
- ✓ **ITMS** – Informačný monitorovací systém.
- ✓ **Infraštruktúra TEN-T** - je sieť cestných a železničných koridorov, medzinárodných letísk a vodných ciest
- ✓ **KURS** – Konceptia územného rozvoja Slovenska.
- ✓ **LAU** – Z anglického jazyka skratka pre úroveň okresu a obce v Spoločnej nomenklatúre územných jednotiek pre štatistické účely, nadväzujúce na NUTS.
- ✓ **LEADER**- Znamená Liaison Entre Actions de Développement de l'Économie Rurale (spájanie aktivít, ktoré podporujú hospodársky rozvoj vidieka).
- ✓ **MEN** - Miera evidovanej nezamestnanosti (MEN) - podiel počtu disponibilného UoZ k ekonomicky aktívnemu obyvateľstvu vyjadrený v percentách.
- ✓ **MŠVVŠ SR** – Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR
- ✓ **MDVRR SR** – Ministerstvo dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja SR
- ✓ **MP SVR SR** – Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR
- ✓ **MŽP SR** – Ministerstvo životného prostredia SR
- ✓ **MH SR** – Ministerstvo hospodárstva SR
- ✓ **MF SR** – Ministerstvo financií SR
- ✓ **MZ SR** – Ministerstvo zdravotníctva SR
- ✓ **MRK** – Marginalizované rómske komunity
- ✓ **NSRR** – Národná stratégia regionálneho rozvoja
- ✓ **NUTS** – Z francúzskeho jazyka (Nomenclature des unités territoriales statistiques), skratka pre normalizovanú klasifikáciu územných celkov na Slovensku pre potreby štatistického úradu a Eurostatu.
- ✓ **OP** – Operačný program
- ✓ **OP KŽP** – Operačný program Kvalita životného prostredia
- ✓ **PKS** - Parita kúpnej sily je (teoretický) výmenný kurz mien dvoch štátov definovaný ako rovný pomeru vnútorných kúpnych síl daných štátov, teda rovný pomeru cenových hladín daných štátov.
- ✓ **PHSR** – program hospodárskeho a sociálneho rozvoja

- ✓ **PP** – Prírodná pamiatka
- ✓ **RLZ** – Rozvoj ľudských zdrojov
- ✓ **SEA** – Z anglického jazyka (strategic environmental assessment) vo význame strategické environmentálne hodnotenie, strategické posudzovanie vplyvov na životné prostredie.
- ✓ **SK NACE - NACE** Je akronym používaný na rôzne štatistické klasifikácie ekonomických činností vyvíjané Európskou úniou od roku 1970.
- ✓ **NACE** poskytuje rámec pre zber a prezentáciu veľkého množstva štatistických údajov podľa ekonomickej činnosti v oblasti hospodárskych štatistík (napr. vo výrobe, zamestnanosti, národných účtoch) a ostatných štatistických oblastiach. Revidovaná klasifikácia ekonomických činností SK NACE Rev. 2 je plne harmonizovaná s jej európskou verziou NACE Revision 2 vydanou Nariadením Európskeho Parlamentu a Rady č. 1893/2006. Používanie tejto klasifikácie, respektíve od nej odvodenéj národnej verzie, je v oblasti štatistiky záväzné pre všetky členské štáty Európskej únie.
- ✓ **SKUEV**- Biotopy európskeho významu, biotopy chránených druhov
- ✓ **SR** – Slovenská republika
- ✓ **ŠFRB** – Štátny fond rozvoja bývania
- ✓ **ŠÚ SR** – Štatistický úrad Slovenskej republiky
- ✓ **SWOT** – analýza silných a slabých stránok, príležitostí a ohrození
- ✓ **UoZ** - Uchádzač o zamestnanie. Občan hľadajúci zamestnanie, zaradený do evidencie nezamestnaných na Úrade práce, sociálnych vecí a rodiny po podaní písomnej žiadosti o sprostredkovanie zamestnania.
- ✓ **Disponibilný UoZ** (Disp. UoZ) - je UoZ, ktorý bezprostredne po ponuke voľného pracovného miesta môže nastúpiť do pracovného pomeru.
- ✓ **UPSVAR** – Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny
- ✓ **ÚZPF SR** – Ústredný zoznam pamiatkového fondu
- ✓ **VÚC** – Vyšší územný celok
- ✓ **ZMOS** – Združenie miest a obcí Slovenska

Pozn. Okrem týchto skratiek materiál využíva iba skratky bežne využívané v administratíve, resp. pri tabuľkových, resp. grafických formách sú použité skratky vysvetlené v sprievodnom texte, v legende/vysvetlivkách príslušnej tabuľky/grafu.

PRÍLOHA Č. 4

AKČNÝ PLÁN

Akčný plán je konkrétny a záväzný harmonogram činností súvisiacich s rozvojom mesta v jednotlivých oblastiach sociálno-ekonomického rozvoja, vychádza zo stratégie, je jej logickou súčasťou a realizuje sa prostredníctvom konkrétnych nosných a podporných projektov. Akčný plán obsahuje záväzky týkajúce sa plnenia jednotlivých úloh ako aj zoznam inštitúcií zodpovedných za ich plnenie, predpokladané zdroje financovania, predpokladané objemy rozpočtov, dopad na rozpočet relevantného subjektu, ako aj stav momentálnej pripravenosti projektov. Súčasťou akčného plánu je predpokladaný časový harmonogram. Predpokladané rozpočty v pláne sú uvedené v **tis. €**.

Akčný plán

Mesto Tisovec a mestska časť Rimavská Píla

Prioritná oblasť Ekonomická PO I

- ✓ **Podpora** investičných aktivít so zameraním na modernizáciu a budovanie regionálnych komunikácií (ciest II. a III. triedy) zaisťujúcich dopravnú obslužnosť mesta Tisovec
- ✓ **Zabezpečenie** takého prepojenia osídlenia, ktoré umožní efektívny pohyb ľudí a tovaru, modernizáciu dopravných subsystémov zabezpečujúcich bezpečné a hygienicky vyhovujúce dopravné trasy. Cieľom investícií do tohto typu dopravnej infraštruktúry je odstránenie identifikovaných nedostatkov v cestnej sieti s ohľadom na environmentálny a bezpečnostný aspekt.
- ✓ **Podpora** rozvoja komplexnej infraštruktúry podporujúcej rozvoj mesta Tisovec a zohľadňujúcej rast kvality života obyvateľov mesta a životného prostredia. Rozvoj infraštruktúry bude smerovať na rekonštrukciu súčasnej infraštruktúry - vodovodnej, elektrickej, komunikačnej.
- ✓ **Zabezpečenie** technických podmienok pre rozvoj informačnej spoločnosti a umožnenie využívať on-line elektronické služby samosprávy obyvateľmi mesta Tisovec. Vytvoriť vhodné podmienky na prechod na e-government na lokálnej úrovni. Umožniť obyvateľom mesta Tisovec a pracovníkom samosprávy zvyšovať svoje počítačové vedomie a zručnosti.

Prioritná oblasť Sociálna PO II

- ✓ **Podpora** rozvíjania širokej palety sociálnych a zdravotných služieb poskytovaných v meste Tisovec. Dbieť o ich dostupnosť, kvalitu a vzájomnú vyváženosť za účelom dosiahnutia dôstojných podmienok života všetkých kategórií obyvateľov mesta Tisovec.
- ✓ **Trvalé pôsobenie na kultúrne povedomie** obyvateľov širokou paletou kultúrnych aktivít organizovaných internými a externými subjektmi. Existencia dôstojných priestorov pre kultúrne aktivity je povinnosť obce. Priebežná a kreatívna propagácia podujatí má vplyv na imidž mesta a tým aj na cestovný ruch. Vytvoriť podmienky na efektívnu prácu mestského úradu. Vytvoriť vyhovujúce podmienky na poskytovanie verejných služieb, estetizácia a funkčnosť miesta kontaktu so zákazníkmi mestského úradu, vytváranie vhodných technických a pracovných podmienok na mestskom úrade. Vytvorenie podmienok na znižovanie kriminality v meste Tisovec a ochranu majetku obyvateľov a ostatných subjektov v meste.
- ✓ **Zabezpečenie všestranného rozvoja detí a mládeže.** Zlepšenie technického stavu a vybavenia materských a základných škôl v meste. V športe umožniť ponuku čo najširšej palety služieb, zabezpečiť čo najefektívnejšie a transparentné využitie verejných financií ku prospechu všetkých občanov mesta. Podpora existujúcich športových podujatí, ako aj vytváranie vhodných podmienok pre rozvoj rôznych druhov športu nielen pre obyvateľov mesta Tisovec.
- ✓ **Vytvoriť materiálne, finančné a personálne podmienky** pre rozvoj tradičných remesiel v meste Tisovec
- ✓ **Nadviazať spoluprácu vzdelávacích inštitúcií,** mesta Tisovec, podnikateľských subjektov a obyvateľov mesta pri výučbe a prezentácii tradičných remesiel.

Prioritná oblasť Environmentálna PO III

- ✓ Vytvorenie efektívneho a spoľahlivého systému odvádzania a zneškodňovania odpadov produkovaných subjektmi
- ✓ Zabezpečiť výstavbu/dostavbu splaškovej a dažďovej kanalizačnej siete. Vytvoriť podmienky na odvoz a likvidáciu TKO a nebezpečného odpadu, vytvorenie podmienok na efektívnu separáciu odpadu v meste

PHSR mesta Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla
Programovacie obdobie 2016 – 2022

- ✓ Podpora aktivít smerujúcich k zachovaniu existujúceho dobrého stavu životného prostredia a zvyšovania jeho kvality, ale aj k eliminácii slabých stránok, neustála osвета, výchova a informovanosť o stave životného prostredia
- ✓ Podpora zabezpečenia účinného systému informovanosti a poradenstva
- ✓ Podpora aktivít smerujúcich k zachovaniu ochrane a racionálnemu využívaniu vôd, k ochrane pred povodňami.
- ✓ Podpora aktivít smerujúcich k účinnej ochrane ovzdušia pred malými a strednými zdrojmi znečistenia nachádzajúcimi sa v katastrálnom území mesta

Dôležitým zdrojom podkladov bol existujúci PROGRAM HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA mesta Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla 2008 - 2015“ . PHSR obsahoval analytickú časť, strategickú víziu a strategické ciele, ktoré vymedzili priority mesta Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla rozpracované do strategických oblastí, projektových zámerov a Akčného plánu do r. 2015. Keďže časová platnosť tohto dokumentu vypršala s koncom roka 2015, vyvstala potreba aktualizovať predchádzajúci PHSR.

Všetky projektové zábery uvedené v Akčnom pláne PHSR mesta Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla 2015-2022 sú nové a sú v súlade s cieľmi a prioritami ustanovenými v národnej stratégii a v PHSR Banskobystrického samosprávneho kraja pre roky 2015 – 2023.

AKČNY PLÁN						
Tisovec a mestska časť Rimavská Píla 2016-2022						
Prioritná oblasť ekonomická PO I						
Všeobecný cieľ PO I / I Zlepšenie kvality a modernizácia infraštruktúry v meste Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla						
Špecifický cieľ PO I /1 Skvalitnenie a zlepšenie stavu technickej infraštruktúry mesta ako nevyhnutnej podmienky pre ďalší rozvoj						
Opatrenia	Názov projektu	Predpokladaný rozpočet v tis. EUR	Zdroje financovania	Realizácia	Dopad na rozpočet	Oprávnení žiadatelia
	Vypracovanie technickej dokumentácie	podľa potreby	rozpočet obce, ŠF EÚ	verejný sektor	stredný	Mesto Tisovec
Opatrenie 1.1 Budovanie a modernizácia technickej infraštruktúry	Oprava a údržba miestnych komunikácií a chodníkov	200	rozpočet obce, ŠF EÚ, úvery, iné grantové schémy	verejný sektor	vysoký	Mesto Tisovec
	Rekonštrukcia mostov vo vlastníctve mesta	200	rozpočet obce, ŠF EÚ, úvery, iné grantové schémy	verejný sektor	vysoký	Mesto Tisovec
	Vybudovanie chodníka k lokalite Šťavica	40	rozpočet obce, ŠF EÚ, úvery, iné grantové schémy	verejný sektor	vysoký	Mesto Tisovec
	Vybudovanie parkovísk pri cintorínoch v meste a v mestskej časti Rimavská Píla	100	rozpočet obce, ŠF EÚ	verejný sektor	vysoký	Mesto Tisovec
	Vybudovanie nových parkovísk v meste	100	rozpočet obce, ŠF EÚ	verejný sektor	vysoký	Mesto Tisovec
	Rekonštrukcia existujúcich parkovísk v meste	50	rozpočet obce, ŠF EÚ	verejný sektor	vysoký	Mesto Tisovec
	Vybudovanie obchvatu mesta (odbreňenie Partizánskej ulice a Daxnerovej ulice)	500	VÚC BB, ŠF EÚ	verejný sektor	žiadny	VÚC BB
	Zvýšenie dopravnej bezpečnosti - merače rýchlosti (Muránska, Daxnerova, Jesenského)	10	rozpočet obce, ŠF EÚ	verejný sektor	vysoký	Mesto Tisovec
Špecifický cieľ PO I/2 Skvalitnenie miestnej infraštruktúry a vzhľadu mesta						
Opatrenie 1.2 Budovanie a modernizácia lokálnej infraštruktúry	Budovanie bezbariérových prístupov do budov verejných a občianskej obslužnosti	150	rozpočet obce, ŠF EÚ	verejný sektor	stredný	Mesto Tisovec
	Vybudovanie športoviska a detského ihriska v priestoroch prírodného amfiteátra Šťavica Komplexná revitalizácia lokality pri prameni Šťavica, zriadenie kultúrno- oddychovej relaxačnej zóny pre obyvateľov a návštevníkov mesta	200	rozpočet obce, ŠF EÚ, podnikateľské subjekty, úvery, iné grantové schémy, ŠF EÚ	verejný sektor	vysoký	Mesto Tisovec

PHSR mesta Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla
Programovacie obdobie 2016 – 2022

	Vybudovanie športovísk a detských ihrísk (napr. na sídlisku Stred a na sídlisku Daxnerová-Hradová...)	50	rozpočet obce, ŠF EÚ, MŠ SR	verejný sektor	vysoký	Mesto Tisovec
	Vybudovanie cvičiska a útulku pre psov	10	rozpočet obce, ŠF EÚ, podnikateľské subjekty, úvery, iné grantové schémy, ŠF EÚ	verejný sektor	stredný	Mesto Tisovec
	Rekonštrukcia Multifunkčného ihriska	30	rozpočet obce, ŠF EÚ, MŠ SR	verejný sektor	vysoký	Mesto Tisovec
	Multifunkčné ihrisko v m.č. Rimavská Píla	50	rozpočet obce, ŠF EÚ, MŠ SR	verejný sektor	vysoký	Mesto Tisovec
	Vybudovanie hokejového štadiónu v severnej časti mesta / spolu s mestom Hnúšťa/	100	rozpočet obce, ŠF EÚ, MŠ SR, podnikateľské subjekty, úvery, iné grantové schémy, ŠF EÚ	verejný sektor	vysoký	Mesto Tisovec
	Vybudovanie športoviska pre aktívnu mládež, ktorá obľubuje nové športové aktivity	35	rozpočet obce, ŠF EÚ, MŠ SR	verejný sektor	vysoký	Mesto Tisovec
	Modernizácia existujúcich lyžiarskych stredísk (Multifunkčné využitie)	300	rozpočet obce, ŠF EÚ, podnikateľské subjekty, úvery, iné grantové schémy, ŠF EÚ	verejný sektor, súkromný sektor	vysoký	Mesto Tisovec, podnikateľské subjekty
	Vybudovanie relaxačno-oddychovej-športovej zóny pod Zlámancom	100	rozpočet obce, ŠF EÚ	verejný sektor	vysoký	Mesto Tisovec
	Zriadenie Komunitného centra	300	rozpočet obce, ŠF EÚ, ÚSVRK SR	verejný sektor	vysoký	Mesto Tisovec
	Vytvorenie priestoru pre galérie	20	rozpočet obce, ŠF EÚ, MK SR	verejný sektor	vysoký	Mesto Tisovec
Opatrenie 1.3 Obnova a rekonštrukcia vzhľadu mesta Obnova, rekonštrukcia, prestavba a modernizácia budov v majetku mesta	Rekonštrukcie verejných priestranstiev mesta	100	rozpočet obce, ŠF EÚ	verejný sektor	vysoký	Mesto Tisovec
	Rekonštrukcia bývalej sokolovne - denný stacionár a rehabilitačné centrum	1 000	rozpočet obce, ŠF EÚ, MZ SR	verejný sektor	vysoký	Mesto Tisovec
	Regulovanie vzhľadu a architektúry zástavby mesta rozširovaním prvkov ľudovej architektúry – spracovanie dokumentu	10	rozpočet obce, ŠF EÚ	verejný sektor	vysoký	Mesto Tisovec
	Rekonštrukcia, vybavenie, modernizácia ŠKD + exteriér	50	rozpočet obce, ŠF EÚ, MŠ SR	verejný sektor	vysoký	Mesto Tisovec
	Budovanie drobných stavieb (zastávky, lavičky, ploty ...)	50	rozpočet obce, ŠF EÚ	verejný sektor	vysoký	Mesto Tisovec
	Rekonštrukcia mestských budov vo vlastníctve mesta - SMT	500	rozpočet obce, ŠF EÚ, úvery, iné grantové schémy	verejný sektor	vysoký	Mesto Tisovec
	Rekonštrukcia, modernizácia Rodného domu Dr. V. Clementisa	40	ŠF EÚ, rozpočet obce, MK SR	verejný sektor	stredný	Mesto Tisovec
	Kompletná rekonštrukcia MSKS (sedadlá, osvetlenie, strecha, maľovky, kúrenie)	3 000	rozpočet obce, ŠF EÚ, úvery, iné grantové schémy	verejný sektor	vysoký	Mesto Tisovec
	Modernizácia zariadenia v Dome smútku (chladnička, osvetlenie, kúrenie, vybavenie, okná)	150	ŠF EÚ, rozpočet obce	verejný sektor	stredný	Mesto Tisovec
	Modernizácia mestskej tržnice	10	ŠF EÚ, rozpočet obce	verejný sektor	stredný	Mesto Tisovec
	Modernizácia KD m.č. RP	100	rozpočet obce, ŠF EÚ, úvery, iné grantové schémy	verejný sektor	vysoký	Mesto Tisovec
	Rekonštrukcia športového klubu v m.č. Rimavská Píla	150	rozpočet obce, ŠF EÚ, úvery, iné grantové schémy	verejný sektor	vysoký	Mesto Tisovec
	Rekonštrukcia Staršej radnice v Tisovci	1 000	rozpočet obce, ŠF EÚ, úvery, iné	verejný sektor	vysoký	Mesto Tisovec

PHSR mesta Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla
Programovacie obdobie 2016 – 2022

			grantové schémy			
	Modernizácia komunitného centra v m. č. Rimavská Píla	150	rozpočet obce, ŠF EÚ, ÚSVRK SR	verejný sektor, NO	vysoký	Mesto Tisovec, NO
	Modernizácia budovy a interiéru Materskej školy Tisovec+ exteriér	200	rozpočet obce, ŠF EÚ, MŠ SR	verejný sektor	vysoký	Mesto Tisovec
	Modernizácia interiéru Materskej školy Rimavská Píla+ exteriér	100	rozpočet obce, ŠF EÚ, MŠ SR	verejný sektor	vysoký	Mesto Tisovec
	Modernizácia knižnice v ZŠ Tisovec	50	rozpočet obce, ŠF EÚ, MŠ SR, MK SR	verejný sektor	stredný	Mesto Tisovec
	Materiálno-technické vybavenie ŠJ a školskej kuchyne pri MŠ Tisovec	50	rozpočet obce, ŠF EÚ, MŠ SR	verejný sektor	stredný	Mesto Tisovec
	Materiálno-technické vybavenie ŠJ a školskej kuchyne pri MŠ Rimavská Píla	30	rozpočet obce, ŠF EÚ, MŠ SR	verejný sektor	stredný	Mesto Tisovec
	Materiálno-technické vybavenie ŠJ a školskej kuchyne pri ZŠ Tisovec	50	rozpočet obce, ŠF EÚ, MŠ SR	verejný sektor	stredný	Mesto Tisovec
	Rekonštrukcia budovy ZŠ –blok D	500	rozpočet obce, ŠF EÚ, MŠ SR	verejný sektor	vysoký	Mesto Tisovec
	Rekonštrukcia amfiteátra pri Daxnerovom dome	25	rozpočet obce, ŠF EÚ, MK SR	verejný sektor	stredný	Mesto Tisovec
	Rekonštrukcia Daxnerovho domu	1000	rozpočet obce, ŠF EÚ, MK SR	verejný sektor	vysoký	Mesto Tisovec
	Rekonštrukcia telocviční pri ZŠ	1000	rozpočet obce, ŠF EÚ, MŠ SR	verejný sektor	vysoký	Mesto Tisovec
	Rekonštrukcia zdravotného strediska	500	rozpočet obce, ŠF EÚ, MZ SR	verejný sektor	stredný	Mesto Tisovec
	Rozšírenie ubytovacích kapacít – internát pre študentov SŠ	3000	rozpočet obce, ŠF EÚ, MŠ SR, BBSK	verejný sektor	stredný	Mesto Tisovec
Špecifický cieľ PO I/3 Modernizácia informačnej a komunikačnej infraštruktúry						
Opatrenie 1.4. Rozvoj informačných a komunikačných technológií	Zavádzanie širokopásmového internetu	200	rozpočet obce, ŠF EÚ	verejný sektor	nízky	Mesto Tisovec
	Podpora sprístupňovania širokej ponuky TV programov	200	rozpočet obce, ŠF EÚ	verejný sektor	nízky	Mesto Tisovec
	Rekonštrukcie miestneho verejného rozhlasu, verejného osvetlenia	150	rozpočet obce, ŠF EÚ	verejný sektor	vysoký	Mesto Tisovec
	Zmena a modernizácia web systému pre zlepšenie informovanosti občanov a návštevníkov	5	rozpočet obce, ŠF EÚ	verejný sektor	nízky	Mesto Tisovec
Všeobecný cieľ PO I / II						
Zlepšenie podmienok pre rozvoj podnikania a cestovného ruchu na území mesta a jeho okolí						
Špecifický cieľ PO I/ II 1 Zvýšenie pripravenosti obyvateľov pre samozamestnanie a trh práce						
Opatrenie 1.5. Modernizácia webovej stránky mesta	Zavádzanie moderných technológií do komunikácie samospráva – občan	10	rozpočet obce, ŠF EÚ, zdroje neziskových organizácií	verejný sektor	nízky	Mesto Tisovec
Špecifický cieľ PO I/ II 2 Skvalitňovanie podmienok pre rozvoj malého a stredného podnikania						
Opatrenie 1.7. Realizácia opatrení miestnych samospráv na podporu podnikania Opatrenie 1.8. Podpora mikro- a malého podnikania	Prezentácia a propagácia miestnych podnikateľov, produktov a služieb	10	rozpočet obce ,podnikateľské subjekty, úvery, iné grantové schémy, ŠF EÚ	súkromný sektor	žiadny	Mesto Tisovec, podnikateľské subjekty
	Ponuka priestorov pre podnikanie	200	rozpočet obce ,podnikateľské subjekty, úvery, iné grantové schém	súkromný sektor	žiadny	Mesto Tisovec, podnikateľské subjekty
	Budovanie infraštruktúry pre podnikateľské aktivity	2000	rozpočet obce, ŠF EÚ, ÚPSVR	verejný sektor	nízky	Mesto Tisovec
	Rozšírenie služieb – remeselnícka činnosť	100	podnikateľské subjekty, úvery, iné grantové schémy	súkromný sektor	žiadny	Mesto Tisovec, podnikateľské subjekty
	Rozšírenie služieb - obchody	100	podnikateľské subjekty, úvery, iné grantové schémy	súkromný sektor	žiadny	Mesto Tisovec, podnikateľské subjekty
	Podpora ÚPSVaR pri samozamestnaní a	1000	rozpočet obce, ŠF	verejný sektor	nízky	Mesto

PHSR mesta Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla
Programovacie obdobie 2016 – 2022

	tvorbe pracovných miest		EÚ, ÚPSVR			Tisovec, NO
	Preferovanie miestnych výrobkov a služieb	25	podnikateľské subjekty, úvery, iné grantové schémy	súkromný sektor	žiadny	Mesto Tisovec, podnikateľské subjekty
Špecifický cieľ PO II / 3 zvýšenie využitia miery turistického a rekreačného potenciálu mesta a jeho okolia						
Opatrenie 1.9. Tvorba spoločných produktov cestovného ruchu	Zmapovanie zaujímavostí mesta, prepojenie atraktivít do uceleného produktu, prepojenie a využitie kultúrnych a spoločenských aktivít pre rozvoj CR	100	rozpočet obce, ŠF EÚ, podnikateľské subjekty, úvery, iné grantové schémy	verejný sektor, súkromný sektor, NO	nizky	Mesto Tisovec, podnikateľské subjekty, NO
	Podpora spolupráce podnikateľov, samosprávy a tretieho sektora pri rozvoji CR	10	rozpočet obce, ŠF EÚ, podnikateľské subjekty, úvery, iné grantové schémy	verejný sektor, súkromný sektor, NO	nizky	Mesto Tisovec, podnikateľské subjekty, NO
Opatrenie 1.10. Propagácia mesta Tisovec	Využívanie moderných informačných technológií pri propagácii	10	podnikateľské subjekty, úvery, iné grantové schémy	verejný sektor, súkromný sektor	nizky	Mesto Tisovec, podnikateľské subjekty, NO
Špecifický cieľ POI / II 4 Skvalitnenie infraštruktúry a služieb cestovného ruchu						
Opatrenie 1.11. Budovanie infraštruktúry cestovného ruchu	Priestorové značenie infraštruktúry CR	5	rozpočet obce, ŠF EÚ, MH SR	verejný sektor	nizky	Mesto Tisovec, podnikateľské subjekty
	Tvorba cyklotrasy	300	rozpočet obce, ŠF EÚ, úvery, iné grantové schémy	verejný sektor	vysoký	Mesto Tisovec, podnikateľské subjekty
	Oprava informačných tabúlí	5	rozpočet obce, ŠF EÚ, podnikateľské subjekty, úvery, iné grantové schémy	verejný sektor	stredný	Mesto Tisovec, podnikateľské subjekty
	Doplnenie smerových tabúlí	5	rozpočet obce, ŠF EÚ, podnikateľské subjekty, úvery, iné grantové schémy	verejný sektor	stredný	Mesto Tisovec, podnikateľské subjekty
Opatrenie 1.12. Rozvoj služieb cestovného ruchu	Budovanie a modernizácia stravovacích a ubytovacích zariadení	100	rozpočet obce, ŠF EÚ, podnikateľské subjekty, úvery, iné grantové schémy	verejný sektor	nizky	Mesto Tisovec, podnikateľské subjekty
	Vybudovanie turistickej rozhľadne na Tírti	100	rozpočet obce, ŠF EÚ, podnikateľské subjekty, úvery, iné grantové schémy	verejný sektor	vysoký	Mesto Tisovec, podnikateľské subjekty, NO
Špecifický cieľ POI / II 5 Zlepšenie využitia potenciálu územia pre rozvoj agroturistiky a moderných foriem poľnohospodárstva						
Opatrenie 1.13 Rozvoj agroturistiky	Podpora rozvoja agroturistiky a agropodnikania	100	rozpočet obce, ŠF EÚ, podnikateľské subjekty, úvery, iné grantové schémy, MP SR	verejný sektor	nizky	Mesto Tisovec, podnikateľské subjekty
Opatrenie 1.14 Rozvoj moderných foriem poľnohospodárstva	Podpora rozvoja malých fariem a moderných foriem poľnohospodárstva	100	rozpočet obce, ŠF EÚ, podnikateľské subjekty, úvery, iné grantové schémy, MP SR	verejný sektor	nizky	Mesto Tisovec, podnikateľské subjekty
Prioritná oblasť Sociálna PO II						
Všeobecný cieľ PO II						
Zabezpečenie podmienok pre kvalitný život obyvateľov mesta Tisovec						
Špecifický cieľ PO II / 1 Skvalitnenie a rast vzdelanosti obyvateľov						
Opatrenie 2.1. Podpora	Podpora rôznym formám celoživotného Vzdelávania v spolupráci s ÚPSVR a NO	10	rozpočet obce, ŠF EÚ, ÚPSVR	verejný sektor	nizky	Mesto

PHSR mesta Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla
Programovacie obdobie 2016 – 2022

vzdelanosti						Tisovec, NO
	Skvalitňovanie výučby na ZŠ	30	rozpočet obce, ŠF EÚ, MŠ SR	verejný sektor	nízky	Mesto Tisovec
	Skvalitnenie výchovy v MŠ	30	rozpočet obce, ŠF EÚ, MŠ SR	verejný sektor	nízky	Mesto Tisovec
Špecifický cieľ PO II /2 Zvýšenie záujmu občanov o vzájomnú spoluprácu a veci verejné, skvalitnenie občianskej spoločnosti						
Opatrenie 2.2. Budovanie občianskej spoločnosti	Podpora verejných spoločenských akcií	70	rozpočet obce, ŠF EÚ, podnikateľské subjekty, úvery, iné grantové schémy	verejný sektor	stredný	Mesto Tisovec, podnikateľské subjekty, NO
	Podpora budovania a činnosti NO a spolkovej činnosti	180	rozpočet obce, ŠF EÚ, podnikateľské subjekty, úvery, iné grantové schémy	verejný sektor	stredný	Mesto Tisovec, podnikateľské subjekty, NO
Špecifický cieľ PO II /3 Skvalitnenie a rozšírenie služieb občanom						
Opatrenie 2.3. Podpora rozvoja služieb obyvateľstvu	Kamerový systém, rozšírenie bezpečnosti obyvateľov	30	rozpočet obce, ŠF EÚ, podnikateľské subjekty, úvery, iné grantové schémy	verejný, súkromný sektor	stredný	Mesto Tisovec
	Sociálna a zdravotná infraštruktúra rozšírenie rôznorodosti poskytovania zdravotníckych služieb – logopéd, psychológ	100	rozpočet obce, ŠF EÚ	verejný sektor	nízky	Mesto Tisovec
	Urnový háj	20	rozpočet obce, ŠF EÚ	verejný sektor	stredný	Mesto Tisovec
	Oplotenie cintorínov	50	rozpočet obce, ŠF EÚ	verejný sektor	stredný	Mesto Tisovec
	Obnovenie DHZ aj v mestskej časti Rim. Píla – potreba priestorov	500	rozpočet obce, ŠF EÚ	verejný sektor	vysoký	Mesto Tisovec
Špecifický cieľ PO II /4 Zachovávanie a rozvoj kultúrneho dedičstva						
Opatrenie 2.4. Rozvoj kultúry a tradícií Ochrana a obnova kultúrnych pamiatok	Podpora miestnych zvykov, kultúry a tradičných remesiel	100	rozpočet obce, ŠF EÚ, zdroje neziskových organizácií, MK SR, MŠ SR	verejný sektor	stredný	Mesto Tisovec, NO
Špecifický cieľ PO II /5 Zabezpečenie trvalo udržateľnej kvality života sociálne odkázaných rodín a občanov						
Opatrenie 2.6. Podpora aktivít v oblasti Marginalizovaných rómskych a iných komunit	Podpora tvorby pracovných miest pre sociálne vylúčené skupiny a pre ľudí s nízkym vzdelaním	200	rozpočet obce, ŠF EÚ, zdroje neziskových organizácií	verejný sektor	stredný	Mesto Tisovec
	Zriadenie Komunitného centra	uvedené v Opatrení 1.2	rozpočet obce, ŠF EÚ, ÚSVRK	verejný sektor	vysoký	Mesto Tisovec
	Modernizácia komunitného centra v m. č. Rimavská Píla	uvedené v Opatrení 1.3	rozpočet obce, ŠF EÚ, ÚSVRK	verejný sektor	vysoký	Mesto Tisovec
	Podpora vzdelávania	150	rozpočet obce, ŠF EÚ, zdroje neziskových organizácií, MZ SR, MŠ SR, ÚSVRK	verejný sektor	stredný	Mesto Tisovec, NO
	Podpora tvorby pracovných miest TSP	200	rozpočet obce, ŠF EÚ, ÚSVRK	verejný sektor	stredný	Mesto Tisovec, NO
	Podpora vzdelávania	100	rozpočet obce, ŠF EÚ, zdroje neziskových organizácií, MZ SR, MŠ SR,	verejný sektor	stredný	Mesto Tisovec, NO

PHSR mesta Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla
Programovacie obdobie 2016 – 2022

			ÚSVRK			
Špecifický cieľ PO II / 6 Skvalitnenie vzájomnej spolupráce na miestnej úrovni						
Opatrenie 2.7. Rozvoj vzájomnej spolupráce inštitúcií mesta Tisovec	Spoločný prístup k plneniu cieľov a opatrení PHSR	5	rozpočet obce, ŠF EÚ, podnikateľský sektor	verejný sektor. podnikateľský sektor	nízky	Mesto Tisovec, podnikateľské subjekty, NO
Opatrenie 2.8. Rozvoj cezhraničnej spolupráce v oblasti rozvoja cestovného ruchu	Tvorba spoločných produktov CR spoločná propagácia a informovanosť	200	rozpočet obce, ŠF EÚ, podnikateľský sektor	verejný sektor. Podnikateľský sektor	nízky	Mesto Tisovec, podnikateľské subjekty, NO
Opatrenie 2.9. Podpora rozvoja cezhraničnej spolupráce	Cezhraničná spolupráca podnikateľov Budovanie obchodných vzťahov, predaj miestnych výrobkov Podpora cezhraničnej zamestnanosti	100	rozpočet obce, ŠF EÚ, podnikateľský sektor	verejný sektor. podnikateľský sektor	nízky	Mesto Tisovec, podnikateľské subjekty, NO
Opatrenie 2.10. Rozvoj spoločenskej a kultúrnej cezhraničnej spolupráce	Budovanie kultúrnych a spoločenských kontaktov Realizácia spoločenských a ďalších aktivít a akcií	100	rozpočet obce, ŠF EÚ, podnikateľský sektor	verejný sektor. podnikateľský sektor	nízky	Mesto Tisovec, podnikateľské subjekty, NO
Prioritná oblasť Environmentálna PO III						
Všeobecný cieľ PO III Zlepšenie stavu vidieckej krajiny a ochrana životného prostredia v meste Tisovec						
Podpora aktivít smerujúcich k účinnej ochrane ovzdušia pred malými a strednými zdrojmi znečistenia nachádzajúcimi sa v katastrálnom území mesta a jeho okolia						
Špecifický cieľ III / 1 Budovanie a modernizácia environmentálnej infraštruktúry						
Opatrenie 3.1. Budovanie a modernizácia infraštruktúry vodného hospodárstva	Rekonštrukcia a rozšírenie kanalizačnej siete + domové čističky	1500	Správca vodovodnej siete rozpočet obce, ŠF EÚ,	verejný sektor	stredný	Správca vodovodnej siete , mesto Tisovec
	Rekonštrukcia a rozšírenie vodovodnej siete	1500	Správca vodovodnej siete rozpočet obce, ŠF EÚ,	verejný sektor	stredný	Správca vodovodnej siete , mesto Tisovec
	Protipovodňové opatrenia	200	rozpočet obce, ŠF EÚ, MŽP SR, MPH SR, úvery, iné grantové schémy	verejný a súkromný sektor	vysoký	Mesto Tisovec
Špecifický cieľ III / 2 Odstraňovanie ekologických záťaží a nakladanie s odpadmi						
Opatrenie 3.2. Budovanie a modernizácia infraštruktúry odpadového hospodárstva	Revitalizácia bývalej skládky	200	rozpočet obce, ŠF EÚ, MŽP SR, MPH SR	verejný sektor	vysoký	Mesto Tisovec
	Sanácia skládok čiernych skládok	50	rozpočet obce, MŽP SR	verejný a súkromný sektor	nízky	Mesto Tisovec
	Kompostáreň(mechanizácia, nádoby)	400	rozpočet obce, ŠF EÚ	verejný sektor	vysoký	Mesto Tisovec
	Zberný dvor + mechanizácia	500	rozpočet obce, ŠF EÚ	verejný sektor	vysoký	Mesto Tisovec
Špecifický cieľ III / 3 Rozvoj a modernizácia energetického hospodárstva						
Opatrenie 3.3. Budovanie a modernizácia infraštruktúry energetického prostredia	Znižovanie energetickej náročnosti budov	Podľa opatrenia č.1.2,1.3	Podľa opatrenia č.1.2,1.3	Podľa opatrenia č.1.2,1.3	Podľa opatrenia č.1.2,1.3	Mesto Tisovec
	Využitie alternatívnych zdrojov energií (budovy vo vlastníctve mesta)	500	rozpočet obce, ŠF EÚ, súkromné subjekty	verejný a súkromný sektor	nízky	Mesto Tisovec obyvatelia
Špecifický cieľ III / 4 Obnova krajiny, účinná ochrana ovzdušia						
Opatrenie 3.4. Revitalizácia okolia mesta Tisovec	Izolačná zelená zóna (bariéra) znečistené ovzdušie – FIRMA Calmit	100	rozpočet obce, ŠF EÚ, MŽP SR, MPH SR	verejný sektor	vysoký	Mesto Tisovec
	Revitalizácia vodných tokov	100	rozpočet obce, ŠF EÚ, MŽP SR,	verejný a súkromný	vysoký	Mesto

PHSR mesta Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla
Programovacie obdobie 2016 – 2022

			MPH SR, úvery, iné grantové schémy	sektor		Tisovec
	Revitalizácia , vyčistenie rybníka pri meste Tisovec	100	rozpočet obce, ŠF EÚ, MŽP SR, MPH SR, úvery, iné grantové schémy	verejný a súkromný sektor	vysoký	Mesto Tisovec
	Výsadba a revitalizácie verejnej zelene v meste	50	rozpočet obce, ŠF EÚ	verejný sektor	stredný	Mesto Tisovec
	Revitalizácia parku pri SMT	20	rozpočet obce, ŠF EÚ	verejný sektor	stredný	Mesto Tisovec

Časový harmonogram

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
PO I							
Opatrenie 1.1							
Opatrenie 1.1							
Opatrenie 1.2							
Opatrenie 1.2							
Opatrenie 1.2							
Opatrenie 1.2							
Opatrenie 1.3							
Opatrenie 1.3							
Opatrenie 1.3							
Opatrenie 1.3							
Opatrenie 1.3							
Opatrenie 1.3							
Opatrenie 1.4							
Opatrenie 1.6,1.7,1.8							
Opatrenie 1.6,1.7,1.8							
Opatrenie 1.6,1.7,1.8							
Opatrenie 1.6,1.7,1.8							
Opatrenie 1.9							
Opatrenie 1.9							
Opatrenie 1.10							
Opatrenie 1.11							
Opatrenie 1.13							
Opatrenie 1.14							
PO II							
Opatrenie 2.2							
Opatrenie 2.3							
Opatrenie 2.4							
Opatrenie 2.6							
PO III							
Opatrenie 3.1							
Opatrenie 3.2							
Opatrenie 3.3							
Opatrenie 3.3							
Opatrenie 3.4							
Opatrenie 3.4							
Opatrenie 3.4							

PRÍLOHA Č.5

Dohoda o partnerstve

Názov dokumentu	Dohoda o partnerstve pri príprave a realizácii PHSR mesta Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla 2016-2022
Obdobie platnosti	2016 - 2022
Predmet dohody	Koordinácia postupov v procese implementácie PHSR mesta Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla na obdobie r. 2016 – 2022
Účastníci dohody	Základná škola Dr. V. Clementisa Tisovec Základná umelecká škola Tisovec Evanjelické gymnázium Tisovec Stredná odborná škola Tisovec Mestské lesy Tisovec, s.r.o. Služby mesta Tisovec, s.r.o. Urbárna spoločnosť v Tisovci, pozemkové spoločenstvo Urbárska spoločnosť Rimavská Píla pozemková spol. Evanjelický cirkevný zbor Tisovec Ekometal, s.r.o. Cestné a stavebné mechanizmy Tisovec, a.s. Calmit, s.r.o. A.T.Textil, s.r.o. AgrofarmaDianiška s.r.o. Agrospol Hradová, spol. s.r.o. Agrokol, spol. s.r.o., Rimavská Baňa Zbojská s.r.o. OZ Mestský športový klub Tisovec OZ T4 OZ Gemerský paraglidingový spolok OZ Klub RTVŠ Tisovec OZ KST - Turistický oddiel KOS Rimavská dolina OZ KST Tisovec OZ KST Tisovec OZ MusaeTaxovia (Múzy Tisovca) OZ Občianske združenie zdravotne postihnutých Tisovec OZ Občianske združenie ZUBAČKA OZ OFF ROAD KLUB TISOVEC OZ ZBOJSKÁ OZ POMOCNICA OZ ŠABL'O rally team OZ Speleoklub Tisovec OZ Tisovský spolok aktívneho pohybu a vitality OZ Tisovský spolok tenistov OZ Stolno-tenisový klub Tisovec OZ ZDaR, združenie detí a rodičov, Rimavská Píla OZ Veselá Stonožka OZ Združenie rodičov a priateľov EGT Tisovec OZ Združenie priateľov koní "Rejkovo" Partnerstvo Muránska planina - Čierny Hron

	Mikroregión Muránska planina			
Riadenie procesu	Gestor	Ing. Peter Mináč	Primátor mesta Tisovec	
Riadiaci tím	Koordinátor	Mgr. Irena Milecová	poslankyňa mesta Tisovec	
		JUDr. Monika Štesková	RRA APRG Hnúšťa	
	Metodik	Mgr. Jana Uhrinová	APRG Hnúšťa	
Pracovná skupina	Interní odborníci	Ing. Ivan Kokavec	vedúci Oddelenia výstavby, životného prostredia a rozvoj mesta Tisovec	Mestský úrad Tisovec
		Ing. Viera Krišková	vedúca Oddelenia finančného a majetkového mesta Tisovec	Mestský úrad Tisovec
		Miroslava Kojnoková	vedúca Oddelenia kultúry a športu mesta Tisovec	Mestský úrad Tisovec
	Externí odborníci Zástupcovia APRG	Ing. Dana Trombitášová	koordinátorka projektových a zahraničných aktivít	RRA APRG Hnúšťa
		Mgr. Ivona Antalová	koordinátorka projektových aktivít	RRA APRG Hnúšťa
		Mgr. Štefan Horváth	projektový manažér	RRA APRG Hnúšťa
	Externí odborníci Zástupcovia mesta	Karol Hruška	poslanec mestského zastupiteľstva mesta Tisovec	Mesto Tisovec
Účastníkom Partnerskej dohody sa okrem vymenovaných subjektov môže stať aj novovzniknutý subjekt, ktorý vznikol počas platnosti PHSR mesta Tisovec a mestskej časti Rimavská Píla 2016-2022. Rovnako tak môže ktorýkoľvek subjekt od dohody odstúpiť.				